

สิทธิการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษเด็ดขาด

พิพัฒน์ อนันตสานต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2560

Right to be Outside Prison of Convicted Prisoners

Pipat Anantasan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2017

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สิทธิการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษเด็ดขาด
เสนอโดย นายพิพัฒน์ อนันตสานต์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ภู นคร)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์)

กรรมการ

(อาจารย์นันทิ จิตสว่าง)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุภัชณี เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ รับรองแล้ว

คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์

(ผศ.ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

วันที่ ๒๔ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สิทธิการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษเด็ดขาด
ชื่อผู้เขียน	พิพัฒน์ อนันตสานต์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การบังคับโทษจำคุกถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดและมีส่วนสำคัญในการคุ้มครองสังคม โดยการแยกผู้กระทำความผิดและสังคมออกจากกัน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักของการบังคับโทษจำคุก โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ สามารถเปลี่ยนอาชญากรให้ปรับปรุงตัวเองและทัศนคติให้มีความคิดอย่างเป็นคนปกติมากที่สุดก่อนปล่อยผู้นั้นออกสู่สังคมภายนอกเรือนจำ และจะไม่มีกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงประสิทธิภาพของการบังคับโทษจำคุกที่ดี

ปัจจุบัน สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของระบบราชทัณฑ์ประเทศไทย คือ ปัญหาความแออัดของนักโทษในเรือนจำ ซึ่งส่วนหนึ่งของจำนวนนักโทษในเรือนจำนั้นเป็นนักโทษที่ได้กระทำความผิดซ้ำ อันสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษในเรือนจำ ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก พบว่า เกิดจากการไม่สามารถกลับเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายนอกเรือนจำได้ เนื่องจากนักโทษได้สูญเสียวิถีชีวิตเดิมของตน สูญเสียเอกลักษณ์ของตนเอง และสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและครอบครัว เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะถ้าหากการจำคุกไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้แล้ว การจำคุกอาจสร้างพฤติกรรมที่ไม่ดี สร้างนิสัยอาชญากรจากการอยู่ร่วมกันกับผู้กระทำผิดรายอื่นๆ อันส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคม ดังนั้น กรมราชทัณฑ์และเรือนจำ ในฐานะผู้บังคับใช้โทษจำคุกจึงมีหน้าที่สำคัญในการลดผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อจิตใจและร่างกายของนักโทษจากการถูกบังคับโทษจำคุกด้วยมาตรการหรือวิธีการต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนักโทษภายในเรือนจำ เช่น การทำงาน การฝึกอาชีพ และการบริการทางการแพทย์ เป็นต้น ทั้งนี้ นอกเหนือจากการดำเนินมาตรการดังกล่าวภายในเรือนจำแล้ว เพื่อสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูและช่วยส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับสังคมและครอบครัว การพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ตามเหตุการณ์ และตามโอกาสที่เหมาะสม

ทั้งนี้ หากพิจารณามาตรการหรือรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ของประเทศไทย เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานหรือฝึกอาชีพ การลา รวมถึงการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาล นั้นพบว่าที่ผ่านมามาตรการต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้เงื่อนไข กฎเกณฑ์ รูปแบบ และวิธีการที่จำกัด อีกทั้ง ในบางมาตรการมีแนวโน้มของการบังคับใช้ลดน้อยลง เนื่องจากสาเหตุของบทบัญญัติตามกฎหมาย และขาดส่งเสริมมาตรการดังกล่าวแก่นักโทษเนื่องจากความกังวลว่านักโทษจะหลบหนีเมื่อมีโอกาสได้ออกนอกเรือนจำ ทำให้มาตรการต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์เพื่อตอบแทนนักโทษบางลำดับชั้น ที่มีความประพฤติดี หรือได้กระทำความดีความชอบ และเหลือโทษจำคุกน้อยเพียงเท่านั้น โดยไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิแก่นักโทษทุกคนที่จะได้รับการพิจารณา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงหยิบยกมาตรการและรูปแบบของการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำของต่างประเทศ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น ที่มีมาตรการและรูปแบบการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟู และการสร้างความสัมพันธ์ของนักโทษกับครอบครัวและสังคม ที่หลากหลายและทันสมัย เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำในรูปแบบของการจ้างงาน การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อเตรียมการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ หรือลาพัก ลากิจ ตามเหตุจำเป็นต่างๆ รวมถึงการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอมาตรการและรูปแบบ การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกและข้อกำหนดสากลของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และเพื่อสนับสนุนการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์ดังกล่าวแก่นักโทษ อันเป็นแนวทางหนึ่งของการเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ และช่วยลดผลกระทบจากการถูกจำคุก

Thesis Title	Right to be Outside Prison of Convicted Prisoners
Author	Pipat Anantasan
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Thanee Vorapat
Department	Law
Academic Year	2016

ABSTRACT

The imprisonment enforcement is used for punishing the offenders and is important to protect society by separating the offenders from society. The offender rehabilitation aims to be used as the principle concept of the imprisonment enforcement. The crucial goal is to cause the criminals to improve themselves and their attitudes to have the thought most similar to normal people prior to releasing them out to society outside the prison and no longer to commit offense, which shows efficiency of the good imprisonment enforcement.

Currently, the essential problem of Thai correction system is the overcrowding of prisoners in the prison. Parts of the prisoners in the prison have conduct recidivism, reflecting the deficiency of the prisoner rehabilitation in the prison. In this respect, if taking into account the important problems on recidivism of acquitted offenders, it is caused by inability to be part of external prison society, because the prisoners have lost their way of life, their identity, and their relationship between society and family, for instance. The problems occurring need to be cured in an urgent manner, because should the imprisonment be unable to rehabilitate the offender, the imprisonment may cause bad behaviors of the criminals from jointly residing with other offenders, affecting the social safety. In consequence, Department of Corrections and the prison as imprisonment enforcing agencies have the important duties to reduce a variety of impacts which may arise against the mind and body of the prisoners from imprisonment by measures or methods used as tools in rehabilitating the prisoners in the prison; for example, working, occupational training, and medical service providing. Other than taking such measures mentioned above in the prison so as to support the rehabilitation and so as to assist in creating relationship between the prisoners and society and family, considering the prisoners to be outside the prison to do various activities is applied in accordance with the activities and opportunities as appropriate.

In this regard, if taking into consideration the measures or forms of permitting the prisoners to be outside the prison do to a variety of activities of Thailand, such as permitting the prisoners to be outside the prison for working or being occupationally trained, and leaving, including permitting the prisoners to be outside the prison to be medically treated, such measures are determined under the conditions, rules, forms, and methods. Furthermore, in certain measures, the enforcement is likely to reduce due to the provisions of laws and lack of the said measure promotion for the prisoners on account of anxiety that the prisoners may escape when they have an opportunity to be outside the prison, causing a variety of measures to be mostly stipulated to be the right and benefit in return to certain levels of the prisoners, which have good behaviors or make merits and have a short remaining imprisonment period, by not being specified to be the right of every of the prisoners to be considered.

As a result, the Researcher raised measures and forms of consideration of permitting the prisoners to be outside the prison of foreign countries, namely, Federal Republic of Germany, Republic of Austria, and Japan, having measures and forms of consideration of permitting the prisoners to be outside the prison so as to do activities as beneficial to the rehabilitation and so as to create various and modern relationships between the prisoners and family and society; for example, permitting the prisoners to be outside the prison to work in the places of business outside the prison in the form of employment, permitting prisoners to be outside the prison to be ready to be released upon acquittal, or to take a leave or business leave as necessary, including presenting the measures and forms of consideration to the prisoners to be outside the prison of foreign laws so as to render recommendation to amend the correction laws of Thailand in accordance with the objectives of the imprisonment enforcement and international requirements of treatment to the prisoners so as to support granting the right and benefit mentioned above to the prisoners, which is a guideline of enhancing efficiency of the rehabilitation of the prisoners and assisting in reducing impacts from imprisonment.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้ชี้แนะ ให้ความรู้ และยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จลุล่วง ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้อย่างสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ซึ่งได้กรุณาได้รับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ และดร.นันทิ จิตสว่าง และดร.สุภัสสี เทพหัสดิน ฒ อยุชยา ซึ่งได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านทั้งสามได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านให้คำแนะนำและเพิ่มเติมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนเป็นอย่างมาก จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ พ.ท.อภิชาติ อนันตสานต์ และนางวัชรีย์ อนันตสานต์ ผู้ให้กำเนิดที่อบรมสั่งสอน และเสียดสละกำลังทรัพย์ ให้โอกาสในการศึกษา และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา ทำให้ผู้เขียนมีความตั้งใจและมุ่งมั่นทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ปริิติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานที่สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ที่คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างดี จนผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดผลดีต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีให้แก่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอน และให้ความรู้แก่ผู้เขียนมา แต่หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับขอบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิพัฒน์ อนันตสานต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. ทฤษฎีและแนวความคิดการบังคับโทษจำคุกและ	
การอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ.....	9
2.1 หลักการพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ.....	9
2.2 ความหมายของการบังคับโทษจำคุก.....	17
2.3 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก.....	18
2.4 ทฤษฎีและแนวคิดของนักกฎหมายต่อการบังคับโทษจำคุก.....	23
2.5 ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง.....	28
2.6 ทฤษฎีทางอาชญวิทยาที่เกี่ยวข้องกับข้อ	
กับความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ต้องขัง.....	34
2.7 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติ	
ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา.....	38
2.8 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษ	
ออกไปนอกเรือนจำตามกฎหมายไทย.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ ในกฎหมายต่างประเทศ.....	85
3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	85
3.2 สหพันธรัฐออสเตรเลีย.....	117
3.3 ญี่ปุ่น.....	149
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำ ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	168
4.1 รัฐธรรมนูญและกฎหมายพื้นฐานในการรับรองสิทธิของผู้ต้องขัง.....	168
4.2 การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำตามกฎหมายราชทัณฑ์ ของไทยกับการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา.....	171
4.3 เปรียบเทียบการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ ตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ.....	177
4.4 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก กับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ.....	197
4.5 ผลจากการถูกจำคุกโดยไม่มีโอกาสให้พิจารณาให้ผู้ต้องออกนอกเรือนจำ.....	202
4.6 สิทธิและสิทธิประโยชน์ในได้รับการพิจารณาให้ออกนอกเรือนจำ.....	204
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	209
5.1 บทสรุป.....	201
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	215
บรรณานุกรม.....	219
ประวัติผู้เขียน.....	223

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1	4
1.2	5
3.1	140
3.2	161

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจำคุก เป็นรูปแบบของการบังคับโทษรูปแบบหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยของสังคม เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำ และเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่นอันจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยการกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ซึ่งการจำคุกนั้นสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน (Retribution)¹ ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปแล้ว ยังเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่² (Deterrence) โดยมีผลแก่ตัวนักโทษเอง และเป็นตัวอย่างให้กับคนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วต้องได้รับโทษ ทั้งนี้ยังเป็นการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ³ (Rehabilitative) ในระหว่างการรับโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำความผิดกฎหมาย ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคม เพื่อให้ นักโทษสามารถดำรงชีวิตในอนาคต โดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม และเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกในปัจจุบัน

การหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อจิตใจและร่างกายของนักโทษจากการถูกบังคับโทษจำคุก เป็นสิ่งที่รัฐต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญ โดยการบังคับโทษจำคุกนั้นต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ รัฐจึงจัดให้มีกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษภายในเรือนจำขึ้น เช่น การอบรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ

¹ Clemens Bartollas, *Invitation to Correction*, (Boston : USA. Allyn & Bacon, 2002), p. 71, 72 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก พิมพ์ครั้งที่ 2 (2555), น. 34.

² Stephen Livingstone and Tim Owen, *Prison Law*, 2nd ed. (New York : Oxford, 1999), pp. 415, 416. and Clemens Bartollas, *Invitation to Correction*, (Boston : USA. Allyn & Bacon, 2002), p. 28, 29 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก พิมพ์ครั้งที่ 2, 2555), น. 35.

³ Stephen Livingstone and Tim Owen, *Prison Law*, 2nd ed. (New York : Oxford, 1999), pp. 452 and Clemens Bartollas, *Invitation to Correction* (Boston : USA. Allyn & Bacon, 2002), p. 52-54 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก พิมพ์ครั้งที่ 2 (2555), น. 37.

รวมถึงการบริการทางการแพทย์ เป็นต้นเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูและเพื่อให้การใช้ชีวิตของนักโทษภายในเรือนจำมีความใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ อันเป็นไปตามหลักการใกล้เคียงของชีวิตภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำ⁴

นอกจากมาตรการต่างๆ ที่รัฐจัดขึ้นให้มีภายในเรือนจำเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ ระหว่างการจำคุกแก่นักโทษแล้ว การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวและสังคมภายนอกเรือนจำยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักโทษนั้นสามารถแก้ไขฟื้นฟูตนเอง และกลับคืนสู่สังคมได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทางจิตใจของนักโทษในระหว่างถูกจำคุก อันจะเป็นการทำลายลักษณะหรือวัฒนธรรมเดิมในการดำรงชีวิตของนักโทษได้ โดยข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดเมนเดลา ได้กำหนดเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมของนักโทษ ตามหลักการที่ 106 ว่า “ผู้ต้องขังต้องได้รับการดูแลพิเศษในการรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของผู้ต้องขังนั้นตามที่ต้องการเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของทั้งสองฝ่าย” เพราะฉะนั้นการให้นักโทษมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคมภายนอกเรือนจำในระหว่างการถูกจำคุกจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษตามแนวคิดของการบังคับโทษจำคุก รัฐจึงต้องจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักโทษสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสังคมภายนอกเรือนจำได้

ปัจจุบัน พบว่า กฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย ได้มีการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ และช่วยรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวและสังคมภายนอกเรือนจำ โดยมีลักษณะเป็นการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ⁵ การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อฝึกอาชีพในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ⁶ และการลาตามความจำเป็นด้วยกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว⁷ เป็นต้น อีกทั้ง เพื่อเป็นการดูแลอนามัยและสุขภาพของนักโทษให้ได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีตามสมควร รัฐยังเปิดโอกาสให้นักโทษสามารถออกไปนอกเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาล เนื่องจากความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นและหากคงรักษาพยาบาลอยู่ใน

⁴ เพิ่งอ้าง, น. 40.

⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 49

⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(8)

⁷ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4)

เรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการที่เปิดโอกาสให้นักโทษสามารถได้รับการรักษาที่ดี เช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคมภายนอกเรือนจำ⁸ อีกด้วย

มาตรการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ ตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย อันเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับสังคมภายนอกเรือนจำ ซึ่งเป็นการลดความรู้สึกแตกต่างทางสังคมระหว่างนักโทษกับบุคคลอื่นนอกเรือนจำในด้านต่างๆ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษให้เกิดผลดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงรายละเอียดตามกฎหมาย หรือ ระเบียบต่างๆ ที่มีการบังคับใช้ อยู่ ณ ปัจจุบัน นั้น พบว่าในบางมาตรการนั้น มีการบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะขัดแย้งกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงความเสมอภาคของบุคคล⁹ ภายใต้กฎหมายที่เกินควร เช่น การกำหนดให้นักโทษต้องออกทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 49 ความว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษ เด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์” ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าว อาจสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงและสร้างความอับอายแก่นักโทษ อันถือเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษที่เกินควร รวมถึงการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษลาตามความจำเป็นด้วยกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์เฉพาะนักโทษบางลำดับชั้น ที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์เพียงเท่านั้นที่จะได้รับการพิจารณา ดังที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4) ความว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดุสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือ ทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้” อนุมาตรา 4 “ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว...” อันถือเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ใช้ บังคับต่อบุคคลเฉพาะกลุ่มโดยไม่เท่าเทียมเสมอกัน ซึ่งขัดต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

นอกเหนือจากบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการขัดแย้งกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแล้ว พบว่ามีการ บัญญัติกฎหมายและกำหนดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบ ที่ไม่มีความครอบคลุมและชัดเจน เช่น การลา

⁸ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 55

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4

ของนักโทษที่กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4) ที่ได้กล่าวถึง ลักษณะของเหตุการณ์ขออนุญาตว่า “เมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว” เช่นเดียวกับที่เคยกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) โดยไม่ได้กำหนดว่าเหตุแห่งการลาต้องมีความจำเป็นต่อนักโทษเพียงใด หรือในกรณีใดบ้างที่นักโทษสามารถลาการจำคุกได้ ซึ่งตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ที่ผ่านมานั้นกำหนดให้มีการพิจารณาอนุญาตเฉพาะการลาไปร่วมพิธี ฌาปนกิจศพเพียงเท่านั้น อีกทั้งมาตรการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อ ทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีการบังคับใช้อยู่ ณ ปัจจุบันนั้น มีการกำหนดรูปแบบที่ไม่หลากหลาย และมีการ กำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อจำกัดอย่างมาก เนื่องจากความกังวลว่านักโทษจะหลบหนีเมื่อมีโอกาสได้ ออกนอกเรือนจำ ทำให้การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษในช่วงหลายปีที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้พบผู้กระทำความผิดซ้ำในเรือนจำจำนวนมาก ตามสถิติที่ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงสถิติจำนวนนักโทษเด็ดขาด ที่กระทำผิดซ้ำ¹⁰

ปี พ.ศ.	จำนวนนักโทษ	รวมต้องโทษ ครั้งที่ 2-5 ขึ้นไป	ร้อยละ
2556	210,744	45,829	21.75
2557	239,811	30,176	12.5
2558	248,199	56,362	22.71
2559	240,034	64,742	26.97

จากตารางแสดงสถิติพบว่า จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซ้ำ ที่มีการบันทึกสถิติ ในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปีนั้น มีจำนวนค่าเฉลี่ยสูงขึ้นในทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2557 ที่มีจำนวน น้อยลงจากปีก่อน แต่ก็เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 10 ในปีถัดไป ในปริมาณของนักโทษที่ยังคงอยู่ใน ระดับที่สูง โดยในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีนักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซ้ำอยู่ในเรือนจำสูงที่สุดในรอบ 4 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 26.97 ของจำนวนนักโทษทั้งหมด หรือ มากกว่า 1 ใน 4 ของนักโทษใน เรือนจำ อันแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษของประเทศไทยที่ทำไม่ได้ไม่ ดีเท่าที่ควร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนความเหมาะสมของมาตรการการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษที่ บังคับใช้อยู่ ณ ปัจจุบัน เพื่อแก้ไขและส่งเสริมมาตรการต่างๆ ที่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไข

¹⁰ รายงานสถิติข้อมูลนักโทษตามแบบ รท. 103 กรมราชทัณฑ์

ฟื้นฟูนักโทษของประเทศไทยให้ดีขึ้น โดยเฉพาะมาตรการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ และควรมีการส่งเสริมให้นักโทษทราบถึงสิทธิและสิทธิประโยชน์ของตนที่ควรได้รับ ทั้งนี้ หากพิจารณาสถิติการลาภิจที่ผ่านมา พบว่าการอนุญาตให้นักโทษลาภิจของกรมราชทัณฑ์นั้นมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตามสถิติที่ปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 1.2 แสดงสถิติการลาภิจของนักโทษ¹¹

ประเภท	ประจำปีงบประมาณ				
	2553	2554	2555	2556	2557
การลาภิจของนักโทษ	55 ราย	48 ราย	32 ราย	39 ราย	24 ราย

จากตารางแสดงสถิติการลาภิจของนักโทษ พบว่า จำนวนการอนุญาตให้นักโทษลาภิจในแต่ละปีนั้น มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ พบว่าตามสถิติที่ลดลงนั้นเกิดจากการร้องขออนุญาตของนักโทษมีจำนวนน้อยลง เพราะฉะนั้นจึงเห็นควรให้มีการส่งเสริมให้นักโทษทราบและสามารถเข้าถึงสิทธิดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง และเห็นควรเพิ่มเติมมาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ มาตรการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟู และการสร้างความสัมพันธ์ของนักโทษกับครอบครัวและสังคม โดยพิจารณาจากมาตรการและรูปแบบตามข้อกำหนดมาตรฐานสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และมาตรการต่างๆ ที่บังคับใช้อยู่ในกฎหมายต่างประเทศ

ทั้งนี้ หากพิจารณากฎหมายราชทัณฑ์ของต่างประเทศนั้น พบว่า ประเทศที่เป็นต้นแบบแห่งกฎหมายบังคับโทษจำคุกอย่าง สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นมีการกำหนดมาตรการที่มีลักษณะเป็นการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์การออกไปนอกเรือนจำแก่นักโทษ ตามมาตรการการผ่อนปรนการบังคับโทษ (Lockerungen des Vollzuges/loosening the execution)¹² ซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz) โดยมีวัตถุประสงค์คือ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบของการบังคับโทษจำคุกต่อนักโทษ จากการดำเนินมาตรการต่างๆ เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำงาน การปล่อยนักโทษออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวัน ทั้งแบบที่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่และปราศจากการควบคุมของเจ้าหน้าที่ การลาพักจากการคุมขัง

¹¹ สำนักพัฒนาปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2558

¹² ธานี วรภัทร์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น. 99.

(Vacation form the Detention) ในรูปแบบต่างๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นมาตรการที่จะช่วยให้นักโทษสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวและสังคมได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของสังคมและนักโทษก่อนที่จะมีการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ

สำหรับประเทศที่มีกฎหมายการบังคับโทษจำคุกที่ก้าวหน้าและทันสมัยอย่าง สาธารณรัฐออสเตรเลีย พบว่า ในรัฐเวสเทิร์น มีการกำหนดมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวและสังคม ตามที่กำหนดในนโยบาย คำสั่งต่างๆ ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 (Prisons Act 1981) เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อเข้าร่วมพิธีศพ (Funerals) หรือ เพื่อเยี่ยมผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ (Visiting dangerously ill person) หรือ การออกไปนอกเรือนจำเพื่อเข้าร่วมโครงการการกลับคืนสู่สังคม (Re-integration Leave) รวมถึงการออกไปนอกเรือนจำเพื่อพบแพทย์ หรือรับบริการด้านสุขภาพ (Medical or Health Service provision) เป็นต้น โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบ และข้อกำหนดต่างๆ อย่างชัดเจน ทำให้นักโทษสามารถทราบถึงสิทธิของตนเอง อันเป็นการช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของนักโทษ

ในประเทศญี่ปุ่น การอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานที่กักขังและการปฏิบัติต่อนักโทษและผู้ถูกคุมขัง ค.ศ. 2005 (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) โดยกำหนดให้นักโทษสามารถขออนุญาตเดินทางออกไปทำงานภายนอกเรือนจำร่วมกับผู้ประกอบการภายนอกได้ (Work with Commute Travels) รวมถึงการอนุญาตให้นักโทษลา (Day Leave and Furlough) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักโทษกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ จากการเข้าการเยี่ยมบุคคล หรือเพื่อได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการออกไปนอกเรือนจำ เป็นต้น

การศึกษามาตรการ รูปแบบ และวิธีการการบังคับโทษของกฎหมายต่างประเทศ ในส่วนของ การให้สิทธิและสิทธิประโยชน์การออกไปนอกเรือนจำแก่นักโทษ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและแก้ไขมาตรการการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ และช่วยลดผลกระทบจากการถูกจำคุกต่อนักโทษ

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นทำการศึกษาสิทธิและสิทธิประโยชน์ที่นักโทษ จะได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้กำหนดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 รวมถึงกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ที่บังคับใช้อยู่ใน

ปัจจุบัน เปรียบเทียบกับกฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายบังคับโทษและกฎหมายราชทัณฑ์ของต่างประเทศ และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมถึงหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคล ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อค้นหามาตรการทางกฎหมายและรูปแบบในการพิจารณาอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีการบังคับโทษ วัตถุประสงค์ และรูปแบบการบังคับโทษ รวมถึงกฎหมายและระเบียบต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์
2. เพื่อศึกษามาตรการอันเป็นการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์การออกนอกเรือนจำของนักโทษของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิและสิทธิประโยชน์การออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ รวมถึงปัญหาการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ออกนอกเรือนจำของผู้มีอำนาจสั่งการ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้กฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและสิทธิประโยชน์การออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากมาตรการการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำของประเทศไทย ยังไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูนักโทษในระหว่างรับการบังคับโทษจำคุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยสาเหตุของข้อจำกัดตามบทบัญญัติของกฎหมาย และการขาดการส่งเสริมมาตรการดังกล่าว แก่นักโทษ โดยเฉพาะมาตรการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้นักโทษเมื่อพ้นโทษแล้วได้กลับไปกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากนักโทษไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมหลังจากพ้นโทษได้ เพราะนักโทษนั้น ได้สูญเสียวิถีชีวิตเดิมของตน สูญเสียเอกลักษณ์ของตนเอง และสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างสังคม และครอบครัว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแก้ไขกฎหมาย หรือระเบียบต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ และเพื่อช่วยรักษาและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษกับสังคมภายนอกเรือนจำ และทั้งนี้ยังการเป็นส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของนักโทษในด้านต่างๆ อีกด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีการบังคับโทษทั้งอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 รวมถึงระเบียบกรมราชทัณฑ์ และระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ โดยศึกษาจากตำราและบทความต่างๆ รวมถึง การสอบถามจากเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์และผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงกฎหมายและรูปแบบการบังคับโทษของต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบแห่งการบังคับโทษและประเทศที่มีความก้าวหน้าและทันสมัยของกฎหมายบังคับโทษ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากตำราหนังสือ วสาร รายงาน บทความ หนังสือพิมพ์ งานวิจัยต่างๆ และเอกสารอื่นๆ จากเอกสารภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ โดยการสืบค้นจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ ห้องสมุดกรมราชทัณฑ์ ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงทฤษฎีการบังคับโทษ วัตถุประสงค์ และรูปแบบการบังคับโทษ รวมถึงกฎหมายและระเบียบต่างๆ ของราชทัณฑ์
2. ทราบถึงมาตรการอันเป็นการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์ของนักโทษนอกเรือนจำของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. ทราบถึงปัญหาของบทบัญญัติตามกฎหมายที่มีผลต่อการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ รวมถึงปัญหาการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตของผู้มีอำนาจพิจารณา
4. ทราบถึงแนวทางการแก้กฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวกับสิทธิและสิทธิประโยชน์การออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดการบังคับโทษจำคุกและการอนุญาตให้นักโทษ ออกไปนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับสังคมภายนอกเรือนจำได้เป็นอย่างดี และเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่นักโทษในการปรับปรุงตัวเพื่อกลับคืนสู่สังคมภายหลังพ้นโทษแล้ว ทั้งนี้ กฎเกณฑ์และรูปแบบของการอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกไปนอกเรือนจำนั้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายและนโยบายของแต่ละประเทศ ที่จะกำหนดให้สอดคล้องกับนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และความเป็นกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการบังคับโทษ และทฤษฎีของนักกฎหมายต่อการบังคับโทษจำคุก ดังนั้น กฎหมายและนโยบายอันเกี่ยวข้องกับอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกไปนอกเรือนจำของแต่ละประเทศจึงมีความแตกต่างกัน ในบทนี้ผู้เขียนจึงขอนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ ความเป็นกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการบังคับโทษ ทฤษฎีของนักกฎหมายต่อการบังคับโทษจำคุก และกฎหมายและนโยบายของประเทศไทย อันเกี่ยวกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

2.1 หลักการพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ

เป็นเวลานานนับพันปีมาแล้วที่มนุษย์ได้พยายามค้นหาคำตอบที่ว่า มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิ ประเภทหนึ่ง อันเป็นสิทธิประจำตัวไม่อาจโอนให้แก่อันได้ และไม่อาจถูกทำลายล้างโดยอำนาจใดๆ ขณะเดียวกันก็ได้มีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเช่นว่านี้ตลอดมา ระหว่างผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งเป็น “ผู้ควรได้รับสิทธิ” และผู้มีอำนาจปกครองซึ่งเป็น “ผู้มีอำนาจให้สิทธิอย่างแท้จริง” สิทธิ มนุษยชนในยุคปัจจุบัน จึงมีความหมายที่ขยายขอบเขตกว้างออกไปกว่าคำว่านิติธรรม แต่หมายถึง สิทธิอันจำเป็นที่มนุษย์พึงมีเพื่อให้มนุษย์ได้มีชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี การที่มนุษย์จะมีชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีได้ หาได้มีความหมายเพียงการมีชีวิตหรือการดำรงชีวิตเท่านั้น แต่มนุษย์ต้องมีสิทธิที่จะพัฒนา ตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีสิทธิในปัจจุบันที่เป็นหนทางหรือเครื่องมือในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การได้รับส่วนแบ่งจากทรัพยากรของรัฐ

(การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร) มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์จึงไม่อาจพัฒนาได้ อย่างเต็มเปี่ยมถ้าปราศจากสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์¹

เนื่องจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือคุณค่าที่ติดตัวมากับความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และเป็นคุณค่าที่ขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับ เงื่อนไขอื่นใด เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว เผ่าพันธุ์ ภาษา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่น ในฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสถานะอื่น จึงถือว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าในตัวของตัวเองที่ไม่สามารถล่วงละเมิดได้ เพื่อให้มนุษย์สามารถ พัฒนา ศักยภาพของตนได้โดยอิสระ² อันเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับก็ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้มากมาย โดยมีสาระสำคัญมุ่งไปที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นคุณค่าที่ติดตัวมากับความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับ เงื่อนไขอื่นใด เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว เผ่าพันธุ์ ภาษา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่น ในฐานะทางเศรษฐกิจหรือสถานะอื่นจึงถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าในตัวของตัวเองที่ผู้ใดก็ไม่สามารถล่วงละเมิดได้ ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพ ของตนได้โดยอิสระ อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐที่จะถือเอาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นเป้าหมาย สูงสุดในการกำหนดการใช้อำนาจรัฐทั้งปวงต่อประชาชนและการกำหนดหลักทั่วไปดังกล่าว ก่อให้เกิดผลในแง่ของการตีความสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายซึ่งจะต้องตีความว่าสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายล้วนแต่มีผลมาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้น จะต้องถือว่าเนื้อหาของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะต้องนำมาใช้ประกอบการตีความสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นๆ ด้วยคือการจะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บรรลุความมุ่งหมายอย่างแท้จริง ใต้นั้นรัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการสำหรับความร่วมมือในการใช้เสรีภาพของปัจเจกบุคคลในขณะเดียวกันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็เป็นสิทธิ เสรีภาพประเภทหนึ่งอีกด้วย

หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติเป็นพื้นฐานสำคัญของสิทธิเสรีภาพเพราะเป็นการยืนยันถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่ไม่แตกต่างกันของมนุษย์ทุกคน และเป็นหลักประกันให้ทุกคนได้เข้าถึงหรือ ได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างเป็นจริงได้ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักการทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ (Nondiscrimination) ทั้งนี้การปฏิบัติตามหลักความเสมอนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญ

¹ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธีมหาวิทยาลัยมหิดล เสนอกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากล ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร พุทธศักราช 2549), น. 1.

² เพิ่งอ้าง, น. 95.

เหมือนกันอย่างเท่าเทียมกันและจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้³

อย่างไรก็ตาม รัฐสามารถจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ได้เช่นกัน แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพจะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญสองประการคือจะต้องกำหนดเป็นกฎหมายไม่ใช่เป็นการกระทำตามอำเภอใจและจะต้องมีเหตุจำเป็นเพื่อความมั่นคงของชาติความสงบเรียบร้อยของสังคม ความปลอดภัยของประชาชน ศีลธรรมของประชาชนหรือคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นและผลประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อ รัฐธรรมนูญไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล โดยมีการกำหนดหลักการการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ของปวงชนชาวไทย โดยมีหลักสำคัญ ดังนี้

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 บัญญัติว่า “มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และวรรคสองกำหนดว่า “ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ คุณค่าความเป็นมนุษย์ที่อยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองจากการกระทำใดๆ โดยมาตรา 4 ได้เพิ่มเติมความคุ้มครองให้รวมไปถึงการได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของประชาชนเสมอกัน

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวไทยไว้ โดยกำหนดให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย การนับถือศาสนา ความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ครอบครัว เคหสถาน การแสดงความคิดเห็นโดยวิธีการต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในทางวิชาการ การเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ การประกอบอาชีพ การมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอด การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสาร สาธารณะที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ การรับบริการสาธารณสุขของรัฐ เป็นต้น

สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่ บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ให้การคุ้มครอง

³ เพิ่งอ้าง, น. 96.

สิทธิและเสรีภาพอื่นๆ ที่มีได้ห้าม หรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 25 วรรคหนึ่งว่า “มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้วการใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น”

2) การใช้อำนาจในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล เกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ โดยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 บัญญัติว่า “มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัด ต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล เกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผล ความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” วรรคสองกำหนดว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคล หนึ่งเป็น การเจาะจง”

มาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้การตรากฎหมายที่มีผล เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่ม ภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และ กฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่ง หรือ แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง⁴

เงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยดังกล่าวไปใช้กับการออกกฎหมายหรือ ระเบียบที่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งปวงด้วย ทั้งนี้ คำว่า “กฎและระเบียบ”

⁴ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การกำหนดแนวทางการตรวจและการจัดทำร่าง กฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หมายรวมถึง กฎหมายลำดับรองที่ฝ่ายบริหารบัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายระดับราชบัญญัติทุกประเภท เช่นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบข้อบังคับต่างๆ⁵

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษจำคุกไว้ ดังต่อไปนี้

1. ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน⁶ เป็นหลักการที่รับรองความเท่าเทียมกันของประชาชนในรัฐ ไม่ว่าจะต้องโทษจำคุกหรือเป็นบุคคลทั่วไปก็ตาม⁷ และรัฐธรรมนูญยังกำหนดต่อไปอีกว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้⁸

โดย มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม⁹

2. การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล¹⁰ เป็นการรับรองหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลในรัฐ ซึ่งรวมทั้งผู้ที่ต้องรับโทษจำคุกด้วย ดังนั้น กฎหมายราชทัณฑ์และการบริหารงานราชทัณฑ์ต้องเป็นไปตามหลักการที่สำคัญในรัฐธรรมนูญ

3. การคุ้มครองการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล¹¹ หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อ

⁵ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, (2551), น. 21.

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 วรรค 2

⁷ ธาณี วรรกัทธิ์. ข, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น. 80.

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรค 4

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรค 3

ใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ สิทธิอันนี้ก็ต้องชัดเจนและได้รับการอำนวยความสะดวก สะดวกกับผู้ต้องขังในทัณฑสถานด้วย¹²

4. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย¹³ เรื่องนี้เป็นบทบัญญัติที่สำคัญกับการบังคับโทษจำคุกมาก ดังข้อความต่อไปนี้

“มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้”

จากบทบัญญัติมาตรา 28 จะเห็นได้ว่าบทบาทของงานราชทัณฑ์ โดยบทบาทเฉพาะการลงโทษจำคุก ต้องปรับเปลี่ยนตามรัฐธรรมนูญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎหมายต่างๆ แนวการปฏิบัติต่างๆ ที่เคยเคยทำมา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าพนักงานเรือนจำที่ขัดหรือแย้งกับบทมาตรานี้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มิฉะนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ¹⁴

5. การคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสาร¹⁵ ในเรื่องนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 36 ความว่า

“มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใดๆ”

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เสรีภาพในการสื่อสาร ตามรัฐธรรมนูญนั้นคุ้มครองบุคคลทุกคนในประเทศ การที่กฎหมายหรือข้อบังคับอื่นๆ เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์จะออกมาเป็นข้อยกเว้นนั้น ต้องยกเว้นเฉพาะเท่าที่จำเป็นในเงื่อนไขเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

¹² ธานี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 80.

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28

¹⁴ ธานี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 81.

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 36

การออกกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นๆ ของกรมราชทัณฑ์จึงต้องคำนึงถึงรัฐธรรมนูญ มาตรานี้เช่นกัน¹⁶

6. การคุ้มครองเสรีภาพในการนับถือศาสนา¹⁷ ในเรื่องนี้บุคคลทั่วไปและบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ต้องขัง ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างเท่าเทียมกัน ในการมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา มีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองและ ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การใช้เสรีภาพดังกล่าวนี้ บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

บทบาทของกรมราชทัณฑ์ โดยเฉพาะในเรื่องจำต้องส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาอย่างมาก เพราะนอกจากจะปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแล้วยังเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้พฤติกรรมที่ ได้ผลค่อนข้างมาก¹⁸

7. การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน¹⁹ ในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

สำหรับเรื่องนี้ บทบาทของกฎหมายราชทัณฑ์ก็ต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรานี้ด้วย ในการที่ผู้ต้องขังต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังก็ยังได้รับความคุ้มครองตามข้อยกเว้นของบทบัญญัตินี้ด้วย

¹⁶ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 82.

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 31

¹⁸ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 82.

¹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34

8. การคุ้มครองเสรีภาพในทางวิชาการ²⁰ การศึกษา²¹ ในรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ใน มาตรา 34 วรรค 2 และ 54 ซึ่งคุ้มครองผู้ต้องขังด้วย กล่าวคือ

“มาตรา 34 วรรค 2 เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้น ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น”

“มาตรา 54 วรรค 3 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย วรรค 4 การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

ในเรื่องนี้ จึงเป็นภารกิจที่งานราชทัณฑ์ต้องจัดให้กับผู้ต้องขัง ตามความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน การให้การศึกษอบรรดต่าง ๆ ในด้านวิชาการ หรือในการประกอบอาชีพต่างๆ

9. การคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพ²² คนที่ต่อขังก็ได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นกัน การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ก็ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเช่นกัน

10. การคุ้มครองความเสมอภาคกันในการบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน²³ ในเรื่องนี้ผู้ต้องขังก็ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

²⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34 วรรค 2

²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 วรรค 3, 4

²² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40

²³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 47

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและ
ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในหัวข้อนี้เป็นสาระสำคัญที่กฎหมายราชทัณฑ์หรือกฎหมายบังคับโทษต้องบัญญัติ
ให้สอดคล้องกัน และให้ได้มาตรฐานตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่าง
เท่าเทียมกันทุกเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ²⁴

11. สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์²⁵ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลา
อันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในเรื่องนี้การที่ผู้ต้องขังมีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ได้เป็น
สิ่งที่ดีและยกระดับมาตรฐานเรือนจำไทยได้อย่างมาก ทั้งเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
ด้วย แต่ในเรือนจำและทัณฑสถานต้องมีวิธีปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกเรือนจำ จึงเป็น
เรื่องที่ต้องบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์²⁶

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกรอบอันเป็นสาระสำคัญไว้หลายประการ ดังนั้น
การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ จำเป็นต้องนำกฎหมายรัฐธรรมนูญมาพิจารณาเป็นเบื้องต้นด้วย โดยเฉพาะการคุ้มครอง
สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังก็เป็นบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย
รัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับประชาชนคนทั่วไป สิทธิต่างๆ ที่คนในประเทศจะได้รับ ผู้ต้องขังก็จะ
ได้รับสิทธิและเสรีภาพนั้นด้วยเช่นกัน เช่น การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความเห็น การพูด การ
เขียน การคุ้มครองเสรีภาพในการนับถือศาสนา ฯลฯ การพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จึงต้องอยู่ในกรอบแนวทางของบทบัญญัติตาม
รัฐธรรมนูญ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มิฉะนั้นบทบัญญัตินั้นๆ ย่อมตกเป็นโมฆะ ก็นำมา
บังคับใช้ไม่ได้²⁷

2.2 ความหมายของการบังคับโทษจำคุก

“การบังคับโทษ” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Penalty” มีการให้นิยามความหมายตาม
Black’s Law Dictionary ไว้ว่า “การบังคับโทษ” เป็นการลงโทษที่มีการกำหนดโทษผู้กระทำ
ความผิดโทษจำคุกในเรือนจำหรือการปรับและวิธีอื่นๆ รวมถึงการลงโทษเป็นจำนวนเงินที่พิจารณา

²⁴ ชานี วรภัทร์. ข, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น. 84.

²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 41

²⁶ ชานี วรภัทร์. ข, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น. 84.

²⁷ ชานี วรภัทร์. ข, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น. 85.

ตามความเสียหายของแต่ละความผิดที่ได้กระทำกับรัฐหรือพลเรือนเป็นเรื่องของการทดแทนและชดเชยให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายและสูญเสียจากการกระทำอาชญากรรมที่เกิดขึ้น²⁸

“การบังคับโทษ” เป็นมาตรการในการดำเนินการที่เกี่ยวกับโทษจำคุกและโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล²⁹ การบังคับโทษจะต้องดำเนินการตาม “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ (Strafvollzugsrecht³⁰ หรือ Penalty Law หรือ Prison law) กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

“บุคคลที่ต้องถูกบังคับโทษ” คือ ผู้ต้องขัง ที่มีสถานะเป็นนักโทษเด็ดขาด ได้แก่ บุคคลที่ถูกขังตามกฎหมายจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุดและบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษ³¹

ในการบังคับโทษจำคุกต้องช่วยกันทำให้ผู้ต้องขังนั้นสามารถที่จะดำเนินชีวิตของตนเองในอนาคตได้โดยปราศจากการกระทำความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งการบังคับโทษจะต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดใดๆ ต่อๆ ไปด้วย³²

2.3 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ จะไม่เหมือนกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ที่มุ่งที่จะลงโทษให้เป็นที่ไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก หากแต่วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษเข้ามาสู่ยุคใหม่ ที่มีแนวคิดที่เป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาก มุ่งที่จะปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาลสังคมถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้

²⁸ Bryan A Garner. *Black's Law Dictionary*, 2004, pp. 1168. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์. ก. กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก, 2552), น. 11.

²⁹ Vgl. Etwa Claus Roxin. *Strafverfahrensrecht*, 24 Auflage, pp. 430-431. (อ้างถึงใน คณิต ฅ นคร ก. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2549), น. 46.

³⁰ คณิต ฅ นคร. ก. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), น. 46.

³¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 แก้ไขตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ยกเลิกความใน (3) ของมาตรา 4.

³² มาตรา 2 กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์. ก, น. 12)

จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคุณลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุง ซ่อมแซมยกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้นๆ ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้³³

2.3.1 เพื่อให้ผู้ต้องขังมีการดำรงชีวิตในอนาคต โดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม³⁴

วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคต โดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการบังคับโทษในทัณฑสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นก็จะออกมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ดังนั้น ในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษ เป็นต้น ต่างก็มีกฎหมายและหรือแนวนโยบายในการลงโทษจำคุก ที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ อยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ ตามหลักความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ นักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคม

การลงโทษอย่างมีเหตุผลย่อมไม่ลงโทษเพียงเนื่องจากว่าได้มีการกระทำความผิดขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วไม่อาจแก้ไขให้กลับเป็นดังเดิมได้ แต่เขาย่อมลงโทษโดยคำนึงถึงอนาคต เพื่อให้ทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองและผู้ที่รู้เห็นว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษไม่กระทำความผิดขึ้นอีก³⁵ โดยสรุปมีหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษที่ต้องนำมาใช้ดังนี้³⁶

³³ เพิ่งอ้าง, น. 36.

³⁴ Strafvollzugsgesetz. (1976). (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์. ข, น. 40)

§ 2 Aufgaben des Vollzuges. Im Vollzug der Freiheitsstrafe soll der Gefangene fähig werden, künftig in sozialer Verantwortung ein Leben ohne Straftaten zu führen (Vollzugsziel). Der Vollzug der Freiheitsstrafe dient auch dem Schutz der Allgemeinheit von weiteren Straftaten.

³⁵ Clemens Bartollas, *Invitation to Corrections*, (2002), p. 335 (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์. ข, น. 40)

³⁶ Strafvollzugsgesetz. (1976) (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์. ข, น. 40)

§ 3 Gestaltung des Vollzuges

(1) Das Leben im Vollzug soll den allgemeinen Lebensverhältnissen soweit als möglich angeglichen werden.

(2) Schädlichen Folgen des Freiheitsentzuges ist entgegenzuwirken.

(3) Der Vollzug darauf auszurichten, daß er dem Gefangenen hilft, sich in das Leben in Freiheit einzugliedern.

หลักความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ กล่าวคือ รัฐต้องพยายามบริหารจัดการต่างๆ ให้การใช้ชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีความใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ นอกคุกในคุกต้องใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นจะทำให้ผู้ได้รับโทษจำคุกเสียบุคลิกภาพหรือวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของการอยู่ร่วมกันทางสังคมภายนอกไป ทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ เป็นการทำลายวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติของมนุษย์³⁷

หลักการหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ หมายความว่า มาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการลงโทษและบังคับโทษต้องหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ อันเป็นการทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ เช่น การไม่ให้เกิดวัฒนธรรมคุกโดยไม่จำเป็นที่จะเป็นผลมาลบลายพฤติกรรมของผู้ต้องขัง การตัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกคุก การลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายภายในเรือนจำ เป็นต้น เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าหรือตกต่ำกว่าคนอื่นทั่วไป เช่น การเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนามต่างๆ ในการเรียกผู้ต้องขัง เป็นต้น³⁸

พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดต้องประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะ หรือบุคลิกภาพประจำตัวของคนๆ นั้น กล่าวคือเมื่อผู้กระทำความผิดถูกคุมขังในเรือนจำ ย่อมเสื่อมเสียฐานะและชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไปทำให้โอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีคนน้อยลง ประกอบกับในกรณีผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก ผู้กระทำความผิดจะต้องมาอยู่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพ ที่มีอิทธิพลที่สามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย เพราะคนเราย่อมซึมซับความเลวได้ง่ายกว่าสิ่งที่ดีขึ้น ทำให้ผู้ที่พอจะกลับตัวได้หมด โอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมที่ดีและคนในสังคมส่วนใหญ่พึงประสงค์ไม่ได้ วิธีการป้องกันอาจได้แก่³⁹

การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก โดยพยายามใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ หรือพยายามใช้โทษปรับ เป็นหลักเพื่อเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะโทษจำคุกกระยะสั้น⁴⁰

การปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนดเวลา เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนราชทัณฑ์ที่จะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องโทษก่อนครบกำหนด หากเห็นว่าความเหมาะสมในอันที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมของผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงหากจำคุกอยู่ในเรือนจำต่อไปอีก และการปล่อยตัวผู้นั้นออกมาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม

³⁷ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 40.

³⁸ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 40.

³⁹ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 40.

⁴⁰ ธาณี วรภัทร์. ข, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น. 41.

การแยกประเภทนักโทษ เช่น แยกนักโทษโดยพิจารณาจากอายุ แยกผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรกออกจากพวกที่กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง เป็นต้น⁴¹

หลักการคืนคนดีสู่สังคม การบังคับโทษมุ่งผลสำเร็จในการสร้างจิตสำนึก ความรู้ผิดชอบชั่วดี ให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ต้องโทษให้ได้⁴²

2.3.2 เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม⁴³

การคุ้มครองสังคม เป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา เมื่อเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขชนิดต่างๆ ตามระยะเวลาที่สมควร โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆตามระยะเวลาที่สมควร โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษคนนั้น ให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติดีแล้วจึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือการเอาคนผิดกฎหมายเข้าคุก แต่ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ทำผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม

2.3.3 ปรับปรุงแก้ไข บำบัด พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย⁴⁴

การยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิด ให้ขึ้นมาสู่ระดับปกติ โดยมีหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประติสัมพันธ์ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นพิเศษให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยและพฤติกรรมได้จึงต้องมีการส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคล ส่งเสริมความสามารถของบุคคล ต้องแสดงผลลัพธ์ของความคิดและการกระทำรวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะสามารถหาเลี้ยงชีพ เพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละคน ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ต้องมีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นรายๆ ไป อันจะยังผลสุดท้ายให้เกิดคือ เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

⁴¹ ธาณี วรภัทร์. ข, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น. 41.

⁴² ธาณี วรภัทร์. ข, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7*, น. 41.

⁴³ ธาณี วรภัทร์. ก, “กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552), น. 38.

⁴⁴ เพิ่งอ้าง.

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยังสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ⁴⁵

1. ผู้กระทำผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว เพราะได้ถูกการหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน ในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

2. การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคม ในส่วนที่ว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไปตามหลักของเบนธัม (Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

3. การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้อักรู้สึกซ้ำใจอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกเขาอาจถูกอาชีวหรือพวกเขาผิดคดีนิสัยโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้อีก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

ในระหว่างการคุมขังนั้นก็ควรมีการปรับปรุงและอบรมให้ดีขึ้นเพื่อที่จะได้ไม่คิดกระทำผิดขึ้นอีก และสามารถที่จะงดเว้นไม่กระทำผิดขึ้นอีกด้วยวิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างคุมขังต่างๆ ซึ่งอาจได้แก่⁴⁶

1) การฝึกหัดอาชีพ เป็นการสร้างทักษะในการประกอบอาชีพด้านต่างๆ ให้ผู้ถูกคุมขังและยังเป็นการสร้างรายได้ และสร้างโอกาสในการดำรงชีวิตใหม่ต่อไป

2) การศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ และเมื่อพ้นจากการคุมขังจะสามารถนำวิชาความรู้ดังกล่าวไปประกอบอาชีพได้ เช่น เรียนจบปริญญาตรี เป็นต้น

⁴⁵ นัทธี จิตสว่าง, หลักทัณฑ์วิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป.), น. 30-31.

⁴⁶ ธาณี วรภัทร์, ก, อ่าแล้ว เชิงอรุณที่ 43, น. 38.

3) การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม เป็นการทำให้ผู้ถูกคุมขังรู้สึกชอบชั่วดี แยกผิดแยกถูกได้ด้วยตนเอง

4) การรักษาพยาบาลทางกายและหรือทางจิตที่เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความผิดให้การรักษาเพื่อแก้ไขความผิดปกติ

การแก้ไขสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะภายในครอบครัวของผู้ถูกคุมขังเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจผู้กระทำความผิดดีขึ้น และมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปรับตัวของผู้กระทำความผิดให้เข้าสังคมได้อันจะยังให้เกิดความรักความเข้าใจ และความอบอุ่นในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดและไม่กระทำความผิดซ้ำอีก การให้ความช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษอาจได้แก่การให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตและให้ความช่วยเหลือในด้านอาชีพ รวมตลอดทั้งการให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ซึ่งอาจมาจากการทำงานในระหว่างถูกคุมขังหรือจากภาครัฐหรือจากที่อื่นๆ ในการใช้จ่ายก่อนที่จะมีงานทำและมีรายได้⁴⁷

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดของนักกฎหมายต่อการบังคับโทษจำคุก

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม ก็จะเกิดมาตรการตอบโต้ต่อการกระทำผิดนั้น ไม่ว่าจะเป็นการตอบโต้โดยเหยื่อของการกระทำความผิดหรือญาติหรือคนใกล้ชิดของเหยื่อนั้น หรือโดยหัวหน้าเผ่า หรือโดยรัฐ อันจะแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ความคิดพื้นฐานของการลงโทษก็แตกต่างกันไปด้วย เนื่องจากสังคมมีความตระหนักถึงการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดแตกต่างกันไป ความคิดพื้นฐานที่แตกต่างกันเหล่านี้ปรากฏออกมาในรูปของการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีในการลงโทษ ดังนี้ ทฤษฎีเด็ดขาด (absolute theory) และทฤษฎีสัมพัทธ์ (relative theory)⁴⁸

1. ทฤษฎีเด็ดขาด

ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า ความประสงค์ในการลงโทษบุคคลก็เพื่อเป็นการทดแทนความผิดที่บุคคลนั้นได้ก่อให้เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นการรักษาความยุติธรรมของสังคมไว้ การลงโทษจึงไม่ต้องคำนึงถึงกาลเทศะหรือพฤติการณ์แวดล้อมใดๆ ทั้งสิ้น กล่าวกันว่า ทฤษฎีเด็ดขาดนี้เป็นทฤษฎีที่จะสามารถใช้ได้เสมอไปและตลอดไปไม่ว่าในสถานที่ใด ทฤษฎีเด็ดขาดจึงเป็นทฤษฎีของการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (retributive theory) หรือกล่าวให้เข้าใจง่ายก็คือลงโทษให้สาสมกับความผิดที่บุคคลนั้นๆ ได้ก่อให้เกิดขึ้น ความประสงค์ของการลงโทษตามแนวความคิดนี้จึงเป็นเรื่องของการรักษาความยุติธรรมและตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม ที่สำคัญก็คือต้องมีใช้กระทำไปเพื่อ

⁴⁷ ธานี วรภัทร์, ก, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 43, น. 38.

⁴⁸ แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), น. 121.

การแก้แค้นทดแทนเพราะการแก้แค้นเป็นการตอบสนองต่อสัญชาตญาณที่รู้สึกโกรธซึ่งตั้งอยู่บนความรู้สึทางอารมณ์ของบุคคล

เหตุผลที่ต้องมีการลงโทษเพื่อเป็นการทดแทนความผิดหรือให้สาสมกับความผิดนี้⁴⁹ ได้มีคำอธิบายในทางปรัชญาให้การสนับสนุนดังนี้⁴⁹

คานท์ (Kant) ได้ให้ความเห็นว่า เหตุที่ต้องลงโทษก็เนื่องจากผู้กระทำผิดการลงโทษจึงเป็นการรักษาความยุติธรรมเอาไว้ โดยถือว่าความยุติธรรมที่ถูกละเมิดจะต้องได้รับการทดแทน เพราะหากความยุติธรรมและสิทธิของมนุษย์ถูกล้มหายลง ชีวิตของมนุษย์ก็จะมีคุณค่าอะไรเหลืออยู่ในโลกเลย การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงไม่ควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นประการอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวอาชญากรหรือต่อสังคม แต่คำนึงเพียงว่าเมื่อมีการกระทำผิดก็ต้องมีการลงโทษ เพราะกฎหมายอาญาเป็นคำสั่งเด็ดขาด (The penal law is a categorical imperative) ที่จะต้องทำเช่นนั้น

ในความเห็นของคานท์ โทษจึงเป็นสิ่งจำเป็นในทางความรู้สึกผิดชอบ โทษเป็นการทดแทนความยุติธรรมที่ถูกประทุษร้าย คานท์ได้ยกตัวอย่างให้เห็นโดยสมมติว่าในเกาะๆ หนึ่งมีเหตุการณ์เกิดขึ้นซึ่งทำให้พลเมืองในเกาะนี้ทุกคนจำต้องทิ้งเกาะนั้นไป ปัญหามีว่าถ้านักโทษซึ่งจะต้องถูกประหารชีวิตอยู่ในเกาะนั้นคนหนึ่ง จะต้องประหารชีวิตนักโทษคนนั้นก่อนที่ชาวเกาะจะละทิ้งเกาะนั้นไปหรือไม่ ความจริงถ้าชาวเกาะจะปล่อยให้ให้นักโทษประหารอยู่ในเกาะนั้นต่อไป นักโทษนั้นก็จะเป็นอันตรายต่อชาวเกาะต่อไปแล้ว แต่การกระทำนั้นคานท์ก็ยังเห็นว่าชาวเกาะจะต้องดำเนินการประหารชีวิตนักโทษนั้นเสียก่อน ทั้งนี้ เพื่อรักษาความยุติธรรม เอาไว้ เพราะถ้าหากไม่ประหารชีวิตนักโทษนั้นก็เท่ากับยังไม่ได้ทดแทนความยุติธรรมที่ถูกประทุษร้ายไป

สำหรับเฮเกล (Hegel) เห็นว่า เหตุผลของการลงโทษให้สาสมกับความผิดก็เพื่อนำความถูกต้องกลับคืนมา เพราะเขาเห็นว่า การกระทำผิดเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้อง การลงโทษจึงเป็นปฏิริยาของสังคมที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องนี้ ดังนั้นการลงโทษจึงเป็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับเนื่องจากการกระทำของเขา

วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีนี้ จึงเป็นวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทน การแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งและมีความรู้สึกที่จะแก้แค้นของผู้ถูกประทุษร้ายโดยการกระทำผิด ปฏิริยาการแก้แค้นเป็นสิ่งที่อยู่ในมนุษย์เช่นเดียวกับสัตว์อื่นมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ สังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับการลงโทษซึ่งเป็นการแก้แค้นเนื่องจากเห็นว่าสมาชิกต้องการให้มีการทดแทนและสังคมอาจบังคับความต้องการดังกล่าว

⁴⁹ เพิ่งอ้าง, น. 122.

ของสมาชิกได้โดยการที่สังคมเข้าดำเนินการเสียเองซึ่งจะเป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าการปล่อยให้สมาชิกจัดการเอง⁵⁰

อย่างไรก็ดี Beccaria เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษจะต้องไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น การกำหนดโทษสำหรับความผิดแต่ละประเภทต้องเหมาะสมกับลักษณะความผิด ลักษณะหรือประเภทของโทษรวมทั้งความหนักเบาของโทษ ควรจะต้องกำหนดโทษไว้แน่นอนตายตัวหรือถือหลักเสมอภาคเท่าเทียมกัน และควรพิจารณาโทษและดำเนินการลงโทษอย่างเปิดเผย⁵¹ ทั้งนี้ เนื่องจากว่า หากการลงโทษนั้นเป็นไปเพื่อการแก้แค้นแล้ว การลงโทษดังกล่าวก็จะเป็นเพียงเรื่องของคู่กรณีเพียงสองฝ่าย โดยสังคมภายนอกจะไม่ได้ตระหนักถึงเหตุผลในการลงโทษ และควรต้องพิจารณาการลงโทษอย่างเปิดเผย ก็เนื่องจากให้สังคมได้ตระหนักถึงและเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดนั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการยับยั้งเป็นการทั่วไปอันจะกล่าวถึงต่อไปด้วย

การลงโทษแบบแก้แค้นทดแทนนี้เป็นการมองย้อนไปในอดีต คือ ถือเอาการลงโทษเป็นการทดแทนการที่ได้กระทำผิดไป ไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือ ไม่คำนึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลไปในทางป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ การลงโทษเกิดขึ้นโดยกฎหมายและกฎหมายก็เป็นเครื่องมือของรัฐ จุดมุ่งหมายสุดท้ายของรัฐได้แก่สวัสดิภาพของสมาชิกในรัฐนั้น ฉะนั้นกฎหมายก็ควรมีไว้และการลงโทษตามกฎหมายก็ควรกระทำไปเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว ทั้งกฎหมายและการลงโทษเป็นการทำให้เกิดความยากลำบาก ฉะนั้น การลงโทษจึงต้องเป็นสิ่งชั่วร้ายโดยไม่ต้องคำนึงถึงผล

การลงโทษภายใต้วัตถุประสงค์แก้แค้นทดแทนนี้ไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงว่าโทษที่จะใช้ลงนั้นเหมาะสมได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดหรือไม่ เมื่อเขาได้รับโทษตามที่กำหนดแล้วก็ต้องปล่อยตัวออกมาโดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะมีความอันตรายต่อสังคมอยู่หรือไม่ โทษที่มีระยะยาวเกินกว่าความเหมาะสมกับความผิดย่อมไม่ยุติธรรมเมื่อคำนึงตามทฤษฎีนี้

อย่างไรก็ดี มีการโต้แย้งว่าทฤษฎีทดแทนนี้ใช้ไม่ได้ในทางปฏิบัติ โดยอธิบายว่า วัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทนนี้เน้นการลงโทษผู้กระทำผิดให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด แต่เราไม่สามารถวัดขนาดของความผิดแต่ละเรื่องและจัดวางโทษให้เหมาะสมกับความผิดนั้นๆ ได้อย่างแท้จริง⁵²

⁵⁰ ธาณี วรภัทร์, ก, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 43, น. 42.

⁵¹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ เอ็น จี การพิมพ์ จำกัด, 2549), น. 262.

⁵² อุตทิส แสตน โกลติก, กฎหมายอาญาภาค 1, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2525), น. 19.

2. ทฤษฎีสัมพันธ์⁵³

ทฤษฎีนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและเหตุการณ์ของการลงโทษ ความประสงค์ของการลงโทษ ตามทฤษฎีนี้ไม่ได้พิจารณาประโยชน์ในแง่การกระทำความผิดแบบทฤษฎีเด็ดขาด แต่ได้พิจารณาในแง่ที่ควรลงโทษอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ ด้วยเหตุนี้การลงโทษจึงจำต้องคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดกับมนุษย์อื่นๆ กล่าวคือ การลงโทษนั้นควรที่จะเกิดประโยชน์ในแง่ที่ว่าจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นเกิดความหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิดเช่นกัน การลงโทษตามทฤษฎีสัมพัทธ์นี้จึงเท่ากับเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจุดประสงค์ของการลงโทษตามแนวความคิดนี้เป็นการป้องกันบุคคลที่ทำความผิดนั่นเองไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก เรียกว่าเป็นการป้องกันพิเศษ (special prevention) ในขณะเดียวกันก็เป็นการป้องกันบุคคลทั่วไปไม่ให้กระทำความผิดด้วย เรียกว่าเป็นการป้องกันทั่วไป (general prevention)

เหตุผลของการลงโทษตามแนวความคิดนี้มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดอรรถประโยชน์นิยม (utilitarian) ซึ่งถือว่าการจะตัดสินว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมตามหลักอรรถประโยชน์หรือไม่ ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดขึ้น ผลดีหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการลงโทษก็คือเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดเช่นนั้นอีก ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันบุคคลทั่วไป ให้เกิดความเกรงกลัวต่อการลงโทษและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีกเช่นกัน โดยปกติการลงโทษตามแนวความคิดนี้จึงมักเป็นไปโดยรุนแรงทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนัก

(1) การลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง⁵⁴

การลงโทษอันมีวัตถุประสงค์เป็นการข่มขู่นี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประการ คือ ประการแรก เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเช่นนั้น เมื่อคนทั่วไปได้ทราบก็จะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง ซึ่งเป็นการข่มขู่ทั่วไป (general deterrence) ประการที่สอง เพื่อให้มีผลต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง คือ ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก อันเป็นการข่มขู่เฉพาะตัวผู้กระทำความผิด และไม่ให้คนที่กระทำความผิดขึ้นแล้วกระทำความผิดอีก

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เสนอความคิดในการลงโทษว่า การลงโทษควรให้สาสมกับความผิด คือให้ผู้กระทำความผิดควรได้รับการลงโทษที่ทำให้เขาทุกข์ทรมานมากกว่าผลแห่งความพอใจที่เขาจะได้รับในการกระทำความผิด โดยต้องจัดวางระดับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดให้ผลร้ายที่

⁵³ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 48*, น. 123.

⁵⁴ อุททิศ แสนโกศิก, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 52*, น. 19.

ผู้กระทำผิดจะได้รับการลงโทษสูงกว่าผลดีที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจากการกระทำผิดของตน⁵⁵ เพราะไม่คุ้มกับที่จะต้องได้รับโทษและจะเลิกล้มความตั้งใจในการกระทำผิดไปเสียเนื่องจากขณะที่คนเราคิดตกลงใจว่าจะกระทำผิดหรือไม่นั้น จะคิดว่าหากกระทำผิดลงไปแล้วจะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร เมื่อเห็นว่าผลดีมากกว่าผลเสียก็จะตกลงใจกระทำผิด โดยให้ถือหลักการลงโทษว่าให้มุ่งหมายที่จะทำให้ผู้กระทำผิดเจ็บหลายจำและนอกจากวิธีการที่จะทำให้นุคคลอื่นกลัวการถูกลงโทษจะต้องลงโทษผู้กระทำผิดต่อหน้าสาธารณชนหรือประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน⁵⁶ เพื่อให้ผู้อื่นเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมไปในตัวด้วย

(2) การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข⁵⁷

การลงโทษโดยวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงแก้ไขนี้มีความมุ่งหมายแคบกว่าวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ คือ มุ่งหมายเพียงจะป้องกันไม่ให้นุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ไม่ได้มุ่งหมายจะให้ผลถึงบุคคลอื่นโดยตรง การลงโทษในแนวทางนี้นอกจากจะพยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความประสงค์ที่จะยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำอีกแล้วยังจะต้องทำให้ผู้นั้นเกิดความสามารถที่จะยับยั้งเช่นนั้นด้วย โดยการใช้โทษเป็นเครื่องมือทำให้จิตใจของผู้นั้นยอมรับว่าการกระทำผิดเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามกฎหมายแทนการกระทำผิด⁵⁸

นอกจากนี้วิธีการลงโทษที่ทำให้เกิดผลดีเป็นการแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดอาจกระทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับลักษณะและพื้นฐานและจิตใจของผู้กระทำผิดแต่ละคนจึงก่อให้เกิดหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดรายบุคคล (individualization) ขึ้น⁵⁹ ซึ่งเป็นการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล มุ่งเน้นไปที่การบำบัดรักษา (treatment) แทนการการลงโทษให้ได้รับความเจ็บปวด ดังนั้น โทษประหารชีวิตจึงไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีได้ ส่วนโทษจำคุกเป็นโทษที่ทำให้คุณลักษณะประจำตัวของความเป็นคนเสื่อมลงเนื่องจากถูกคุมขังในเรือนจำ ทำให้เสื่อมฐานะความน่าเชื่อถือ ชื่อเสียงเสื่อมเสียลง เสียโอกาสที่จะทำงาน ประพฤติและประกอบอาชีพโดยสุจริตต่อไป หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลก่อให้เกิดวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษต่อไปนี้

⁵⁵ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 51*, น. 261.

⁵⁶ ณรงค์ ใจหาญ, *กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), น. 18.

⁵⁷ อุททิศ แสนโกศิก, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 52*, น. 33.

⁵⁸ ณรงค์ ใจหาญ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 56*, น. 31.

⁵⁹ ณรงค์ ใจหาญ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 56*, น. 32.

การจำแนกประเภทโทษ

การเลี้ยงโทษจำคุกระยะสั้น

การปลดปล่อยผู้ต้องโทษซึ่งได้รับการแก้ไขก่อนกำหนด

กำหนดวิธีการแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องโทษและอยู่ในเรือนจำ

(3) การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้กระทำผิดอีก⁶⁰

การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้เน้นการลงโทษเพื่อมิให้บุคคลนั้นมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำอีก จะเห็นว่าการลงโทษตามทฤษฎีนี้คล้ายกับทฤษฎีการข่มขู่และทฤษฎีปรับปรุงแก้ไข ในข้อที่ว่า มุ่งหมายจะมิให้ผู้กระทำผิดได้กระทำผิดซ้ำอีก แต่ต่างกันว่า ตามทฤษฎีข่มขู่มุ่งให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก ตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมให้ไม่คิดกระทำความผิดซ้ำอีกโดยสมัครใจและปรับปรุงแก้ไขให้ตัวเขาสามารถงดเว้นการกระทำผิดได้ แต่ตามวัตถุประสงค์นี้มุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยทำให้เขาหมดโอกาสไม่ให้มีโอกาสดำเนินการกระทำผิดได้อย่างชะงัดที่สุด เพราะเขาจะไม่มีโอกาสกลับมาก่อทำความผิดได้อีก ในส่วนของการควบคุมตัวนั้น ในระหว่างควบคุมตัวผู้กระทำผิดจะไม่มีโอกาสออกมาก่อทำความผิดในสังคมภายนอกได้แต่เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์นี้อย่างแท้จริงควรจะมีการใช้อำนาจควบคุมตัวจนกว่าเขาจะไม่เป็นภัยต่อสังคมอีกต่อไปแล้วจึงจะปล่อยตัวเขาออกมา

2.5 ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง

จากที่ทราบแล้วว่า รัฐนั้นต้องการกระทำทุกอย่างที่อยู่ในความสามารถ และอำนาจหน้าที่จะทำให้ผู้ต้องขังปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกเรือนจำได้ในเมื่อนักโทษพ้นโทษมีอิสรภาพ แต่วิธีการในทางปฏิบัติชีวิตในเรือนจำที่ผู้ต้องขังต้องประสบอยู่ทุกวันนี้ แตกต่างตรงกันข้ามกับชีวิตในสังคมปกติอย่างกลับหน้ามือเป็นหลังมือ ในเรือนจำผู้ต้องขังต้องใช้ชีวิตโดยปราศจากทุกสิ่งทุกอย่าง เว้นแต่เพียงสิ่งที่จำเป็นที่สุดแก่การที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้เท่านั้น เขาต้องถูกตัดขาดจากการอยู่ร่วมกับครอบครัวมิตรสหาย ขาดอิสรภาพ ต้องเปลี่ยนจากการที่ประกอบกิจการใดด้วยความริเริ่มของตนเอง เป็นการที่ต้องกระทำตามคำสั่งทุกอย่าง อาหารการกินและความเป็นอยู่อย่างเลว มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจอย่างจำกัด ต้องถูกตัดขาดจากความต้องการในด้านกามารมณ์โดยสิ้นเชิง ชีวิตในเรือนจำเป็นชีวิตที่ซ้ำซากจำเจน่าเบื่อหน่าย ทุกวันเห็นแต่ลูกกรงเหล็กและกำแพงสูง

⁶⁰ อุตทิส แสตน โกลติก, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 52, น. 40.

รอบด้าน ทำให้จิตใจของผู้ต้องขังต้องถูกกดดัน ขาดความเบิกบาน และหากยังได้รับการทรมานกรรมด้วยแล้ว จะมีแต่ความเครียดแค้นชิงชังสังคมมากขึ้น⁶¹

การใช้รูปแบบการบังคับโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดนอกจากเป็นไปเพื่อข่มขู่ยับยั้งเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข และเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้กระทำความผิดอีก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษนั้น การบังคับโทษจำคุกนั้นผู้บังคับใช้จะต้องคำนึงถึงผลเสียของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขังด้วย เนื่องจากสังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสังคมภายนอกอยู่หลายประการที่สำคัญก็คือสังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมของการถูกจำกัดสิทธิและเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่ถูกตัดความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก จึงทำให้สังคมของผู้ต้องขังของผู้ต้องขังเป็นสังคมพิเศษและโดดเดี่ยว ดังนั้นการพิจารณาถึงผลกระทบของการถูกจองจำที่มีต่อผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะลักษณะพิเศษของสังคมผู้ต้องขังดังกล่าวจะมีผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังซึ่งนักทัณฑวิทยาและนักสังคมวิทยาหลายคนเชื่อว่า ผลกระทบดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับตัวของผู้ต้องขังในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และแบบพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเวลาต่อมาด้วย⁶²

Gresham Sykes (1958) นักสังคมวิทยาและอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน เป็นคนแรกที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการจองจำต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง โดยได้เรียกผลกระทบดังกล่าวว่าเป็น “ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ” Sykes ได้กล่าวถึงการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งก่อให้เกิดความกดดัน และเป็นความเจ็บปวดของการจองจำ การถูกจำกัดดังกล่าวมีอยู่ 5 ประการด้วยกันคือ

ก. การถูกจำกัดด้านเสรีภาพ

การสูญเสียเสรีภาพเป็นสภาพความกดดันประการแรกของผู้ต้องขังประสบเมื่อถูกจองจำ เพราะเมื่อผู้ต้องขังถูกส่งเข้าเรือนจำก็หมายความว่าเขาจะถูกจำกัดให้อยู่ในเรือนจำไม่สามารถที่จะไปไหนมาไหนได้ การถูกจำกัดด้านเสรีภาพนี้ นอกจากจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวให้ออกนอกเรือนจำแล้วยังหมายถึง การถูกจำกัดภายในเรือนจำอีกด้วย ผู้ต้องขังจะไม่สามารถเดินจากแดนหนึ่งไปยังอีกแดนหนึ่งหรือจากตึกหนึ่งไปยังอีกตึกหนึ่งได้ตามใจชอบ นอกจากนี้การถูกจองจำในเรือนจำยังหมายถึง การถูกตัดขาดจากครอบครัว และญาติมิตรอีกด้วยโดยที่การแยกจากกันนี้มีใช้เป็นการแยกจากกันธรรมดา แต่เป็นการแยกจากญาติมิตรในฐานะของผู้กระทำความผิดกฎหมายและ

⁶¹ ชาย เสวีกุล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), น. 286

⁶² นัทธิ จิตสว่าง, “ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2558, จาก

ถูกลงโทษ และด้วยเหตุนี้เอง Sykes เน้นว่าสิ่งที่ทำความเจ็บปวดมากที่สุดก็คือ ความจริงที่ว่า การถูกจองจำเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคมผู้ต้องขังจะถูกปฏิเสธจากสังคมภายนอกและถูกตีตราว่า เป็นนักโทษนับตั้งแต่ที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องตัดผมสั้น แต่งชุดนักโทษ มีเลขหมายประจำตัว และทำความเคารพเจ้าพนักงาน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่ามันได้สูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคมและสถานภาพของคนธรรมดาไป สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพ เป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก⁶³

ข. การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการ

ในเรือนจำผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน ซึ่งคนโดยทั่วไปอาจจะคิดว่า ผู้ต้องขังยังได้เปรียบคนจนในสังคมภายนอกในเรื่องเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม Sykes ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ต้องขังนั้นถูกจำกัดสิทธิในการที่จะ “เลือก” พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะเลือกรายการอาหารประจำวัน ไม่มีสิทธิที่จะคำนึงถึงรสชาติของอาหาร ไม่มีสิทธิที่จะดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ได้ตามชอบใจ ไม่มีสิทธิที่จะใส่เสื้อ กางเกงส่วนตัวที่ชอบ ไม่มีที่พักผ่อนเป็นส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้ อุปกรณ์เป็นของตนเอง ไม่มีแม้กระทั่ง “เวลา” ที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะเลือกทำในสิ่งที่ชอบเหมือนดังเช่นที่เคยมีเมื่ออยู่นอกเรือนจำ การถูกจำกัดในการรับบริการและเลือกอุปโภคบริโภคเช่นนี้ ทำให้หมองตนเองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลไป ในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวเขาคือ “แรงงาน” กลับถูกรัฐนำไปใช้ภายใต้ชื่อที่เรียกว่า “การฟื้นฟูแก้ไขฝึกอาชีพ” สภาพการดังกล่าวนี้จึงเป็นความกดดันและเจ็บปวดอีกประการหนึ่งของผู้ต้องขังได้รับ⁶⁴

ค. การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ

การถูกจองจำ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังต้องถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการถูกตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์และการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงทำให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดัน ความกดดันที่ว่านี้มิได้เกิดจากการขาดการตอบสนองต่อความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่เป็นความกดดันทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากการที่ต้องอยู่ร่วมกับเพศเดียวกัน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าความเป็นชายของเขา กำลังถูกคุกคาม ทั้งการถูกช่วยวนให้เขาหันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ หรือถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกันก็ตาม ความวิตก

⁶³ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว* เชมอร์รที่ 62.

⁶⁴ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว* เชมอร์รที่ 62.

กังวลเหล่านี้แทบจะไม่บังเกิดขึ้นในโลกที่มีสตรีอยู่ด้วย แต่ในเรือนจำเป็นโลกของผู้ชายเพศเดียว ทำให้ไม่แน่ใจว่าจะเกิดความต่างพร้อยกับตนขึ้นเมื่อไร⁶⁵

ง. การถูกจำกัดด้านอิสรภาพ

ผู้ต้องขังได้รับความกดดันจากการถูกจำกัดด้านอิสรภาพเพราะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และคำสั่งของเจ้าพนักงานที่คอยควบคุมการเคลื่อนไหวของตนอยู่ตลอดเวลา การตรวจตราเฝ้าดูทุกฝีก้าว การตรวจจดหมาย การกำหนดให้กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา การเข้าแถวไปทำงานและการห้ามนำอาหารเข้าไปในห้องนอน เป็นต้น กฎเกณฑ์และคำสั่งเหล่านี้ทำให้รู้สึกว่าการถูกจำกัดอิสรภาพ แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความกดดันก็คือ การไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ในหลายๆ เรื่อง ซึ่งจะหาข้ออธิบายไม่ได้และเจ้าหน้าที่ก็มักจะปฏิเสธที่จะอธิบายคำตอบที่ผู้ต้องขังจะได้รับก็คือ “มันเป็นกฎของเรือนจำ” ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าจะทำไมจึงหมายถึงล่าช้า ทำไมสิ่งของที่ส่งมาถึงไม่ได้รับ และทำไมถึงต้องมีกฎเกณฑ์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลก็คือผู้ต้องขังจะเกิดความรู้สึกว่า ตัวเขาถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่างและทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง อ่อนแอ และช่วยตัวเองไม่ได้ นับเป็นความกดดันทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดมากกว่าความกดดันทางร่างกายเสียอีก⁶⁶

จ. การถูกจำกัดด้านความปลอดภัย

การที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่นๆ ซึ่งแต่ละคนมีประวัติอาชญากรร้ายๆ มาทั้งสิ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าตนเองจะถูกกลั่นแกล้ง ลักขโมย ทำร้าย ฆาตกรรม หรือข่มขืนได้สักวันหนึ่ง พวกเขาเชื่อว่าในวันหนึ่งข้างหน้าจะต้องถูก “ทดสอบ” จากพวกเจ้าถิ่นหรือจากคนใหม่ว่าจะอยู่ในคุกต่อไปในฐานะผู้แข็งแรง หรือผู้อ่อนแอ ในบรรยากาศของการแข่งขันกันเป็นเจ้าในเรือนจำ ผู้ชนะจะใช้กำลังข่มขู่ผู้แพ้หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่จะให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าสักวันหนึ่งเขาจะต้องประสบกับการทำร้าย พวกเขาจะรู้สึกว่าพวกเขาได้สูญเสียหลักประกันในด้านความปลอดภัยไปสิ้น

ความเจ็บปวดที่ผู้ต้องขังได้รับอันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านนั้น มิใช่แต่จะเป็นความเจ็บปวดทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ความเจ็บปวดที่สำคัญก็คือ ความกดดันทางจิตใจที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดดังกล่าว อันเป็นผลให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เบื่อหน่าย เหงา กลัว และเกิดความเครียดในจิตใจ จนทำให้ผู้ต้องขังต้องหาทางออกในการปรับตัว เพื่อที่จะระบายความเจ็บปวดดังกล่าวโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องไป

⁶⁵ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เริงรอรอที่ 62*.

⁶⁶ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เริงรอรอที่ 62*.

กับข้อจำกัดต่างๆ ของเรือนจำ รวมทั้งพัฒนาวัฒนธรรมย่อยขึ้นในเรือนจำและมีการปรับตัวของผู้ต้องขังประเภทต่างๆ⁶⁷

นอกจาก Sykes แล้ว Goffman นักสังคมวิทยาชาวแคนาดา ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของระบบเรือนจำต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผลกระทบที่ก่อให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง Goffman (1960) ได้ให้ทัศนะว่า เรือนจำเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ (Total Institution) ที่สามารถทำลายปัจเจกภาพของผู้ต้องขังที่ถูกส่งเข้าไปเพราะเมื่อถูกส่งเข้าไปในเรือนจำผู้ต้องขังจะรู้สึกว่าคุณเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเคยมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสังคมภายนอกไปจนหมดสิ้น ทั้งนี้โดยผู้ต้องขังแต่ละคนจะเผชิญกับภาวการณ์สูญเสียในสิ่งที่เคยมีอยู่ (Mortification) ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียในเสรีภาพ อิสรภาพ และสิทธิต่างๆ ที่เคยมี ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวในเรือนจำไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ตามความพอใจ การผ่านจากตึกหนึ่งไปอีกตึกหนึ่งจะต้องผ่านการตรวจค้น การเคลื่อนไหวใดๆ จะอยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่โดยตลอดเวลาแม้แต่การเข้าห้องส้วม ทำให้รู้สึกขาดความเป็นอิสระส่วนตัว ผู้ต้องขังยังไม่มีสิทธิที่จะเลือกรายการอาหารและรสชาติได้ตามความพอใจได้เพียงแต่มีอาหารทานไปวันๆ เท่านั้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังถูกตัดสัมพันธ์กับโลกภายนอก ขาดการติดต่อจากญาติมิตรและครอบครัว ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยวในขณะที่การติดต่อสื่อสารต้องผ่านการตรวจทำให้หมดโอกาสที่จะดำเนินชีวิตเหมือนก่อน ที่สำคัญก็คือผู้ต้องขังจะถูกตีตราว่าเป็น “นักโทษ” นับตั้งแต่การที่ถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียดในวินาทีแรกที่เข้าเรือนจำ การสวมใส่เครื่องแบบของนักโทษ การถูกตัดผม และถูกกำหนดให้มีหมายเลขแทนชื่อทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าสถานภาพเก่าของเขากำลังถูกเปลี่ยนให้สูญสิ้นไปพร้อมๆ กับที่สถานภาพใหม่ของการเป็นนักโทษได้เข้ามาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ว่ามีผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก⁶⁸

แนวความคิดของ Goffman เกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพหรือการสูญเสียสถานภาพของผู้ต้องขังสอดคล้องกับความคิดของ Harold Gerfinkel นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมลดสถานภาพ (Status degradation ceremonies) ไว้ตั้งแต่ปี 1956 โดย Gerfinkel (1956) เสนอแนวคิดว่าการจองจำเป็นกระบวนการของพิธีการลดสถานภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งพิธีการดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการคือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของผู้ต้องขัง และหยิบยื่นเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต้อยกว่าเดิมให้ ต่อมา Richard Cloward (1960) นักสังคมวิทยาและกิจกรรมชาวอเมริกัน ได้ขยายแนวความคิดของ Gerfinkel ในเรื่องนี้ต่อไปอีกโดยได้ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ที่ผู้กระทำผิดถูกตำรวจจับ โดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำผิดถูกส่งเข้าเรือนจำ สิ่งที่

⁶⁷ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 62.*

⁶⁸ นัทธี จิตสว่าง, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 62.*

ผู้ต้องขังต้องประสบก็คือ การถูกลดค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยวิธีการต่างๆ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จนทำให้ผู้ต้องขังตกอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยทางสังคมมากที่สุด ความกดดันที่ผู้ต้องขังได้รับจากพิธีกรรมดังกล่าวนี้เอง เป็นผลให้ผู้ต้องขังสร้างวัฒนธรรมย่อยของผู้ต้องขังขึ้นมาเป็นเกราะกำบังความกดดันเหล่านั้น ซึ่งเช่นเดียวกับแนวคิดของ Sykes and Messengers (1960) ที่อธิบายถึงกระบวนการในการที่ผู้ต้องขังถูกลดสถานภาพว่าเป็นการทำลาย ego ของผู้ต้องขัง จนทำให้ต้องหาทางออกในการบรรเทาความเจ็บปวดที่ได้รับ ในขณะที่ Gordon Trasler (1972, p.207) เน้นว่าการปฏิบัติของผู้คุมต่อผู้ต้องขังนั้นไม่ว่าจะเป็นการพูดจา การบังคับควบคุม หรือการตรวจค้นเป็นการตอกย้ำการลดสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องขังอยู่ตลอดเวลา

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของระบบเรือนจำที่ได้กล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ เป็นผลมาจากการศึกษาในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงแข็งแรงสูงสุดของสหรัฐ เมื่อประมาณต้นทศวรรษ 1960 ซึ่งมีระยะเวลากว่า 50 ปีผ่านมาแล้ว ปัญหาอยู่ที่ว่า แนวความคิดดังกล่าวจะสามารถอธิบายระบบสังคมเรือนจำในปัจจุบันได้หรือไม่ เพราะหากจะพิจารณาถึงระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไปในทางที่เป็นมนุษยธรรมยิ่งขึ้น และมีการคำนึงถึงสิทธิมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น ดังนั้นข้อเท็จจริงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังบางอย่างจากการศึกษาในช่วงปี 1960 จึงไม่น่าจะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน เช่นการห้ามผู้ต้องขังซื้ออาหารภายนอกมา หรือรับประทาน การให้ผู้ต้องขังตัดผมสั้น เป็นต้น ปัจจุบันกล่าวได้ว่าผู้ต้องขังในสหรัฐมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม มีการผ่อนปรนด้านกฎระเบียบต่างๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาจากการศึกษาของ Sykes และคนอื่นๆ แล้วจะพบว่าแม้ข้อเท็จจริงในบางอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเปลี่ยนแปลงไป แต่โครงสร้างของระบบสังคมของเรือนจำยังคงอยู่ โดยเฉพาะลักษณะของการจำกัดเสรีภาพและสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องขัง ดังนั้นความเจ็บปวดจากการถูกจองจำหรือผลกระทบจากการถูกจองจำทั้ง 5 ประการที่ Sykes กล่าวถึงนั้นก็ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบันเพียงแต่ลดความรุนแรงลง ดังที่ Johnson and Toch (1982: 17) กล่าวว่าการของ Sykes ยังสามารถอธิบายสังคมของเรือนจำในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี การถูกจำกัดด้านต่างๆ ของผู้ต้องขังยังคงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้การศึกษาวิจัยในระยะหลังๆ ก็สามารถยืนยันในเรื่องนี้ได้เช่น Toch (1982) ได้ชี้ให้เห็นถึง “ความเครียด” ที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจองจำโดยเปลี่ยนจากคำว่า “ความเจ็บปวด” ของ Sykes มาเป็น “ความเครียด” เพราะเป็นสิ่งที่เห็นชัดได้ง่ายกว่า Toch พบลักษณะของสภาพในเรือนจำหลายประการมีผลกระทบต่อความเครียดของผู้ต้องขัง เช่น ความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต หรือการถูกตัดขาดจากญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนี้ Smith (1982) ยังพบว่าความแออัดยัดเยียดในเรือนจำมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก ในขณะที่ Bowker (1982) ได้เห็นว่า ปัญหาการขาดความปลอดภัยในเรือนจำ

ยังเป็นปัญหาสำคัญของเรือนจำในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้กำลังและความรุนแรง เช่น การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาการรักร่วมเพศ การแบ่งแยกผิว ปัญหายาเสพติด Bowker สรุปว่า การเอารัดเอาเปรียบและตักตวงผลประโยชน์ยังคงเป็น “แก่น” สำคัญของชีวิตในเรือนจำของสหรัฐในปัจจุบัน⁶⁹

การบังคับโทษจำคุกนอกจากจะพิจารณาถึงรูปแบบการฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมแต่ละบุคคลแล้ว การพิจารณาถึงผลกระทบในเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพราะหากการบังคับโทษจำคุกได้ทำลายส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังไป จะก่อให้เกิดความกดดัน ความเครียด ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องไปกับข้อจำกัดต่างๆ ของเรือนจำ อันก่อให้เกิดวัฒนธรรมย่อยขึ้นในเรือนจำ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกระทำได้อย่างยากขึ้น ดังนั้น การบังคับโทษจำคุกที่ดีไม่ควรจะสร้างความกดดัน ข้อจำกัด และสร้างความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้ต้องขังอันเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์และทำลายปัจเจกภาพของผู้ต้องขังโดยไม่จำเป็น ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยมีมนุษยธรรม และการคำนึงถึงสิทธิมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาและนำมาปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง

2.6 ทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ต้องขัง

นอกจากมาตรการการบังคับโทษ และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่จะถูกนำมาพิจารณาบังคับใช้กับผู้ต้องขังตามความเหมาะสมแล้ว การปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังจะมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ต้องขังเองจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การจูงใจผู้ต้องขังให้เกิดความต้องการที่จะพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมนิสัย หรือให้ความร่วมมือกับมาตรการแก้ไขฟื้นฟู จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้ Maslow นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขัง ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

2.6.1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need)⁷⁰

มาสโลว์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความต้องการของบุคคลจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจ จึงได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้

⁶⁹ นัทธี จิตสว่าง, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 62*.

⁷⁰ ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆ ต่อไปความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของบุคคลนั้น

3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

มาสโลว์ แบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่วิธีระดับต่ำสุดไปถึงสูงสุด 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และเป็นความต้องการที่ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ การพักผ่อน ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และความต้องการทางเพศ เป็นต้น มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสนองความต้องการขั้นนี้ก่อนจึงจะมีความต้องการขั้นอื่นตามมา

2. ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย (Safety and Security Needs) เมื่อความต้องการทางสรีระวิทยาได้รับการตอบสนองแล้วก็มีความต้องการขั้นที่สองต่อไป คือ อยากมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง สิ่งที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้เห็นได้จากแนวโน้มของมนุษย์ที่ชอบอยู่ในสังคมที่มีความสงบ เรียบร้อย มีระเบียบวินัย และมีกฎหมายคุ้มครองชอบดำเนินชีวิตประจำวันอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค ความต้องการขั้นนี้จะรวมไปถึงความมั่นคงทางด้านจิตใจ (Psychological safety) ด้วย ซึ่งผลักดันมนุษย์ให้ทำพฤติกรรมเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายนั้น คือความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการความรักและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Love and Belongingness Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นลักษณะของความต้องการอยากมีเพื่อน มีคนรักใคร่ชอบพอ ต้องการเป็นผู้ให้ความรักและได้รับความรัก มิได้ถูกจูงใจโดยความต้องการทางเพศ (not sexually motivated) บุคคลที่มีความต้องการขั้นนี้ จะทำพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายเพื่อจะ ทำให้รู้สึกว่าคุณไม่ได้อยู่คนเดียวอย่างโดดเดี่ยว อ้างว้าง หรือถูกทอดทิ้ง

4. ความต้องการมีเกียรติ และศักดิ์ศรี (The Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการของมนุษย์เกือบทุกคนในสังคม ลักษณะที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้ เช่น ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง หรือมีความภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จ รู้สึกว่าคุณเป็นคนที่มีประโยชน์และมีคุณค่าในสังคม

นักโทษแม้จะเป็นบุคคลที่ถูกประนาม แต่ก็มีความปรารถนาที่จะได้รับความยกย่องบ้าง เหมือนกัน อย่างน้อยก็ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง หากไม่ได้ความสมหวังในเรื่องนี้ นักโทษอาจจะกระทำการที่ชั่วร้ายให้นักโทษด้วยกันหรือเจ้าหน้าที่ที่ยกย่องในทางเลวก็ได้⁷¹

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Need for Self Actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ในการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองและเป็นการได้รับพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง เพื่อความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงด้วยการพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดของตนตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างแท้จริง แต่การที่บางคนไปไม่ถึงระดับนี้เพราะประสบอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมรอบข้าง เป็นต้นว่า หลายนๆ คนทำงานหนักตลอดชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการเบื้องต้น หรือบิดามารดา ไม่เสริมสร้างเด็กให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น หรือรู้สึกว่าตนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

การสนับสนุนความต้องการขั้นต่ำของผู้ต้องขังตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) สามารถใช้เป็นแนวทางในการชักจูงใจผู้ต้องขังให้เข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสสัยตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกได้ โดยเฉพาะการตอบสนองความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการความรักและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการมีเกียรติ และศักดิ์ศรี ซึ่งมีผลกระทบต่อแรงจูงใจในการไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอย่างมาก และจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังมีความต้องการระดับสูงสุดคือความต้องการความสำเร็จในชีวิต ทำให้ผู้ต้องขังเกิดการพัฒนาตนเองแบบเป็นขั้นตอน จนสามารถดำรงชีวิตในสังคมโดยปราศจากการกระทำความผิด และสามารถประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวเมื่อพ้นโทษ ทั้งนี้ มีทฤษฎีที่สามารถสนับสนุนทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) ในด้านของความต้องการทางสังคมของผู้ต้องขัง ก็คือ ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bonding Theory) ของทราวิส เฮอร์ซีย์ ที่ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและสังคมภายนอกเรือนจำที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

2.6.2 ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bonding Theory)⁷²

ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bonding Theory) ของทราวิส เฮอร์ซีย์ ได้นำเสนอว่าบุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ พันธะทางสังคม

⁷¹ ชาย เสวีกุล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), น. 288.

⁷² ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ .
โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ผู้ต้องขังกับปัญหาความแตกแยกในครอบครัวภายหลังถูกจองจำ, น. 21.

หรือความผูกพันกับสังคม (Social Bond) ที่เฮอร์ซิงได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) และความเชื่อ (Belief) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า บุคคลที่มีพันธะทางสังคมหรือมีความผูกพันทางสังคมน้อย จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมอาชญากรรม

ทฤษฎีควบคุมทางสังคมมีสมมติฐานว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลมาจากพันธะของบุคคลที่มีต่อสถาบันทางสังคมได้อ่อนแอหรือถูกทำลาย และองค์ประกอบของพันธะทางสังคมมีด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. ความผูกพัน หมายความว่า การที่บุคคลมีความผูกพัน หรือความรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรู้สึคนึกคิดของบุคคลอื่น ซึ่งความผูกพันนี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการพัฒนาการยอมรับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ให้บุคคลสร้างความรู้สึกหรือสามัญสำนึกที่จะควบคุมตนเองให้เป็นบุคคลที่ดีในสังคม ดังนั้น ความผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์หรือด้านความรักของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

2. ข้อผูกมัด หมายความว่า การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคม กล่าวคือ ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อที่จะประกอบอาชีพ โดยสุจริต และเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลไม่อยากจะกระทำผิดกฎหมาย เนื่องจากจะเป็นการเสี่ยงต่อการสูญเสียความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น ข้อผูกพันจึงเป็นองค์ประกอบด้านความมีเหตุผลของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

3. การเข้าร่วม หมายความว่า การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมเป็นเหตุให้บุคคลถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชญากรรม เนื่องจากเวลาส่วนมากได้ถูกใช้หมดไปกับกิจกรรมของ สังคม ดังนั้น การเข้าร่วมถือว่าเป็นองค์ประกอบด้านกิจกรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

4. ความเชื่อ หมายถึง ระดับความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูง ก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่มีต่อสังคม

ทั้งนี้ ได้มีการนำเสนอทางป้องกันอาชญากรรมเสียก่อนเกิดขึ้นที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัว จากหนังสือ Criminology ของ Cavan พิมพ์ ค.ศ. 1953 หน้า 349 กล่าวว่า งานป้องกันอาชญากรรมควรกระทำในประการสำคัญต่อไปนี้ คือ⁷³

⁷³ สว่าง ลีนะสมิต, อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาพิสดาร (ตอน 1) อาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513), น. 165.

(1) การแก้ไขสภาพชุมชน (Community reorganization) โดยปรับปรุงโรงเรียนให้ช่วยเด็กที่มีปัญหาที่โรงเรียนเสียแต่ต้นมือ ปรับปรุงศูนย์เยาวชนและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เป็นที่พิเคราะห์เด็ก และจัดให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์แก่เขามากที่สุด ปรับปรุงงานตำรวจในด้านป้องกันอาชญากรรม โดยให้คำแนะนำแก่ประชาชน หรือจัดกิจกรรมเยาวชน ปรับปรุงให้มี การประสานกำลังของชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม โดยให้องค์การสังคมสงเคราะห์ โรงเรียน พนักงานคุมประพฤติ ตำรวจ ฯลฯ ร่วมมือกันวางแผนและดำเนินการ

(2) การแก้ไขสภาพครอบครัว (Family reorganization) เนื่องจากครอบครัวย่อมจะรับผิดชอบในการสร้างบุคลิกและนิสัยของเด็ก แต่การจะเป็นเช่นนั้นได้ หัวหน้าครอบครัวจะต้องมีสุขภาพจิตดีเสียก่อน จึงควรมีสุนัขแนะนำคู่สมรส ใช้ผู้เชี่ยวชาญช่วยแก้ไขปัญหาค่าครอบครัว ให้การศึกษาแก่บิดามารดา เป็นต้น

(3) การแก้ไขสภาพทางอารมณ์และจิตใจ บางคนเป็นอาชญากรเพราะความตึงเครียด และความขัดแย้งทางอารมณ์ จึงควรมีคลินิกแนะนำทางจิตของจิตแพทย์ให้คำแนะนำแก่ผู้มีภาวะทางจิตดังกล่าว หรือใช้บริการครูเยี่ยมบ้านสำหรับปัญหาขนาดน้อยอันจะต้องแก้ไขทั้งเด็กและผู้ปกครอง

(4) ความรับผิดชอบของสาธารณะ ทั่วโลกในการยุติธรรมนั้นจะต้องสะอาดบริสุทธิ์ การจับตัวบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งผู้มีอำนาจพึงระมัดระวัง ไม่ควรให้การเมืองเข้ามายุ่งเกี่ยว ในด้านประชาชนเองก็ต้องไม่ให้ความสนับสนุนแก่การกระทำผิดแม้โดยอ้อม เช่น สนับสนุนในเรื่องสิ่งชั่วร้ายทางศีลธรรม เป็นต้น

2.7 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ; the Mandela Rules)⁷⁴

องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nation (UN) ได้พยายามกำหนดข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขึ้น โดยนำหลักการและทางปฏิบัติที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเหมาะสมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสร้างประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการเรือนจำ เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 โดยองค์การสันนิบาตชาติได้มีข้อเสนอต่อคณะกรรมการราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ (IPPC) ทำการประชุมกันที่กรุงเบิร์น (Berne) จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ. 2498 องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด เป็นครั้งแรกที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิส ได้มีการวางหลักเกณฑ์เป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ

⁷⁴ เนื้อหาตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา ต่อไปนี้ แปลโดย สำนักกิจการ ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, กระทรวงยุติธรรม

ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง ต่อมาได้เป็นที่แพร่หลายเป็นแบบฉบับของนานาชาติ⁷⁵

แม้ข้อกำหนดดังกล่าวมิใช่กฎหมายและไม่มีสภาพบังคับ ประเทศต่างๆ จะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ เพียงแต่มีการพยายามส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ พยายามปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยในการประชุมขององค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในครั้งต่อๆ มา โดยเฉพาะในการประชุมครั้งที่ 4 ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 7 องค์การสหประชาชาติได้พยายามในการทำให้ข้อกำหนดมาตรฐานนี้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับ

ทั้งนี้ รัฐสมาชิกของสหประชาชาติได้ตระหนักว่า ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาญา นั้นล้ำสมัยและไม่สะท้อนถึงพัฒนาการที่สำคัญด้านมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีขึ้นนับตั้งแต่การรับรองเมื่อ 60 ปีก่อน ในปี พ.ศ. 2553 สมัชชาแห่งสหประชาชาติได้มีมติให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญนานาชาติดำเนินการปรับปรุง ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาญา (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) โดยรัฐสมาชิกได้เห็นชอบกับการปรับปรุงและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ หน่วยงานของสหประชาชาติ องค์การระหว่างรัฐ ภาคประชาสังคมและนักวิชาการ ได้เข้าร่วมในขั้นตอนการปรับปรุงดังกล่าว กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ประชุมกันครั้งแรกในปี พ.ศ. 2554 และร่วมตกลงเกี่ยวกับ “ประเด็นที่จะปรับปรุง” โดยแก้ไขประเด็นและข้อกำหนดที่ล้ำสมัยที่สุด แต่ไม่แก้ไขโครงสร้างรวมถึงข้อกำหนดอื่นๆ อีกหลายข้อ เนื้อหาที่ถูกแก้ไขใหม่ได้ผ่านขั้นตอนการเจรจาในการประชุมอีกสามครั้งต่อมา กลายเป็น ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ; the Mandela Rules) โดยได้มีการเรียงลำดับข้อใหม่เนื่องจากการแก้ไขเนื้อหาสำคัญหลายส่วน ขั้นตอนการปรับปรุงได้รวบรวมมาตรฐานทางด้านกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนไว้ในเอกสารเดียว โดยทั้งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังและยังเป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและเชื่อถือได้สำหรับเจ้าหน้าที่เรือนจำและการบริหารเรือนจำ⁷⁶

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา ได้รับการลงเห็นชอบอย่างเป็นทางการจากสมัชชาแห่งสหประชาชาติในเดือนธันวาคม พ.ศ.

⁷⁵ ธานี วรภัทร์. ข, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 7*, น. 50.

⁷⁶ Penal Reform International (PRI) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) คู่มือฉบับย่อ, 2559, น. 3.

2558 ข้อกำหนดนี้วางมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารจัดการเรือนจำที่ดี รวมทั้งประกันว่าสิทธิของผู้ต้องขังต้องได้รับความเคารพ

ข้อกำหนดแมนเดลาไม่ใช่ข้อกำหนดที่เขียนขึ้นใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการปรับปรุงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีอาญา (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) 8 หัวข้อสำคัญ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานด้านการราชทัณฑ์และสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497⁷⁷ และเนื่องจากการเจรจาเกี่ยวกับเนื้อหาที่ปรับปรุงได้เสร็จสิ้นลงในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนานาชาติ ณ เมืองเคปทาวน์ ประเทศแอฟริกาใต้ ที่ประชุมจึงตกลงที่จะเรียกข้อกำหนดนี้ว่า “ข้อกำหนดแมนเดลา” เพื่อเป็นเกียรติแก่ประธานาธิบดีแอฟริกาใต้ผู้ล่วงลับ (เนลสัน แมนเดลา) ผู้ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำถึง 27 ปี และรณรงค์เพื่อสิทธิของผู้ต้องขัง ซึ่งมีผลให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาตินำไปใช้ในการปรับปรุงสภาพผู้ต้องขังในประเทศให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 17 ประเทศที่เสนอร่างและให้การสนับสนุนร่างข้อกำหนดดังกล่าว

ข้อกำหนดจำนวน 122 ข้อได้ครอบคลุมการบริหารจัดการเรือนจำในทุกด้านและวางมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ทั้งผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและผู้ต้องขังคดีเสร็จเด็ดขาด โดยมีหลักการพื้นฐาน คือ ผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีอันมีติดตัวมาแต่กำเนิดและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ห้ามมีการทรมานหรือการปฏิบัติอื่นๆ ที่ทารุณโหดร้าย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของผู้ต้องขังนั้น โดยไม่เลือกปฏิบัติ วัตถุประสงค์ของเรือนจำ คือ การคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัย และลดการกระทำผิดซ้ำ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการด้านต่างๆ ในเรือนจำ และผู้เข้าเยี่ยม จะต้องได้รับความปลอดภัยตลอดเวลา⁷⁸

ทั้งนี้ การจำคุกและมาตรการอื่นอันมีผลให้ต้องตัดบุคคลออกจากโลกภายนอกเป็นสาเหตุของความเจ็บปวดหรือเศร้าหมองจากการพรากไปซึ่งสิทธิกำหนดด้วยตนเองโดยการลิดรอนเสรีภาพของผู้ต้องขังโดยระบบเรือนจำต้องไม่เพิ่มความเจ็บปวดในตัวเองจากสถานการณ์ดังกล่าว เว้นแต่เกิดขึ้นโดยบังเอิญจากการแยกโดยมีเหตุผลหรือการรักษาวินัย⁷⁹ และควรแสวงหาทางลดความแตกต่าง

⁷⁷ Penal Reform International (PRI) .ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) คู่มือฉบับย่อ, 2559, น. 3.

⁷⁸ เพิ่งอ้าง, น. 5.

⁷⁹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 3

ระหว่างชีวิตในเรือนจำกับชีวิตที่มีเสรีภาพของผู้ต้องขังหรือความเคารพอันเนื่องมาจากความมีเกียรติในความเป็นมนุษย์⁸⁰

โดยได้ระบุวัตถุประสงค์หลักของการพิพากษาลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นที่คล้ายกัน ซึ่งเป็นการลดทอนเสรีภาพของบุคคล คือ เพื่อคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรมและเพื่อลดการกระทำ ความผิดซ้ำ โดยการบริหารงานเรือนจำและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจควรเสนอการให้การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการทำงาน ตลอดจนรูปแบบการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ ที่เหมาะสมและมีอยู่ รวมทั้งที่มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือ มีศีลธรรม เกี่ยวกับจิตใจ สังคมและสุขภาพ และการกีฬา โครงการ กิจกรรมและการบริการดังกล่าวทั้งหมดควรจัดให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการบำบัดของผู้ต้องขังแต่ละราย⁸¹ ซึ่งข้อกำหนดแมนเดลา นั้น ได้กล่าวถึง ลักษณะของรูปแบบของการสนับสนุนการ แก้ไขฟื้นฟู การบริการ และการช่วยเหลืออื่นๆ ที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1. โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟู/การขัดเกลาทางสังคม

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควรเน้นไม่ให้ผู้ต้องขังถูกแยกออกไปจากชุมชน แต่ดำเนินไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้น หน่วยงานในชุมชนควรมีส่วนเข้าร่วมกรณีที่เป็นไปได้เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่เรือนจำในงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมของผู้ต้องขัง⁸² โดยควรเชื่อมโยงกับนักสังคมสงเคราะห์ของทุกเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ที่น่าพอใจทั้งหมดของผู้ต้องขังกับครอบครัวของผู้ต้องขังและหน่วยงานด้านสังคมที่มีคุณค่า ขั้นตอนควรได้รับการดำเนินการ เพื่อคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับประโยชน์ของประชาชน สิทธิด้านความมั่นคงทางสังคม และประโยชน์ทางสังคมอื่นของผู้ต้องขังให้มากที่สุดเท่าที่สอดคล้องกับกฎหมายและคำพิพากษา⁸³

การปฏิบัติต่อบุคคลที่ต้องรับโทษจำคุกหรือมาตรการที่เหมือนกันต้องมีตามวัตถุประสงค์ ครอบคลุมที่ระยะเวลาของการรับโทษอนุญาต เพื่อทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่นำไปสู่ชีวิตที่ปฏิบัติตามกฎหมายและช่วยเหลือตนเองได้ภายหลังได้รับการปล่อยตัวและทำให้เหมาะกับผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการดังกล่าว การปฏิบัติต้องดำเนินการ เช่น ต้องส่งเสริมความเคารพตัวเองและพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบของผู้ต้องขัง⁸⁴ และเพื่อเป้าหมายนี้ วิธีการเหมาะสมทั้งหมดต้องนำมาใช้ รวมถึงการดูแลด้านศาสนาในประเทศที่เป็นไปได้ การศึกษา การฝึกอบรม และการแนะนำด้านอาชีพ การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาในการจ้างงาน การพัฒนาร่างกายและเพิ่มคุณลักษณะทางศีลธรรมให้สอดคล้องกับความ

⁸⁰ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 5

⁸¹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 4

⁸² ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 88(1)

⁸³ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 88(2)

⁸⁴ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 91

ต้องการรายบุคคลของผู้ต้องขังแต่ละคน โดยพิจารณาจากประวัติทางสังคมและอาชญากรรมของผู้ต้องขัง ความสามารถทางร่างกายและจิตใจ และทัศนคติ พื้นฐานทางอารมณ์ ระยะเวลาต้องรับโทษของผู้ต้องขัง และการคาดการณ์ภายหลังได้รับการปล่อยตัว⁸⁵

2. การทำงาน

ผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกต้องมีโอกาสทำงาน และ/หรือเข้าร่วมโดยตรงในการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยต้องได้รับการลงความเห็นว่ามีความพร้อมของร่างกายและจิตใจจากแพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นด้านการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ⁸⁶ โดยการทำงานต้องไม่มีลักษณะทำให้เจ็บปวดหรือเสีร่าหมอง⁸⁷ หรือเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลหรือส่วนตัวของเจ้าหน้าที่เรือนจำ⁸⁸ และผู้ต้องขังต้องไม่ถูกบังคับให้ตกเป็นทาสหรือทำงานหนักเพื่อการลงโทษ⁸⁹

ตราบเท่าที่เป็นไปได้ งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น ต้องรักษาหรือเพิ่มความสามารถของผู้ต้องขังในการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตภายหลังได้รับการปล่อยตัว⁹⁰ การฝึกอบรมอาชีพด้านการค้าขายที่เป็นประโยชน์ต้องจัดให้มีสำหรับผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถนำไปหาผลกำไรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้แก่ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย⁹¹ ซึ่งผู้ต้องขังต้องสามารถเลือกประเภทของงานที่ประสงค์จะทำได้ภายใต้ข้อกำหนดที่เหมาะสม⁹² โดยการจัดการอย่างเป็นระบบและวิธีการทำงานในเรือนจำต้องเหมือนอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้กับงานเหมือนกันซึ่งอยู่ภายนอกเรือนจำเพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้อยู่ในสภาพชีวิตการทำงานปกติ⁹³

โดยการทำงานนั้นต้องกำหนดให้มีวันหยุดหนึ่งวันต่อสัปดาห์และมีเวลาเพียงพอสำหรับการศึกษาและกิจกรรมอื่นที่จำเป็นต้องมีเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติและการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขัง⁹⁴ และต้องมีระบบค่าตอบแทนที่เที่ยงธรรมสำหรับงานของผู้ต้องขัง⁹⁵

⁸⁵ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 92

⁸⁶ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 96(1)

⁸⁷ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 97(1)

⁸⁸ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 97(3)

⁸⁹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 97(2)

⁹⁰ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 98(1)

⁹¹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 98(2)

⁹² ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 98(3)

⁹³ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 99(1)

⁹⁴ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 102(2)

⁹⁵ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 103

3. การศึกษาและกิจกรรมนันทนาการ

ต้องจัดให้มีการศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องขังทั้งหมดให้สามารถรับประโยชน์ด้วยวิธีนี้ได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่เป็นไปได้ การศึกษาของผู้ต้องขังที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้และผู้ต้องขังอายุน้อยต้องเป็นไปแบบบังคับ และต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากการบริหารงานเรือนจำ⁹⁶ และต้องจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการและทางวัฒนธรรมในทุกเรือนจำเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง⁹⁷

4. สิทธิพิเศษ

ระบบสิทธิพิเศษที่เหมาะสมกับกลุ่มของผู้ต้องขังที่แตกต่างกันและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ต้องจัดให้มีในเรือนจำทุกแห่งเพื่อส่งเสริมความประพฤติดี พัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ และประกันถึงสิทธิประโยชน์และการให้ความร่วมมือของผู้ต้องขังในการปฏิบัติ⁹⁸

5. ความสัมพันธ์ทางสังคมและการดูแลภายหลังการปล่อยตัว

ผู้ต้องขังต้องได้รับการดูแลพิเศษในการรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของผู้ต้องขังนั้นตามที่ต้องการเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของทั้งสองฝ่าย⁹⁹ โดยตั้งแต่เริ่มเข้ารับโทษของผู้ต้องขัง ต้องมีการพิจารณาถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังได้รับการปล่อยตัว และผู้ต้องขังต้องได้รับการส่งเสริมและได้รับความช่วยเหลือให้รักษาหรือสร้างความสัมพันธ์นั้นกับบุคคลหรือหน่วยงานนอกเรือนจำตามที่สามารถช่วยส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขังและเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของครอบครัวผู้ต้องขัง¹⁰⁰

6. การบอกกล่าว

ผู้ต้องขังทุกคนต้องมีสิทธิ และต้องได้รับความสามารถและวิธีการแจ้งให้ครอบครัวของผู้ต้องขังหรือบุคคลอื่นที่กำหนดให้เป็นผู้ติดต่อเกี่ยวกับการคุมขังทราบนทันทีเกี่ยวกับการย้ายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่นและเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการบาดเจ็บ¹⁰¹ กรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต ผู้อำนวยการเรือนจำต้องแจ้งให้ญาติสนิทหรือผู้ติดต่อกรณีฉุกเฉินทราบนทันที ผู้ที่กำหนดไว้โดย

⁹⁶ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 104(1)

⁹⁷ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 105

⁹⁸ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 95

⁹⁹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 106

¹⁰⁰ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 107

¹⁰¹ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 68

ผู้ต้องขังได้รับข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ต้องขังต้องรับการแจ้งโดยผู้อำนวยการเรือนจำให้ทราบถึงอาการเจ็บป่วยร้ายแรง การบาดเจ็บ หรือการย้ายไปยังสถาบันสุขภาพ¹⁰²

การบริหารงานเรือนจำต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบอาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการเสียชีวิตของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญทันที เมื่อสถานการณ์อนุญาต ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตทั้งภายใต้การติดตามหรือตามลำพัง ให้ไปข้างเตียงของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญที่ป่วยขั้นวิกฤต หรือไปร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ¹⁰³

7. บริการดูแลสุขภาพ

การจัดให้มีการดูแลสุขภาพแก่ผู้ต้องขังเป็นความรับผิดชอบของรัฐ ผู้ต้องขังควรได้ใช้มาตรฐานการดูแลสุขภาพเดียวกันกับที่มีในชุมชน และควรเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพที่จำเป็น โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสถานะทางกฎหมายของผู้ต้องขัง¹⁰⁴ โดยการบริการสุขภาพควรจัดตั้งขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับการจัดการสาธารณสุขทั่วไป และในประการที่ทำให้มั่นใจว่าได้รับการรักษาและดูแลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเอชไอวี วัณโรค และโรคจากการติดเชื้ออื่นๆ รวมทั้งการพึ่งพาเสพติดด้วย

เรือนจำทุกแห่งต้องมีบริการดูแลสุขภาพอยู่ในสถานที่ซึ่งปฏิบัติการกิจในการประเมิน ส่งเสริม ค้ำครอง และพัฒนาสุขภาพกายและใจของผู้ต้องขัง โดยให้ความสำคัญอย่างยิ่งไปที่ผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษหรือมีปัญหาสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟู¹⁰⁵ บริการดูแลสุขภาพต้องประกอบไปด้วยคณะทำงานสหวิทยาการซึ่งมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมดำเนินการรักษาอย่างอิสระได้อย่างเต็มที่ และต้องรวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านจิตใจและจิตเวชอย่างเหมาะสม บริการของทันตแพทย์ที่มีคุณภาพต้องจัดไว้สำหรับผู้ต้องขังทุกคน¹⁰⁶

ผู้ต้องขังทุกคนต้องทำให้มั่นใจว่าสามารถเข้าถึงการรักษาทางการแพทย์ได้ทันทีในกรณีฉุกเฉิน ผู้ต้องขังที่จำต้องได้รับการรักษาหรือผ่าตัดต้องส่งตัวไปยังสถาบันเฉพาะทางหรือโรงพยาบาลของพลเรือน กรณีที่บริการของเรือนจำมีโรงพยาบาลของตนเอง ต้องมีคณะทำงานและอุปกรณ์อย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้ต้องขังที่ถูกส่งตัวมาได้รับการรักษาและการดูแลอย่างเหมาะสม¹⁰⁷ การตัดสินใจด้าน

¹⁰² ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 69

¹⁰³ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 70

¹⁰⁴ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 24 (1)

¹⁰⁵ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 25 (1)

¹⁰⁶ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 25 (2)

¹⁰⁷ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 27 (2)

การรักษาอาจดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพที่รับผิดชอบเท่านั้น และไม่อาจถูกปฏิเสธหรือเพิกเฉยจากเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีใช้ทางการแพทย์

2.8 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำตามกฎหมายไทย

ปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษจำคุกของประเทศไทยนั้นอยู่ภายใต้หลักการและกฎเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งถูกพัฒนา แก้ไขปรับปรุงมาจาก พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ประกาศคำสั่งกรมราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นๆ ที่ออกตามความที่กำหนดในพระราชบัญญัติฉบับเดิม เพื่อการพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์ของประเทศไทยให้มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ในระดับสากลและสอดคล้องกับมาตรฐานต่างๆ อันเป็นหลักสากลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในปัจจุบัน โดยมีบทบัญญัติทั่วไปเป็นการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ สิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องขัง ซึ่งรวมถึงการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำด้วย

แต่ทั้งนี้ เนื่องจาก ปัจจุบัน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ต้องออกตามพระราชบัญญัติเพื่อบังคับใช้สำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ดังนั้นรูปแบบและวิธีการต่างๆ ตามที่กำหนดในบรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ที่บังคับอยู่ในวันก่อนที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ใช้บังคับ¹⁰⁸

ดังนั้น การศึกษารูปแบบและวิธีการการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย จึงต้องทำการศึกษาพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 รวมถึงระเบียบข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ฉบับเดิมควบคู่กับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ไปพร้อมกัน

2.8.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดบทบัญญัติทั่วไปที่เป็นการกำหนดหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์และการกำหนดระเบียบข้อบังคับภายในเรือนจำ รวมถึงหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำและระเบียบข้อบังคับและวิธีการดำเนินการเมื่อผู้ต้องขังอยู่นอกเรือนจำ ซึ่งอาจจะบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หรือในกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศ กระทรวง ประกาศ คำสั่งกรมราชทัณฑ์ และกฎหมายอื่นๆ ซึ่งมีรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.8.1.1 การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ

การให้นักโทษทำงานนี้มีมาแต่โบราณ โดยใช้แรงงานของนักโทษให้เป็นประโยชน์และเป็นการลงโทษด้วย แต่สมัยก่อนนั้นโดยมาก ใช้ลงโทษให้ทำงานในสิ่งที่ไม่ต้องมีประโยชน์ทางอบรม เช่น ให้ทำงานคล้ายทาส ให้เป็นฝีพายเรือในมหาสมุทร ให้ทำงานหนัก งานที่จะให้นักโทษเด็ดขาดทำจะต้องคำนึงถึงกำหนดโทษ ความแข็งแรงของร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และมีมือ หรือความรู้ความชำนาญ ผลทางเศรษฐกิจ และผลทางอบรม สภาพการณ์แห่งเรือนจำ โดยนักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ไม่รวมถึงคนต้องขังและคนฝากคำสั่งในการให้นักโทษทำงานต้องเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้เท่านั้น ตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาด ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาจากอายุ เพศ ความเหมาะสมต่าง ๆ ของผู้ต้องขังด้วย ทั้งยังต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการหยุดพักผ่อนด้วยตามระยะเวลาที่กำหนด” นอกจากการทำงานซึ่งจัดให้มีขึ้นภายในเรือนจำแล้ว พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังได้กล่าวถึงการทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษเด็ดขาด ซึ่งนักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 และ 22 ทวิ¹⁰⁹ ซึ่งการ

¹⁰⁹ มาตรา 22 ทวิ ในกรณีเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำให้อธิบดีแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง ไม่น้อยกว่าสามคน เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาด ซึ่งเหลือโทษจำคุกไม่เกินสองปี เพื่อทำงานสาธารณะตามมาตรานี้

นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษในลักษณะความผิดดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง

- (1) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- (2) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร
- (3) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร
- (4) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ลักษณะของงานสาธารณะ การแต่งตั้งกรรมการ การส่งและการงดส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทำงานนอกเรือนจำของนักโทษเด็ดขาดนั้น ได้มีการกำหนดกฎกระทรวง ระเบียบ และคำสั่งเพิ่มเติม ซึ่งเดิมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะ การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอก/ร่วมกิจกรรมกับองค์กรต่างๆ ในสังคม และการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ

หลักการ

การส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ เป็นมาตรการหนึ่งที่กรมราชทัณฑ์นำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนแบบต่างๆ เข้าช่วยในการแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิดเพื่อให้เกิดการยอมรับการสนับสนุนจากชุมชน และยังเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดซึ่งได้รับการลงโทษมาแล้วระยะหนึ่งได้ทดลองใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนก่อนที่จะพ้นโทษตามคำพิพากษานอกจากนี้การส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะยังเป็นการเพิ่มกิจกรรมของการฝึกอบรมและใช้แรงงานนักโทษเด็ดขาดอีกลักษณะหนึ่ง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่กิจการสาธารณะและนักโทษเด็ดขาด อีกทั้งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักโทษประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยมีความอดุสาหะตั้งใจรับการศึกษาอบรม และขยันทำงานเพราะนักโทษจะได้ประโยชน์ โดยได้ลดวันต้องโทษจำคุกเท่ากับจำนวนวันที่ออกไปทำงานสาธารณะนั้นด้วย ซึ่งการส่งนักโทษเด็ดขาดไปทำงานสาธารณะมีหลักเกณฑ์ ดังนี้¹¹⁰

1. นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นถึงความประพฤติดี มีความอดุสาหะ ความก้าวหน้า ในการศึกษาและทำงานเกิดผลดี หรือความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์โดยได้รับการคัดเลือกให้ออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ และได้ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ออกทำงานสาธารณะนั้น และอาจได้รับรางวัลด้วยก็ได้ ภายใต้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

2. นักโทษเด็ดขาดที่จะออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ จะต้องเหลือโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และต้องไม่กระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในและภายนอกราชอาณาจักร และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

3. นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกให้ออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำจะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดตามกฎหมาย ระเบียบ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ถ้าไม่ปฏิบัติตามหรือประพฤติตน

¹¹⁰ คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2554), น. 458.

มิชอบหรือมีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ ให้นำตัวกลับเข้าเรือนจำทันที และให้ผู้มีอำนาจตามนัย กฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2523) ข้อ 4 พิจารณาส่งออกไปทำงานอีก

หลักการปฏิบัติ

การส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะของกรมราชทัณฑ์ มี 2 ลักษณะ คือ งานสาธารณะที่มีผลประโยชน์ตอบแทนและงานสาธารณะที่ไม่มีผลประโยชน์ตอบแทน นโยบาย การส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะของกรมราชทัณฑ์จะประสบความสำเร็จได้นั้นเป็น หน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถานที่จะต้องให้ความร่วมมือร่วมแรงกันปฏิบัติอย่างจริงจังภายใต้ ข้อบังคับของกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข พร้อม รายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางและควบคุม

ขั้นตอนการดำเนินงาน¹¹¹

ขั้นตอนเรือนจำ (กรณีมีงานรับจ้างงานปกติ)

1. ตรวจสอบ

เมื่อหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจได้ว่าจ้างหรือขออนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงาน สาธารณะนอกเรือนจำ เรือนจำจะต้องตรวจสอบรายละเอียดและดำเนินการดังนี้

- 1.1 ลักษณะหรือประเภทของงาน
- 1.2 สถานที่ทำงานและระยะห่างจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน
- 1.3 จำนวนนักโทษเด็ดขาดที่จะต้องออกไปทำงาน และระยะเวลาที่ต้องทำงาน
- 1.4 ผลประโยชน์ตอบแทน (ถ้ามี)
- 1.5 จัดทำโครงการและนิติกรรมสัญญาจ้างทำงาน
- 1.6 ตั้งเจ้าหน้าที่เรือนจำตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไป ที่เห็นควรไม่น้อยกว่า 3 คน เป็น

คณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ โดยคนหนึ่งต้องเป็น ผู้บัญชาการเรือนจำ

2. ประมวลเรื่องราวเสนอกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการและการทำ นิติกรรมสัญญาจ้างงาน

- 2.1 โครงการส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะ
- 2.2 นิติกรรมสัญญาจ้าง
- 2.3 สำเนาหนังสือจากหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ว่าจ้าง

¹¹¹ เพิ่งอ้าง, น. 460.

3. เสนอรายชื่อคณะกรรมการคัดเลือก นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง (ตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ที่ 429/2554 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2554 เรื่องมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์) โดยให้คณะกรรมการฯ ดังกล่าวพิจารณา คัดเลือกนักโทษเด็ดขาดตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

3.1 นักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นกลางขึ้นไป ซึ่งเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 2 ปี

3.2 ต้องไม่เป็นนักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในข่ายลักษณะความผิดดังต่อไปนี้

ก. ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ข. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร

ค. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร

ง. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

3.3 เป็นนักโทษเด็ดขาดที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2523 ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 3

3.4 การคัดเลือกให้คำนึงถึง

อายุ สภาพร่างกาย สุขภาพ ภาวะทางจิต

ความประพฤติ อุปนิสัย สติปัญญา

ฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ

พฤติการณ์กระทำผิด

สภาพแวดล้อม สภาพท้องถิ่นที่จะออกไปทำงาน

ผลของการศึกษาอบรมระหว่างต้องโทษ

สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน ในเขตกรุงเทพมหานคร กรมราชทัณฑ์ได้มอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถาน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ หรือนอกทัณฑสถานได้

4. ส่งบัญชีรายชื่อ นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกพร้อมความเห็นของคณะกรรมการฯ ไปให้กรมราชทัณฑ์พิจารณาอนุมัติและสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะแนบไปด้วย

5. การส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำให้ถือปฏิบัติดังนี้¹¹²

¹¹² เพิ่งอ้าง, น. 461.

5.1 การส่งหรือการงดส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ จะกระทำได้อต่อเมื่อคณะกรรมการตามนัยกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 ข้อ 4 เห็นชอบและอธิบดีอนุมัติ

5.2 เตรียมการด้านสถานที่

ให้จัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำให้เป็นสัดส่วนเพื่อคุมขังนักโทษเด็ดขาดที่จะส่งไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ เป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นเพื่อมิให้ติดต่อกัน

กรณีมีความจำเป็นไม่อาจนำนักโทษดังกล่าวกลับไปคุมขังยังเรือนจำตามปกติได้ ก็ให้ดำเนินการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวขึ้นในท้องถิ่นที่ทำงานนั้น หรืออาจรวมเอาพื้นที่เรือนจำหลายๆ แห่งแล้วจัดตั้งสถานที่คุมขังขึ้นเพื่อเป็นเอกเทศเพื่อใช้คุมขังนักโทษดังกล่าวโดยเฉพาะ

การส่งนักโทษเด็ดขาดไปคุมขังในสถานที่ข้างต้น ให้เป็นไปตามคำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์

ภายในเขตควบคุมการทำงาน ถ้าสามารถจัดได้ก็ให้มีที่พัก ที่สำหรับรับประทานอาหาร น้ำรับประทาน และส้วมไว้ให้พร้อมด้วย เพื่อมิให้นักโทษออกไปนอกเขตควบคุม

5.3 เตรียมการด้านเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบควบคุมการทำงาน 1 คน ให้หัวหน้ามีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเหนือเจ้าพนักงานและนักโทษที่อยู่ในสังกัดและจัดให้มีอัตราการควบคุม 1:5 จะเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้คุมได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำอนุมัติโดยพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นจะไม่เกิดการหลบหนีหรือก่อการร้ายขึ้น ผู้คุมคนหนึ่งให้ถือปฏิบัติหน้าที่ได้คราวละไม่เกิน 1 เดือน

5.4 เตรียมการด้านนักโทษเด็ดขาด

เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับอนุมัติจากกรมราชทัณฑ์ให้ไปทำงานฯ

ต้องตัดผมตามแบบที่ราชการกำหนดไว้

ต้องแต่งเครื่องแบบที่ทางราชการจ่ายให้

ต้องไม่มีสิ่งของส่วนตัวใดๆ ติดตัวออกไป และนำเงินหรือสิ่งของต้องห้ามกลับเข้ามาในเรือนจำ

ให้ส่งนักโทษเด็ดขาดออกจากเรือนจำตั้งแต่เวลา 6.00 น. และให้นำกลับเข้าเรือนจำไม่เกินเวลา 18.00 น.

ให้จัดยานพาหนะสำหรับรับส่งนักโทษทั้งไปและกลับ

ระหว่างทำงานห้ามมิให้นักโทษ ซื่อ รับ หรือส่งของให้ญาติหรือบุคคลอื่นๆ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าผู้ควบคุมงาน

ห้ามผลิตเปลี่ยน หรือถอดเครื่องแต่งกายที่ทางราชการกำหนดไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น และได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม

ระหว่างหยุดพักการทำงานให้นักโทษอยู่รวมกันเป็นหมู่ ในเวลาทำงานห้ามแยก กระจายกันทำงานห่างจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม ให้มีการตรวจตรา นับจำนวน 15 นาที ต่อครั้ง

ให้นักโทษหยุดทำงานสัปดาห์ละ 1 วัน

หากปรากฏว่านักโทษประพฤติตนไม่ชอบหรือพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ ให้หัวหน้าผู้ควบคุมงานส่งตัวนักโทษผู้นั้นกลับคืนเรือนจำทันทีหรือให้ส่งออกทำงานอีก แล้วรายงานให้ คณะกรรมการฯ ตามนัยกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 ข้อ 4 และผู้บัญชาการเรือนจำทราบเพื่อพิจารณา แล้วเสนอกรมราชทัณฑ์พร้อมความเห็นเพื่อวินิจฉัยต่อไป

5.5 การจ่ายเงินรางวัลปันผล

ให้ถือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

(1) หากงานสาธารณะที่จัดให้นักโทษเด็ดขาดทำนั้นมีผลประโยชน์ตอบแทน ให้ เรือนจำ/ทัณฑสถานปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยเงินผลพลอยได้จากการฝึกวิชาชีพและ การใช้แรงงานผู้ต้องขัง พ.ศ. 2548 ในส่วนของเงินทุนหมุนเวียน ร้อยละ 90 เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินงานแล้วเหลือเท่าใดให้จ่ายเป็นรางวัลให้แก่ักโทษเด็ดขาดผู้มีส่วนร่วมในการทำงานนั้น ร้อยละ 80 จ่ายเป็นเงินรางวัล ให้แก่นักงานเจ้าหน้าที่ร้อยละ 10 และให้เป็นรายได้ของเรือนจำร้อยละ 10

(2) งานใดที่ต้องใช้ฝีมือแรงงานในการประกอบการ ให้นักโทษผู้มีฝีมือได้รับรางวัล ปันผลตามเกณฑ์และวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการจ่ายเงิน ปันผลประโยชน์เป็นรางวัลที่ใช้บังคับอยู่

(3) งานใดที่ไม่ใช้ฝีมือแรงงานในการประกอบการ ให้นักโทษได้รับส่วนแบ่งต่อวันคน ละเท่า ๆ กัน

(4) งานที่จำเป็นต้องใช้นักโทษทั้งที่มีฝีมือแรงงานและไม่มีฝีมือแรงงานในการ ประกอบการให้นักโทษดังกล่าวได้รับปันผลตาม (2) หรือ (3) แล้วแต่กรณี

รางวัลปันผลที่จ่ายให้นักโทษตาม (1)-(4) ให้จ่ายแก่นักโทษเพื่อจับจ่ายใช้สอยใน เรือนจำครั้งหนึ่งอีกครั้งหนึ่งให้เรือนจำรับฝากไว้ และจ่ายคืนให้ในวันปล่อยตัว ทั้งนี้ ให้อยู่ใน ดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำเป็นกรณี ๆ ไป

5.6 การปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด

ให้เรือนจำคำนวณวันที่ได้รับลดโทษ (จำนวนวันที่ออกไปทำงานสาธารณะ) และวัน พ้นโทษโดยประมาณ และรายงานกรมราชทัณฑ์ทราบล่วงหน้า 90 วัน

ให้เรือนจำทำหน้าที่สำคัญปล่อยตัวผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก (ล.ว.ท.3) เนื่องจากออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ 3 ฉบับ ให้เรือนจำเก็บไว้ 1 ฉบับ ส่งกรมราชทัณฑ์ 1 ฉบับ และให้ผู้ได้รับการปล่อยตัว 1 ฉบับ โดยระบุเงื่อนไขการควบคุมประพฤติตามนัยกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2523) ข้อ 8

ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัยและเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดร้องขอ ให้เรือนจำรายงานขออนุมัติส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำโดยโทรสาร หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอื่นใดโดยเร็ว

ประโยชน์ที่ได้รับกับกรมราชทัณฑ์¹¹³

1. การลดความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นอุปสรรคต่อการควบคุมการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยและการให้การศึกษาอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำอย่างมาก การส่งผู้ต้องขังออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ นอกจากจะช่วยบรรเทาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำในช่วงกลางวันแล้ว วิธีการนี้ได้ให้วันลดโทษจำคุกกับผู้ต้องขังเท่ากับจำนวนวันที่ออกทำงาน จึงทำให้ผู้ต้องขังได้รับการพ้นโทษเร็วขึ้น ได้ออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว นับเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ต้องขังอื่นๆ ที่จะพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำ ซึ่งนั่นหมายถึงเกิดความสงบขึ้นภายในเรือนจำ การปกครอง บังคับ ดูแล ก็ย่อมเป็นไปได้ด้วยความสงบเรียบร้อย

2. การประชาสัมพันธ์กิจการของกรมราชทัณฑ์

การให้บริการสังคมในรูปของการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานสาธารณะนับเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ชื่อเสียงของกรมราชทัณฑ์ดีขึ้นอย่างมาก ก่อให้เกิดประโยชน์ในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมราชทัณฑ์ในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีกลับคืนสู่สังคมภายหลังพ้นโทษแล้ว

ประโยชน์ที่ได้กับผู้ต้องขัง¹¹⁴

1. การปรับตัวของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ

การที่ผู้ต้องขังถูกจำคุกในเรือนจำเป็นเวลานาน ย่อมไม่ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก เมื่อได้รับการปล่อยตัวย่อมเป็นอุปสรรคในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในระยะเริ่มต้น การให้ผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ นับเป็นการเตรียมผู้ต้องขังให้ออกไปสัมผัสกับโลกภายนอกก่อนได้รับอิสรภาพ ช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายขึ้น

¹¹³ คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2554), น. 465.

¹¹⁴ เห่งอ้าง.

2. การได้รับวันลดโทษจำคุกเท่ากับจำนวนวันที่ออกทำงานสาธารณะ

ผู้ต้องขังที่ออกทำงานสาธารณะจะได้รับวันลดโทษจำคุกเท่ากับจำนวนวันที่ออกทำงานสาธารณะ ทำให้ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวเร็วขึ้น ภายใต้การปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติ จนกว่าจะครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา

3. การได้รับเงินรางวัลปันผลจากการทำงานสาธารณะ

การทำงานสาธารณะในโครงการที่มีผลประโยชน์ตอบแทน ผู้ต้องขังจะได้รับเงินรางวัลปันผลร้อยละ 80 ของกำไรสุทธิ เพื่อใช้จ่ายในระหว่างต้องโทษส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งไว้ใช้จ่ายหลังพ้นโทษอันเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ต้องขัง ทั้งยังเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอันเนื่องจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ ช่วงที่ยังหางานทำไม่ได้ทางหนึ่งด้วย

4. การเสริมสร้างให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม

การให้ผู้ต้องขังทำงานสาธารณะประโยชน์เป็นการเสริมสร้างให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม การได้ออกมาทำงานจะทำให้ผู้ต้องขังตระหนักว่าเขายังมีประโยชน์ต่อสังคม และสังคมมิได้ทอดทิ้งยังให้โอกาสและต้อนรับเขาอยู่

5. การฝึกนิสัยรักการทำงานให้กับผู้ต้องขัง

งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่เป็นงานที่มีกำหนดเวลาจะต้องให้แล้วเสร็จตามกำหนด จึงเป็นการฝึกนิสัยให้มีความรับผิดชอบและรักการทำงาน ขยันอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก เพื่อการออกไปประกอบอาชีพสุจริต เมื่อได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสังคมปกติ

ประโยชน์ที่ได้กับสังคม¹¹⁵

1. การลดช่องว่างระหว่างบุคคลภายนอกกับผู้ต้องขัง

เดิมภาพพจน์ของผู้ต้องขังในสายตาของบุคคลภายนอก จะมีแต่ความรังเกียจหวาดกลัว ในภัยอันตรายที่เกิดจากผู้ต้องขัง การส่งผู้ต้องขังออกไปทำงานสาธารณะจะช่วยลดช่องว่างระหว่างบุคคลภายนอกกับผู้ต้องขังในทางความรู้สึกที่รังเกียจเดียดฉันท์ เกรงกลัวหรือวิตกกังวลให้กลับมาเห็นอกเห็นใจให้การยอมรับและช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น

2. การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อผู้ต้องขัง

การให้บริการสังคมในรูปของการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานสาธารณะประโยชน์ นอกเหนือจากการผลิตสินค้าราชทัณฑ์ออกจำหน่ายแล้ว นับว่ามีส่วนส่งเสริมทัศนคติที่ดีของสังคมต่อผู้ต้องขังอย่างมากทำให้สังคมประจักษ์ว่า แม้จะเป็นผู้ต้องขังแต่ก็สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

¹¹⁵ เที่ยงอ้าง, น. 466.

3. ประหยัดงบประมาณของรัฐด้านการเลี้ยงดูผู้ต้องขัง

การให้ผู้ต้องขังทำงานสาธารณะ ผู้ต้องขังที่ออกทำงานจะได้รับวันลดโทษจำคุกเท่ากับจำนวนวันที่ออกทำงาน ทำให้ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวคุมประพฤติกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิม เพื่อประกอบอาชีพสุจริตภายใต้ระบบคุมประพฤติก่อนกำหนดโทษตามคำพิพากษา ทำให้เป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐในด้านการเลี้ยงดูผู้ต้องขังได้ส่วนหนึ่ง

4. การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

การทำงานสาธารณะของผู้ต้องขังนับว่ามีส่วนช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้เป็นอย่างดี เช่น การขุดลอกท่อระบายน้ำ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาหน้าท่วม เป็นต้น

ปัจจุบันนักโทษในเรือนจำทวีจำนวนมากขึ้นอยู่กันอย่างแออัด การฝึกอบรม การฝึกอาชีพ จะทำให้ได้ผลดีเป็นเรื่องยาก อีกทั้งยังต้องสิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมากในการเลี้ยงดู ให้การดูแลรักษาและสวัสดิการต่างๆ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาด โดยให้มีเวลาอยู่ในเรือนจำน้อยลง และใช้วิธีการปฏิบัติโดยไม่ใช้เรือนจำมากขึ้น โดยที่นักโทษได้ลดวันต้องโทษในเรือนจำเท่ากับวันที่ออกไปทำงานสาธารณะจึงพ้นออกไปจากเรือนจำเร็วขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เรือนจำได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากงานสาธารณะที่มีประโยชน์ตอบแทน และสังคมก็ได้ประโยชน์จากงานสาธารณะ ผู้ต้องขังได้รับเงินปันผลตอบแทนและได้หลุดพ้นจากเรือนจำเร็วขึ้น แต่ผู้ต้องขังยังไม่พ้นโทษไปเสียเลยทีเดียว จะต้องถูกควบคุมความประพฤติตามเงื่อนไขเช่นเดียวกับผู้ได้รับการพักการลงโทษ

เท่าที่ผ่านมามีปรากฏว่านักโทษมีความต้องการออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ เพราะมีโอกาสได้ลดวันต้องโทษออกไปอยู่นอกเรือนจำเร็วขึ้น ผลงานที่นักโทษทำก็อยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะการขุดลอกทางระบายน้ำในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้ลดความรุนแรงของน้ำท่วมในเขตกรุงเทพฯ ได้มาก ช่วยสร้างภาพพจน์และทัศนคติที่ดีต่องานราชทัณฑ์¹¹⁶

2. การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำและทัณฑสถาน

มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการนำนักโทษเด็ดขาด ออกไปพัฒนาทำความสะอาดพื้นที่บริเวณด้านหน้าและรอบๆ ภายนอกเรือนจำ หรือทัณฑสถาน และส่วนที่เป็นกิจกรรมของเรือนจำ เช่น การปลูกสวนป่า และเพื่อสร้างเครือข่ายกับองค์กรในชุมชน เช่น สถานที่ราชการ (จังหวัด อำเภอ โรงพยาบาล ฯลฯ) และองค์กรการกุศล (วัด โรงเรียน) รวมถึงเป็นการปลูกฝังจิตใจให้

¹¹⁶ วิสัย พุกกะวัน, คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : หจก.

ผู้ต้องขัง เกิดความเคยชินต่อการทำงานและทดสอบจิตใจผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ ก่อนปล่อยตัวสู่ชุมชน

การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอกเรือนจำ แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ประเภท คือ¹¹⁷

2.1 การจ่ายออกทำงานในกิจการของเรือนจำบนพื้นที่ภายนอกเรือนจำและทัณฑสถาน¹¹⁸

ลักษณะการดำเนินงาน

นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับอนุมัติให้จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยออกไปทำกิจการของเรือนจำบริเวณพื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ เช่น เพื่อออกไปพัฒนาทำความสะอาด บำรุงรักษาอาคารสถานที่ของเรือนจำ การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชผักสวนครัว และออกไปพัฒนางานสาธารณะกุศล ให้ความร่วมมือกับองค์กรกุศลต่างๆ และงานสาธารณะเป็นครั้งคราว

2.2 การจ่ายออกทำงานภายนอกที่เรือนจำชั่วคราวในพื้นที่สังกัดของเรือนจำ¹¹⁹

การจ่ายออกทำงานภายนอกที่เรือนจำชั่วคราวในพื้นที่สังกัดของเรือนจำแบบเข้าออกไปทำงาน เย็นกลับเข้าพักในเรือนจำ

ลักษณะการดำเนินงาน

การจ่ายนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับอนุมัติให้จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำไปทำงานที่เรือนจำชั่วคราวที่อยู่ในสังกัดของเรือนจำ แบบเข้าออกไปทำงาน เย็นกลับเข้าพักในเรือนจำ ลักษณะการงานประเภทนี้จะเน้นการอบรมและฝึกวิชาชีพให้แก่ักโทษเด็ดขาด ในด้านเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกสวนป่า เป็นการมุ่งพัฒนาที่คืนกร้างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งนโยบายกรมราชทัณฑ์ ในปัจจุบันที่จะใช้พื้นที่เรือนจำชั่วคราว ดำเนินการตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชน หรือ “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ”

วิธีการดำเนินงาน

สำหรับการจ่ายออกทำงานภายนอกในกิจการของเรือนจำบนพื้นที่ภายนอกและการจ่ายออกทำงานที่เรือนจำชั่วคราวในสังกัดของเรือนจำ แบบเข้าออกไปทำงาน เย็นกลับเข้าพักในเรือนจำ วิธีการดำเนินงานจะเป็นลักษณะเดียวกัน

(1) ให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวน 3 นาย ทำหน้าที่ตรวจพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานเสนอผู้

¹¹⁷ คู่มือปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป.), น. 56.

¹¹⁸ เพิ่งอ้าง.

¹¹⁹ เพิ่งอ้าง.

บัญชาการเรือนจำผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อพิจารณาลี้ภัย การกระทำความผิดนี้พยายามอย่าให้ซ้ำกัน พร้อมทั้งแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการของเรือนจำ โดยระบุชื่อเรือนจำชั่วคราว

(2) ก่อนคณะกรรมการจะคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจำขอลออกทำงานภายนอก ให้มอบหมายเจ้าหน้าที่ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทำการจำแนกลักษณะก่อน

(3) นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในอำนาจบัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถานและได้รับอนุมัติให้ออกทำงานภายนอกแล้ว ให้เรือนจำหรือทัณฑสถานจัดทำบัญชีรายชื่อ นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับอนุมัติให้ออกทำงานภายนอกเรือนจำ ตามแบบหนังสือขออนุมัติจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ หรือทัณฑสถาน รายงานกรมราชทัณฑ์ทราบทุกครั้ง

(4) เรือนจำหรือทัณฑสถานที่เสนอขออนุมัติกรมราชทัณฑ์ จ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงาน ภายนอกเรือนจำต้องดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

ก. ให้แจ้งจำนวนนักโทษเด็ดขาดที่ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ได้อนุมัติให้ออกทำงานแล้ว โดยระบุในบัญชีขออนุมัติจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานในช่อง “หมายเหตุ” แจ้งไปกรมราชทัณฑ์ทุกครั้ง

ข. ให้จัดส่งสำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ของผู้ต้องขัง ที่ขออนุญาตจ่ายออกไปประกอบการพิจารณาเสนอ

ค. ให้มีญาติหรือผู้ที่เรือนจำ หรือทัณฑสถานพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นผู้ที่เหมาะสมเชื่อถือได้เป็นผู้รับรองการติดตามตัว หากผู้ต้องขังหลบหนี เว้นแต่ไม่มีญาติหรือผู้ที่เรือนจำเชื่อถือได้มารับรองก็ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน และคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรการดำเนินการตามข้อนี้ไม่รวมถึงการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ

2.3 การจ่ายออกทำงานตามโครงการฝึกวิชาชีพแบบต่อเนื่อง¹²⁰

ลักษณะการดำเนินงาน

การจ่ายนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการฝึกภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในเรือนจำ ตามโครงการฝึกวิชาชีพแบบต่อเนื่อง และได้รับอนุมัติให้ออกทำงานภายนอกเรือนจำไปฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพ ที่ได้รับการฝึกกับหน่วยงานภายนอกเรือนจำ ซึ่งอาจจะเป็นส่วนราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรการกุศล เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการฝึกงานสายอาชีพ และเป็นการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะความชำนาญแก่นักโทษเด็ดขาด เพื่อนำเอาไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ และสามารถฝึกเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เช่น การรับจ้างซ่อมแซมสถานที่ราชการ การก่อสร้างต่างๆ

¹²⁰ เห่งอ้าง, น. 57.

วิธีการดำเนินงาน

(1) เมื่อมีงานที่จะต้องส่งนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการฝึกวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในเรือนจำหรือทัณฑสถานมาแล้วให้เรือนจำจัดทำโครงการฝึกวิชาชีพส่งไปกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ

(2) เมื่อกรมราชทัณฑ์อนุมัติโครงการแล้ว ให้เรือนจำหรือทัณฑสถานคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพในเรือนจำ เพื่อขออนุมัติให้ออกไปดำเนินการในโครงการดังกล่าว พร้อมจัดส่งสำเนาโครงการฝึกวิชาชีพและบัญชีรายชื่อนักโทษเด็ดขาดไปประกอบการพิจารณาอนุญาตด้วย

(3) หลักเกณฑ์รายละเอียดและวิธีการดำเนินงานอื่นๆ เหมือนการขออนุมัติการจ่ายออกทำงานภายนอกทุกประการ

2.4 การจ่ายออกทำงานตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชน¹²¹

ลักษณะการดำเนินงาน

การจ่ายนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับอนุมัติให้จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ ไปทำงานบนพื้นที่ภายนอกเรือนจำ เพื่อดำเนินงานตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชน “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเฉลิมพระเกียรติ” เพื่อการฝึกหัดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยจัดทำแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้แปลงสาธิตนั้นเป็นศูนย์กลางแหล่งความรู้สำหรับบุคคลทั่วไปศึกษาดูงาน ประกอบอาชีพ ในการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอกตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชน หากนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำมีไม่เพียงพอโดยผู้ต้องขังที่จะต้องคัดเลือกต้องเป็นผู้รักษาวินัยทำการงานดี และกำหนดไว้ในข้อบังคับกรมฯ ที่ มท 0906/ว52 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2541 เรื่อง การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชุมชน โดยให้จ่ายนักโทษเด็ดขาดซึ่งมีลักษณะความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ และต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป 2). ต้องจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 ของกำหนดโทษ 3) เหลือโทษจำต่อไปไม่เกิน 3 ปี 6 เดือน 4) ไม่ใช่คู่คดี

วิธีการดำเนินงาน

1) ให้จัดทำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติเพื่ออนุมัติโครงการ เมื่อได้รับการอนุมัติโครงการแล้ว ให้คัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกไปทำงานภายนอกดำเนินการในโครงการดังกล่าว โดยให้จัดส่งสำเนาโครงการไปกรมราชทัณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณาทุกครั้งด้วย

¹²¹ เติ้งอ๋าง, น. 58.

2) การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชน เป็นเพียงกิจการของเรือนจำอย่างหนึ่งที่ดำเนินงานบนพื้นที่ภายนอกเรือนจำ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีนักโทษเด็ดขาด คดีอาชญากรรมให้โทษ ออกมาทำงานภายนอกกำแพงเรือนจำได้เช่นเดียวกับผู้ต้องขังอื่น แต่ต้องเป็นการดำเนินงานตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชน จึงต้องให้เรือนจำหรือทัณฑสถานส่งสำเนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ไปกรมราชทัณฑ์ เพื่อประกอบการพิจารณานักโทษเด็ดขาดคดีอาชญากรรมให้โทษและนักโทษเด็ดขาดคดีอื่นๆ ที่ได้รับอนุมัติให้ออกไปทำงานตามแนวนโยบายเศรษฐกิจชุมชนประเภทนี้จะไม่ได้รับวันลดโทษจำคุกจากการออกไปทำงานตามโครงการนี้ แต่อย่างใด

โดยกรมราชทัณฑ์ได้ออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เพื่อให้การพิจารณายกนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานนอกเรือนจำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับหลักทฤษฎีปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสภาพการบริหารงานของเรือนจำในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ประกอบมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และข้อ 4 ข้อ 50 ข้อ 51 และข้อ 52 ของกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 อธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงวางระเบียบไว้ โดยมีหลักสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ 6 นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำตามอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) อายุ 18 ปีขึ้นไป

(2) เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป มีความประพฤติดี มีความอดสาหะในการทำงานจนเกิดผลดี ไม่เคยกระทำความผิดวินัย หรือความผิดทางอาญาอื่นๆ ในระหว่างถูกคุมขัง และไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อจ่ายออกไปแล้วอาจจะหลบหนี หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

(3) ก. กำหนดโทษไม่เกิน 1 ปี ได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ

ข. กำหนดโทษเกินกว่า 1 ปี ได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 ของกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษครั้งสุดท้าย และเหลือโทษจำต่อไปไม่เกิน 3 ปี 6 เดือน

ข้อ 7 กรณีนักโทษเด็ดขาดที่เป็นหญิงหรือจะต้องจำคุกอีกต่อไปกว่าสิบปี ให้เรือนจำเสนอกรมราชทัณฑ์เพื่ออธิบดีพิจารณานุมัติก่อนที่จะจ่ายออกไปทำงานนอกเรือนจำ

ข้อ 8 นักโทษเด็ดขาดดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกย้ายออกไปทำงานนอกเรือนจำ ตามข้อ 6 และข้อ 7

- (1) นักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดในคดีเดียวกัน (คู่คดี)
- (2) นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษในลักษณะความผิด ดังต่อไปนี้

ก. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 107- มาตรา 135

ข. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1-มาตรา 135/4

ค. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคสาม มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ทรี มาตรา 280 มาตรา 282 และมาตรา 283

ง. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 มาตรา 292 และมาตรา 298

จ. ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343

ฉ. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ช. ความผิดอื่นตามที่อธิบดีกำหนด

- (3) อยู่ระหว่างถูกอายัดตัวเพื่อดำเนินคดีอื่น

ข้อ 9 การดำเนินการตามข้อ 6 ข้อ 7 และข้อ 8 ให้เรือนจำตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน ทำหน้าที่ตรวจพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำ เสนอผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาส่งการต่อไป

การคัดเลือกให้พิจารณานักโทษเด็ดขาดที่เหลือโทษจำคุกน้อย ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเป็นลำดับแรก เว้นแต่มีเหตุพิเศษอื่น

ข้อ 10 นักโทษเด็ดขาดที่จ่ายออกไปทำงานนอกเรือนจำ จะต้องนำกลับเข้าเรือนจำ ไม่เกิน เวลา 17.00 นาฬิกา ในวันเดียวกัน

กรณีมีเหตุจำเป็นอันเนื่องมาจากสภาพของงานที่ทำให้ให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานนอกเรือนจำไม่สามารถนำนักโทษเด็ดขาดกลับเข้าเรือนจำภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้เสนออธิบดีพิจารณาอนุมัติตามที่เห็นสมควร และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

ข้อ 11 นักโทษเด็ดขาดคนใดที่คัดเลือกจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ ถ้าปรากฏขึ้นภายหลังว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ข้อ 7 หรือข้อ 8 ให้ส่งคืนทันที และให้คณะกรรมการตามข้อ 9 รายงานผู้มีอำนาจในการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำเพื่อพิจารณาส่งจ่ายนักโทษเด็ดขาดดังกล่าวด้วย

3. การจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำโครงการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ติดต่อนิคมอุตสาหกรรม สถานประกอบการ หรือ โรงงานที่ตั้งอยู่ใกล้เรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อนำผู้ต้องขังออกไปทำงานฝึกวิชาชีพ วางแผนการผลิตคนให้ตรงตามตลาดแรงงานต้องการ สร้างการยอมรับจากสังคมส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ออกไปฝึกวิชาชีพเพิ่มทักษะในสถานประกอบการนอกเรือนจำ สามารถปรับตัวสร้างความคุ้นเคย และเตรียมความพร้อมก่อนการปล่อยตัวพ้นโทษ เป็นไปตามภารกิจด้านการพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์จึงได้ออก ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 อธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงวางระเบียบไว้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ 5 สถานประกอบการที่นำนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานต้องไม่เป็นบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับนักโทษเด็ดขาดดังต่อไปนี้

- (1) บุพการี (พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา)
- (2) สามเณร/ภรรยา (ทั้งทางนิตินัย และพฤตินัย)
- (3) พี่น้อง (ทั้งพี่น้องร่วมสายโลหิต หรือมีบิดาหรือมารดาคนเดียวกัน)
- (4) ผู้สืบสันดาน (ลูก หลาน เหลน ลื้อ)
- (5) ผู้รับบุตรบุญธรรม/บุตรบุญธรรม
- (6) ผู้รับพินัยกรรม (เช่น ยกที่ดินให้)

ข้อ 6 งานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการที่ไม่อนุญาตให้เรือนจำจัดให้นักโทษเด็ดขาดทำตามระเบียบนี้ มีดังต่อไปนี้

- (1) งานที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือในที่อับอากาศ
- (2) งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี
- (3) งานขนส่งวัตถุอันตราย
- (4) งานผลิตสารเคมีอันตราย
- (5) งานที่ต้องทำด้วยเครื่องมือหรือเครื่องจักรซึ่งผู้ทำได้รับความอันตรายอันอาจเป็นอันตราย
- (6) งานที่ต้องทำเกี่ยวกับความร้อนจัดหรือความเย็นจัดอาจเป็นอันตราย
- (7) งานอื่นที่อธิบดีกำหนด

ข้อ 7 นักโทษเด็ดขาดที่จะออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำซึ่งลักษณะงานที่ต้องใช้ความสามารถหรือทักษะของนักโทษเด็ดขาดผู้นั้น การพิจารณาคัดเลือกจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำตามอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) อายุ 18 ปีขึ้นไป หรือตามมาตรฐานที่สถานประกอบการกำหนด
- (2) เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป มีความประพฤติดีมีความอดสาหัสในการทำงานจนเกิดผลดี
- (3) ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย หรืออยู่ระหว่างสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสอบสวนทางวินัย
- (4) ไม่อยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งได้กระทำความผิดระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำ
- (5) ไม่มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อจ่ายออกไปแล้วอาจจะหลบหนี หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ
- (6) ต้องโทษจำคุกเป็นครั้งแรก และ
 - ก. กำหนดโทษไม่เกิน 1 ปี ได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของกำหนดโทษ
 - ข. กำหนดโทษเกินกว่า 1 ปี ได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ
 ตามหมายแจ้งโทษครั้งสุดท้าย และเหลือโทษจำต่อไปไม่เกิน 5 ปี
- (7) เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานที่จะทำ และผ่านการทดสอบความรู้จากผู้ให้การอบรมแล้ว พร้อมทั้งจะฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ

ข้อ 8 กรณีตามข้อ 7 นักโทษเด็ดขาดที่เป็นหญิงหรือจะต้องจำคุกอีกต่อไปกว่าห้าปี ให้เรือนจำเสนอกรมราชทัณฑ์เพื่ออธิบดีพิจารณาอนุมัติก่อนที่จะจ่ายออกไปทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ

ข้อ 9 นักโทษเด็ดขาดดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกจ่ายออกไปทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ ตามระเบียบนี้

- (1) นักโทษเด็ดขาดที่กระทำความผิดในคดีเดียวกัน (คู่คดี) ให้จ่ายได้แต่คนเดียว
- (2) นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษในลักษณะความผิด ดังต่อไปนี้
 - ก. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 107- มาตรา 135
 - ข. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1- มาตรา 135/4
 - ค. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคสาม มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตรี มาตรา 280 มาตรา 282 และมาตรา 283

ง. ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289
มาตรา 292 และมาตรา 298

จ. ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343

ฉ. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ช. ความผิดอื่นตามที่อธิบดีกำหนด

(3) อยู่ระหว่างถูกอายัดตัวเพื่อดำเนินคดีอื่น

ข้อ 10 ให้เรือนจำตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน ทำหน้าที่
ตรวจพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ
เสนอผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาส่งการต่อไป

ห้ามมิให้จ่ายนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการคัดเลือกตามระเบียบนี้ไปทำงานอื่นใด
นอกจากการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการเท่านั้น

ข้อ 11 นักโทษเด็ดขาดที่จ่ายออกไปทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอก
เรือนจำให้จ่ายออกทำงานได้ตั้งแต่เวลา 06.00 นาฬิกา และจะต้องนำกลับเข้าเรือนจำไม่เกินเวลา
18.00 นาฬิกา ในวันเดียวกัน

กรณีมีเหตุจำเป็นอันเนื่องมาจากสภาพของงานที่ให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานนอก
เรือนจำ ไม่สามารถนำนักโทษเด็ดขาดกลับเข้าเรือนจำภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอ
อธิบดีพิจารณาอนุมัติตามที่เห็นสมควร และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

ข้อ 12 การควบคุมนักโทษเด็ดขาดทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ
ให้อยู่ในอำนาจอนุมัติของผู้บัญชาการเรือนจำ โดยพิจารณาถึงความจำเป็นและน่าจะไม่มี
การหลบหนีหรือก่อการร้ายขึ้น ตลอดจนต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการควบคุมและสภาพของ
สถานประกอบการด้วย ทั้งนี้ จะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม 1 คน ต่อนักโทษเด็ดขาดได้ไม่เกิน
20 คน

ข้อ 13 ในการควบคุมนักโทษเด็ดขาดระหว่างทำงาน ห้ามมิให้นักโทษเด็ดขาด ซื้อ รับ
หรือส่งสิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใดจากญาติมิตร หรือผู้หนึ่งผู้ใด โดยตรงหรือโดยปริยายเป็นอันขาด
เว้นแต่สิ่งของที่ผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการจัดให้สำหรับนักโทษเด็ดขาด โดยได้รับ
อนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแล้ว

ห้ามมิให้นักโทษเด็ดขาดติดต่อกับ พ่อแม่ หรือได้รับการเยี่ยมจากญาติมิตร หรือผู้หนึ่งผู้ใด
เป็นอันขาด ในกรณีนักโทษเด็ดขาดประสงค์จะเยี่ยมญาติให้เยี่ยมได้ที่เรือนจำ และงดจ่ายออก
ทำงานในวันนั้น

ข้อ 14 การจ่ายเงินรางวัลในการทำงานฝีมือวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำแก่นักโทษเด็ดขาดที่ทำงานนั้นและเจ้าพนักงานเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 15 นักโทษเด็ดขาดคนใดที่คัดเลือกจ่ายออกทำงานฝีมือวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ ถ้าปรากฏขึ้นภายหลังว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อ 7 ข้อ 8 ข้อ 9 และข้อ 13 ให้ส่งจ่ายทันที และให้คณะกรรมการตามข้อ 10 รายงานผู้มีอำนาจในการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝีมือวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ เพื่อพิจารณาสั่งจ่ายนักโทษเด็ดขาดดังกล่าว

ข้อ 16 อธิบดีมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติตามระเบียบนี้ การควบคุมผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำและทัณฑสถาน ต้องใช้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อย่างน้อย 2 คน ควบคุมผู้ต้องขัง 5 คน และหากหน่วยงานใดมีผู้ต้องขังเกินกว่า 5 คน ก็ให้จัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขัง 5 คน ทั้งนี้ หากมีการหลบหนีเกิดขึ้น จะได้ฝากผู้ต้องขังที่เหลือไว้แก่กันและสามารถติดตามจับกุมได้ทันที โดยคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ที่ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำควรประกอบด้วย¹²²

- (1) มีความสามารถ สนใจและรักในงานราชทัณฑ์
- (2) เป็นผู้ที่มีโอกาสก้าวหน้าที่จะได้รับเลื่อนชั้น เลื่อนเงินเดือน เพราะย่อมมีความสำนึกในหน้าที่ และระมัดระวังการลงโทษทางวินัย
- (3) ไม่ควรเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังทำงานนอกเรือนจำ ระยะเวลาเกินสมควร เพราะจะทำให้เกิดความเคยชินและเป็นกันเองกับผู้ต้องขังจนเป็นเหตุให้หย่อนสมรรถภาพในการควบคุมและอาจเป็นช่องทางทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการได้ง่าย
- (4) ไม่ควรเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นอยู่แล้ว ทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังในเวลาเดียวกัน
- (5) เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกในตอนเช้าและตอนบ่ายไม่ควรให้ซ้ำกัน เพราะหากเป็นเจ้าหน้าที่ชุดเดียวกันมักจะเกิดเมื่อยล้าไม่เคร่งครัดในการควบคุม

สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังทำงานนอกเรือนจำนี้ มิให้ใช้เครื่องพันธนาการ เพราะจะเป็นภาพที่ไม่งดงามในชุมชน หากการพิจารณาจ่ายผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอกให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของกรมราชทัณฑ์อย่างเคร่งครัดแล้ว การใช้เครื่องพันธนาการก็ไม่จำเป็น

¹²² อ้างแล้ว, เจริญธรรมที่ 117, น. 63.

2.8.1.2 การลา

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้กล่าวถึงการอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาจากการจำคุกไว้ในหมวด 8 วินัย มาตรา 32¹²³ โดยกำหนดให้การลาเพื่อออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ ถูกยกใช้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนนักโทษในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ซึ่งมาตรา 32(4) ได้กำหนดเหตุแห่งการลาไว้ว่า เมื่อนักโทษผู้นั้นมีความจำเป็น เห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว และได้กำหนดเงื่อนไขของการลาไว้ คือ ห้ามมิให้นักโทษออกนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีได้กำหนดไว้

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในกรณีนี้ เป็นส่วนหนึ่งแห่งมาตรการกึ่งควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาด ลากลับบ้านอันเนื่องมาจากการตาย หรือการเจ็บป่วยหนักของสมาชิกในครอบครัว หรือญาติ (Furlough or Home Visit)¹²⁴ การอนุญาตให้ผู้ต้องขังลา ตามหลักเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 32(4) ถือเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการตอบแทนความประพฤติดีของนักโทษเด็ดขาด ซึ่งมีสาระสำคัญ ที่ควรแก่การพิจารณาดังต่อไปนี้¹²⁵

1. ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาด ที่มีความประพฤติดี มีความอดสาหัสก้าวหน้าในการศึกษา และทำงานเกิดผลดี หรือทำความดีความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ
2. การลานั้นต้องเกี่ยวเนื่องกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว เช่น การลาเกี่ยวกับคลอดบุตร หรือการป่วยเจ็บของบิดามารดา เป็นต้น
3. กำหนดการลารั้งหนึ่ง ไม่เกิน 4 วัน โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย และระยะเวลาที่ให้ลานั้น มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ
4. การลาจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และห้ามออกไปนอกประเทศ

¹²³ มาตรา 32 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นความประพฤติดี มีความอดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษา และทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

4) ลาไม่เกิน 4 วัน ในคราวหนึ่งโดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วยเมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์ เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักรสยามและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีได้กำหนดไว้ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานั้นมิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

¹²⁴ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชการพิมพ์, 2527), น. 524.

¹²⁵ ประเสริฐ เมฆมณี, คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เรียงมาตรา กับกฎกระทรวง และมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชการพิมพ์, 2526), น. 353.

ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์ยังได้ออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 5 เรื่อง การลาของผู้ต้องขัง ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2480 เพื่อเป็นระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่การรับเรื่องและความประสงค์จากผู้ต้องขัง การให้ความเห็นของพัศดี ความเห็นของผู้บัญชาการเรือนจำในการอนุญาต และไม่อนุญาต เพื่อที่จะให้การลาของผู้ต้องขัง ได้ดำเนิน ไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย อธิบดีกรมราชทัณฑ์วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การขออนุญาตลาให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อพัศดี ถ้าผู้ขอลาไม่สามารถเขียนได้ก็ให้เจ้าพนักงานบันทึกถ้อยคำ แล้วให้ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน 1 นาย นอกจากตัวผู้จดบันทึกซึ่งต้องลงนามไว้ด้วยในหนังสือขออนุญาตลา นั้น จะต้องแจ้งข้อต่อไปนี้ คือ

- ก. ความจำเป็นที่ขอลา พร้อมทั้งเหตุผลโดยละเอียด
- ข. กำหนดเวลาที่ขอลา
- ค. ระยะและรายการเดินทาง
- ง. การจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะทั้งในส่วนเจ้าหน้าที่และผู้ลา

ข้อ 2 เมื่อพัศดีได้รับหนังสือขออนุญาตลาแล้ว ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

- ก. ตรวจสอบดูว่าความจำเป็นและเหตุผลที่ขอลามีความจริงเพียงใด
- ข. ตรวจสอบดูว่าผู้ขอลาต้องคุมขังในคดีต้องหาฐานใด มีกำหนดโทษอย่างไร ถ้ามีหลายคดีก็ให้จกรายการทุกคดีไป

ค. ผู้ขอลาต้องคุมขังมาแล้วเท่าใดและยังเหลืออีกเท่าใด

ง. ผู้ขอลาอยู่ในชั้นใด มีประวัติในเรือนจำอย่างไร

จ. ความเห็นของพัศดีว่าสมควรจะอนุญาตให้หรือไม่ เพียงใด โดยเหตุผลอย่างไร แล้วเสนอไปยังผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ 3 เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานแล้ว หากเห็นว่ารายงานและการดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นไม่บกพร่อง แต่ไม่เห็นควรที่จะอนุญาตให้ลา ก็ให้สั่งไม่อนุญาต ถ้าเห็นว่าควรอนุญาตให้ลา ก็ให้มีหนังสือขออนุมัติไปยังอธิบดีกรมราชทัณฑ์ พร้อมทั้งส่งสำเนารายงานและสำเนาการดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นไปด้วย

ในหนังสือขออนุมัตินั้น ให้แสดงไปด้วยว่าผู้บัญชาการเรือนจำมีความไว้วางใจในการที่อนุญาตเพียงใด

ข้อ 4 คำสั่งไม่อนุญาตหรืออนุญาต ให้แจ้งต่อผู้ขอลารับทราบไว้

ข้อ 5 หนังสือสำคัญที่จะมอบให้ผู้ลานั้น ให้ทำแบบต่อท้ายระเบียบนี้ และทำเป็น 2 ฉบับ เก็บไว้ที่เรือนจำฉบับ 1

ข้อ 6 เมื่อผู้ลากลับถึงเรือนจำ ให้ผู้ลาเขียนคำชี้แจงถึงกิจการประจำวันที่ได้กระทำไป ในระหว่างลา ถ้าผู้ลาไม่สามารถเขียนหนังสือได้ ก็ให้ชี้แจงด้วยวาจาแทน และเจ้าพนักงานจดบันทึกไว้ ตามที่กล่าวในข้อ 1 โดยอนุโลม

ถ้ามีเจ้าพนักงานควบคุมไปในระหว่างลา ให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมไปนั้นตรวจคำชี้แจงของผู้ลา และบันทึกไว้ว่าเป็นคำชี้แจงที่ถูกต้องเพียงใด

ข้อ 7 หากผู้ลาจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายกระทรวงฯ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะจากเรือนจำซ้ำกับที่ได้รับจากผู้ลา

ข้อ 8 ถ้าผู้ลาหลบหนีไประหว่างลาก็ดี หรือถึงกำหนดแล้วไม่กลับเรือนจำก็ดี ให้ปฏิบัติการเช่นเดียวกับผู้ต้องขังหลบหนี

ทั้งนี้ อำนาจในการพิจารณาให้อนุญาตลานั้น นอกจากต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้บัญชาการเรือนจำ แล้วยังต้องได้รับการอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์อีกด้วย ตามที่ระบุในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ส่วนที่ 7 วินัยของผู้ต้องขัง หมวด 3 การลา ซึ่งกำหนดถึงอำนาจในการอนุญาตลา และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเมื่อได้รับอนุญาตให้ลา รวมถึงการจ่ายค่าใช้จ่ายอื่น โดยได้กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 85 การอนุญาตให้ลานั้น จะกระทำต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้พิจารณาแล้ว เห็นความจำเป็น และได้รับอนุมัติจากอธิบดี

ข้อ 86 เมื่อได้อนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้องทำหนังสือสำคัญมอบให้ ผู้ได้รับอนุญาตติดตัวไป และผู้ได้รับอนุญาตจะต้องแสดงหนังสือสำคัญนี้ต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจท้องที่ที่จะไปนั้นภายในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาไปถึง ถ้าไม่ไปแสดงหนังสือสำคัญเช่นนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับส่งเรือนจำ

ข้อ 87 โดยปกติ ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้ลายังมีกำหนดเวลาที่จะต้องจำคุกอยู่ต่อไปอีก ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วย ถ้ากำหนดเวลาที่ยังจะต้องจำคุกอยู่อีกต่อไปนั้นน้อยกว่า 6 เดือน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาดู หากไม่เป็นที่ไว้วางใจ ก็ให้จัดเจ้าพนักงานไปควบคุมดังกล่าวแล้วด้วยกัน

ข้อ 88 ในกรณีที่จัดให้มีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วยกับผู้ได้รับอนุญาตให้ลา ถ้าหากผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้นเป็นผู้มีทรัพย์สินพอสมควร ก็ให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้นเสียค่าเบี้ยเลี้ยงวันละ 50 สตางค์ และค่าพาหนะเท่าที่จ่ายจริงแก่เรือนจำสำหรับเจ้าพนักงานที่ไปด้วย

ข้อ 89 ในส่วนค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะสำหรับตัวผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้น ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาต้องจัดเสียเองโดยตลอด

ข้อ 90 ในกรณีที่การอนุญาตให้ลาไปนั้นมิได้จัดเข้าพนักงานไปด้วยเพื่อควบคุมให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งแก่ตำรวจสันติบาลหรือข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาไปนั้น แล้วแต่กรณี

การขออนุญาตลาของผู้ต้องขังนั้นนอกจากตัวผู้ต้องขังเป็นขออนุญาตเองแล้ว กฎหมายยังให้สิทธิแก่ญาติผู้ต้องขังในการยื่นความประสงค์ขอให้ผู้ต้องขังออกจากเรือนจำด้วยการลาได้อีกด้วย โดยมีขั้นตอนตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชน เกี่ยวกับการขอลา การขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง และการบริการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2546 ที่กำหนดว่า

ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขอลา การขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง และการบริการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 19 กันยายน 2545 กำหนดขั้นตอน และระยะเวลาปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการขอลา และการขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงาน ของรัฐ พ.ศ. 2532 นั้น

เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เสนอให้ทุกส่วนราชการให้บริการประชาชนด้วยความ สะดวก รวดเร็ว และให้ลดเวลาการบริการลงร้อยละ 30 ถึง 50 จากระยะเวลาที่เคยให้บริการอยู่เดิม โดยให้เริ่มจากเรื่องที่ประกาศกำหนดเวลาไว้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติ ราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2532 เป็นลำดับแรก แล้วขยายไปสู่งานบริการ ประชาชนด้านอื่นๆ ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 9 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย การปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2532 อธิบดีกรมราชทัณฑ์ จึงกำหนด ระเบียบสำหรับปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับการขอลา การขอย้ายกลับภูมิลำเนา ให้ผู้ต้องขัง และการบริการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขังไว้ดังนี้

ข้อ 4 การพิจารณาคำร้องขออนุญาตลาของผู้ต้องขัง มีขั้นตอนและระยะเวลาในการ ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ญาติหรือผู้ต้องขังนำหลักฐาน และเอกสารดังต่อไปนี้ยื่นต่อเรือนจำ/ ทัณฑสถาน

1. หนังสือคำร้องขอลา
2. หลักฐานแสดงกิจธุระที่ต้องไปทำ (ถ้ามี)
3. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ต้องขังที่ขอลา

4. กรณีญาติเป็นผู้ยื่นคำร้องขอ นอกจากต้องมีเอกสารตามข้อ 1-3 แล้วให้ส่งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และเอกสารหลักฐานที่พอเชื่อถือได้ว่าเป็นญาติกับผู้ต้องขังประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 2 เรือนจำ/ทัณฑสถานรับคำร้องขอลาพัก และพิจารณาแล้ว รวบรวมเอกสารส่งกรมราชทัณฑ์ 2 วันทำการ

ขั้นตอนที่ 3 กรมราชทัณฑ์ตรวจสอบเรื่องราว พิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ และแจ้งให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทราบ เพื่อแจ้งผลให้ผู้ขอลาพักทราบ 2 วันทำการ

ข้อ 6 เมื่อมีการยื่นคำขอให้ดำเนินการตาม ข้อ 4 และข้อ 5 แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาที่ดี หรือต้องมีการบันทึกสอบสวน หรือต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่ดี ให้แจ้งเหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ยื่นคำขอลาพัก และขยายเวลาเพื่อดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าวออกไปอีก 10 วันทำการ

ข้อ 8 ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ถึงแม้ว่ากฎหมายของกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเหตุแห่งการลาไว้อย่างกว้างในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32 ว่า “เมื่อนักโทษผู้นั้นมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว” แต่จากการศึกษานั้นพบว่า ณ ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์ได้มีการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาด้วยเหตุเดียวคือ การลาไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพเพียงเท่านั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม เพื่อเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย มีความอดสาหัส ลดความตึงเครียดและความกดดัน สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ต้องขัง เป็นผลดีต่อการปกครองและการบริหารงานของเรือนจำและทัณฑสถาน¹²⁶ โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ ในการพิจารณาอนุมัติให้ผู้ต้องขังลาพักในหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0706/2051 ลงวันที่ 30 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการมอบอำนาจการอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาพัก ดังนี้

คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะขออนุญาตลา

1. เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก หรือชั้นดี
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำงานบังเกิดผลดี หรือความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ
3. กำหนดโทษเหลือจำต่อไป ควรอยู่ในข่ายที่จะได้รับการพักการลงโทษตามชั้นของผู้ต้องขัง คือ

¹²⁶ คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2554), น. 26.

ชั้นเยี่ยม กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด

ชั้นดีมาก กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 4 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด

ชั้นดี กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด

4. ในกรณีที่ผู้ได้รับมอบอำนาจ พิจารณานุมัติ ให้ผู้ต้องขังลาออกไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพ ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานกำชับเจ้าหน้าที่ให้ควบคุมผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด และถือปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของราชการอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ และเมื่อเสร็จภารกิจแล้วให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวผู้ต้องขัง นำตัวผู้ต้องขังกลับเข้าคุมขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยทันที และรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบ

5. ในกรณีที่ผู้ได้รับมอบอำนาจพิจารณาไม่อนุมัติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ/ผู้อำนวยการทัณฑสถาน มอบหมายเจ้าหน้าที่ชี้แจงให้ผู้ต้องขังหรือญาติผู้ยื่นคำร้องทราบและเข้าใจ

เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณานุมัติ

1. เอกสารที่ผู้ต้องขังหรือญาติผู้ต้องขัง ต้องตรวจสอบ และเสนอต่อเรือนจำ/ทัณฑสถาน เพื่อพิจารณา มีดังนี้

1.1 หนังสือขออนุญาตลาออก โดยผู้ต้องขังหรือญาติผู้ต้องขังเป็นผู้ยื่นคำร้องจะต้องประกอบด้วย กำหนดวัน เวลา ที่ขอลา /ระยะทางจากเรือนจำถึงสถานที่ที่ประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพ และรายงานการเดินทาง /การจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะในส่วนเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง

1.2 บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ยื่นคำร้องขอลาออก (ผู้ต้องขังหรือญาติผู้ต้องขัง)

1.3 ทะเบียนบ้านที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายกับผู้ต้องขัง

1.4 ใบมรณะบัตร/หนังสือรับรองการตาย

1.5 เอกสารเกี่ยวกับการประกอบพิธี ที่ระบุสถานที่ทำการณานกิจ (ถ้ามี)

2. เอกสารที่เจ้าหน้าที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถานตรวจสอบนำเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติ ประกอบด้วย

2.1 ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง (รท.101)

2.2 สำเนาหมายจำคุกเด็ดขาด ถ้ามีหลายคดีก็ให้จดรายการทุกคดี ในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษเด็ดขาดฉบับหลังสุด

2.3 แบบสอบประวัติผู้ต้องขัง (จน. 1/จน. 1/4)

2.4 ความเห็นพร้อมเหตุผลว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่เพียงใด เพื่อประกอบการ

พิจารณา

3. แนวทางการพิจารณาอนุมัติให้ผู้ต้องขังลาออก

3.1 พิจารณาอนุมัติให้ผู้ต้องขังลาออก ไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพ เฉพาะการลาไปร่วมพิธีฌาปนกิจศพ

3.2 พิจารณาอนุมัติให้เฉพาะผู้ตายที่เป็นบิดา มารดา หรือบุตรของผู้ต้องขังเท่านั้น

3.3 ตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน และคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะขอลา ตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

3.4 กำเนึงถึงความปลอดภัยของผู้ต้องขัง และเจ้าพนักงานผู้ควบคุม ซึ่งควรพิจารณารายละเอียดอื่นๆ ประกอบ ดังนี้

สาเหตุการตายของผู้ตายว่าเป็นการตายผิดธรรมชาติหรือไม่ เช่น เกิดจากการฆาตกรรม การถูกลอบทำร้าย ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแก้แค้นในหมู่ญาติของผู้ตายหรือฝ่ายตรงข้ามได้

สถานที่ประกอบพิธีฌาปนกิจ ระยะทาง การเดินทาง อยู่ในจุดอันตราย หรือ เสี่ยงต่อการควบคุม เช่น อาจมีผู้เสียหายรอทำร้ายผู้ต้องขังเป็นการแก้แค้นอยู่

4. ผลการพิจารณา

4.1 ในกรณีที่ผู้รับมอบอำนาจ พิจารณาอนุมัติ

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง กำชับเจ้าหน้าที่ให้ควบคุมผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด และถือปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการโดยเคร่งครัด อย่าให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการและเมื่อเสร็จภารกิจแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมนำตัวผู้ต้องขังกลับเข้าคุมขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานโดยทันที

4.2 ในกรณีที่ได้รับมอบอำนาจ พิจารณาไม่อนุมัติ

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง มอบหมายเจ้าหน้าที่ชี้แจงให้ผู้ต้องขังหรือญาติ ผู้ยื่นคำร้องทราบ

5. การรายงานผลการดำเนินการ

5.1 เมื่อผู้ต้องขังกลับถึงเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้ยื่นคำชี้แจงถึงกิจกรรมประจำวันที่ได้กระทำไประหว่างลา โดยเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตรวจสอบคำชี้แจงของผู้ต้องขัง

5.2 นำเสนอผู้มีอำนาจในการอนุมัติ และรายงานผลการดำเนินการให้กรมราชทัณฑ์ทราบพร้อมเอกสารรายละเอียดประกอบ

5.3 ถ้าผู้ต้องขังหลบหนีไประหว่างลา ให้ปฏิบัติการเช่นเดียวกับผู้ต้องขังหลบหนี

2. คำสั่งกรมราชทัณฑ์ที่ 1579/2551 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในการลาของผู้ต้องขัง (เฉพาะการลาไปประกอบพิธีงานศพ) เมื่อได้รับมอบอำนาจแล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจต่อผู้บัญชาการ

เรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานที่ถูกขัง สถานที่ถูกกัก และผู้บังคับบัญชาสถานที่กักขัง ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด

ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการลาของผู้ต้องขังของไทยมีมาแล้วไม่น้อยกว่า 50 ปี ได้คุ้มครองสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนชาวไทยไว้แล้วชัดเจน แสดงว่ากฎหมายไทยมีความก้าวหน้าพอสมควร แต่ในทางปฏิบัติระยะหลัง ไม่ค่อยจะได้กระทำกันนัก เพราะผู้บริหารงานราชทัณฑ์เกรงกลัวนักโทษหลบหนีเป็นอย่างมาก และประชาชนไทยระดับต่างๆ มองดูผลระยะสั้นๆ มากกว่าจะคำนึงถึงหลักการที่ถูกต้อง ทั้งๆ ที่การหลบหนีของผู้ต้องขังเป็นเหตุการณ์ที่ต้องเชื่อได้ว่าจะมีเกิดขึ้นแน่ในกิจการของราชทัณฑ์ เพียงแต่ไม่มากจนเป็นเรื่องที่น่าตกใจ หรือนำสงสัยในการบริหารงานเรือนจำ ยกเว้นบางรายซึ่งเป็นเรื่องความเลวของบุคคลมากกว่าหลักการ¹²⁷

ตัวอย่างของการปฏิบัติตามกฎหมายข้อนี้ พบมีรายงานในวารสารราชทัณฑ์ ปีที่ 14 เล่ม 3 พ.ศ. 2509

“อนุญาตให้นักโทษลาไปประกอบกิจธุระส่วนตัวได้โดยไม่ต้องมีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วย

กรมราชทัณฑ์ได้อนุญาตให้ น.ช. จำลอง นลราชสุวัจน์ นักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยมลาไปประกอบกิจธุระส่วนตัว ณ ภูมิลำเนาเดิม มีกำหนด 4 วัน ตั้งแต่วันที่ 27 - 30 มีนาคม 2509 โดยไม่ต้องมีเจ้าพนักงานเรือนจำควบคุมตัวไปด้วย น.ช.จำลองฯ ได้ออกเดินทางจากเรือนจำอำเภอธัญบุรีไปยังภูมิลำเนาเดิม ณ บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 7 ตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อไปร่วมในพิธีฌาปนกิจศพบิดา และทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้รับมรดก กับนำบุตรไปฝากญาติเพื่อเฝ้ารับการศึกษาต่อ ในระหว่างทางไปและกลับ น.ช.จำลองฯ ได้ไปรายงานตัวต่อผู้บังคับกองสถานีตำรวจของท้องที่นั้นตามระเบียบ และได้รับการตักเตือนจากผู้บังคับกองฯ ให้ปฏิบัติตามให้เรียบร้อย ในระหว่างที่ได้ลาไปนั้น น.ช.จำลองฯ ได้ปฏิบัติตามกิจธุระตามที่ขอลาไปได้เรียบร้อยทุกอย่าง และได้เดินทางกลับถึงเรือนจำตามกำหนด

การที่กรมราชทัณฑ์อนุญาตให้ น.ช.จำลองฯ ลาไปประกอบกิจธุระส่วนตัวได้โดยไม่ต้องมีเจ้าพนักงานเรือนจำควบคุมตัวไปด้วยนั้น ก็เพื่อเป็นการทดสอบผลการอบรมผู้ต้องขังว่าจะมีประสิทธิภาพเพียงใด สำหรับราย น.ช.จำลองฯ นี้ นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ”

2.8.1.3 การออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

ในระบบเรือนจำและทัณฑสถานทั่วไป ถือว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยเจ็บเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับหลักมนุษยธรรม และนับเกี่ยวเนื่องอยู่ระบบเวชศาสตร์สังคม จำเป็นจะต้องจัดบริการ

¹²⁷ วิสัย พุกกะวัน, คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : หจก.

ด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังตามความจำเป็น โดยถือว่าการอนุญาตให้นำตัวผู้ต้องขังป่วยเจ็บออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำหรือทัณฑสถาน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้¹²⁸

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หมวด 7 อนามัยและสุขาภิบาล ได้กล่าวถึงสิทธิการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังเมื่อเจ็บป่วยหรือ ตั้งครรภ์ โดยให้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลตามสมควร¹²⁹ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังได้กล่าวถึงการรักษาตัวของผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ ตามมาตรา 30 โดยกำหนดว่า เมื่อแพทย์ผู้ควบคุมการอนามัยของผู้ต้องขัง ยื่นรายงานแสดงความคิดเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บและถ้ายังคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น อธิบดีจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวในสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ โดยเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้

โดยสาระสำคัญของมาตรา 30 นี้ มีความสำคัญ 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ¹³⁰

1. ผู้ต้องขังที่จะได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ จะกระทำได้ ก็ต่อเมื่อแพทย์ผู้ทำการควบคุมอนามัยของผู้ต้องขังให้ความเห็นว่าผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บนั้น ถ้าคงให้รักษาตัวอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น

2. อธิบดีกรมราชทัณฑ์จะอนุญาตให้ผู้ต้องขังนั้นไปรักษาตัวในสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้

3. ผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกรักษาตัวนอกเรือนจำนั้น ไม่ถือว่าเป็นผู้พ้นจากการคุมขัง ดังนั้น ถ้าผู้ต้องขังดังกล่าวไปเสียจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปอยู่รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

สำหรับ แนวทางปฏิบัติว่าด้วยการให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำตามความในมาตรา 30 นี้ มีความสอดคล้องกับความในวรรค 4 แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 38 และ ข้อ 39 ซึ่งได้บัญญัติสรุปว่า ให้แพทย์ผู้ตรวจพบให้ความเห็นในเรื่องโรค หรือชนิดของอาการป่วยเจ็บและสถานพยาบาลนอกเรือนจำที่ได้เห็นควร

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ผู้ต้องขังป่วยเจ็บออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานนี้ ได้ประสบปัญหาในด้านการควบคุมและผู้ต้องขังหลบหนีโดยตรงส่วนหนึ่ง ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษานอกเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมราชทัณฑ์จึงได้ออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ.2559 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2559 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบกรม

¹²⁸ ประเสริฐ เมฆมณี, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 125, น. 321.

¹²⁹ มาตรา 29 ให้ผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บหรือเป็นหญิงมีครรภ์ ได้รับการรักษาพยาบาลตามสมควร

¹³⁰ ประเสริฐ เมฆมณี, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 125, น. 311.

ราชทัณฑ์ ฉบับที่ 6 เรื่อง การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ เพื่อให้การพิจารณาอนุญาตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็วเกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักมนุษยชน และเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยให้ยกเลิกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 6 เรื่อง การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ อันมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 6. หากแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บ ซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ให้แพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์แจ้งพัสติและทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ โดยรายงานให้ปรากฏข้อต่อไปนี้ คือ 1. ชื่อ-สกุล ของผู้ต้องขัง 2. อายุและแดนที่ผู้ต้องขังถูกควบคุม 3. วันเดือนปีที่ตรวจอาการเจ็บป่วย 4. อาการหรืออาการแสดงของการเจ็บป่วยที่ตรวจพบ 5. ชื่อโรคหรืออาการเจ็บป่วย 6. ความเห็นในเรื่องโรคหรือชนิดของการเจ็บป่วย 7. เพียงเท่าอุปกรณ์ในการรักษาพยาบาลที่มีอยู่ ณ เรือนจำแห่งที่ผู้ต้องขังอยู่นั้นจะทำการรักษาพยาบาลต่อไปในเรือนจำจะทุเลาดีขึ้นหรือไม่ 8. ควรออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำนี้ที่ใด

ข้อ 7. เมื่อพัสติได้ทราบจากผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บ และแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ได้รายงานไปยังผู้บัญชาการเรือนจำควรให้ออกไปรักษาตัวภายนอก ให้พัสติตรวจสอบข้อความดังต่อไปนี้แล้วเสนอไปยังผู้บัญชาการเรือนจำ คือ 1. ชื่อ-สกุล ของผู้ต้องขัง 2. อายุและแดนที่ผู้ต้องขังถูกควบคุม 3. วันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ 4. ผู้ต้องขังอยู่ในประเภทใด 5. เลขคดีและฐานความผิดที่ต้องหา 6. กำหนดโทษ 7. ได้รับโทษมาแล้วเท่าใด ยังเหลืออีกเท่าใด 8. ปรากฏว่าป่วยเจ็บมานานเท่าใดแล้ว และได้ให้พักการทำงานรักษาพยาบาลในเรือนจำจำนวนเท่าใด 9. เห็นควรอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำหรือไม่ โดยเหตุผลอย่างไร

ข้อ 8. ในกรณีที่จะรายงานดังกล่าวมาในข้อ 6 และ 7 ไม่ทัน ให้แพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์รายงานโดยให้ปรากฏแต่เพียงชื่อ-สกุลผู้ต้องขัง ประเภทที่ผู้ต้องขังอยู่ ฐานความผิดที่ต้องโทษกำหนดเหลืออยู่ แล้วเสนอผู้บัญชาการเรือนจำต่อไป

ข้อ 9. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานว่า ผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บควรให้ออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) กรณีแบบไปและกลับในวันเดียวกัน หากพิจารณาเห็นควร ให้ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปรับการตรวจวินิจฉัยและรับการรักษา ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำตามที่แพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เสนอ

(2) กรณีเมื่อเรือนจำส่งตัวผู้ต้องขังป่วยออกไปตรวจรักษาตาม (1) หากแพทย์ผู้ทำการรักษามีความเห็นว่าสมควรรับตัวผู้ต้องขังไว้รักษาที่โรงพยาบาล ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ควบคุมขอหลักฐานและความเห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาประกอบการจัดทำรายงานด่วนเสนอผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณา

ก. หากเห็นด้วยกับความเห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีคำสั่งอนุญาต จากนั้นให้มีหนังสือรายงานผลไปยังอธิบดี พร้อมทั้งส่งสำเนารายงานของแพทย์และสำเนารายงานของพัศดี ตลอดจนสำเนาหลักฐานอย่างอื่นที่มีอยู่แนบไปด้วยโดยเร็ว

ข. หากไม่เห็นด้วยกับความเห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาหรือมีเหตุฉุกเฉินอื่นอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ให้นำผู้ต้องขังป่วยกลับเข้ารับรักษาพยาบาลภายในเรือนจำและจัดให้มีการช่วยเหลือโดยประการอื่นเท่าที่เห็นจำเป็น ทั้งนี้ให้รายงานอธิบดี พร้อมทั้งส่งสำเนารายงานของแพทย์และสำเนารายงานของพัศดี ตลอดจนสำเนาหลักฐานอย่างอื่นที่มีอยู่แนบไปด้วยโดยเร็ว

ข้อ 10. ผู้ต้องขังป่วยฉุกเฉิน ให้แพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เข้าตรวจดูอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นโดยด่วน หากเห็นควรต้องนำตัวผู้ต้องขังป่วยฉุกเฉินออกไปรับการรักษายังโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ ให้รายงานต่อพัศดีและผู้บัญชาการเรือนจำทันที โดยดำเนินการเร่งด่วนตาม ข้อ 8 และข้อ 9(1) (2)

ข้อ 11. ผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังนี้

(1) ต้องอยู่ภายในเขตซึ่งกำหนดให้อยู่ เว้นแต่การออกนอกเขตที่กำหนดนั้นเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการวินิจฉัยโรคตามคำสั่งแพทย์ หรือกรณีฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง

(2) ต้องยอมให้เจ้าพนักงานเรือนจำ หรือพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน หรือแพทย์ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ตรวจอาการป่วยเจ็บและการปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการอนุญาตนั้นได้

(3) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตรวจอาการหรือตรวจการปฏิบัติตามเงื่อนไขสั่งให้กลับเรือนจำจะต้องกลับไปเรือนจำที่ได้รับอนุญาต เว้นแต่ผู้บัญชาการเรือนจำนั้นหรืออธิบดีจะสั่งให้ไปอยู่ในเรือนจำอื่น (วรรคสอง) ถ้าไม่กลับเรือนจำตามวรรคต้น ผู้ต้องขังนั้นอาจถูกจับตัวส่งเรือนจำได้โดยไม่ต้องมีหมาย

(4) เงื่อนไขดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำหรืออธิบดีมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อได้รับคำสั่งแล้วจะต้องปฏิบัติตาม

ข้อ 12 ผู้ต้องขังออกจากเขตซึ่งกำหนดไว้เป็นเงื่อนไข ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังหลบหนีในกรณีอื่น

ทั้งนี้ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการควบคุมผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ พ.ศ. 2521 ได้กำหนดหลักการเหตุผลและรายละเอียดต่างๆ ของการควบคุมผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ ดังนี้

โดยที่เป็นการสมควรมีระเบียบว่าด้วยการควบคุมผู้ต้องขัง ที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประสานงาน และป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีไปจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปอยู่รักษาตัว อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 กระทรวงมหาดไทยจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตออกไปรับการรักษา ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ โดยไปและกลับในวันเดียวกันนั้น เมื่อแพทย์โรงพยาบาลได้ตรวจอาการป่วยของผู้ต้องขังแล้วมีความเห็นว่า สมควรรับตัวไว้รักษาที่โรงพยาบาล ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม ขอหลักฐานและสาเหตุในการรับตัวผู้ต้องขังจากแพทย์ผู้ทำการวินิจฉัยนั้น นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อดำเนินการขออนุญาตต่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์ และแจ้งให้แพทย์เรือนจำทราบโดยเร็ว เป็นหน้าที่ของแพทย์เรือนจำที่จะต้องติดต่อประสานงานกับแพทย์โรงพยาบาล ในการติดตามผลและพิจารณาว่าสมควรที่จะให้ผู้ต้องขังนั้นอยู่รักษาตัวที่โรงพยาบาลภายนอกหรือไม่ ถ้าไม่เห็นสมควร ก็ให้แพทย์เรือนจำขอเอกสารความเห็นจากแพทย์โรงพยาบาล แล้วทำรายงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชาการเรือนจำพร้อมด้วยความเห็นของตน รายงานต่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์โดยมิชักช้า เพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตโดยเร็ว

ข้อ 2 เรือนจำแห่งใดที่ไม่มีแพทย์ประจำอยู่ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำขอความช่วยเหลือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือ โรงพยาบาลในท้องที่นั้นๆ ให้ส่งแพทย์ไปทำการตรวจวินิจฉัยโรคในเรือนจำ ก่อนที่จะส่งตัวผู้ต้องขังออกไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ เท่าที่สามารถจะทำได้ ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องส่งผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ ก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำรายงานขออนุญาตอธิบดีกรมราชทัณฑ์ โดยด่วนต่อไป

ข้อ 3 ในกรณีที่แพทย์รับตัวผู้ต้องขังไว้รักษา ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำและการควบคุมจำเป็นต้องใช้ห้องควบคุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรทันที และให้ทำการควบคุมรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ถือลูกกุญแจและแม่กุญแจประจำห้องควบคุมฝ่ายละ 1 ชุด โดยให้ต่างฝ่ายต่างใส่กุญแจห้องควบคุมไว้ร่วมกัน เมื่อนำผู้ต้องขังป่วยออกไปตรวจรักษานอกห้องควบคุม ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เป็นผู้ควบคุมโดยใกล้ชิด ป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีไปได้

เมื่อหมดความจำเป็นที่จะให้ผู้ต้องขังอยู่รักษาตัว ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ และเมื่อได้นำผู้ต้องขังกลับคืนเรือนจำแล้ว ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ทราบทันที

ให้พยายามแยกสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังป่วยของกรมราชทัณฑ์ กับผู้ต้องหาป่วยของกรมตำรวจ ออกจากกันเท่าที่สามารถจะทำได้

ข้อ 4 การควบคุมผู้ต้องขังป่วยไปโรงพยาบาลนอกเรือนจำ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมมีอำนาจใช้กุญแจมือเป็นเครื่องพันธนาการได้ เว้นแต่ผู้ต้องขังนั้นเป็นผู้ร้ายสำคัญให้ใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่น ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย เพื่อความปลอดภัยในการควบคุมก็ได้ แต่ในกรณีผู้ต้องขังป่วยซึ่งไม่สามารถเดินได้ จะไม่ใช้เครื่องพันธนาการใดๆ ก็ได้

ในระหว่างที่ควบคุมผู้ต้องขังป่วยรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมมีอำนาจใช้เครื่องพันธนาการได้ เว้นแต่แพทย์เห็นว่าไม่เป็นการสมควรด้วยเหตุผลทางการแพทย์ ในกรณีเช่นนี้ให้แพทย์มีคำสั่งไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ในกรณีที่มีการควบคุมผู้ต้องขังป่วยที่รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ถ้าการควบคุมรับผิดชอบอยู่ในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เป็นผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ดำรงตำแหน่งในลักษณะเทียบเท่า จะต้องจัดเจ้าหน้าที่ไปควบคุมผู้ต้องขังให้พอแก่การป้องกันการหลบหนีและความปลอดภัยในทุกกรณี เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมผู้ต้องขังจะผลจากการควบคุมผู้ต้องขังหรือไม่ควบคุมชั่วระยะหนึ่ง โดยอ้างเหตุความจำเป็นในทางส่วนตัว อนามัย สุขภาพทางร่างกาย หรือกิจธุระสำคัญเป็นพิเศษมาเป็นข้อแก้ตัวหรืออ้างความจำเป็นในเมื่อผู้ต้องขังหลบหนีไม่ได้

อนึ่ง การควบคุมผู้ต้องขังจากเรือนจำหรือทัณฑสถานไปโรงพยาบาล หรือสถานอื่นอนามัยจะต้องระมัดระวังมิให้มีการหลบหนีทุกขณะและห้ามใช้เวลาไปกระทำการอย่างอื่นในระหว่างเดินทางไปโรงพยาบาลหรือสถานอื่นอนามัย

ข้อ 5 เมื่อกรมราชทัณฑ์ได้รับรายงานจากเรือนจำ ขออนุญาตนำผู้ต้องขังป่วยฉุกเฉินออกไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ ให้เจ้าหน้าที่นำเสนออธิบดีกรมราชทัณฑ์พิจารณาสั่งการโดยพลัน

ในกรณีนอกเวลาราชการ ให้เจ้าหน้าที่เวรประจำกรมราชทัณฑ์ ผู้รับเรื่องราวรับรายงานอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อพิจารณาสั่งการโดยเร็ว

ข้อ 6 ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน อันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ในระหว่างที่ให้ผู้ต้องขังอยู่รักษาตัว ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมมีอำนาจนำตัวผู้ต้องขังออกจากที่เกิดเหตุ โดยวิธีที่ปลอดภัยที่สุดต่อการควบคุมและกักขังตนนั้นแล้วให้รายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อนำเสนออธิบดีกรมราชทัณฑ์พิจารณาสั่งการต่อไป

นอกจากนั้น กรมราชทัณฑ์ยังได้มีหนังสือสั่งการ เกี่ยวกับกรณีการขออนุญาตให้ผู้ต้องขังป่วยออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ควรทราบและถือปฏิบัติอีกหลายฉบับ เฉพาะที่สำคัญและควรถือปฏิบัติอีกก็คือ

หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท. 0907/ว.125 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2508 เรื่องผู้ต้องขังหลบหนีไปจากโรงพยาบาล มีสาระสำคัญดังนี้

(1) ให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 6 ลงวันที่ 7 กันยายน 2480 เรื่อง การขออนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำโดยเคร่งครัด

(2) การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ควบคุม ควรจะได้คัดเลือกเจ้าพนักงานที่มีความสนใจในการปฏิบัติงาน และมีสมรรถภาพในการควบคุมด้วย

(3) ให้สั่งกำชับให้เจ้าหน้าที่ควบคุม โดยใกล้ชิด มิใช่เพียงแต่นำไปส่งโรงพยาบาลแล้วไปคู่อการเป็นครั้งคราวเท่านั้น

(4) ตามความเห็นของแพทย์ หากมีความจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังป่วยอยู่รักษาพยาบาล ณ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นเวลาหลายวัน ควรจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมผลัดเปลี่ยนกันอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป

(5) หากผู้ต้องขังป่วยเป็นหญิง ควรจะได้จัดเจ้าพนักงานหญิงไปควบคุม เว้นแต่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ไม่มีเจ้าพนักงานหญิง และ

(6) เมื่อแพทย์มีความเห็นว่า อาการเป็นที่ปลอดภัยแล้ว ก็ให้รีบนำกลับเรือนจำหรือทัณฑสถานโดยเร็วที่สุด

2.8.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560 และจะมีผลให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ ประกอบกับ มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่างๆ และการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล อาทิ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners / SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การควบคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules

for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะราย หรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการ และไม่สามารถดำเนินการ ให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัย และการบริหารงานเรือนจำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการราชทัณฑ์ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง กับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹³¹

โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีทั้งสิ้น 8 หมวด และบทเฉพาะกาล รวมทั้งสิ้น 78 มาตรา โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ส่วนใหญ่ถูกกำหนดไว้ใน หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่นๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สิทธิของผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง ส่วนที่ 3 ประโยชน์ของผู้ต้องขัง ส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขัง ส่วนที่ 5 การติดต่อผู้ต้องขัง ส่วนที่ 6 ทรัพย์สินและสิ่งของ โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

2.8.2.1 การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ

การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ถูกกำหนดไว้ใน หมวด 5 ส่วนที่ 2 หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง ตามมาตรา 48-มาตรา 50 ความว่า

มาตรา 48 ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์

เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำงานสาธารณะ
- (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (3) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

¹³¹ หมายเหตุ ท้ายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะและการจัดแยกคุมขัง ผู้ต้องขังตามมาตรา 31 โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพ ให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 49 เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะสั่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำ

มาตรา 50 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้น ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคายาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลทดแทนจากการทำงานนั้นได้

การคำนวณรายได้เป็นราคายาเงินและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 51 ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการงานตามมาตรา 48 หรือมาตรา 49 มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามวรรคหนึ่งตาย ให้จ่ายเงินทำขวัญนั้นแก่ทายาท

2.8.2.2 การฝึกวิชาชีพ การศึกษา อบรม

การอนุญาตให้นักโทษสามารถออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำ โดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 5 ส่วนที่ 3 ประโยชน์ของผู้ต้องขัง มาตรา 52(8) ความว่า

มาตรา 52 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(8) ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรม นอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพหรือรับการศึกษาอบรม นอกเรือนจำจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรม และแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาด และความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน แต่ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยไม่มีผู้ควบคุมไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดเกินกว่า ยี่สิบสี่ชั่วโมง ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

การดำเนินการตาม (2) (3) (5) (6) (7) และ (8) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ และต้องนำพฤติการณ์การกระทำความผิด ลักษณะความผิด และความรุนแรงของคดี รวมตลอดทั้งการกระทำความผิดที่ได้กระทำมาก่อนแล้ว ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 มาประกอบการพิจารณาด้วย

2.8.2.3 การลา

การอนุญาตให้ผู้ต้องขังลา ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ถูกกำหนดไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 3 ประโยชน์ของผู้ต้องขัง ตามมาตรา 52 (4) ความว่า

มาตรา 52 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(4) ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานั้น มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ลาออกไปไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดเกินกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

2.8.2.4 การออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้ผู้ต้องขังการออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ถูกกำหนดไว้ หมวด 5 ส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขังตามมาตรา 55 ความว่า

มาตรา 55 ในกรณีที่ผู้ต้องขังป่วย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว

หากผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำ จะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้น โดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต นอกเรือนจำต่อไป ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาตให้เป็นไปตามกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

ในกรณีที่ส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำตามวรรคสอง มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจาก การคุมขัง และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ที่รับผู้ต้องขังไว้รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนี ที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

2.8.3 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ให้มีความทันสมัยสอดคล้องตามมาตรฐานสากลมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่นๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ในส่วนที่ 5 โดยมีการแก้ไข ปรับปรุง จากระเบียบ คำสั่ง ของกรมราชทัณฑ์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน และแก้ไขเพิ่มความเหมาะสมให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจาก พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียด ดังนี้

1. การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีการกำหนดหน้าที่ของผู้ต้องขังให้ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ตามมาตรา 48 เช่นเดียวกับ ที่เคยกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 22 ซึ่งรวมถึงการทำงานนอกเรือนจำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 49 กำหนดว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้” ซึ่งคล้ายกับที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 22 และมาตรา 22ทวิ

รูปแบบของงานนอกเรือนจำที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรา 49 นั้นหมายถึง 1) ทำงานสาธารณะ 2) งานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งแตกต่างกับลักษณะของการทำงานที่กำหนดไว้ตามมาตรา 22ทวิ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ที่กำหนดไว้เพียง การออกไปทำงานสาธารณะเพียงเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดอำนาจการพิจารณา

คัดเลือกนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำนั้น ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรา 49 กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ ซึ่งแตกต่างจากการพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 22 ทวิ ที่กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ราย ที่แต่งตั้งโดยอธิบดี

สำหรับเรื่องการรับค่าจ้างนั้น ยังคงกำหนดไว้เช่นเดิม คือ ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้าง จากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคางานได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการทำงานนั้น ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรา 50 เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้เดิม ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 25

2. การฝึกวิชาชีพ การศึกษา อบรม

ฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำ ได้ถูกกำหนดให้เป็นประโยชน์อื่นใดที่นักโทษอาจได้รับ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(8) ซึ่งมีลักษณะเป็นการอนุญาตให้นักโทษออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ เมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน โดยการพิจารณานั้นให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของนักโทษเด็ดขาด และความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีปรากฏในการให้ประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ที่จัดให้แก่นักโทษ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32 หรือในเรื่องการทำงานของนักโทษมาก่อน แต่ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้เคยออก ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 ซึ่งมีลักษณะเป็นการนำผู้ต้องขังออกไปทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(8) แต่มีลักษณะเป็นการออกนอกเรือนจำเฉพาะการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปด้วย¹³² ซึ่งตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 ได้กำหนดให้รวมถึงการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำด้วย โดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้

¹³² ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ข้อ 12

ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ถือเป็นกาทำให้ประโยชน์แก่นักโทษเพิ่มมากขึ้นกว่าที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) กำหนดไว้ และมีการให้อิสระแก่นักโทษมากกว่าที่เคยกำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ซึ่งหากมีการบังคับใช้อย่างสม่ำเสมอ นั้นน่าจะสมารถนำมาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม คงต้องพิจารณาจากกฎกระทรวง ระเบียบ หรือคำสั่ง ที่ถูกกำหนดมาเป็นเงื่อนไขและวิธีการประกอบด้วย

3. การลา

อนุญาตให้ผู้ต้องขังลา เมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (4) นั้นยังคงกำหนดให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อตอบแทนนักโทษเด็ดขาด ที่แสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 32(4)

โดยระยะเวลาการลาของนักโทษ ตามมาตรา 52(4) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้นักโทษสามารถลาไม่เกิน 7 วันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย ซึ่งมีความแตกต่างจากจำนวนวันที่อนุญาตให้นักโทษลาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 32(4) ที่กำหนดไว้เพียงไม่เกิน 4 วัน ในคราวหนึ่ง

4. การออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้ผู้ต้องขังการออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ในส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขัง ตามมาตรา 55 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้น กำหนดให้หากผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าการรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำ จะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้น โดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต นอกเรือนจำ โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาตไว้ในพระราชบัญญัติ ตามที่เคยปรากฏในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 30 ที่กำหนดขั้นตอนไว้ให้แพทย์ผู้ทำการควบคุมอนามัยของผู้ต้องขังเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นแก่อธิบดี หรือผู้มีอำนาจอนุญาตเพื่อพิจารณา ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ.2559 แต่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

กำหนดไว้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาในทางปฏิบัติกรณีผู้ต้องขังอาศัยช่องทางการส่งตัวออกนอกเรือนจำ เพื่อความสะดวกสบายของตนเองซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่กระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเพื่อไม่ให้เป็นข้อครหาของสังคม¹³³ ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวง หรือระเบียบในเรื่องดังกล่าวเพื่อใช้บังคับเป็นการเฉพาะ

¹³³ นราธิป ชำนาญศรี . ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 กับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 สาระสำคัญและเหตุผลของหลักการใหม่ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 .2559. อ่านเพิ่มเติมใน www.correct.go.th

บทที่ 3

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ ในกฎหมายต่างประเทศ

ในต่างประเทศ การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ถูกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นมาตรการหนึ่งที่สำคัญใน โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบและวิธีการให้เหมาะสมตามคุณสมบัติของผู้ต้องขังแต่ละประเภท ในบทนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอมาตรการ รูปแบบและวิธีการ ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นประเทศที่มีกฎหมายบังคับโทษที่ทันสมัย และเป็นต้นแบบของกฎหมายการบังคับโทษจำคุกของประเทศอื่นๆ

3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในความหมายอย่างกว้าง การบังคับโทษทางอาญา (Strafvollzug) หมายถึงการบังคับโทษอาญาตามคำพิพากษาของศาลซึ่งรวมถึงโทษประหารชีวิตด้วย แต่ในความหมายอย่างแคบและเป็นความหมายที่ใช้กันอยู่ทั่วไป การบังคับโทษทางอาญาหมายถึงเฉพาะการบังคับโทษจำคุก การบังคับโทษจำคุกเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (das Strafvollzugsrecht) และกระทำในเรือนจำที่เรียกเป็นภาษาเยอรมันว่าเป็นสถานที่ที่บังคับความยุติธรรม (Justizvollzugsanstalten) ที่มีคำย่อว่า JVA โดยเนื้อหาของ การบังคับโทษทางอาญาของประเทศเยอรมันก็คือการบังคับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล¹

อำนาจการที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้อันเป็นผลให้บุคคลคนหนึ่งจะต้องถูกบังคับโทษจำคุกในเรือนจำ จะต้องมาจากหลักการพื้นฐานของหลักรัฐธรรมนูญ และหลักประกันในกฎหมายอาญา เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายอาญากำหนดฐานความผิดและโทษไว้ อย่างชัดเจน ศาลก็มีอำนาจพิพากษาได้²

¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนา, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน หน้าที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555), น. 85.

² ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), น. 151.

3.1.1 การบังคับโทษจำคุก

การบังคับโทษ (Strafvollzug) มีความหมายเช่นเดียวกับ Corrections หรือ Penal System ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายความถึง บริบทของการลงโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ผิดให้ถูกต้อง โดยการจำกัดเสรีภาพของบุคคล การบังคับโทษตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความแตกต่างจากการบังคับโทษในความหมายปกติ (Strafvollstreckung/ Execution of sentence) เพราะหมายถึงเฉพาะแต่การบังคับโทษด้วยวิธีการจำกัดเสรีภาพของบุคคลที่กระทำความผิดอาญา ไม่รวมถึงมาตรการลงโทษอื่นๆ เช่น โทษปรับ โทษริบทรัพย์สิน³

สำหรับการบังคับโทษตามความหมายของนักวิชาการด้านทัณฑวิทยาได้อธิบายไว้ ดังนี้ “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ” หมายความถึง กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบังคับโทษ และการบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ซึ่งเป็นคำแปลจากชื่อกฎหมายโดยตรง StVollzG⁴

“การบังคับโทษ” คือส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางกฎหมายว่าด้วยการดำเนินการให้ เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล อันเกี่ยวข้องด้วยการจำกัดเสรีภาพของบุคคลไว้ในเรือนจำ⁵

“การบังคับโทษ” คือ การจำกัดเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญา โดยทั่วไปเป็นที่ เข้าใจได้ว่า การบังคับโทษ คือ วิธีการและขั้นตอนของการจำกัดเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญา และการเข้าสู่รูปแบบของการบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาล ตลอดจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขังหลังพ้นกำหนดโทษ การบังคับโทษเป็นการบรรยายให้เห็นถึงขั้นตอนที่เป็นไปตามความจริงของการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลและทำให้เห็นถึงความแตกต่างของการบังคับโทษจำคุกกับการบังคับโทษมาตรการอื่นๆ การบังคับโทษจำคุกมีองค์ประกอบ 4 ประการ ต่อไปนี้

1) การบังคับโทษจำคุก จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะแต่การจำกัด เสรีภาพบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา

2) การบังคับโทษจำคุกไม่ได้เป็นเพียงโทษจำกัดเสรีภาพ แต่รวมถึงวิธีการเพื่อความ ปลอดภัยว่าด้วยการจำกัดเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันด้วย

³ ธาณี วรภัทร์, วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิทยุชน, 2554), น. 27.

⁴ Gesetz über den Vollzug der Freiheitsstrafe und der freiheitsentziehenden Maßregeln der Besserung und Sicherung. (เพ็ญฮ้าง, น. 28)

⁵ Götz Dieter, Haensch Günther, Wellmann Hans: Grosswörterbuch Deutsch als Fremdsprache. (พจนานุกรม Langenscheidt) 2006. (เพ็ญฮ้าง, น. 28)

3) การบังคับโทษจำคุกต้องประกอบด้วยกระทำความผิดอาญา

4) การบังคับโทษจำคุกต้องเป็นไปภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและกฎหมายอาญา เป็นไปตามคำนิยามจากหนังสือ Strafvollzug⁶

“การบังคับโทษจำ” คือ ขั้นตอนการจำกัดเสรีภาพอันเป็นกระบวนการตามคำตัดสินของศาล ทั้งในความหมายของโทษจำกัดเสรีภาพและวิธีการเพื่อความปลอดภัยว่าด้วยการจำกัดเสรีภาพ เป็นการทำให้บทลงโทษตามกฎหมายเกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นคำนิยามจากหนังสือนิยามความหมายพื้นฐานในทางกฎหมายอาญา⁷

“กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ” คือ กฎหมายว่าด้วยมาตรการลงโทษซึ่งบัพัญญัติถึงการบังคับโทษจำกัดเสรีภาพในเรือนจำ เนื่องจากอำนาจในการบังคับโทษเป็นอำนาจของรัฐ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจึงถือเป็นกฎหมายปกครองพิเศษ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกมีความแตกต่างจากกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษมาตรการอื่นๆ เพราะจะมีบัพัญญัติเป็นการเฉพาะถึงวิธีการและขั้นตอนการจำกัดเสรีภาพ⁸

จึงอาจกล่าวได้ว่าความหมายของการบังคับโทษตามแนวของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความสอดคล้องกับกฎหมายบังคับโทษจำคุกของไทย แต่เนื่องจากแนวทางของกฎหมายเยอรมนีมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ตามแนวแห่งรัฐธรรมนูญจึงใช้คำว่า “การบังคับโทษจำกัดเสรีภาพ” แทน “การบังคับโทษจำคุก” และแบ่งแยกกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ออกจากกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษมาตรการอื่นๆ⁹

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG]) แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด ค.ศ. 2001 ใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน ปรากฏสาระสำคัญดังนี้

1. หลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษจำคุก¹⁰

⁶ Günther Kaiser, Heiz Schöch: Strafvollzug.5., neu bearbeitete Auflage. C.F. Müller Verlag, Heidelberg 2003. (เพ็ญอ้าง, น. 29)

⁷ Bringewat Peter: Grundbegriffe des Strafrecht. 2. Auflage. Baden-Baden, 2008. (แหล่งเดิม .หน้า 29)

⁸ Johannes Feest (Hrsg.): Kommentar zum Strafvollzugsgesetz (AK-StVollzG). 5. Auflage. Luchterhand, Neuwied 2006. (เพ็ญอ้าง, น. 29)

⁹ (เพ็ญอ้าง, น. 29)

¹⁰ StVollzG § มาตรา 2 และมาตรา 3. (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์ ก. กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก 2552)

1.1 ภารกิจของการบังคับโทษจำคุก มี 5 ประการดังนี้

1. ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไปโดยปราศจากความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม
2. การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำความผิดในต่อไปด้วย
3. การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษ ต้องให้เป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้
4. ผลร้ายทั้งหลายจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้น
5. การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังสามารถกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้

ตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG])¹¹ ได้บัญญัติ¹¹ ให้การกลับคืนเข้าสู่สังคมเป็นเป้าหมายของการบังคับโทษจำคุก นอกจากนี้ตามมาตรา 2 ประโยคที่ 2 ของกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ยังได้บัญญัติเป้าหมายประการต่อมาของการบังคับโทษจำคุกก็คือการทำให้ประชาชนไม่อยากจะกระทำความผิดอาญา อย่างไรก็ตามความเห็นฝ่ายข้างมากเห็นว่าเป้าหมายทั้งสองประการของการบังคับโทษจำคุกไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกัน โดยเห็นว่าการทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนเข้าสู่สังคมได้เป็นเป้าหมายหลัก

ตามมาตรา 3 กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG])¹² ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับบังคับโทษจำคุกไว้ดังนี้¹³

¹¹ StVollzG § มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตโดยปราศจากความรับผิดชอบทางอาญาอย่างมีความรับผิดชอบทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการทำความผิดนั้นด้วย.

¹² StVollzG § มาตรา 3 การดำเนินการขององค์กร

(1) การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

(2) ผลร้ายอันเนื่องมาจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลนั้นขึ้น

(3) การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้

¹³ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1*,

ตามหลักของความใกล้เคียง (Angleichungsgrundsatz) สภาพแวดล้อมภายในเรือนจำควรจะต้องทำให้ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมภายนอกเรือนจำให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การทำงาน การพักผ่อน และการศึกษา เป็นต้น

ตามหลักของการควบคุม (Gegensteuerungsgrundsatz) จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงผลร้ายที่จะเกิดจากการจำคุก เป็นต้นว่า การให้มีการเยี่ยมนักโทษ หรือการทำให้การบังคับโทษมีการผ่อนปรนอย่างในกรณีของการลาพักอื่น เป็นต้น

ตามหลักของการกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้ง (Wiedereingliederungsgrundsatz) นักโทษควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตภายหลังจากการออกจากเรือนจำ เป็นต้นว่า การให้พักอื่นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการออกจากเรือนจำ (มาตรา 15 กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG]))

1.2 ฐานะตามกฎหมายของผู้ต้องขัง¹⁴

1. ผู้ต้องขังต้องร่วมมือในการกำหนดการบำบัดของตน และในการบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ ความพร้อมของผู้ต้องขังสำหรับการบำบัดจึงต้องได้รับการปลูกเร้าและส่งเสริมให้เกิดขึ้น

2. ผู้ต้องขังต้องอยู่ภายใต้การจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายนี้ ถ้ากฎหมายนี้มีได้ระบุหลักเกณฑ์พิเศษอย่างใดไว้ ข้อจำกัดต่างๆ ที่จะกำหนดใช้กับผู้ต้องขังจะต้องเป็นข้อจำกัดสำหรับการรักษาความมั่นคงปลอดภัย หรือใช้สำหรับการจัดการก่อกวนที่ร้ายแรงต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือนจำที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น

2. การวางแผนการบังคับโทษ

ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นร่วมอยู่ด้วยไม่ได้ ผู้ต้องขังต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา หลักจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะได้รับการตรวจร่างกายทันทีและต้องนำตัวผู้ต้องขังไปพบผู้ที่เป็นผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแผนกรับตัว¹⁵

2.1 การสำรวจเมื่อตรวจเพื่อบำบัดหลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษและกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้¹⁶

¹⁴ StVollzG § มาตรา 4 (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์ ก)

¹⁵ StVollzG § มาตรา 5 (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์ ก)

¹⁶ StVollzG § มาตรา 6(1) (อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์ ก)

การตรวจสอบต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลาย ซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนในการบังคับโทษและสำหรับการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง¹⁷

2.2 แผนการบังคับโทษ¹⁸ จะต้องกำหนดจากผลของการสำรวจเพื่อบำบัด ต้องจัดให้สอดคล้องกับการพัฒนาของผู้ต้องขัง กำหนดระยะเวลาที่คาดหมายได้ และอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการดังต่อไปนี้

- 1) การให้เขาอยู่ในการบังคับโทษปิดหรือการบังคับโทษเปิด
- 2) การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม
- 3) การให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือบำบัดเป็นกลุ่ม
- 4) งานที่ให้ทำ การฝึกอาชีพ การศึกษา
- 5) กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง
- 6) มาตรการการช่วยเหลือและมาตรการบำบัดพิเศษ
- 7) การผ่อนปรนการบังคับโทษ
- 8) มาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อย

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ในกฎหมายบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการกำหนดถึงมาตรการหนึ่งของแผนการบังคับโทษ คือ “การผ่อนปรนการบังคับโทษ” ซึ่งเป็นมาตรการอื่นที่จะนำมาใช้เป็นตัวช่วยในการลดผลเสียจากการจำคุก และเป็นมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยเป็นการทดลองการให้อิสระแก่นักโทษในการออกนอกเรือนจำ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการพักการลงโทษแต่แตกต่างกันที่การให้อิสระนั้นเกิดขึ้นในเวลาระยะอันสั้น และผู้ต้องขังจะยังอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่

3.1.1.1 การผ่อนปรนการบังคับโทษ (Lockerungen des Vollzugs)¹⁹

ตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (StVollzG §) ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 13 มาตรา 15 วรรค 3 และมาตรา 35 การระบุถึงการดำเนินการปล่อยพักชั่วคราวว่าเป็นมาตรการบังคับโทษพิเศษ ซึ่งจะอยู่ภายใต้ नियามของการผ่อนปรนการบังคับโทษ เช่นเดียวกับการบังคับโทษแบบเปิด (StVollzG § มาตรา 10) ทั้งนี้ ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 70 ก่อนที่กฎหมายการบังคับโทษทางอาญาจะมีผลบังคับใช้ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อดำเนินการดังกล่าวในบางส่วน ทั้งในด้านการจัดการและเป็นการให้การเว้น

¹⁷ StVollzG § มาตรา 6 (2) (อ้างถึงใน ธาณี วรรักษ์ ก)

¹⁸ StVollzG § มาตรา 7 (อ้างถึงใน ธาณี วรรักษ์ ก)

¹⁹ Kaiser, Günther. Strafvollzug. 5 Auflage. Heidelberg. Germany (2003), p. 147-164.

โทษ ซึ่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การผ่อนปรนการบังคับโทษได้มีการพัฒนาขยายขอบเขตเพิ่มขึ้นจากปีต่อปี²⁰ โดยที่สัดส่วนจำนวนกรณีที่เกิดการล้มเหลวจะเพิ่มขึ้นไม่มาก แต่จำนวนจะคงที่หรือลดลง²¹ ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 80 การผ่อนปรนการบังคับโทษได้มีการพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ จำนวนสัดส่วนผู้ที่ไม่กลับมาเรือนจำตรงเวลาลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี 1995 ในทุกรัฐสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการอนุมัติการอนุญาตทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุมจำนวน 19,545 ราย ซึ่งมีผู้ไม่กลับเข้ารายงานตัวตามเวลาที่กำหนด 287 ราย (1.47%) มีการอนุญาตการปล่อยแบบอิสระจำนวน 468,095 ราย โดยมีผู้ที่ไม่กลับตามเวลา 1,575 ราย (0.34%) และมีการอนุญาตปล่อยพักชั่วคราว 283,689 ราย โดยมีผู้ที่ไม่กลับตามเวลา 2,175 ราย (0.77%)²²

1. รูปแบบของการผ่อนปรนการบังคับโทษ (Lockerungsarten)

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (StVollzG §) ได้บัญญัติ²³ รูปแบบของการควบคุมแบบผ่อนปรนในการบังคับโทษ ดังนี้
การทำงานภายนอก (Außenbeschäftigung) (การทำงานภายนอกเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ โดยอยู่ภายใต้การควบคุม)

การทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม (Freigang) (การทำงานภายนอกเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุม)

การปล่อยภายใต้การควบคุม (Ausführung) (การอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำในเวลากลางวัน ภายใต้การควบคุม)

²⁰ vgl. Rotthaus 1987, 4 „Emporschnellen der Fallzahlen“.

²¹ Dazu auch Meyer 1987, 4, 8 f.

²² vgl. S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 3 (tabellarische Übersicht) ; zu neueren Zahlen aus Bayern s. u. Rn. 50.

²³ StVollzG § มาตรา 11 (การปรนการบังคับโทษ)

(1) เพื่อเป็นการปรนการบังคับโทษอาจมีการกำหนดเป็นต้นว่า ให้ผู้ต้องขัง

1. ออกไปนอกเรือนจำเป็นประจำเพื่อทำงานภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การออกไปทำงานภายนอก) หรือโดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การออกไปอย่างเสรี) หรือ

2. ออกไปนอกเรือนจำสำหรับเวลากลางวันที่กำหนดไว้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การนำตัวออกไปจากเรือนจำ) หรือโดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การให้ออกไปนอกเรือนจำ)

(2) การผ่อนปรนเหล่านี้ให้กำหนดไว้ด้วยความยินยอมของผู้ต้องขังเมื่อไม่เป็นที่เกรงว่าผู้ต้องขังจะหลบหนี หรือจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษนั้นไปกระทำความผิดอาญา

การปล่อยโดยไม่มีการควบคุม (Ausgang) (การอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำในเวลา กลางวัน โดยไม่มีการควบคุม)

การอนุญาตปล่อยแบบอิสระเป็นกรณีที่มีการอนุญาตดำเนินการมากที่สุด สำหรับการ ปล่อยพักชั่วคราวจะเป็นมาตรการที่มีการผ่อนปรนที่สุดของการผ่อนปรนการบังคับโทษ ซึ่ง ผู้ต้องขังมีอิสระสามารถพักค้างคืนภายนอกเรือนจำ โดยไม่มีการควบคุมดูแลได้ สำหรับการแก้ไข ฟื้นฟูและการดำเนินการของการบังคับโทษจะถือว่าการทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุมเป็น มาตรการดำเนินการที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นมาตรการที่มีผลกับปัญหาของการบังคับโทษ หลายด้านในเวลาเดียวกัน (การจัดหางาน การฝึกปฏิบัติตัวในการมีอิสรภาพ การกลับคืนสู่สังคม การออมส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเงินค่าจ้างและเงินประกันสังคม)²⁴ การผ่อนปรนการ บังคับโทษดังกล่าวจะอนุญาตให้ดำเนินการพักอาศัยภายในประเทศเท่านั้น²⁵ เนื่องจากการไป พักอาศัยในต่างประเทศจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จำเป็นในการบังคับผู้ต้องขังได้²⁶

2. เงื่อนไขสำคัญสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษ

การขอรับอนุญาตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษทุกรูปแบบ และ นอกเหนือจากความยินยอมของผู้ต้องขัง คือการที่จะต้องไม่มีเหตุให้กังวลว่าผู้ต้องขังจะหนีจากการ ถูกลงโทษจำคุกหรือจะละเมิดมาตรการการผ่อนปรนการบังคับโทษ (เรียกสั้นๆ ว่า อันตรายต่อการ หลบหนี หรือการละเมิด (Flucht-oder Missbrauchsgefahr))

รัฐต่างๆ ได้กำหนดมาตรการระเบียบทางการปกครอง ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 11 แห่งกฎหมายการบังคับโทษทางอาญา ทันทีภายหลังจากการมีผลบังคับใช้²⁷ โดยทำให้มีผลการ บังคับเป็นหน้าที่ 2 ประการ ประการแรกทำหน้าที่ในฐานะเป็นมาตรฐานต่อการกำหนดแนวทาง ทางกฎหมายที่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนสำหรับข้อเรียกร้องให้เกิดเป็นรูปธรรม ประการที่สอง ทำหน้าที่สำหรับการตรวจสอบปัจจัยสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษ ในฐานะเป็นมาตรฐาน สำหรับการประเมินที่จะทำให้การประเมินปัจจัยต่างๆ ทางกฎหมายของผู้คุมเรือนจำเป็นไป ในรูปแบบเดียวกัน การกำหนดระเบียบที่ชัดเจนของระเบียบทางการปกครองแต่ละฉบับสำหรับการทำ หน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใดไม่อาจทำได้ อย่างไรก็ตามยังไม่มีการกำหนดระเบียบใดๆ เนื่องจากในกรณี

²⁴ Zur Versicherungspflicht der Tätigkeit eines Freigängers BSG ZfStrVo 1992, 134.

²⁵ VV Nr. 1 zu § 11 und zu 13.

²⁶ Für der Urlaub OLG Frankfurt NStZ 1995, 208; für den Freigang OLG Celle StV 2002, 323 m. krit.

Anm. Szezekalla aus gemeinschaftsrechtlicher Sicht.

²⁷ SA BT-Drs.7/3998, 9 f

ทั้งสองประการนั้นการตรวจสอบที่สำคัญ ในแต่ละกรณีไม่สามารถทดแทนด้วยข้อพิจารณาทั่วไปที่เป็นรูปแบบเดียวกันได้²⁸

รูปแบบมาตรฐานการประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่ง トラบเท่าที่ไม่มีกำหนดให้ผู้ต้องขังคนใดหรือแยกกลุ่มผู้ต้องขังใดออกจากความเป็นไปได้ในการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษ การผ่อนปรนการบังคับโทษจะไม่อนุญาตสำหรับผู้ต้องขังที่ต้องได้รับการป้องกันโดยรัฐ ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการสอบสวน การย้ายหรือถูกจัดให้ทำงาน รวมทั้งผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับโทษจนถึงเกณฑ์ที่จะได้รับประเมินต่อการพัฒนาและประเมินความปลอดภัย²⁹

ปัจจัยความเหมาะสมสำคัญที่พิจารณาสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษ อาจตกไปเนื่องจากความเสี่ยงต่อการหลบหนี หรือการใช้การอนุญาตไปในทางที่ผิด ที่อาจจะเกิดขึ้น จะต้องถูกนำมาพิจารณากับผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในการใช้ยาเสพติด³⁰ ความเสี่ยงที่จะหลบหนี หรือจะไม่กลับสู่เรือนจำด้วยความสมัครใจภายหลังจากการปล่อยออกนอกเรือนจำ หรือการลาพัก หรือการที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดี ทั้งนี้ ยังมีการกำหนดสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเหมาะสม โดยความกังวลว่าผู้ต้องขังนั้นจะทำสิ่งที่มีผลลบต่อกระบวนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังอื่นๆ

ตาม StVollzG § มาตรา 11 (2) ไม่ได้ถูกกำหนดให้มีการวินิจฉัยเฉพาะที่เป็นคุณกับนักโทษอย่างชัดเจน (จากคำว่า “เมื่อไม่มีเหตุให้ต้องกังวล”) โดยสามารถกำหนดความเสี่ยงที่คาดการณ์ได้ให้เป็นเหตุแห่งความรับผิดชอบได้³¹ การที่ประมวลกฎหมายไม่ได้รับอนุญาตให้มีความกังวลว่าผู้ต้องขังจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิด เพราะจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเข้าใจผิด เนื่องจากแนวทางที่กำหนดไว้เป็นคำพูดสามารถทำให้ความเป็นไปได้หรือโอกาสที่ผู้ต้องขังจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิดเป็นสิ่งที่ทำให้ไม่ได้รับอนุญาต³² ซึ่งการผ่อนปรนการบังคับโทษคือความจำเป็นที่จะใช้เพื่อเป็นการฝึกผู้ต้องขังให้ใช้อิสรภาพไปในทางที่ถูกต้อง และเป็นการเตรียมการสำหรับการปล่อยตัว ไม่เพียงแต่จะเป็นการเลื่อนความเสี่ยงในการหวนกลับสู่สภาพเดิม ในเวลาปล่อยตัวภายหลังจากการรับโทษครบกำหนด แต่เป็นการลดความเสี่ยง โดยเป็นการเปิดโอกาสที่จะให้มีการยับยั้งแทรกแซงการเกิดเหตุด้านลบกับผู้ต้องขัง และในขณะเดียวกันเป็นการเปิดโอกาสในการให้ผู้ต้องขังได้ทดสอบตนเองอย่างเป็นขั้นตอนในการ

²⁸ Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 8; S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 18.

²⁹ Krit. Zu VV Nr. 5d (noch zu vollstreckende Maßregel) und Nr. 6 Abs. 4 (Gewalt-, Sexual- und BtM-Täter) Frisch 1990, 755 f. mit beachtlichen Einwänden.

³⁰ Dazu OLG München ZfStrVo 1981, 57.

³¹ BverfG NStZ 1998, 430

³² Frisch 1990, 751 f.

มีความรับผิดชอบต่อตนเอง³³ ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การมีข้อจำกัดอย่างเข้มงวดเพื่อความสำเร็จในการดำเนินการผ่อนปรนการบังคับโทษทั้งหมดจากการเกิดการกระทำผิดของผู้ต้องขังในบางกรณี³⁴

เป็นสิ่งสำคัญที่ความเสี่ยงจะสามารถถูกพิจารณาเป็นคำตอบสำหรับความรับผิดชอบต่อความมั่นคงปลอดภัยโดยรวมของสังคม (มาตรา 57 วรรค 1 ข้อ 2 ประมวลกฎหมายอาญา แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี) โดยทั้งนี้ นอกเหนือจากระดับของความเป็นไปได้ของการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษแล้ว ก็จะต้องคำนึงถึงน้ำหนักของภัยคุกคามต่อผลที่จะเกิดขึ้นทางกฎหมายจากการกระทำผิด (มาตรา 57 วรรค 1 ข้อ 2 ประมวลกฎหมายอาญา) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาปรับปรุงความเป็นไปได้สำหรับกระบวนการผ่อนปรนการบังคับโทษ ด้วยการแบ่งคำสั่งเป็นส่วนๆ (StVollzG § มาตรา 14 (1)) หรือการจำกัดการผ่อนปรนการบังคับโทษตามระยะเวลา³⁵ เช่นเดียวกับการทำให้ความเสี่ยงนั้นลดลงจากการปกปิดข้อมูลของเหยื่อจากการกระทำผิดที่มีความสำคัญในคำตัดสิน (เช่นเดียวกับมาตรา 57 วรรค 5 ประมวลกฎหมายอาญา)³⁶

ผู้ร่างกฎหมายได้มีเจตนาระบุใน StVollzG § มาตรา 4 อย่างชัดเจน ถึงหน้าที่ในการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง โดยไม่อนุญาตให้ความไม่พร้อมของผู้ต้องขังนำไปสู่การลงโทษทางวินัยรวมทั้งการปฏิเสธโดยตรงต่อการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษ³⁷ การผ่อนปรนการบังคับโทษหรือการลาพักไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการให้รางวัลในการประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบเรือนจำ แต่จะต้องเป็นการปลุกหรือการสนับสนุนความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง เพราะในที่สุดการร่วมมืออาจจะเป็นเพียงการแสวงงกระทำเพียงเท่านั้น³⁸ ทำให้การผ่อนปรนการบังคับโทษเป็นสิ่งที่ถูกคำนึงถึงจากผู้ต้องขังที่ปฏิเสธการกระทำผิดหรือผู้ที่รู้สึกว่าได้รับการตัดสินที่ไม่เป็นธรรม³⁹

การมีส่วนร่วมในการทำให้เป้าหมายการบังคับโทษประสบความสำเร็จ ไม่ได้หมายถึงการประพฤติตนตามระเบียบของเรือนจำหรือการไม่มีความประพฤติที่โดดเด่นผิดแปลก และ

³³ I.d.S. die überzeugende risikoorientierte Gesamtkonzeption der Lockerungen und der Strafrechtsaussetzung bei Frisch 1990, 735 ff., 748 ff.; ebenso für Aggressionstäter Frisch u. a. 1990, 14 ff.

³⁴ Kritisch hierzu Rehn ZfStrVo 2003, 70 ff.

³⁵ Laubenthal 2003, Rn. 536

³⁶ OLG Hamburg NStZ 1990, 510

³⁷ Callies/Müller-Dietz 2002, § 4 Rn. 4; OLG Zweibrücken StV 1992, 589

³⁸ AK-Lesting 2000, § 11 Rn. 50 f.

³⁹ OLG Celle StV 2000, 572; OLG Frankfurt NStZ-RR 2001, 411

ไม่คัดเลือกผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยเนื่องจากการทำผิดซ้ำออก⁴⁰ โดยมากแล้วจะหมายถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการเปิดโอกาสสำหรับมาตรการแก้ไขปรับปรุงที่จะป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การฝึกฝนและการศึกษา

การผ่อนปรนการบังคับโทษถือเป็นตัวแทนของความเสียดังต่อความปลอดภัยที่จะสามารถสัมผัสได้ เมื่อผู้ต้องขังได้แสดงความพยายามที่จะร่วมมือในการพัฒนาปรับตัวเข้าสู่สังคม⁴¹ ความพร้อมในการร่วมมือเป็นทั้งการแสดงถึงหลักฐานข้อเท็จจริง และการตัดสินใจภายในกรอบตาม StVollzG § มาตรา 11 และ 13⁴² โดยที่นี้เป็นเรื่องของความแตกต่างทางกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจต่อผู้ต้องขัง⁴³ ที่เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตและเป็นประโยชน์⁴⁴

นอกจากนี้ การที่ไม่ได้มีการระบุไว้ในระเบียบถึงเหตุผลในการตัดสินใจยกเว้นระยะเวลาที่เหลือในการรับโทษ ให้เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพิจารณาการอนุมัติการผ่อนปรนการบังคับโทษนั้น ศาลสูงเซลเลอ⁴⁵ และศาลสูงเบรชาไวน์ก⁴⁶ ได้ตัดสินใจให้ข้อพิจารณานั้น ไม่ใช่สิ่งที่ผิดพลาดแต่กำหนดให้การรับโทษระยะยาวเป็นเหตุผลเดียวนั้น ไม่เพียงพอที่จะงดเว้นการอนุมัติการผ่อนปรนการบังคับโทษ รวมทั้ง การกระทำความผิดร้ายแรงเพียงเหตุผลเดียวไม่ได้เป็นเหตุผลเพียงพอในการงดเว้นการอนุมัติการผ่อนปรนการบังคับโทษ⁴⁷ ในทางตรงข้ามการขาดการเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นๆ อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนการหลบหนี หรือการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิดได้

⁴⁰ OLG Saarbrücken ZfStrVo SH 1978, 4 f.; OLG München ZfStrVo 1980, 122.

⁴¹ Böhm 2003. Rn. 272.

⁴² OLG Hamm ZfStrVo 1984, 113 macht eine Urlaubsentscheidung von. Der vorherigen Erprobung des Gefangenen im offenen Vollzug abhängig; BVerfG NStZ 2002, 222 billigt die Ablehnung von Vollzugslockerungen bei einem Strafgefangenen nach ca. 30-jähriger Straftat, der an einer Borderline-Persönlichkeitsstörung leidet und keine Bereitschaft zur Mitwirkung an seiner Behandlung zeigt.

⁴³ Junj1977, 89

⁴⁴ Die einseitige Hervorhebung der Mitwirkungsbereitschaft nach §§ 11 Abs. 2 S. 2, 13 Abs. 1 S. 2 StVollzGÄndE 1988 (BR-Drs. 270/88) schafft dagegen die Gefahr von Festlegungen und Missverständnissen und ist deshalb abzulehnen (ebenso Stellungnahme der BReg, BT-Drs. 11/3694; Dünkel 1990, 105).

⁴⁵ ZfStrVo SH 1979, 12

⁴⁶ ZfStrVo SH 1978, 1

⁴⁷ OLG Koblenz ZfStrVo 1980, 186

การจำกัดการผ่อนปรนการบังคับโทษเฉพาะกับการบังคับโทษแบบเปิดเท่านั้น จะเป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมาย⁴⁸ เช่นอย่างที่เกิดขึ้นในเรือนจำบางแห่งบ่อยครั้ง กับผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกระยะยาว การผ่อนปรนการบังคับโทษเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังทุกคนด้วยวิธีที่เท่าเทียมกัน⁴⁹ แม้ว่าเหตุปัจจัยในการพิจารณาของนักโทษที่อยู่ในระบบการบังคับโทษแบบเปิดจะมีความเหมาะสมง่ายต่อการพิจารณามากกว่า

ความเสี่ยงในการที่จะกระทำผิดในช่วงการผ่อนปรนการบังคับโทษอื่นๆ เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือการกลับเข้าเรือนจำผิดเวลานั้น จะไม่ถูกนับรวมเป็นความผิดที่จะถูกนำมาพิจารณาก่อนการอนุญาต ในการนี้คือแนวทางตาม StVollzG § มาตรา 14 (1) ความเป็นไปได้ในการงดเว้นการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษ เมื่อมีการประพฤติก่อให้เกิดข้อขัดต่อแนวทางที่กำหนด หรือการกระทำผิด (StVollzG § มาตรา 14 (2) ข้อ 2,3) ตาม StVollzG § มาตรา 14 ได้ระบุรายละเอียดสำหรับการแบ่งแนวทางการดำเนินการไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งครอบคลุมถึงจุดสำคัญของความเสี่ยงทั้งหมด (เช่น ระเบียบที่พิศดาร การรายงานตัว บุคคลอ้างอิงที่ติดต่อได้ การครอบครอง การเสพยา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ เนื่องจากการยกเลิกมาตรการผ่อนปรนและการลาตาม StVollzG § มาตรา 14 (2) มีความยืดหยุ่นที่เหมาะสมเพียงพอ⁵⁰ และทำให้การดำเนินการพิจารณารูปแบบใหม่ๆ ของการผ่อนปรนการบังคับโทษมีความเป็นไปได้ และส่งผลให้ขอบเขตในการดำเนินการตาม StVollzG § มาตรา 11 ทำให้ไม่มีข้อจำกัดการดำเนินการ จึงสามารถทำให้ใกล้เคียงกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันปกติ ดังนั้น จึงส่งผลให้การทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมจะมีบทบาทสำคัญในอนาคตของการบังคับโทษจำคุก

ทั้งนี้ ในภาพรวมยังคงเกิดความกังวลที่ระเบียบการดำเนินการจะถูกมองว่าไม่สามารถจำกัดความเสี่ยงของการผ่อนปรนการบังคับโทษให้หมดไปได้ และอาจนำไปสู่ความล้มเหลวของเป้าหมายในการบังคับโทษตามกฎหมาย แต่ก็ยังไม่มีที่ยืนยันจากประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ผ่านมา ในทางตรงกันข้ามการผ่อนปรนการบังคับโทษได้ถูกนำมาใช้ดำเนินการบ่อยครั้งมากขึ้น รวมทั้งการที่ศาลได้มีความพยายามอย่างมากในการลดความเสี่ยงที่จะมีการอุทธรณ์ตามขั้นตอนต่อระเบียบการดำเนินการทางปกครอง

สำหรับโทษจำคุกตลอดชีวิตนั้น ไม่ปรากฏระเบียบพิเศษในการผ่อนปรนการบังคับโทษ ตรงข้ามกับการลาพัก ระเบียบข้อ 5 สำหรับ StVollzG § มาตรา 11 ได้ระบุถึงการอนุญาตการทำงานภายนอกเรือนจำและการออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมภายใต้ข้อจำกัดที่จำเป็นของการลาพัก

⁴⁸ BVerfG NStz 1998, 430 f. m. Anm. Schneider NStz 1999, 157 f.

⁴⁹ BVerfG NStz 1998, 430 f. OLG Hamm NStz 1984, 189; OLG Stuttgart NStz 1984, 525

⁵⁰ Zur Widerrufbeschränkung OLG Hamm NStz 1989, 390 f.

(StVollzG § มาตรา 13 (3) : การรับโทษมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี หรือการบังคับโทษแบบเปิด) และนอกจากนี้ก็จะยังขึ้นอยู่กับการประชุมเตรียมการของเรือนจำ และความเห็นชอบของผู้คุม ทั้งนี้ การปฏิบัติตามระเบียบอย่างเข้มงวดนั้นอาจนำไปสู่การพิจารณาที่ผิดพลาดได้ เนื่องจากอาจส่งผลเป็นการจำกัดการพิจารณาอนุญาตที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย⁵¹

การเปรียบเทียบข้อกำหนดในการลาพักไม่สามารถเสนอแนวทางการกำหนดที่เป็นไปในรูปแบบเดียวกันได้ เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน การทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมถูกกำหนดคุณลักษณะด้วยห้วงเวลาการทำงานที่แน่นอนตามด้วยการกลับสู่เรือนจำอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาเย็นและวันหยุดอย่างแน่นอน ในขณะที่การลาพักจะใช้เวลาทั้งวันหรือทั้งสัปดาห์อย่างอิสระด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความเสี่ยงเพิ่มขึ้น การตรวจสอบในตัวบุคคลต่อข้อเรียกร้องสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษเป็นการรับประกันที่เพียงพอสำหรับการจำกัดความเสี่ยงที่เหมาะสม ผู้ต้องขังจำคุกตลอดชีวิตบางคนได้แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมตั้งแต่ก่อนที่รับโทษครบเวลาอย่างน้อย 10 ปี ในกรณีที่สามารรถได้รับอนุญาตในการเรียนรู้การใช้ชีวิตด้วยการออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม ในบางกรณีมีความเหมาะสมสำหรับการทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม ทั้งนี้ ข้อกำหนดทางกฎหมายได้ระบุนโยบายการละเว้นโทษสำหรับผู้ต้องขังจำคุกตลอดชีวิตไว้เมื่อผู้นั้นได้รับโทษมาเป็นอย่างน้อย 15 ปี และสำหรับการอนุญาตทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม ผู้ต้องขังจะต้องรับโทษมาอย่างน้อย 10 ปี

จากเหตุผลที่ใกล้เคียงกัน ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งได้มีการตัดสินแล้วตามมาตรา 57a ประมวลกฎหมายอาญา จากศาลเฉพาะคดีร้ายแรงหรือ ศาลเฉพาะสำหรับกรณีการบังคับโทษ⁵² นั้นไม่มีมุมมองที่จะงดเว้นการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกระยะยาว⁵³ อย่างไรก็ตามสิ่งดังกล่าวนั้นก็เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญสำหรับการพิจารณาความเสี่ยงในการหลบหนีและการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิด⁵⁴ ทั้งนี้ ข้อบ่งชี้นี้อาจจะถูกหักล้างได้ด้วยปัจจัยที่เห็นเป็นรูปธรรมของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล เช่น ความประพฤติที่ปราศจากข้อตำหนิ ความพยายามในการปรับตัวเข้ากับสภาพชีวิตในเรือนจำ และการติดต่อสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับญาติใกล้ชิด รวมทั้งการมีมุมมองถึงอนาคต⁵⁵ ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ได้ตัดสินว่าการปฏิเสธการดำเนินการต่อผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งได้รับโทษมานานกว่า 10 ปีแล้ว เป็น

⁵¹ Ebenso Calliess/Müller-Dietz 2002, § 11 Rn. 20; OLG Frankfurt StV 1993, 599.

⁵² vgl. Dazu BverfGE 86, 286.

⁵³ BVerfG ZfStrVo 1998, 180 ff.

⁵⁴ Laubenthal 2003, Rn. 540.

⁵⁵ BverfG a. a. O. 183.

การกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญ เนื่องจากขัดต่อหลักการในการสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมและหลักการของการบังคับโทษที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังในการที่จะได้รับการป้องกันผลเสียอันเกิดจากการถูกจำกัดอิสรภาพเป็นเวลานานและโอกาสในใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพภายหลังการพ้นโทษ ซึ่งจะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนตามระยะเวลาการบังคับโทษ⁵⁶

3. การดำเนินการประเมินตัดสินใจอนุมัติการผ่อนปรนการบังคับโทษ

แม้ว่าจะมีการปฏิเสธความเสี่ยงต่อการหลบหนีหรือใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิด แต่ผู้ต้องขังก็ไม่มีสิทธิที่จะประกันผลการอนุญาตรับการผ่อนปรนการบังคับโทษ แต่ผู้ต้องขังจะมีสิทธิต่อการได้รับการประเมินที่เหมาะสมถูกต้อง

มุมมองที่กำหนดไว้ตามแนวทางมาตรฐาน (ระเบียบข้อ 6, 7 ตามมาตรา 11) สามารถถือเป็นแนวทางสำหรับการประเมินได้⁵⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านรูปแบบ ระยะเวลา และช่วงเวลาของการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษ แนวทางการประเมินเพียงอย่างเดียวเป็นกฎระเบียบทางองค์กร เช่นเดียวกับข้อบังคับ ข้อ 3 ตามมาตรา 11 (วิธีในการควบคุมการอนุญาตออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม) หรือข้อ 5 (การประชุมหาข้อยุติและการเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษสำหรับผู้ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต) เนื่องด้วยความหลากหลายของมุมมองที่ผู้อำนวยการเรือนจำจะต้องพิจารณา มักจะเกิดการลดการประเมินให้เหลือค่าเป็นศูนย์ก่อน ในการยื่นยื่นปัจจัยที่จำเป็นในการอนุมัติ⁵⁸ นอกเหนือจากมุมมองที่กล่าวไว้ยังมีเหตุผลทางการดำเนินการขององค์กรที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย เช่น การมีตำแหน่งงานที่ไม่เพียงพอสำหรับการให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม การขาดแคลนบุคลากร ในการดำเนินการกำกับดูแลการให้ออกนอกเรือนจำโดยการควบคุม หรือข้อสงสัยที่อาจจะมีการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิดโดยผู้ต้องขังคนอื่นซึ่งอาจถึงแก่ชีวิต ซึ่งเป็นเหตุผลของความจำเป็นสาธารณะที่ทำให้การกำหนดข้อจำกัดในการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษเป็นสิ่งที่จำเป็น

4. ความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่เรือนจำเมื่อมีการกระทำผิดในห้วงการผ่อนปรนการบังคับโทษ

⁵⁶ BverfG a. a. O. 182 f.; ähnlich auch BverfG StV 1998, 434, wo sogar eine Verlegung in eine andere JVA zur Verbesserung der Lockerungs- und Entlassungsperspektive nach 23-jähriger Strafverbüßung angeregt wird.

⁵⁷ Laubenthal 2003, Rn. 546.

⁵⁸ Ausnahme z. B. OLG Hamburg NStZ 1990, 606: Ausführung eines Lebenslänglichen nach 25-jähriger Haftzeit.

สัดส่วนของการหลบหนีและกระทำความผิดในระหว่างการผ่อนปรนการบังคับโทษอยู่ในอัตราที่ต่ำ โดยจำนวนผู้ต้องขังที่ไม่กลับเรือนจำหรือกลับโดยไม่สมัครใจเทียบกับผู้ที่กลับโดยสมัครใจ เช่น ปี 2001 ในรัฐบาเยิร์น สำหรับการออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมคิดเป็นร้อยละ 0.26 การลาพักคิดเป็นร้อยละ 0.25 การอนุญาตทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมคิดเป็นร้อยละ 0.55⁵⁹ สัดส่วนจำนวนผู้ที่กระทำความผิดโดยนับเป็นรายตัวในแต่ละปี ซึ่งไม่สามารถเก็บข้อมูลจากทางสถิติได้ จะเป็นสัดส่วนของการบังคับโทษในรูปแบบการลาพักและการปล่อยออกภายนอกโดยไม่ควบคุมมากกว่า เนื่องจากมีจำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับอนุมัติการผ่อนปรนการบังคับโทษในรูปแบบดังกล่าวมากกว่า ผู้แทนหน่วยวิจัยทางสถิติในรัฐนีเดอร์ซัคเซินได้แสดงตัวเลขสำหรับปี 1990 และ 1991 ของจำนวนผู้ที่กระทำความผิดต่อการผ่อนปรนการบังคับโทษโดยนับเป็นรายตัวสำหรับการปล่อยออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมมีจำนวนในกรณีของการปล่อยโดยไม่ควบคุมคิดเป็นร้อยละ 0.9% การลาพักคิดเป็นร้อยละ 2.3% และการทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมคิดเป็นร้อยละ 0.7%⁶⁰ แม้ว่าอัตราการก่อคดีอาญาจะเป็นจำนวนที่ต่ำและ โดยส่วนมากจะเป็นคดีลักขโมยและคดีอาชญากรรมเล็กน้อย อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจจะมีการก่ออาชญากรรมที่รุนแรง เช่น การปล้นหรือการทำร้ายร่างกายซึ่งในบางเคสอาจรุนแรงถึงขั้นการข่มขืนหรือการทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ในบางกรณีรัฐเรียกร้องให้มีการลงโทษผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ อีกทั้งในบางกรณีอาจถึงขั้นต้องมีกระบวนการสอบสวน แต่การตัดสินลงโทษเจ้าหน้าที่เรือนจำยังไม่เคยเกิดขึ้น แต่ได้เคยมีการลงโทษแพทย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลผู้กระทำความผิดไป 3 ราย จากกรณีการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิด⁶¹

สำหรับในกรณีที่มีการหลบหนีจะไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาในการปล่อยผู้ต้องขัง (มาตรา 120 ประมวลกฎหมายอาญา) การอนุญาตใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษจะไม่เป็นการยกเลิกการใช้อำนาจของรัฐตามมาตรา 120 ประมวลกฎหมายอาญา แต่ทำให้การหลบหนีเป็นข้อเท็จจริงที่มีสามารถตัดสินได้ว่าเป็นการสนับสนุนการปล่อยด้วยตนเองของผู้ต้องขัง (มาตรา 120 วรรค 1, 2 ประมวลกฎหมายอาญา) เมื่อผู้อำนวยการเรือนจำไม่ได้กระทำการเกินขอบเขตของการประเมินและตัดสินการอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษตาม StVollzG § มาตรา 11 และ 13⁶² รวมทั้ง การแบ่งความรับผิดชอบทางอาญาในรูปแบบของการแบ่งการบังคับโทษ (มาตรา 258 วรรค 2

⁵⁹ BaystaatsMJ 2002, S. 23-25

⁶⁰ V.Harling 1997, 130; 1997a, 470; etwas höher (7,5%) im Langstrafenvollzug in Baden-Württemberg (Dolde 1984, 114).

⁶¹ Schöch 2000, 344 f.; LG Göttingen NStZ 1985, 410

⁶² Rössner 1984, 1065; Lackner/Kühl 2001, § 120 Rn. 7, 9

และมาตรา 258a ประมวลกฎหมายอาญา) จะไม่ถูกนำมาใช้ได้ เนื่องจากตามกรอบของ StVollzG § มาตรา 11 และ 13 นั้น การอนุญาตการผ่อนปรนการบังคับโทษจะไม่เป็นการหยุดการบังคับโทษทางอาญา แต่จะเป็นการถือว่าเป็นการบังคับโทษต่อเนื่อง (เปรียบเทียบ StVollzG § มาตรา 13 (5)) หากมีการกระทำเกินขอบเขตในการประณินและตัดสิน เช่น การอนุญาตให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมสำหรับความสัมพันธ์ของการจ้างงานแบบการจ้างงานแบบที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง⁶³ ซึ่งการทำความจริงให้ปรากฏจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการยังยั้งการหลบหนีได้⁶⁴ แต่การลงโทษนั้นโดยทั่วไปแล้วจะไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากไม่สามารถตัดสินได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความตั้งใจที่จะกระทำผิดตามมาตรา 258 ประมวลกฎหมายอาญา⁶⁵ ทั้งนี้ จะเป็นที่ยอมรับว่ามี ความผิดเมื่อเป็นที่แน่ชัดว่ามีการรับรู้ที่แน่ชัดของผู้คุมก่อนเกิดการหลบหนี หรือในห้วงที่มีการ ดำเนินการล่าสุดก่อนเกิดการหลบหนีจริง

เมื่อผู้ต้องขังได้กระทำความผิดในระหว่างการผ่อนปรนการบังคับโทษ ข้อหาในการ ร่วมกระทำความผิด การส่งเสริม การให้ความช่วยเหลือจะถูกไม่นำมาพิจารณา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ เรือนจำไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดดังกล่าว แต่ยังคงอาจมีการตั้งข้อกล่าวหาได้ต่อการปฏิเสธ ความเสี่ยงในการที่ผู้ต้องขังจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปในทางที่ผิด แต่ในการพิสูจน์ ข้อกล่าวหาดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะหาพยานหลักฐานที่ยินยอมสมัครใจซึ่งจำเป็นต่อการสนับสนุน การหาข้อเท็จจริงสำหรับข้อกล่าวหานี้ได้⁶⁶

อย่างไรก็ตามยังคงต้องคำนึงถึงการกระทำความผิดทางอาญาฐานประมาท เมื่อเกิดการ ละเมิดกฎหมายอันเกิดจากการกระทำการโดยประมาท เช่นเดียวกับเหตุเนื่องจากการฆ่าคนตายโดย ประมาท การทำร้ายร่างกายโดยประมาทหรือการวางเพลิงโดยประมาท ซึ่งทั้งหมดนี้จะไม่สามารถ ปฏิเสธได้ด้วยเหตุผลใดๆ ดังนั้นการตัดสินต่อกรณีดังกล่าวจะเข้ากรณีการให้ความช่วยเหลือ ผู้ต้องขังโดยการประมาท⁶⁷ ดังนั้น ข้อกล่าวหาของการกระทำโดยประมาท การค้นหาความจริง จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำของผู้คุม แต่จะไม่เกี่ยวกับการสนับสนุนการกระทำอื่นๆ ใดๆ ก็ตาม ไม่มีข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรมของการละเมิดหน้าที่ในการดูแลผู้ต้องขัง เนื่องจากขอบเขต

⁶³ Insoweit zutreffend LG Berlin NStZ 1988, 132; abl. Ostendorf 1989, 579 wegen der Beja-hung des § 258 allein durch die fehlerhafte Freigangsgewährung; S/B-Kühling/ Ullen-bruch 1999, § 11 Rn. 28.

⁶⁴ Lackner/Kühl 2001, § 258 Rn. 13.

⁶⁵ Lackner/Kühl 2001, § 258 Rn. 13.

⁶⁶ vgl. BGHSt 7. 363; 36, 1, 9; Lackner/Kühl 2001, § 15 Rn. 24 f.; Roxin 1997, § 12 Rn. 21 ff.; a. A. Hirsch 1985, 392 f.

⁶⁷ So aber S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 28.

ของการประเมินและตัดสินใจ ตาม StVollzG § 11 (2) ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจอนุญาตบังคับโทษแบบผ่อนปรนนั้นได้ระบุถึงความเสี่ยงที่ได้รับอนุญาต⁶⁸ เพียงแต่เมื่อมีการละเมิดกรอบของการประเมินเท่านั้น ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำการโดยประมาทจึงถูกนำมาพิจารณา โดยมุมมองของกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยง ขึ้นกับข้อมูลที่มีของเจ้าหน้าที่เรือนจำ จะต้องมีการยื่นยันการละเมิดหน้าที่ในการดูแลและความสำเร็จที่รับรู้ได้รวมถึงลำดับของสาเหตุ⁶⁹ ในการดำเนินการอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการประเมินตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ระบุไว้ในระเบียบตาม StVollzG § 11 และ 13 จะทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบไม่ต้องรับความเสี่ยงในการที่จะถูกพิจารณาคดีความทางอาญา⁷⁰

3.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

โดยปกติแล้วการให้นักโทษออกนอกเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วยถือเป็นก้าวแรกของการผ่อนปรนการบังคับโทษ ในกรณีของนักโทษที่ถูกศาลพิพากษาให้จำคุกเป็นระยะเวลานานอย่างในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต การผ่อนปรนการบังคับโทษในกรณีของการให้นักโทษออกนอกเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วย (หรือไม่มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วย) จะกระทำต่อเมื่อนักโทษจำคุกเป็นระยะเวลาหลายปีแล้วเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักโทษ นอกจากนี้ในหนึ่งปีนักโทษมีสิทธิได้รับการพักร้อนเป็นระยะเวลา 21 วัน โดยระยะเวลาพักร้อนดังกล่าวส่วนใหญ่นักโทษที่อยู่ในเรือนจำแบบเปิดจะใช้ไปจนหมดตามระยะเวลาที่กำหนด ในเรือนจำแบบปิด จะมีการกำหนดคร่าวๆ ในการวางแผนการบังคับโทษว่าจะให้มีการพักร้อนกี่วันก่อนที่นักโทษที่อยู่ในเรือนจำแบบปิดจะถูกย้ายไปอยู่ในเรือนจำแบบเปิด⁷¹

3.1.2.1 การเดินทางออกไปทำงานนอกเรือนจำ

วัตถุประสงค์ของการทำงาน การฝึกอบรมและการศึกษา ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังมีทักษะและความรู้ที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีความสามารถในการหาเลี้ยงชีพภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัว หรือเพื่อส่งเสริมหรือรักษาไว้ซึ่งทักษะหรือความรู้นั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำอาจจะกำหนดให้นักโทษทำงานที่ก่อให้เกิดผลในด้านการเงิน โดยพิจารณาถึงความสามารถ ทักษะ และความสมัครใจของผู้ต้องขัง

⁶⁸ Allgemein Roxin 1997, § 24 Rn. 27 f.; S/S-Cramer/Sternberg-Lieben 2001, § 15 Rn. 144 ff.; speziell zu Vollzugslockerungen Verrel 2001, 185; Rössner 1994, 1071; Schaffstein 1987, 801 f.

⁶⁹ Zutreffend LG Göttingen NSTZ 1985, 410.

⁷⁰ S. o. Rn. 60; im Erg.ähnlich v. Harling 1997, 201; Grünebaum 1996; Verrel 2001 (für den Maßregelvollzug).

⁷¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555), น. 6-87.

ได้ ผู้ต้องขังซึ่งมีความสามารถจะได้รับโอกาสที่จะฝึกอบรมอาชีพ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม หรือจะถูกกำหนดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นการบำบัดรักษา⁷² เมื่อนักโทษสำเร็จการศึกษา หรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพแล้ว เขาจะได้รับประกาศนียบัตรซึ่งจะไม่เปิดเผยว่าเขาเป็นผู้ต้องขัง⁷³ ผู้ต้องขังจะถูกบังคับให้ทำงานซึ่งเหมาะสมกับความสามารถในทางกายภาพของเขา หรือทำงานใดๆ เพื่อเป้าหมายในการบำบัดรักษา (Work-Therapeutic) หรือกระทำกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งเขาสามารถที่จะทำตามเงื่อนไขทางกายภาพของเขา หรือทำงานเสริมปีละ 3 เดือน ถ้าผู้ต้องขังยินยอมอาจจะขยายเวลาการทำงานเพิ่มขึ้นได้ การจ้างงานของวิสาหกิจที่ดำเนินการโดยผู้รับเหมาเอกชนจะต้องได้รับความยินยอมของผู้ต้องขังก่อน กายกเลิกความยินยอมจะมีผลเมื่องานนั้นได้รับช่วงต่อโดยผู้ต้องขังอื่น หรือจากนั้นเป็นเวลา 6 สัปดาห์⁷⁴ ผู้ต้องขังที่ทำงานปกติครบ 1 ปี อาจจะอ้างสิทธิในการยกเว้นจากการทำงาน (ลาหยุด) ได้เป็นเวลา 18 วันทำงาน และลาป่วยได้ไม่เกินปีละ 6 สัปดาห์ การอนุญาตให้ลาหยุดออกจากเรือนจำซึ่งอยู่ภายในชั่วโมงการทำงานจะถูกพิจารณาเป็นช่วงเวลาการยกเว้นการทำงาน เว้นแต่การอนุญาตเนื่องจากความเจ็บป่วยที่อันตราย หรือความตายของญาติ⁷⁵ ผู้ต้องขังที่ทำงานที่ได้รับมอบหมายจะได้รับเงินค่าจ้างตามที่ประมวลกฎหมายสังคมได้บัญญัติไว้หรือค่าจ้างพื้นฐาน (Basic Wages) โดยประเมินจากประสิทธิภาพและประเภทของงานที่ทำ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของค่าจ้างพื้นฐาน เว้นแต่ผู้ต้องขังจะทำงานไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ โดยผู้ต้องขังจะได้รับได้เต็มที่ถึงอัตราค่าจ้างเป็นลายลักษณ์อักษร⁷⁶

1. การทำงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอภายใต้การควบคุมนอกเรือนจำ (Außenbeschäftigung)

การทำงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอภายใต้การควบคุมนอกเรือนจำ ต้องได้รับความเห็นชอบและการอนุญาตจากผู้ต้องขัง เนื่องจากความเสี่ยงที่จะเกิดการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง (StVollzG § มาตรา 11(2)) การควบคุมการทำงานภายนอกเรือนจำอาจจะกระทำอย่างต่อเนื่องหรือจะกระทำอย่างไม่ต่อเนื่องโดยมีระยะห่าง (ดูข้อ 2 ใน StVollzG § มาตรา 11) การทำงานภายนอกโดยมีการควบคุมสามารถดำเนินการในพื้นที่เรือนจำภายนอกกำแพงเรือนจำได้ (เช่น การทำเกษตรกรรม การทำงานในที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่เรือนจำ)⁷⁷ การจัดตั้งสถานกักกันเพื่อทำงานที่มี

⁷² Strafgesetzbuch, StGB, Section 37.

⁷³ Strafgesetzbuch, StGB, Section 40.

⁷⁴ Strafgesetzbuch, StGB, Section 41.

⁷⁵ Strafgesetzbuch, StGB, Section 41.

⁷⁶ Strafgesetzbuch, StGB, Section 42.

⁷⁷ S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 7.

การดำเนินการอย่างแพร่หลายในอดีต ซึ่งมีการนำนักโทษไปพักอาศัยอยู่ในโรงงานภายนอกเรือนจำอย่างต่อเนื่อง ไม่ตรงตามปัจจัยสำคัญหลักในการบังคับโทษในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องการจัดที่พักอาศัย การกำหนดเวลาว่าง รวมทั้งรายละเอียดในการจัดการต่างๆ⁷⁸ ส่งผลให้ในปัจจุบันมีแต่การดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะต้องกลับมาเข้าพักในเรือนจำทุกวัน

2. การทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุม (Freigang)

สำหรับการทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุมจะพิจารณาการทำงานทุกประเภทที่มีลักษณะการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ในการพิจารณาจะต้องแยกแยะระหว่างการอนุญาตให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมกับการอนุญาตให้ทำงานแต่ละประเภท⁷⁹ ตามหลักเกณฑ์ปกติแล้ว การอนุญาตให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมจะอนุญาตเฉพาะการทำงานในสถานประกอบการที่เหมาะสมภายนอกเรือนจำ เนื่องจากการอนุญาตจะต้องสามารถประเมินจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการบังคับโทษในรูปแบบดังกล่าวได้ คือ ความมั่นคงของสถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อมทางสังคม และระยะห่างจากเรือนจำภายหลังการประเมินของเรือนจำ การอนุญาตให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้โอกาสในการทำงานของผู้ต้องขังมีการพัฒนาที่ดีขึ้น⁸⁰ โดยกรณีที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เมื่อผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการอนุญาตให้ทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม คือ ได้สูญเสียตำแหน่งงานไปโดยไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ต้องขัง (เช่น การปิดสถานประกอบการ) การเพิกถอนการอนุญาตทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม จะกระทำได้ ภายใต้เหตุผลและความจำเป็น ตาม StVollzG § มาตรา 14⁸¹ (2) เท่านั้น ในการอนุญาต

⁷⁸ S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 7.

⁷⁹ KG NSTZ 1993, 101; Laubenthal 2003 Rn. 527.

⁸⁰ Für generelle Zulassung (ohne die obige Einschränkung) KG NSTZ 1993, 100, 101; AK-Lesting 2000, § 11 Rn. 25; nicht für den geschlossenen, sondern nur für den offenen Vollzug: Calliess/Müller-Dietz 2002, § 11 Rn. 12; Laubenthal 2003, Rn. 527 f.: diese Differenzierung leuchtet nicht ein; wie hier im wesentlichen S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 10.

⁸¹ StVollzG § มาตรา 14 (คำสั่งการยกเลิกการผ่อนปรนและการลา)

(1) ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจออกคำสั่งเกี่ยวกับการผ่อนปรนและการลาให้แก่ผู้ต้องขัง

(2) ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเพิกถอนการผ่อนปรนและการลามาเมื่อ

1. เนื่องจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลังเขามีอำนาจที่จะต้องปฏิเสธมาตรการนั้น
2. ผู้ต้องขังใช้มาตรการดังกล่าวโดยมิชอบ หรือ
3. ผู้ต้องขังไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

ผู้บัญชาการเรือนจำอาจเพิกถอนการผ่อนปรนหรือการลาสำหรับอนาคตต่อไปได้เมื่อเงื่อนไขต่างๆ สำหรับการที่เขาจะอนุญาตไม่มีอยู่อีกต่อไป

ครั้งแรกจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ โดยเปรียบเทียบระหว่างโอกาสสำหรับการสร้างแรงจูงใจที่เพิ่มขึ้นของผู้ต้องขังในการหางานและง่ายต่อการจ้างงานในตลาดแรงงาน⁸² กับการที่ผู้ต้องขังจะแสวงหาความสะดวกสบายจากสถานะการว่างงาน (การรับเงินค่าชดเชยการตกงานและการได้รับวันลาพักพิเศษ ตาม StVollzG § มาตรา 15(2) โดยไม่มีความตั้งใจที่จะหางานอย่างแท้จริง)⁸³

หัวใจสำคัญของรูปแบบของการจ้างงานอิสระภายนอกเรือนจำ (StVollzG § มาตรา 39⁸⁴(1) ย่อหน้า 1) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในการจ้างงานหรือการฝึกงาน ในแบบปกติธรรมดา ระหว่างผู้ต้องขังกับนายจ้าง โดยผู้ต้องขังจะได้รับเงินค่าจ้างหรือเงินตอบแทนการฝึกงานปกติ ทั้งนี้ รูปแบบการทำงานที่กำหนดโดยเรือนจำ สำหรับการให้ผู้ต้องขังทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำซึ่งมีลักษณะการจัดการสภาพแวดล้อมคล้ายกับภายในเรือนจำ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ตัดสินกำหนดให้การดำเนินการดังกล่าวไม่ใช่รูปแบบการทำงานภายนอก โดยไม่ควบคุมอย่างแท้จริง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1999 ว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การดำเนินการดังกล่าวจะไม่ใช่ข้อยกเว้นขัดขวางการหางานสำหรับผู้ต้องขังซึ่งมีความเหมาะสมที่จะได้รับสิทธิการทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม และเป็นมาตรการขั้นต่ำสำหรับการรักษาความรับผิดชอบต่อกิจการสาธารณะ⁸⁵ รูปแบบการดำเนินการที่มีการใช้แพร่หลายคือการจัดการศึกษาทั้งทางสายวิชาการและสายอาชีพ รวมทั้งการศึกษาต่อเนื่องซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งในห้วงเวลาการทำงานและห้วงเวลาพัก⁸⁶ โดยมีการยอมรับการศึกษานี้ ได้รับประกาศนียบัตรในระดับอุดมศึกษา⁸⁷ โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณจากเรือนจำ⁸⁸

⁸² vgl. KG NStZ 1993, 101.

⁸³ vgl. S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 10.

⁸⁴ StVollzG § มาตรา 39 (การทำงานอย่างอิสระ การทำงานด้วยตนเอง)

(1) ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้เลือกทำงาน ฝึกวิชาชีพ หรืออบรมอาชีพเพิ่มเติมนอกเรือนจำได้อย่างอิสระ เมื่อสิ่งดังกล่าวอยู่ในกรอบของแผนบังคับโทษที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความสามารถทำ ถือ หรือยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัวและไม่ขัดต่อเหตุผลพิเศษของการบังคับโทษมาตรา 11(1) ข้อ 1 มาตรา 11 (2) และมาตรา 14 ไม่ถูกระทบกระเทือน

(2) ผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้ทำงานด้วยตนเองได้

(3) เจ้าหน้าที่บังคับโทษอาจกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องโอนเงินเข้าบัญชีผู้ต้องขัง

⁸⁵ BVerfGE 98, 169, 210 f.

⁸⁶ Callies/Müller-Dietz 2002, § 11 Rn. 3; S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 7.

⁸⁷ LG Frankfurt StV 1987, 301 m. Anm. Nestler-Tremel

⁸⁸ Böhm 1987, 189

การทำงานที่สามารถถือได้ว่าเป็นการทำงานภายนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุม ด้ รวมถึงการทำงานด้วยตนเองในสถานประกอบการของตนเองตาม StVollzG § มาตรา 39(2) เนื่องจากการทำงานด้วยตนเองในสถานประกอบการของตนเองและการทำงานแบบอิสระ ไม่สามารถตัดสินหรือสรุปได้ว่ามีผลเสียต่อการบังคับโทษ⁸⁹ เนื่องจากการคาดการณ์ปัจจัยอันจะ ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการที่ผู้ต้องขังจะกระทำความผิดขึ้นอีกครั้ง จากความไม่สมบูรณ์แบบของการ ทำงานด้วยตนเองนั้น ไม่สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างได้ แต่การพิจารณานั้นจะต้องดำเนินการให้ เหมาะสมโดยการประเมินปัจจัยและแนวทางตาม StVollzG § มาตรา 14 เท่านั้น

3.1.2.2 การออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวัน

1. การปล่อยโดยมีการควบคุม (Ausführung)

การออกจากเรือนจำภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำมักจะนำมาใช้ดำเนินการ ก่อนที่จะมีการอนุญาตการออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมและการลาพัก ในฐานะเป็นมาตรการ ผ่อนปรนการบังคับโทษขั้นแรก ทั้งนี้ จะไม่สามารถจำกัดการอนุญาตได้ แต่การอนุญาตจะทำเพื่อ สนับสนุนมาตรการการบำบัดเพื่อรักษาความมั่นคงของสภาพทางจิตประสาทของผู้ต้องขัง⁹⁰ เช่นเดียวกับการลดผลกระทบอันเกิดจากการถูกจำคุกเป็นเวลานาน⁹¹ เมื่อไม่มีเหตุผลด้านความ ปลอดภัยที่สำคัญ ผู้ต้องขังจะต้องได้รับอนุญาตสวมเสื้อผ้าส่วนตัว (StVollzG § มาตรา 20 วรรค 2 ย่อหน้า 1) ทั้งนี้ รวมถึงการเดินทางไป-กลับศาลด้วย⁹²

การออกนอกเรือนจำภายใต้การควบคุมด้วยเหตุผลพิเศษตาม StVollzG § มาตรา 12⁹³ (เช่น การไปศาลตามกำหนด หรือการไปพบแพทย์เพื่อการรักษา) จะไม่นับรวมเป็นการผ่อนปรน การบังคับโทษอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของเทคนิคการบังคับโทษ เนื่องจากเป็นการ ดำเนินการที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ในกรณีที่เกิดจากความจำเป็น สำคัญ (มาตรา 35 เช่น การป่วยที่มีผลถึงชีวิตหรือการเสียชีวิตของญาติใกล้ชิด) การปล่อยโดยมีการ ควบคุมสามารถดำเนินการได้⁹⁴

⁸⁹ Ebenso jetzt auch die Rapr., vgl. BGH NStZ 1990, 452 f.=BGHSt 37, 85 ff.; s. o. § 6, 5.2.

⁹⁰ OLG Frankfurt NStZ 1984, 477; 1989, 246.

⁹¹ BverfG ZfStrVo 1998, 180; Stv 1998, 434.

⁹² OLG Karlsruhe NStZ 1996, 302.

⁹³ StVollzG § มาตรา 12 (การนำตัวออกไปจากเรือนจำเนื่องจากเหตุผลพิเศษ) ผู้ต้องขังคนหนึ่งคนใด อาจถูกนำตัวออกไปจากเรือนจำโดยปราศจากความยินยอมของเขาได้ เมื่อการนำตัวออกไปดังกล่าวจำเป็นต้อง กระทำเนื่องจากเหตุผลพิเศษ

⁹⁴ S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 5.

2. การปล่อยโดยไม่มีการควบคุม (Ausgang)

การออกนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมสามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในช่วงเวลากลางวัน และหากนักโทษมีความจำเป็นต้องออกไปภายใต้การออกนอกเรือนจำในเวลากลางคืน จะต้องดำเนินการในรูปแบบการลาพักเท่านั้น⁹⁵ การออกนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมส่วนมากแล้วจะเป็นการทดลองเตรียมการสำหรับมาตรการการบังคับโทษที่มีการผ่อนปรนที่มากขึ้น (การลาพัก การทำงานภายนอกโดยไม่มีควบคุม) ซึ่งการปล่อยนักโทษออกนอกเรือนจำเป็นมาตรการที่มีรูปแบบเฉพาะและเป็นมาตรการที่มีการดำเนินการมากที่สุด⁹⁶ การอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมมีความมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังสามารถดำเนินการจัดการธุระส่วนตัว (เช่น การติดต่อส่วนราชการ การแนะนำตัวต่อนายจ้าง) เพื่อการรับการเยี่ยมภายนอกเรือนจำแทนการรับเยี่ยมในเรือนจำ (มาตรา 24)⁹⁷ ในกรอบของการใช้เวลาว่างพักผ่อน (เช่น การไปดูภาพยนตร์ หรือการแข่งขันกีฬา) หรือการดำเนินการใดๆ เพื่อการสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (การทดสอบความสามารถในการรับความกดดันและความเชื่อถือได้ในกรอบที่จำกัด)⁹⁸ ทั้งนี้ รวมถึงการปล่อยแบบมีการเฝ้าติดตามเพื่อทดสอบ ซึ่งจะไม่ถูกกำหนดให้ขึ้นกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของการปล่อยโดยไม่มีการควบคุม ซึ่งจะมีการวางแผนอย่างละเอียดสำหรับการดำเนินการผ่อนปรนการบังคับโทษเพิ่มเติม (เช่น การลาพัก)⁹⁹

บรรทัดฐานพิเศษมีผลสำหรับการเตรียมการปล่อยตัว (StVollzG § มาตรา 15 (4)) และการปล่อยโดยไม่มีการควบคุมจากสาเหตุอื่นที่สำคัญ (มาตรา 35f) ทั้งนี้ เนื่องจากจะเป็นเหตุผลชุดเดียวกันกับ StVollzG § มาตรา 11 ซึ่งทำให้หลักการนี้ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด (แตกต่างจากการ

⁹⁵ S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 8; a. A. A/K-Lesting 2000, § 11 Rn. 14.

⁹⁶ vgl. S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 3 (Tabelle): 1995 in Deutschland 468 095 Ausgänge, 283 689 Urlaube, 19 545 Freigänger.

⁹⁷ StVollzG § มาตรา 24 (สิทธิในการเยี่ยม)

(1) ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้มีการเยี่ยมได้เป็นประจำ เวลาเยี่ยมทั้งหมดต้องเป็นเวลานานอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงต่อเดือน รายละเอียดให้เป็นไปตามระเบียบของเรือนจำ

(2) การเยี่ยมชอบที่จะต้องได้รับอนุญาตด้วยเมื่อการเยี่ยมนั้นเป็นการส่งเสริมการบำบัดหรือการกลับเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขัง หรือเมื่อการเยี่ยมนั้นจะสนับสนุนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังในทางส่วนตัว ในทางกฎหมายหรือในทางธุรกิจ ที่ไม่อาจทำให้ล่วงละเมิดทางลายลักษณ์อักษร หรือโดยอาศัยบุคคลที่สาม หรือถึงกับต้องเลื่อนกำหนดไปจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขัง

(3) เนื่องจากเหตุผลในด้านความปลอดภัย การเยี่ยมอาจตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าผู้เยี่ยมจะต้องถูกค้นตัว

⁹⁸ vgl. S/B-Kühling/Ullenbruch 1999, § 11 Rn. 8.

⁹⁹ OLG Hamm StV 2000, 214

อนุญาตการลาพัก) เช่นเดียวกับการเข้ารับการศึกษาทั้งสายอาชีพและสายวิชาการภายนอกเรือนจำ ตาม StVollzG § มาตรา 35 จะไม่ถูกอ้างถึง (การจำกัดเวลา) ทั้งนี้ เมื่อมีเหตุผลจำเป็นตาม StVollzG § มาตรา 11 (2) การออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุม หรือแม้กระทั่งในบางกรณีการลาพักสามารถอนุญาตได้เพื่อการนี้¹⁰⁰ ข้อจำกัดต่อการสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจะถูกนำมาใช้ดำเนินการต่อเมื่อการอนุญาตการออกนอกเรือนจำโดยไม่ควบคุมถูกปิดกั้นเนื่องจากความจำเป็นทางการปฏิบัติในกระบวนการบังคับโทษแบบปิด¹⁰¹

3.1.2.3 การลาพัก (Urlaub)

การลาพักจากการถูกคุมขังเป็นมาตรการพิเศษของการผ่อนปรนการบังคับโทษ ที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะรักษาการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดและสามารถที่จะค้นพบแนวทางในการใช้ชีวิตของตนอย่างปกติทั่วไป¹⁰² เนื่องจากผู้ต้องขังจะมีอิสระอย่างเต็มที่ในระหว่างการลาพัก (ภายในประเทศ)¹⁰³ โดยไม่มีการเฝ้าควบคุม จึงถือว่าเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องขังโดยเป็นการทดสอบการคุมประพฤติ การลาพักเป็นสิ่งที่มีความพิเศษสำหรับผู้ต้องขัง

กฎหมายการบังคับโทษทางอาญาได้กำหนดรูปแบบการลาพัก 4 ประเภท

(1) การลาพักปกติ (Regelurlaub) สูงสุด 21 วัน (StVollzG § มาตรา 13)¹⁰⁴

¹⁰⁰ vgl. SA BT-Drs. 7/3998, 10

¹⁰¹ BVerfG NStZ 1998, 430.

¹⁰² vgl. RE BT-DRs. 7/918, 52 f.

¹⁰³ OLG Frankfurt NStZ 1995, 208: Auslandsurlaub ist nicht statthaft.

¹⁰⁴ StVollzG § มาตรา 13 (การลาจากการคุมขัง)

(1) ผู้ต้องขังคนหนึ่งคนใดอาจได้รับการลาจากการคุมขังไม่เกินยี่สิบเอ็ดวันตามปีปฏิทินในหนึ่งปี
ให้นำมาตรา 11(2) มาใช้บังคับ

(2) ตามปกติการลาจากการคุมขังจะกระทำได้ เมื่อผู้ต้องขังได้ถูกบังคับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

(3) ผู้ต้องขังที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกตลอดชีวิตจะลาจากการคุมขังได้เมื่อถูกบังคับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี ทั้งนี้รวมระยะเวลาที่ผู้ต้องขังระหว่างการดำเนินคดีหรือการจำกัดเสรีภาพอื่นเข้าไปในระยะเวลาดังกล่าวด้วย หรือเมื่อเขาถูกส่งไปอยู่ในการบังคับโทษที่เปิด

(4) ผู้ต้องขังที่เหมาะสมกับการบังคับโทษที่เปิด แต่เนื่องจากเหตุผลพิเศษต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำปิด อาจได้รับอนุญาตให้ลาจากการคุมขังได้ตามบทบัญญัติทั้งหลายสำหรับการบังคับโทษที่เปิด

(5) การบังคับโทษไม่ขาดตอนด้วยการลาจากการคุมขัง

(2) การลาพักพิเศษ สำหรับการเตรียมพร้อมในการปล่อยตัว (Sonderurlaub zur Entlassungsvorbereitung) สูงสุด 1 สัปดาห์ (StVollzG § มาตรา 15 (3))

(3) การลาพักพิเศษ (Sonderurlaub) สูงสุด 6 วัน/เดือน สำหรับการทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม ภายใน 9 เดือนก่อนการปล่อยตัว (StVollzG § มาตรา 15 (4))

(4) การลาพักเนื่องในโอกาสสำคัญ (Urlaub aus wichtigem Anlass) อนุญาตภายในวันที่มีเหตุการณ์สำคัญนั้นๆ (StVollzG § มาตรา 35)

การลาพักในทุกรูปแบบจะถูกควบคุมกำกับโดย StVollzG § มาตรา 11 (2) โดยเป็นกระบวนการที่ว่าจะไม่ต้องเป็นการกังวลต่อการที่ผู้ต้องขังจะหนีจากการบังคับโทษหรือใช้การลาพักไปในทางที่ผิด ปัญหาที่สำคัญสำหรับการอนุญาตการลาพักนอกเหนือจากการประเมินแล้วก็คือการต้องคาดการณ์ความเสี่ยงในการหลบหนีหรือการใช้การลาพักไปในทางที่ผิดตาม StVollzG § มาตรา 11(2) ซึ่งได้มีการดำเนินการใช้แล้วสำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษ¹⁰⁵ ข้อบังคับการดำเนินการนี้จะปฏิบัติร่วมกับ StVollzG § มาตรา 13 ซึ่งจนถึงปัจจุบันเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญในการพิจารณาของศาล

เนื่องจากระเบียบที่กำหนดตาม StVollzG § มาตรา 13 ซึ่งส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันกับ StVollzG § มาตรา 11 จึงสามารถที่จะกำหนดแนวทางดำเนินการยึดถือตามที่กล่าวข้างต้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อปัญหา เพื่อที่จะให้การควบคุมโดยศาล (ด้วยเพียงความเป็นไปได้อย่างจำกัด)¹⁰⁶ ต่อขอบเขตในการประเมินและการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์สามารถดำเนินการได้ การปฏิเสธการขอลาพักนั้น จะต้องมีทำให้เหตุผลที่เพียงพออย่างซ้ำที่สุดในระหว่างกระบวนการคัดค้าน เมื่อเหตุผลเรียกร้องนั้นมีไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่เรือนจำจะไม่สามารถนำเสนอเพิ่มเติมในกระบวนการไต่สวนของศาลหรือทำการเสนอต่อศาลพิจารณาคดีการบังคับโทษเพื่อเป็นการทดแทนได้¹⁰⁷

¹⁰⁵ Zur Struktur der Prognose und Erprobungsstrategie Frisch 1988, 359 ff.; 1990, 748 ff.

¹⁰⁶ S. o. § 7 Rn. 4 ff.

¹⁰⁷ OLG Hamm StV 1997, 32 ff.

1. ปัจจัยเรียกร้องในการอนุญาตการลาพักปกติ

การลาพักจากการถูกจำคุกสามารถดำเนินการได้โดยปกติแล้วสูงสุด 21 วัน¹⁰⁸/ปี¹⁰⁹ เมื่อผู้ต้องขังนั้นเห็นชอบด้วย การอนุญาตลาพักที่รวมระยะเวลาทั้งหมดจะมีการดำเนินการน้อยในทางปฏิบัติ โดยส่วนมากจะเป็นการลาพักในระยะเวลาสูงสุด 1 สัปดาห์ เช่นเดียวกับที่เรียกว่าการลาพักสุดสัปดาห์ ซึ่งทั้งสองรูปแบบการดำเนินการนั้น ความเสี่ยงจะเกิดน้อยกว่าการอนุญาตลาพักระยะยาว เนื่องจากหากมีเหตุการณ์วิกฤติจะสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตั้งแต่ภายในเรือนจำ

ในทางปฏิบัติการพิจารณาปัจจัยเรียกร้องต่อการอนุญาตลาพักนั้นมีความขัดแย้งกับข้อกำหนดที่เรียกว่าข้อกำหนดสำหรับการบังคับโทษที่เหลือ ซึ่งโดยทั่วไปสำหรับการลาพักแล้วผู้ต้องขังที่ขาดคุณสมบัติ คือ ผู้ที่อยู่ในการบังคับโทษแบบปิด หรือผู้ที่ยังคงต้องรับโทษมากกว่า 18 เดือน โดยนับถึงวันปล่อยตัว

โดยส่วนใหญ่ของการตัดสินใจ ข้อกำหนดสำหรับการบังคับโทษที่เหลือได้กลายเป็นรูปแบบทางกฎหมาย เช่นเดียวกับการที่ถูกชี้ว่าการอุทธรณ์ต่อระเบียบ เพียงอย่างเดียวอาจนำไปสู่การประเมินที่มีข้อผิดพลาด เมื่อไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในแต่ละกรณีถึงเหตุผลที่มีความชัดเจน¹¹⁰ ข้อบ่งชี้ที่เกิดขึ้นของรายละเอียดที่ปรากฏในระเบียบข้อ 4 วรรค 3 ไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความเสี่ยงของการดำเนินการตามระบบ¹¹¹ ข้อกำหนดสำหรับการบังคับโทษที่เหลือควรที่จะถือเป็นข้อกำหนดสำหรับเป็นข้อเตือนใจในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่เรือนจำ

¹⁰⁸ Diese Urlaubsdauer gilt für Gefangene des geschlossenen und des offenen Vollzugs gleichermaßen (vgl. OLG Celle NSTZ 1981, 367; Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 17; S/B-Kühling/Ulllenbruch 1999, § 13 Rn. 6; die generelle Beschränkung auf 12 Tage gem. Nr.2.3 RV des JM NRW v. 26.10.1976 verstößt gegen das Gesetz (a. A. OLG Hamm NSTZ 1982, 135 f.), während individuell eine Beschränkung auf weniger als 21 Tage je nach dem Stand des individuellen Behandlungsprozesses zulässig ist (vgl. Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 17).

¹⁰⁹ Der nicht übertragbare jahresurlaub Kann nu rim gerichtlichen Verfahren gegen einen ablehnenden Bescheid für das nächste Jahr beansprucht werden; OLG München NSTZ 1983, 238; OLG Celle ZfStrVo 1989, 116.

¹¹⁰ vgl. z. B. OLG Frankfurt ZfStrVo 1981, 122; StV 1983, 469; OLG Hamburg MDR 1980, 782; OLG Karlsruhe MDR 1981, 252

¹¹¹ vgl. z. B. OLG Frankfurt ZfStrVo 1979, 122 f.; krit. OLG Celle JR 1978, 258 f.; OLG Frankfurt NJW 1978, 334 f.

ที่จะต้องตรวจสอบว่าผู้ต้องขังไม่มีโทษจำคุกเหลือเกินกว่า 18 เดือน เพื่อที่จะสามารถอนุญาตการลาพักได้¹¹²

ในการคิดคำนวณระยะเวลาการบังคับโทษที่เหลือนั้น ศาลจะไม่ได้ยึดถือตามวันที่จะครบกำหนดการตามคำพิพากษา แต่จะพิจารณาวันพ้นโทษก่อนกำหนดตามแนวทางตามมาตรา 57 ประมวลกฎหมายอาญา โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำจะเป็นผู้กำหนดแนวทางสำหรับการดำเนินการปล่อยตัวเอง¹¹³ หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินการจะไม่สามารถมีการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดได้¹¹⁴

2. กระบวนการประเมินในการตัดสินใจอนุมัติการลาพัก

ทั้งนี้ แม้ว่าผู้ต้องขังจะมีปัจจัยตามข้อกำหนดตามกฎหมายครบถ้วน แต่ก็ไม่มีสิทธิที่จะต้องได้รับการลาพัก กฎหมายไม่ได้กำหนดอนุญาตให้ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะต้องได้รับการลาพัก เนื่องจากที่ผ่านมาสติติการก่ออาชญากรรมโดยใช้การลาพักไปในทางที่คิดไม่ได้เป็นเครื่องรับประกันได้¹¹⁵ การอนุญาตลาพักถือเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการเรือนจำที่จะต้องเป็นผู้ประเมินเช่นเดียวกับการพิจารณาระยะเวลาการลาพัก¹¹⁶ นอกเหนือจากที่ระบุเป้าหมายในการบังคับโทษไว้ในกฎหมายถึงการปรับตัวเข้าสู่สังคมและความปลอดภัย จึงไม่อนุญาตให้การลงโทษ การชดเชยความผิดและการป้องกันความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามกฎหมายเป็นสิ่งที่มิบทบาทสำคัญต่อการพิจารณาการอนุญาต¹¹⁷

การไม่อนุญาตเป็นการปฏิเสธการลาพักโดยเฉพาะต่อผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินโทษที่มีการกระทำผิดรุนแรง¹¹⁸ ด้วยข้อกำหนดพิเศษสำหรับผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ตาม StVollzG § 13(3) ผู้ร่างกฎหมายมีความตั้งใจที่จะนำมุมมองของการชดเชยความผิด เช่น แนวคิดที่

¹¹² vgl. die ähnliche Formulierung in VV Nr. 4 Abs. 4 für Gewalt- und Sittlichkeitstäter; zustimmend laubenthal 2003, Rn. 549.

¹¹³ OLG München ZfStrVo 1978, 183; OLG Schleswig ZfStrVo SH 1978, 6; OLG Nürnberg ZfStrVo SH 1978, 50; OLG Bamberg ZfStrVo 1979, 54; OLG Koblenz ZfStrVo 1979, 132

¹¹⁴ Krit. Hierzu Frisch 1990, 759, der zutreffend auf die sachlich nicht gebotene Verengung des zeitlichen Spielraumes für die Entlassungsvorbereitung hinweist; richtig daher KG ZfStrVo 1984, 370: Lockerung trotz nachfolgender Sicherungsverwahrung.

¹¹⁵ RE BT-Drs. 7/918, 53

¹¹⁶ OLG Frankfurt ZfStrVo 1981, 188 f.; zur Dauer einschränkend OLG Celle NStZ 1993, 149

¹¹⁷ Streitig, jedoch h. L. Wie hier. Näheres dazu s. o. § 6 Rn. 31 ff

¹¹⁸ Einzelheiten s. o. § 6 Rn. 31 ff.

คำนึงถึงการให้ศึกษา การอบรมหรือการทำงานอย่างเป็นระบบ¹¹⁹ มาใช้ トラบเท่าที่สังคมโดยรอบ ยังคงมีความมั่นคงปลอดภัยในระหว่างการอนุญาตให้ผู้ต้องขังนั้นลาพัก

3. การประเมินระยะเวลาการลาพัก

การประเมินระยะเวลาการลาพักตามวันปฏิทินจะต้องสนับสนุนแนวความคิดของการอนุญาตลาพักในวันหยุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสุดสัปดาห์ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ติดต่อกับญาติหรือบุคคลใกล้ชิดให้เป็นไปโดยง่าย¹²⁰ การลาพักวันสุดสัปดาห์โดยส่วนมากจะอนุญาตตั้งแต่วันที่ 8:00 น. ของวันเสาร์ จนถึงเวลา 20:00 น. ของวันอาทิตย์ เนื่องด้วยเหตุผลในการจัดการของเรือนจำ แนวทางการปฏิบัติในอดีต¹²¹ ที่มีการคำนวณวันลาพักเป็นจำนวน 2 วันเต็ม ได้ถูกทำให้เกิดความยากลำบาก โดยแรกสุดการคำนวณจะนับเป็นรายชั่วโมงซึ่งสามารถนำมาปรับแก้ได้ ศาลสูงสหพันธ์¹²² และระเบียบที่ออกใหม่ตามมาข้อ 2 วรรค 1 สำหรับ StVollzG § 13 ได้เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยให้วันลาพักเป็นไปตามวันปฏิทินที่ผู้ต้องขังได้ใช้ไปในการพัก โดยวันที่ผู้ต้องขังเริ่มลาพักจะไม่นำมาคิดเป็นวันลา แนวทางที่กำหนดตามกฎหมาย¹²³ เป็นแนวทางที่ง่ายกว่าการคิดคำนวณเป็นรายชั่วโมง แต่ก็ไม่สามารถที่จะถูกนำไปใช้ในทางที่ง่ายกว่า โดยผู้ต้องขังได้ถูกกำหนดให้ในแต่ละการลาพักจะต้องลาอย่างน้อย 2 วันขึ้นไป ซึ่งถือเป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิด¹²⁴

4. ค่าใช้จ่ายในการลาพัก

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในระหว่างการลาพัก ผู้ต้องขังจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง ทั้งนี้ หากผู้ต้องขังไม่สามารถดูแลรับผิดชอบได้ รัฐจะช่วยเหลือสนับสนุนให้ด้วยเครื่องมือของรัฐ (ระเบียบข้อ 6 วรรค 2 สำหรับ StVollzG § 13) ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิในการร้องขอการสนับสนุนช่วยเหลือการลาพัก¹²⁵ ทั้งนี้ เนื่องจากโดยส่วนมากผู้ต้องขัง

¹¹⁹ vgl. Böhm 2003, Rn. 282.

¹²⁰ vgl. SA BT-Drs. 7/3998, 10

¹²¹ Nachweise zur früheren Praxis und Rspr. Bei Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 22.

¹²² BGH NSTZ 1988, 148

¹²³ Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 22.

¹²⁴ OLG Celle NSTZ 1993, 149.

¹²⁵ OLG Nürnberg ZfStrVo 1981, 57; a. A. Calliess/Müller-Dietz 2002, § 13 Rn. 16 (Urlaub ist als

ไม่สามารถที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบจึงตกอยู่ที่ญาติ หรือคนรู้จักเป็นส่วนมาก¹²⁶ อย่างไรก็ตามสามารถมีการอนุญาตให้การสนับสนุนเงินที่มุ่งใช้ในการเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ เนื่องจากการลาพักถือว่ามีผลสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง (StVollzG § มาตรา 51 (3))¹²⁷

5. การลาพักของผู้ต้องขังโทษจำคุกตลอดชีวิต

ผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกตลอดชีวิตจะสามารถลาพักได้รับโทษไปแล้วอย่างน้อย 10 ปี ตาม StVollzG § มาตรา 13 (3) ระเบียบที่บังคับใช้จริงจึงนี้ถือว่าเป็นระเบียบที่ยกเว้นและมีมุมมองในการคิดคำนวณชดเชยความผิด¹²⁸ สิ่งดังกล่าวได้ถูกผ่อนปรนตามกฎหมาย โดยในแต่ละกรณีอาจจะมีการอนุญาตลาพักก่อนการรับโทษครบ 10 ปี เมื่อผู้ต้องขังได้ถูกนำไปรับโทษในการบังคับโทษแบบเปิดหรือเป็นผู้ที่มีความเหมาะสม¹²⁹ การตัดสินใจสำหรับการบังคับโทษแบบเปิดและการลาพักเป็นผลจากการเตรียมการในการประชุมของเรือนจำ (StVollzG § มาตรา 159) โดยความเห็นชอบของผู้อำนวยการเรือนจำ (ระเบียบ ข้อ 4 วรรค 2 ต่อ StVollzG § มาตรา 10 และข้อ 7 วรรค 3 ต่อ StVollzG § มาตรา 13)¹³⁰ โดยส่วนมากก่อนการอนุญาตลาพักครั้งแรกจะต้องมีการพิจารณาจากเอกสารข้อเท็จจริงจากนักจิตวิทยาด้วย¹³¹

ในการดำเนินการทางปฏิบัติของการบังคับโทษในบางรัฐและโดยความเห็นชอบของศาลสูงในแต่ละเขตอาจจะมีการไม่อนุญาตการลาพัก แม้จะรับโทษเกิน 10 ปี เนื่องจากเป็นกรณีผู้ต้องขังที่กระทำความผิดร้ายแรง¹³²

6. การลาพักพิเศษ

¹²⁶ Böhm 2003, Rn. 286.

¹²⁷ VV Nr. 6 Abs. 2 S. 2 zu § 13; OLG Hamm NStZ 1990, 55 f.

¹²⁸ A. A. Laubenthal 2003, Rn. 551: Konkretisierung der Sicherungsaufgabe (§ 2 S. 2).

¹²⁹ vgl. Dazu OLG Hamburg NStZ 1981, 276; KG StV 2002, 36 m. Anm. Heischel; Böhm 1986a, 201 (205).

¹³⁰ vgl. Zur Praxis der Vollzugslockerungen Kühling 1986, 6 ff., 9.

¹³¹ OLG Hamm NStZ 1992, 149 ff. (m. Anm. Begemann): u. U. sogar mehrere Gutachten.

¹³² Kritisch dazu o. § 5 Rn. 40 ff. m. w. Einzelheiten; zur Abschwächung mit zunehmendem Zeitablauf OLG Nürnberg VollzD 1988/1, 5.

การลาพักพิเศษสำหรับการเตรียมการในการพ้นโทษ (StVollzG § มาตรา 15 (3))¹³³ และการลาพักพิเศษสำหรับการทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม (StVollzG § มาตรา 15 (4))¹³⁴ การลาพักพิเศษทั้งสองแบบ และเช่นเดียวกับการลาพักทั่วไป จะถูกดำเนินการ เมื่อมองว่าไม่มีความเสี่ยงในการหลบหนีหรือการกระทำความผิด (StVollzG § มาตรา 15 (3) ประโยค 2, (4) ประโยค 2 ในการเปรียบเทียบกับ StVollzG § มาตรา 11 (2)) โดยที่ไม่จำเป็นต้องรับโทษแล้วอย่างน้อย 6 เดือน (StVollzG § มาตรา 15 (3),(4)) ในทางปฏิบัติจะมีความยุ่งยากในการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบน้อยกว่าการลาพักปกติ

7. การลาพักเนื่องจากโอกาสพิเศษ

เช่นเดียวกับการออกภายนอกโดยควบคุมและไม่ควบคุม การลาพักเนื่องจากโอกาสพิเศษสามารถดำเนินการอนุญาตตาม StVollzG § มาตรา 35¹³⁵ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ยุติ

¹³³ StVollzG § มาตรา 15 (การเตรียมการปล่อยตัว)

(1) เพื่อเตรียมการปล่อยตัวการบังคับโทษชอบที่จะผ่อนปรน (มาตรา 11)

(2) ผู้ต้องขังอาจถูกย้ายไปอยู่ในเรือนจำเปิดหรือแผนกเปิด (มาตรา 10) เมื่อการกระทำนั้นจะเป็นการช่วยเตรียมการปล่อยตัว

(3) ในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนการปล่อยตัว การอนุญาตให้ลาเป็นพิเศษเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งสัปดาห์เพื่อเตรียมการปล่อยตัวให้กระทำได้ ให้นำมาตรา 11(2) มาตรา 13(5) และมาตรา 14 มาใช้บังคับ

(4) ผู้ที่ออกจากเรือนจำได้โดยไม่ต้องควบคุม (มาตรา 11(1) ข้อ 1) ในระหว่างระยะเวลาเก้าเดือนก่อนการปล่อยตัว อาจได้รับอนุญาตให้ลาเป็นพิเศษได้ไม่เกินหกวันในหนึ่งเดือน ให้นำมาตรา 11(2) มาตรา 13(5) และมาตรา 14 มาใช้บังคับ ความใน (3) ของมาตรานี้มิให้นำมาใช้บังคับ

¹³⁴ § 15 IV ist bereits anwendbar, wenn jemand als „Freigänger“ geeignet ist, auf die tatsächliche Beschäftigung als „Freigänger“ außerhalb der JVA kommt es nicht an; vgl. OLG Frankfurt VollzD 1987/2, 6; OLG Celle VollzD 1987/2, 6; zur Entlassungsvorbereitung s. o. Rn. 18-21.

¹³⁵ StVollzG § มาตรา 35 (การลา การออกจากเรือนจำ และนำตัวออกนอกเรือนจำ)

(1) เนื่องจากเหตุสำคัญผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำหรือให้เขาลาได้ไม่เกินเจ็ดวัน การลาเนื่องจากเหตุสำคัญอื่นอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วยที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต หรือเนื่องจากการตายของบุคคลในครอบครัวจะกระทำเกินเจ็ดวันในหนึ่งปีไม่ได้ ให้นำมาตรา 11(2) มาตรา 13(5) และมาตรา 14 มาใช้บังคับ

(2) การลาตาม (1) ไม่นับรวมกับการลาตามปกติ

(3) ในกรณีที่การออกนอกเรือนจำหรือการลาตามเหตุผลตามมาตรา 11(2) ไม่อาจกระทำได้ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจนำตัวผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำได้ ถ้าใช้จ่ายในการนี้ผู้ต้องขังต้องรับผิดชอบ ข้อเรียกร้องนี้ไม่ให้นำมาใช้เมื่อการดังกล่าวจะเป็นการขัดขวางการบำบัดหรือการกลับเข้าสู่สังคม

ใกล้ชิดป่วยหนักหรือเสียชีวิต นอกจากนั้นตาม StVollzG § มาตรา 36¹³⁶ สำหรับการไปขึ้นศาลตามนัด การลาพักเนื่องในโอกาสพิเศษจะไม่ถูกคิดรวมกับการลาพักปกติ (StVollzG § มาตรา 35 (2)) ความเสี่ยงในการหนีและการกระทำความผิดจะไม่ถูกละเลยจากการพิจารณา และจะถูกนำไปพิจารณาโดยใช้การอนุญาตออกนอกเรือนจำโดยควบคุมแทน (StVollzG § มาตรา 35 (1) ประโยค 2, มาตรา 36 (1) ประโยค 2)

8. การกำหนดแนวทาง การเพิกถอน การเรียกคืน

สำหรับการผ่อนปรนการบังคับโทษและการลาพัก StVollzG § มาตรา 14 จะทำให้เห็นความเป็นไปได้ในการแบ่งการกำหนดแนวทางข้อกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง¹³⁷ ที่พักอาศัย การทำงาน บุคคลที่ติดต่อได้หรือการจำกัดการเสพติดแอลกอฮอล์ ซึ่งจะเป็นการลดต้นเหตุความเสี่ยงได้ เมื่อมีการคำนึงถึงการกำหนดแนวทางในการจำกัดในแต่ละกรณีในการประเมินความเสี่ยงการหลบหนีหรือทำความผิดตาม StVollzG § มาตรา 11(2)

การเพิกถอนตามกฎหมายต่อการผ่อนปรนการบังคับโทษที่ได้อนุญาตหรือการลาพัก โดยมีผลในอนาคตสามารถดำเนินการได้ เมื่อมีการอนุมัติแล้วหรือก่อนการเริ่มต้นการดำเนินการ เหตุที่ทำให้เพิกถอนจะเกิดขึ้น เมื่อผู้ต้องขังได้ละเมิดกระทำผิดหรือไม่สามารถปฏิบัติตามครบถ้วนตามแนวทางคำสั่งได้ (StVollzG § มาตรา 14 (2) ประโยค 1 ข้อ 1-3)¹³⁸

StVollzG § มาตรา 14 (2) จะอธิบายความถึงการเพิกถอนและการเรียกคืนการอนุญาตของการผ่อนปรนการบังคับโทษและการลาพัก โดยมีความเกี่ยวข้องกับมาตรา 48, 49 ประมวลกฎหมายทางการปกครอง ที่ระบุระเบียบทางการปกครองเกี่ยวกับข้อกำหนดทางกฎหมายโดยทั่วไป

¹³⁶ StVollzG § มาตรา 36 (การนัดของศาล)

(1) ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกจากเรือนจำหรือลาเพื่อไปร่วมในการพิจารณาคดีของศาล เมื่อเป็นที่เห็นได้ว่าผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามหมายศาลและไม่มีอันตรายจากการหลบหนีหรือการอันมิชอบ (มาตรา 11(2)) ให้นำมาตรา 13(5) และมาตรา 14 มาใช้บังคับ

(2) เมื่อผู้ต้องขังคนหนึ่งคนใดต้องไปปรากฏตัวในศาลตามหมายศาลและการออกนอกเรือนจำหรือการลาไม่อาจกระทำ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจอนุญาตให้นำเข้าไปปรากฏตัวในศาลได้แม้จะมีอันตรายจากการหลบหนีหรือการอันมิชอบ (มาตรา 11(2)) แต่ไม่มีเหตุผลพิเศษที่ขัดขวางการนั้น ในกรณีเป็นความต้องการของศาล ผู้บัญชาการเรือนจำต้องนำตัวผู้ต้องขังไปปรากฏตัวในศาลเมื่อมีคำสั่งให้นำตัวไป

(3) เจ้าหน้าที่บังคับโทษต้องรายงานให้ศาลทราบถึงเหตุผล

¹³⁷ OLG Frankfurt NStZ 1995, 504: Möglich ist auch das Verbot, während des Urlaubs ein Kraftfahrzeug zu führen.

¹³⁸ Es gelten die verwaltungsrechtlichen Grundsätze über die Aufhebung begünstigender Verwaltungsakte gem. §§ 48, 49 VwVfG, Vgl. OLG Celle NStZ 1984, 430.

สำหรับการยกเลิกและการเพิกถอนการอนุญาต ซึ่งสามารถใช้ดำเนินการเช่นเดียวกับมาตรการการบังคับโทษอื่น ตราบเท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายการบังคับโทษ¹³⁹ โดยมีผลบังคับ เช่น สำหรับการอนุญาตการจ้างงานด้วยตนเอง ตาม StVollzG § มาตรา 39 (2)¹⁴⁰ เป็นรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์อิสระตาม StVollzG § มาตรา 39 (1)¹⁴¹ หรือถือว่าเป็นการจ้างงานในห้วงระยะหนึ่งตาม StVollzG § มาตรา 68¹⁴² ตราบเท่าที่การดำเนินการเป็นไปตามระเบียบของเรือนจำที่ผู้ต้องขังจะกลับเข้าเรือนจำในตอนเย็น¹⁴³

3.1.2.4 การเข้ารับการรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย¹⁴⁴ เพื่อป้องกันไม่ให้อาการเลวร้ายยิ่งขึ้นบรรเทาอาการเจ็บป่วย ต้องให้มีการรักษาพยาบาลทางแพทย์ ทันตแพทย์ การดูแลด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ยา บริการทางแพทย์และบริการสำหรับคุมประพฤติ ตลอดจนความเครียดและการบำบัดด้วยการทำงาน เมื่อไม่ขัดแย้งกับการบังคับโทษ โดยผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับการดูแลด้วยอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน เครื่องเสริมร่างกาย อุปกรณ์ช่วยในทางกระดูกและอื่นๆ ที่จำเป็นเฉพาะกรณีเพื่อความมั่นใจในผลการรักษาพยาบาล หรือการสมคุณในความพิการ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาการจำคุกแล้วมีความชอบธรรม ไม่ขัดแย้งกับการบังคับโทษ¹⁴⁵

ในระหว่างขณะการพักผ่อนหรือการออกนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังมีสิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บังคับโทษให้มีการรักษาในเรือนจำที่มีอำนาจเหนือตนเท่านั้น

ในด้านพันตกรรม เงินช่วยค่าฟันปลอมและการครอบฟัน หน่วยงานยุติธรรมแห่งมลรัฐจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด¹⁴⁶ ด้วยความเห็นชอบของผู้ต้องโทษ

สิทธิเรียกร้องในการรับบริการย้อมสระผมลดลงเมื่อผู้ต้องขังได้รับประกันสุขภาพเนื่องมาจากการทำงาน

¹³⁹ AK-Lesting 2000, § 14 Rn. 6 ff.

¹⁴⁰ OLG Frankfurt NStZ 1981, 159.

¹⁴¹ OLG Hamm ZfStrVo 1988, 110.

¹⁴² OLG Hamm NStZ 1987, 248

¹⁴³ KG NStZ 1997, 382

¹⁴⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1796, มาตรา 58-65 (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์ ก)

¹⁴⁵ StVollzG § มาตรา 59

¹⁴⁶ หน่วยงานของรัฐจะออกระเบียบว่าด้วยจำนวนสูงสุดของเงินช่วยการตรวจรักษาฟันและการบริการในการใช้เทคนิครักษาฟัน (อ้างถึงใน ธานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555, น. 109).

พนักงานบังคับโทษอาจจัดให้ผู้ต้องขัง ได้รับการบริการทางการแพทย์ เป็นต้นว่าการผ่าตัด หรือมาตรการเสริมที่ส่งเสริมการกลับสู่สังคม ค่าใช้จ่ายเพื่อการดังกล่าวให้ตกเป็นของผู้ต้องขังถ้าฐานะของผู้ต้องขังยังสามารถรับได้ และวัตถุประสงค์ของการบำบัดไม่เป็นการขัดขวางกับการบังคับโทษ¹⁴⁷

การย้ายที่เมื่อป่วย¹⁴⁸ เมื่อป่วยอาจถูกย้ายไปโรงพยาบาลของเรือนจำหรือเรือนจำอื่นที่เหมาะสมกับการรักษาพยาบาล กรณีที่ไม่สามารถรักษาภายในเรือนจำได้ให้ทำการย้ายให้ทันกับอาการ

โดยตาม StVollzG § มาตรา 65 ได้กำหนดว่า 1. ผู้ต้องขังที่ป่วยสามารถเปลี่ยนสถานที่ไปอยู่ในโรงพยาบาลของเรือนจำ หรือเรือนจำที่เหมาะสมกับการดูแล 2. หากอาการป่วยของผู้ต้องขังไม่สามารถระบุได้ว่าป่วยด้วยสาเหตุอะไร หรือไม่สามารถรักษาอาการป่วยของโรคนี้ได้ หรือไม่สามารถเปลี่ยนสถานที่รักษาจากโรงพยาบาลของเรือนจำที่ถูกกักขังไปยังโรงพยาบาลของเรือนจำอื่นได้ จึงจำเป็นต้องย้ายไปรักษาที่โรงพยาบาลปกติ

การนำผู้ต้องขังที่ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลนั้นเป็นเรื่องปกติ และเป็นเรื่องธรรมดาของคณะแพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ป่วย ตามจรรยาบรรณของแพทย์ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยอย่างเท่าเทียม ถึงแม้ว่าผู้ป่วยนั้นจะอยู่ในเรือนจำก็ตาม ในกรณีที่โรงพยาบาลของเรือนจำอยู่ในสถานที่เดียวกันกับเรือนจำ การเปลี่ยนสถานที่ภายในเรือนจำนั้นไม่ได้ถูกระบุไว้ในกฎหมาย แต่แพทย์ประจำเรือนจำสามารถดำเนินการได้โดยไม่เป็นปัญหาว่า ผู้ต้องขังที่ป่วยจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานที่จากที่คุมขังไปอยู่ห้องพักของโรงพยาบาลเมื่อมีเตียงว่าง แต่จะเป็นเรื่องยากคือในกรณีที่โรงพยาบาลของเรือนจำนั้นอยู่ในเรือนจำอื่น หากเป็นเช่นนี้จะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการเรือนจำ ตาม StVollzG มาตรา 65 และในกรณีที่ผู้ต้องขังที่ป่วยต้องออกไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ ตามมาตรา 65 (2) จะมีความใกล้เคียงกันกับกรณีดังกล่าวมา แต่ในทางปฏิบัตินั้นจะดำเนินการได้ยากกว่า โดยในกรณีนี้แพทย์จะเป็นผู้ที่ตรวจสอบความเป็นจริงและยื่นคำขอต่อผู้อำนวยการเรือนจำเพื่อพิจารณาอนุมัติ แต่ในความเป็นจริงแล้วจะพบปัญหาอีก 2 ประการที่เป็นอุปสรรค คือ เรื่องค่าใช้จ่าย และความปลอดภัย สิ่งสำคัญที่สุดคือความปลอดภัย แต่ตามกฎหมายของการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับ StVollzG มาตรา 65 หลายกรณีที่ไม่ได้เกิดจากปัญหาของความปลอดภัยแต่เป็นปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่ได้รับการอนุมัติย้ายสถานที่ฝ่ายบริหารจัดการของเรือนจำจะต้องคำนวณค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลและพยายามที่จะคัดกรองเกี่ยวกับเรื่องการย้ายสถานที่รักษาของผู้ต้องขังที่ป่วย ถ้าหากมีความจำเป็น เรือนจำจะทำเรื่องแจ้งไป

¹⁴⁷ StVollzG § มาตรา 63

¹⁴⁸ StVollzG § มาตรา 65

ยังอัยการเพื่อให้มีการพักการต้องโทษชั่วคราวตามกฎหมาย มาตรา 455 กฎระเบียบการลงโทษอาญา (โดยค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังต้องเป็นคนรับผิดชอบเอง หรือ ประกันของผู้ต้องขังต้องรับผิดชอบ) ตามมาตรา 65 (2) ผู้ต้องขังสามารถถือสิทธิตามกฎหมายของรัฐในการยื่นใบเปลี่ยนสถานที่ได้ แต่ต้องได้รับการยืนยันจากแพทย์ (ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าป่วยด้วยสาเหตุอะไร หรือ ไม่สามารถรักษาได้ภายในเรือนจำ)¹⁴⁹

การบอกกล่าวเมื่อป่วย เสียชีวิต¹⁵⁰ กรณีผู้ต้องขังป่วยหนัก จะต้องแจ้งให้ญาติ บุคคลที่ผู้ต้องขังให้ความเชื่อถือ หรือผู้แทนตามกฎหมายทราบโดยไม่ชักช้า วิธีเดียวกันนี้ให้ใช้กับกรณีเสียชีวิตด้วย

3.2 สหพันธรัฐออสเตรเลีย

สหพันธรัฐออสเตรเลีย เป็นประเทศที่ปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federal State) เป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษใช้ระบบกฎหมายตามอย่างของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีแนวความคิดพื้นฐานอยู่บนหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the Law) ออสเตรเลียประกอบด้วยรัฐหลายรัฐรวมตัวกันเป็นจักรภพออสเตรเลีย (Commonwealth of Australia) การปกครองในระดับประเทศรัฐบาลกลางจะมีเขตอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ส่วนอำนาจอื่นๆ จะอยู่ในการปกครองระดับมลรัฐ รัฐสภาและรัฐบาลกลางแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย โดยไม่มีอำนาจในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากในแต่ละรัฐจะมีอำนาจทั้งในส่วนนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการของตัวเอง จึงทำให้ไม่มีระบบในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นระบบเดียวกันทั้งประเทศออสเตรเลีย มลรัฐแต่ละมลรัฐมีรัฐธรรมนูญ (State Constitution) และมีรัฐสภา (State Parliament) เป็นของตนเอง โดยรัฐสภาจะทำหน้าที่ตรากฎหมาย (State Act) ที่มีใช้อำนาจของรัฐสภาแห่งสหพันธ์ เพื่อใช้บังคับภายในมลรัฐนั้น กระบวนการยุติธรรมของออสเตรเลีย ภายใต้ระบบสหพันธ์ มลรัฐและเขตปกครองตนเอง จึงมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในเขตพื้นที่ของตน ตามที่รัฐสภาและกฎหมายที่บัญญัติขึ้นในแต่ละแห่งกำหนด¹⁵¹

¹⁴⁹ Regina Agostini, *Gefängnismedizin : Medizinische Versorgung unter Haftbedingungen* (2009), p. 36.

¹⁵⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1796 มาตรา 66

¹⁵¹ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศออสเตรเลีย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมนิราช, 2555), น. 7-10.

กล่าวเฉพาะกระบวนการยุติธรรมของออสเตรเลีย ภายใต้ระบบสหพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้น มลรัฐและเขตปกครองตนเอง จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในเขตพื้นที่ของตน ตามที่รัฐสภาและกฎหมายที่บัญญัติขึ้นในแต่ละแห่งกำหนด แม้ว่าอำนาจนิติบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมหลักจะเป็นของรัฐบาลกลาง (Commonwealth Parliament) ในการตรากฎหมายกลาง (Commonwealth Act (Cth)) ในเรื่องนี้ เพื่อใช้บังคับแก่ทุกมลรัฐก็ตาม ทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมในออสเตรเลียในแต่ละมลรัฐ ไม่ว่าจะเป็น กิจการตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ และองค์กรเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หรือการให้บริการเกี่ยวกับความปลอดภัยและแก้ไขฟื้นฟูผู้เสียหายต่างๆ มีความแตกต่างกันตามสภาพปัญหาและบริบทของสังคมแต่ละแห่ง และมีความเป็นอิสระจากกันในแต่ละมลรัฐ¹⁵²

3.2.1 การบังคับโทษจำคุก

การลงโทษทางอาญาของออสเตรเลียเป็นไปตาม แนวคิดความสงบสุขของสังคม (Community Welfare Approach) โดยผู้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ เพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด (Retribution) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม (Rehabilitation) เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีก (Individual or general deterrence) และเพื่อป้องกันสังคมจากการกระทำนั้น (Community protection)

เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตำรวจและอัยการ) มีหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแม้จะไม่มีผู้ใดได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำนั้นหรือผู้เสียหายไม่ตั้งใจ และใช้วิธีพิจารณาคดีอาญา

ประเภทของโทษอาญา แบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. จำคุก (Imprisonment) จากการตรวจสอบของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของออสเตรเลีย (Australian Law Reform Commission : ALRC) พบว่ากฎหมายระดับเครือรัฐ (Commonwealth Legislations) มีบทกำหนดโทษอาญาทั้งสิ้น 2,400 มาตรา ในจำนวนนี้ 279 มาตรา เป็นโทษการจำคุกเพียงอย่างเดียว ส่วน 793 มาตรา เป็นโทษจำคุกหรือโทษปรับ อย่างไรก็ตาม ALRC เห็นว่าโทษจำคุกควรจำกัดเฉพาะการกระทำความผิดที่ร้ายแรงอย่างแท้จริง (Sufficiently serious) เท่านั้น ส่วนการกระทำใดที่ไม่มีเจตนาร้ายเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ควรกำหนดโทษจำคุก เช่น ไม่มาให้ข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานของรัฐ ไม่ควรมีโทษจำคุก แต่การให้ข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานของรัฐโดยใช้เอกสารปลอมและรู้ว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารปลอม ควรมีโทษจำคุกเป็นต้น

¹⁵² Australian Institute of Criminology (www.aic.gov.au/criminal_justice_system.aspx) (อ้างถึงใน วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, น. 10-13)

2. ปรับ (Fines) การปรับทางอาญานี้แตกต่างจากการปรับทางแพ่ง (Pecuniary penalty) แม้ว่า ผู้ถูกปรับมีหน้าที่ต้องชำระเงินค่าปรับเหมือนกันก็ตาม โดยการปรับทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำการอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่โทษปรับทางแพ่งเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้กระทำการอันกฎหมายห้าม (Illegal act) ไม่มีความสัมพันธ์กับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด

3. การตอบแทนชุมชน (Community service order) การตอบแทนชุมชนมีลักษณะกึ่งระหว่างโทษอาญากับโทษทางแพ่ง คล้ายกับการปรับดังกล่าวข้างต้น การพิจารณาว่าการตอบแทนชุมชนใดเป็นโทษทางอาญาหรือโทษทางแพ่งจึงต้องพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์เดียวกับการปรับดังกล่าวมาแล้ว

ในอดีตประเทศต่างๆ รวมทั้งสหพันธรัฐออสเตรเลีย กำหนดโทษจำคุกแก่การกระทำ ความผิดเกือบทุกประเภท ทั้งความผิดร้ายแรงและความผิดไม่ร้ายแรง เพราะนอกจากจะเป็นการตัด ผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้อย่างเด็ดขาดแล้ว การจำคุกยังทำให้ผู้กระทำความผิดหลายจำ ไม่กระทำความผิดซ้ำด้วย แต่การกำหนดโทษจำคุกโดยไม่คำนึงถึงสภาพความร้ายแรงของการกระทำ ความผิดทำให้มีผู้ถูกจำคุกเป็นจำนวนมากจนกระทั่งเรือนจำไม่เพียงพอจำคุกผู้กระทำความผิด สภาพความเสื่อมโทรมของเรือนจำมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ต้องโทษ ทั้งยังทำให้เรือนจำ กลายเป็นแหล่งเรียนรู้การกระทำความผิดร้ายแรง แม้รัฐจะลงทุนด้านบุคลากรและงบประมาณเพื่อ เพิ่มจำนวนเรือนจำ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ต่อมาหลายประเทศรวมถึงออสเตรเลีย ได้เปลี่ยนแนวทางการลงโทษจำคุกใหม่ โดยใช้โทษจำคุกเฉพาะความผิดร้ายแรง และนำโทษกักขัง มาใช้กับความผิดไม่ร้ายแรง โดยการกักขังผู้กระทำความผิดในบ้านของผู้กระทำความผิดเอง (House arrest) หรือในสถานที่ที่กำหนด และติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อป้องกันผู้กระทำความผิด หลบหนี การเปลี่ยนแนวการลงโทษจำคุกนี้ ช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐที่เกี่ยวกับการจำคุกได้เป็น จำนวนมาก และเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้ที่กระทำ ความผิดร้ายแรงอันเป็นเหตุที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้การกระทำความผิดจากผู้กระทำความผิด ร้ายแรงได้

ในรัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย กรมราชทัณฑ์ (The Department of Corrective Services (DCS)) มีการบริหารจัดการผู้ต้องขังที่อยู่ในความดูแลกว่า 5,000 คน ในเรือนจำของรัฐ ทั้งหมด 14 แห่ง และเรือนจำเอกชน 2 แห่ง ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในการสร้างความมั่นใจ ในความปลอดภัยให้กับชุมชน ซึ่งความสำคัญของกรม และเรือนจำ ทั้งหมด ได้แก่ การควบคุม นักโทษ ความปลอดภัยของประชาชน ความปลอดภัยของนักโทษ และการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งเจ้าหน้าที่ ของกรมมีความมุ่งมั่นที่จะทำลายวงจรอาชญากรรมและลดจำนวนผู้ต้องขังที่กลับมาก่อทำ

ความผิดและกลับคืนสู่การดูแลของเรือนจำ¹⁵³ ภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติเรือนจำ ค.ศ. 1981 ของรัฐเวสเทิร์น แห้งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นเพื่อจุดประสงค์ คือ เป็นการกำหนดการจัดตั้งการควบคุมดูแลและรักษาความปลอดภัยของเรือนจำ รวมถึงการควบคุมตัวและสวัสดิภาพของผู้ต้องขังและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดย เรือนจำของรัฐ ทั้งสิ้น 14 เรือนจำนั้น มีการจำแนกประเภทการรักษาความปลอดภัย (ต่ำสุด ปานกลาง และสูงสุด) ในเขตนครหลวงและเขตภูมิภาค ส่วนเรือนจำเอกชน Serco Australia ดำเนินกิจการเรือนจำในเขตนครหลวง 2 แห่งคือเรือนจำ Acacia ซึ่งเป็นเรือนจำระดับการรักษาความปลอดภัยขนาดกลางซึ่งสามารถรองรับนักโทษชาย 1,000 ราย และ Wandoo Reintegration Facility ซึ่งเป็นเรือนจำที่มีระดับการรักษาความปลอดภัยต่ำสุดใน Murdoch สำหรับชายหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี

3.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำของรัฐเวสเทิร์น แห้งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ตามมาตรา 83 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพของนักโทษและเพื่อความสำเร็จของการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษเข้ามาในชุมชน เพื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีเมตตาหรือมีมนุษยธรรมและครอบครัวของพวกเขา เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้การแพทย์หรือสุขภาพบริการแก่นักโทษ และเพื่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของความยุติธรรม

3.2.2.1 การเดินทางออกไปทำงานนอกเรือนจำ

หากกล่าวถึงการลงโทษทางอาญาโดยการตอบแทนชุมชนนั้น ตามมาตรา 95 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 แห่งรัฐเวสเทิร์น แห้งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้มีการกล่าวถึงการอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถออกไปทำกิจกรรมและทำงานสาธารณะได้เพื่อเป็นการชดเชยสังคมและยังเป็นการพัฒนาพฤตินิสัยและบูรณาการให้ผู้ต้องขังเข้ากับสังคมก่อนได้รับการปล่อยตัว

การปล่อยตัวผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ หรือ Work Release Program เป็นมาตรการกึ่งควบคุม (Semi-Custodial Measure) ซึ่งใช้ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และบางประเทศในทวีปยุโรป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. จูงใจให้ผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกระยะยาวพยายามประพฤติตนดี 2. นำสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง 3. เตรียมความพร้อมผู้ต้องขังให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้อย่างมีคุณภาพ

¹⁵³ อ่านเพิ่มเติมใน www.correctiveservices.wa.gov.au/prisons/

นอกจากนั้น การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปปฏิบัติงานภายนอกเรือนจำได้อย่างมีอิสระจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความตึงเครียด ซึ่งเกิดจากการต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน โดยพยายามให้ผู้ต้องขังใช้เวลาอยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุด ด้วยการอนุญาตให้ออกไปปฏิบัติงานภายนอกเรือนจำในเวลากลางวัน โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุม แต่จะต้องกลับเข้าเรือนจำหลังจากเสร็จงาน

ผู้ต้องขังทุกคนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด มีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวออกไปทำงานภายนอกเรือนจำก่อนพ้นกำหนดโทษ โดยคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขังเพื่อปล่อยตัวออกไปทำงานนอกเรือนจำ (Work Release Selection Committee) เป็นผู้พิจารณาอนุญาต โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้¹⁵⁴

1. กำหนดโทษ
2. ระยะเวลาที่ศาลสั่งห้ามพักการลงโทษ
3. ประวัติการต้องโทษของผู้ต้องขัง
4. ลักษณะการกระทำความผิด
5. ประวัติเกี่ยวกับการทำงาน
6. สภาพครอบครัว

รัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้มีการกำหนดให้นักโทษสามารถได้รับอนุญาตออกไปนอกเรือนจำเพื่อร่วมโครงการการจ้างงานนักโทษ (Prisoner Employment Program (PEP))¹⁵⁵ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสของนักโทษ ให้ได้รับการจ้างงานที่มีค่าจ้างหลังจากพ้นโทษออกจากเรือนจำ และรวมถึงการทำงาน การหาประสบการณ์ การฝึกอาชีพ การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการแสวงหาการจ้างงานและค่าตอบแทนในการทำงาน¹⁵⁶ โดยความตั้งใจของกิจกรรมโครงการการจ้างงานของนักโทษ (PEP) คือการเตรียมความพร้อมให้กับนักโทษให้มากที่สุดสำหรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นหลังการปล่อยตัว และเพิ่มโอกาสในการกลับเข้าสู่ชุมชน ดังนั้น กิจกรรมการจ้างงานจะได้รับการอนุมัติหากเกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่

¹⁵⁴ ภัทธยา โชติภัทรสุมล, วารสารราชทัณฑ์ ข่าวราชทัณฑ์ 360 องศา, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2553), น. 40.

¹⁵⁵ Policy Directive 68 Prisoner Employment Program

¹⁵⁶ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program (PEP) - Procedures. ข้อ 4.1 General

เหมาะสมก่อนที่จะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง¹⁵⁷ โดยกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่¹⁵⁸ การจ้างงานการหา
ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรมวิชาชีพรวมทั้งการเข้าศึกษาในด้านเทคนิคและการศึกษาต่อ
(เว้นแต่จะมีระยะเวลาไม่เกินสี่ (4) สัปดาห์) เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยในชุมชน กิจกรรมที่เกี่ยวกับ
การทำงานทำหลักสูตรระยะเวลามากกว่าสี่ (4) สัปดาห์

โดยกิจกรรมดังกล่าวไม่รวมถึง การจ้างงานและที่ระบุไว้ใน กิจกรรมภายนอก ที่ระบุไว้
ตาม Policy Directive 53 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน หรือการเข้าร่วมโครงการการศึกษา
ระยะสั้นและหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพที่น้อยกว่า 4 สัปดาห์ หรือการเข้าร่วมงานใดงานหนึ่ง และ
การจ้างงาน ตาม Policy Directive 53 รวมถึง การออกนอกเรือนจำเพื่อการฟื้นฟูที่สอดคล้องกับการ
ลาเพื่อการปรับตัวเข้าสู่สังคม (Policy Directive 66 Re-Integration Leave (RIL)) หรือ โครงการ
ฟื้นฟูทางสังคม (Policy Directive 79)

โดยทั่วไปใบอนุญาตออกนอกเรือนจำสำหรับวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในโครงการ
การจ้างงานนักโทษ (PEP) จะกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 12 ชั่วโมงต่อวัน โดยรวมเวลาเดินทางไป
และกลับจากเรือนจำ และจะไม่รวมถึงรูปแบบของการค้างคืน¹⁵⁹ โดยการจ้างงานต่อเนื่องที่มี
ระยะเวลามากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะถือว่าเป็นการจ้างงานเต็มเวลา ส่วนการจ้างงานต่อเนื่อง
ที่มีระยะเวลาน้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์จะถือว่าเป็นการจ้างงานไม่เต็มเวลา¹⁶⁰

1. คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะสมัครเข้าร่วมโครงการ¹⁶¹

1.1 นักโทษที่จะมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการการจ้างงาน (PEP) คือ นักโทษต้องอยู่
ในช่วงระยะเวลา 12 เดือนก่อนวันที่มีสิทธิ์ได้รับการปล่อยตัว กล่าวคือ ระยะเวลา 12 เดือน ก่อน
วันที่นักโทษมีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการเข้าร่วมโครงการปล่อยตัวก่อนกำหนด (EED) (ใน
กรณีที่มีระยะเวลาพักการลงโทษ) ก่อนวันที่ปล่อยตัว(EDR)(ถ้ามีระยะเวลาดำหนดแน่นอน หรือ
การพักการลงโทษถูกปฏิเสธ), วันที่ตรวจสอบการพักการลงโทษ (ในกรณีที่การพักการลงโทษ

¹⁵⁷ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program (PEP)-Procedures. ข้อ 4.2 Employment related activities

¹⁵⁸ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program-Procedures. ข้อ 4.2 Employment related activities

¹⁵⁹ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program-Procedures ข้อ 12 Commencement of the program

¹⁶⁰ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program-Procedures ข้อ 18.9

¹⁶¹ Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program-Procedures ข้อ 3 Prisoners' eligibility to apply

ได้รับการปลดปล่อย) หรือวันปล่อยตัวตามคำสั่งการประกันตัว หรือวันใด ๆ ที่ถูกพิจารณาให้เป็นวันปล่อยตัวที่เร็วที่สุด

1.2 โดยทั่วไปการจ้างงานที่ได้รับค่าจ้างอาจเกิดขึ้นได้ในช่วง 6 เดือนก่อนที่จะมีการปล่อยตัวนักโทษ หรือในช่วง 6 เดือน ก่อนการเข้าสู่โครงการฟื้นฟูทางสังคม ในกรณีที่นักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต นักโทษอาจขอรับการพิจารณาในช่วงเวลาก่อน 3 เดือน ก่อนที่จะมีคุณสมบัติในการเริ่มทำงานแบบมีค่าจ้างได้

1.3 สำหรับนักโทษที่ต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมใน PEP ควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคม ที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว (อ้างอิงไป Policy Directive 79 –Re-Socialisation Programmes) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการฟื้นฟูทางสังคม โดยทบทวนความเหมาะสมของนักโทษต่อการมีส่วนร่วมในโครงการการจ้างงาน (PEP) ควรจะได้รับการรับรองโดยเรือนจำ โดยการปรึกษาหารือกับ ฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (The Sentence Management) หากพิจารณาแล้วเห็นว่านักโทษมีความเหมาะสม นักโทษอาจมีส่วนร่วมในโครงการการจ้างงาน (PEP) ต่อไป โดย ฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Sentence Management) จะบันทึกข้อมูลในเอกสารการตัดสินใจอนุญาตการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในโครงการการจ้างงาน (PEP)

1.4 นักโทษต้องเป็นนักโทษที่ถูกคุมขังและได้รับคะแนนการประเมิน ณ ปัจจุบัน ในระดับความปลอดภัยขั้นต่ำ ถึงจะมีสิทธิ์สมัครเข้าร่วมโครงการการจ้างงาน (และต้องอยู่ในทัณฑสถานที่มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ ยกเว้นที่กำหนดไว้ ตามข้อ 3.5.6 Prisoners' eligibility to apply)

2. การประยุกต์ใช้และการประเมินผล - การประยุกต์ใช้กับนักโทษ¹⁶²

2.1 การมีส่วนร่วมใน โครงการการจ้างงาน (PEP) ถูกจัดให้เป็นสิทธิพิเศษที่นักโทษจะได้รับ และการสมัครเข้าร่วมจะได้รับการประเมินตามความสัมพันธ์ของ ความสัมฤทธิ์ผลในการกลับคืนสู่สังคม พฤติกรรมที่ดีของนักโทษ และประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ โดยความปลอดภัยและผลประโยชน์ของชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น เมื่อมีการให้คำแนะนำ หรือ มีการอนุมัติการเข้าร่วม นักโทษนั้นต้องได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับความเสี่ยงขั้นต่ำของความปลอดภัยและความมั่นคงของชุมชน

2.2 นักโทษอาจเสนอชื่อนายจ้าง / สถานศึกษาหรือการจ้างงานหรือการศึกษาในใบสมัครหรืออาจจะได้รับการประเมินเพื่อความเหมาะสมของโครงการการจ้างงาน (PEP) กับนายจ้าง / สถานศึกษาที่กำหนดในภายหลังโดยผู้ควบคุมการจ้างงาน (Employment Coordinator)

¹⁶² Policy Directive 68 - Prisoner Employment Program - Procedures ข้อ 4.Application and assessment - Prisoner's application

2.3 นักโทษที่มีสิทธิ์ต้องยื่นคำร้องเพื่อเข้าร่วมโครงการการจ้างงาน (PEP) โดยการกรอกใบสมัครเพื่อเข้าร่วมโครงการ ก่อน 3 เดือน ก่อนวันที่คาดว่าจะเริ่มโครงการการจ้างงาน (PEP) เจ้าหน้าที่เรือนจำ (Prison staff) หรือผู้ควบคุมการจ้างงาน (Employment Coordinator) จะช่วยเหลือนักโทษในขั้นตอนการสมัครรวมถึงการเขียนใบสมัคร ในกรณีที่มีความจำเป็น เจ้าหน้าที่ควรเป็นผู้กระตือรือร้นในการเข้าหาและช่วยเหลือนักโทษที่มีสิทธิ์สมัคร นักโทษควรแนบรายละเอียดใดๆ เกี่ยวกับสถานประกอบการ/สถานศึกษาหรือการจ้างงานที่เสนอ หรือกิจกรรมการศึกษา และส่งคำร้องขอไปยังผู้ควบคุมบริหารจัดการคดี ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) หรือผู้ควบคุมการจ้างงาน (The Employment Coordinator)

2.4 โดยทั่วไปเมื่อนักโทษสมัครเข้าร่วมโครงการการจ้างงาน (PEP) โดยไม่ได้ระบุตัวของนายจ้าง/สถานศึกษาหรือกิจกรรมที่เสนอ โครงการการจ้างงาน (PEP) จะไม่ดำเนินการจนกว่า จะได้รับการระบุ นายจ้าง / สถานศึกษา หรือกิจกรรม โดยผู้ควบคุมจ้างงาน (Employment Coordinator)

3.2.2.2 การออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวัน

กิจกรรมภายนอกเรือนจำมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักโทษมีโอกาสมากขึ้นสำหรับการฟื้นฟู และเกิดการเชื่อมต่อกับสังคมอีกครั้งก่อนที่พวกเขาจะถูกปล่อยตัวโดยการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ กิจกรรมนอกเรือนจำสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต ให้พวกเขามีความรู้และทักษะที่จะช่วยให้พวกเขามีชีวิตอยู่โดยไม่ทำผิดกฎหมาย ให้โอกาสสำหรับพวกเขาที่จะปรับปรุงตัวเองผ่านการศึกษาและการฝึกอบรม ช่วยให้นักโทษตอบแทนสังคมจากอาชญากรรมที่พวกเขาได้ทำขึ้น โดยความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมของพวกเขาเอง โดยกิจกรรมนอกเรือนจำเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับประเมินความปลอดภัยของนักโทษ

นักโทษที่มีสิทธิ์ได้รับการพิจารณานั้นกำหนดเฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ โดยเป็นไปตามข้อกำหนดในเรื่องความเหมาะสมและคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน Policy Directive 53 – External Activities – Procedures ข้อ 6 โดยสำหรับนักโทษที่ต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายนอกเรือนจำ ควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคมที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว

กิจกรรมที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติตามที่เหมาะสม Policy 9, 25 และ 53 โดยผู้อนุมัติให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมนี้ได้ คือ ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ (The Assistant Commissioner Re-Entry and Services (ACRS)) โดยต้องอนุมัติสำหรับกิจกรรมภายนอก

เรือนจำที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติเรือนจำ 1981 และขึ้นตอนตาม Policy 53¹⁶³ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้รวมถึง¹⁶⁴

การศึกษาและกิจกรรมการจ้างงานที่ไม่รวมอยู่ใน Policy Directive 68 (โครงการการจ้างงานนักโทษ)

การทำงานชุมชน (เช่น การทำสวน การบำรุงรักษาทำความสะอาด การบูรณะ)

งานการกุศล หรือ ความสมัครใจ

การบำรุงรักษาทรัพย์สิน และ ความสัมพันธ์กับชุมชน

การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจำคุกหรืองานราชทัณฑ์ทั่วไป

สันตนาการและกิจกรรมสันตนาการ

การปฏิบัติทางศาสนา (เช่น การเข้าร่วมในศาสนสถาน)

อื่นๆ (รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการซื้อเสื้อผ้า เสรีภาพในการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารก่อนการปล่อยตัว)

โดยนักโทษอาจออกนอกเรือนจำได้มากกว่า 1 ครั้ง แต่การออกนอกเรือนจำในแต่ละครั้งต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมงรวมระยะเวลาการเดินทาง¹⁶⁵ ไปและกลับจากเรือนจำ โดยอย่างไรก็ตาม การอนุญาตที่ต่อเนื่องอาจก่อให้เกิดการพังก้างคั้นด้วยก็ได้

¹⁶³ Policy Directive 53 ข้อ 4.2.1 The Assistant Commissioner Re-Entry and Services (ACRS) shall be the approver for external activities in accordance with the Prisons Act 1981 and Policy Directive 53 – Procedures.

¹⁶⁴ Policy Directive 53 ข้อ 4.2.2 Such activities include:
Education and employment activities which are not included in Policy Directive 68 - Prisoner Employment Program (PEP) (ie one-off absences, short education and vocational courses of less than 4 weeks duration and career and employment expos).

Community work (such as gardening, maintenance, clean-ups, restorations)

Charitable or voluntary work Policy Directive 53 – External Activities Page 4 of 5

The maintenance of community assets and relationships

Work associated with the prison or the Department generally

Recreation and leisure activities

Religious observance (such as attendance at places of worship)

Other (including to facilitate the purchase of liberty clothing, opening bank accounts prior to release etc).

¹⁶⁵ Policy Directive 53 - External Activities - Procedures . ข้อ 7.The Absence Permit

การกำหนดกิจกรรม¹⁶⁶ สำหรับผู้ต้องขังนั้น ผู้อำนวยการเรือนจำจะไม่บังคับให้นักโทษเข้าร่วมกิจกรรมที่มี ยกเว้นเป็นความจำเป็นที่จะต้องใช้นักโทษทำงานสำหรับงานทางการแพทย์ และจะไม่บังคับนักโทษเพื่อมีส่วนร่วมในการทำงาน เว้นแต่ นักโทษจะร้องขอ และได้รับความยินยอมในการทำงานดังกล่าว

โดยผู้อำนวยการเรือนจำ อาจมอบหมายให้นักโทษในการทำงาน ในการฝึกอบรม ปฏิบัติงานอุตสาหกรรม การทำงานการเกษตรของเรือนจำ กิจกรรมบำรุงรักษาทำความสะอาด เรือนจำ หรือกิจกรรมใดของเรือนจำที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยผู้อำนวยการเรือนจำจะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าการอนุมัติตามใบอนุญาตออกนอกเรือนจำ สำหรับนักโทษ นั้นเกี่ยวข้องกับการทำงาน หรือกิจกรรมนอกเรือนจำ หรือการอำนวยความสะดวกภายนอก

การมอบหมายกิจกรรมภายนอกแก่ผู้ต้องขัง¹⁶⁷

1. เมื่อเจ้าหน้าที่มอบหมายให้นักโทษเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ จะพิจารณาจากการดำเนินงานของผู้ต้องขังที่ผ่านมา ความต้องการในการกำกับดูแล และทักษะพิเศษหรือความต้องการของผู้ต้องขัง

¹⁶⁶ Policy Directive 25 ข้อ 2 Assigning Activities

2.1. The superintendent shall not compel a prisoner to participate in an activity with the exception that they may require a medically fit prisoner to work.

2.2 The superintendent shall not require a remand prisoner to engage in work unless they request and consent to such work.

2.3 The superintendent may assign prisoners to work in an industrial workshop, primary activities on a prison farm, prison maintenance, cleaning activities, activities in relation to the operation of the prison, or any similar activity.

2.4 The superintendent shall ensure that an approved Absence Permit is made for prisoners that engage in work or activities outside the prison or external facility.

¹⁶⁷ Policy Directive 25 ข้อ 4. Assigning Prisoner to Constructive Activities

4.1 When an officer assigns a prisoner to a constructive activity on behalf of the superintendent, they shall give consideration to the conduct, past performance, supervisory requirements, and special skills or needs of the prisoner.

4.2 When an officer assigns a prisoner to a constructive activity on behalf of the superintendent they shall give consideration to a prisoner's desire to improve knowledge and skills when determining a suitable placement for a prisoner.

4.3 Officers shall assign prisoners to constructive activities in a manner consistent with the Prisoner Constructive Activity Profile and other directions from Superintendent.

2. เมื่อเจ้าหน้าที่มอบหมายให้นักโทษเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ จะพิจารณาจากความต้องการของผู้ต้องขังที่จะปรับปรุงความรู้ทักษะในการกำหนดตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขัง

3. เจ้าหน้าที่ต้องจัดให้นักโทษเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ในลักษณะที่สอดคล้องกับรายละเอียดของกิจกรรมที่สร้างสรรค์และตามแนวทางอื่นๆ จากผู้อำนวยการเรือนจำ (Superintendent)

สำหรับนักโทษที่ต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมใน PEP ควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคม ที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้ว

การทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์นั้นผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของการออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมดังกล่าวว่าผู้ต้องขังควรมีการควบคุมของเจ้าหน้าที่หรือไม่ และหากมีการควบคุมจะต้องกำหนดคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการควบคุมด้วย¹⁶⁸ โดยการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์นั้นจะไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังทำงานในลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินงานที่เป็น “งานอดิเรก” และ “งานส่วนบุคคล” ในช่วงเวลาของการทำงาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง¹⁶⁹

3.2.2.3 การลาพัก

1. การเข้าร่วมพิธีศพ (Funerals)¹⁷⁰ และการเยี่ยมผู้ป่วยหนัก (Visiting dangerously ill persons)¹⁷¹

ผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้ลาพัก ซึ่งรวมถึงการร่วมพิธีศพ และการเยี่ยมผู้ป่วยหนักก่อนเสียชีวิต ซึ่งการร่วมพิธีศพ และการเยี่ยมผู้ป่วยหนักนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่ติดตามไปด้วยเสมอ โดยจะมีการพิจารณาอนุญาตเฉพาะการร่วมพิธีศพ และการเยี่ยมผู้ป่วยหนัก ภายในรัฐเพียงเท่านั้น

การร่วมพิธีศพในที่นี้นั้นจะรวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต เช่น พิธีระลึกถึงผู้ตาย การไปศุภศพ การไปเยี่ยมหลุมฝังศพ¹⁷² ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนักโทษจะไม่สามารถได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมการคารวะศพได้ เว้นแต่ นักโทษไม่สามารถเข้าร่วมพิธีฝังศพอื่นๆ ดังกล่าวได้¹⁷³

¹⁶⁸ Policy Directive 53 – External Activities – Procedures . ข้อ 6.10

¹⁶⁹ Policy Directive 25 ข้อ 7.3 Officers shall not allow prisoners, working in prison workshops, from undertaking "hobby" and "personal" work during work hours unless approved by a relevant officer.

¹⁷⁰ Policy Directive 9 Permits for Absence – Procedures ข้อ 8.1 Funerals

¹⁷¹ Policy Directive 9 Permits for Absence – Procedures ข้อ 8.2 Visiting dangerously ill persons

¹⁷² Policy Directive 9 ข้อ 8.1.1 Funerals shall include other like activities in relation to the death of a person, such as memorial services , viewing the deceased and visiting the gravesite.

¹⁷³ Policy Directive 9 ข้อ 8.1.2 Generally, a prisoner will not be approved to attend a viewing unless that prisoner is unable to attend other funeral like activities.

การเยี่ยมผู้ป่วยหนักนั้นผู้ป่วยจะต้องเป็นบุคคลตามที่แพทย์ให้การรับรองว่าเป็นบุคคลที่มีอาการป่วยหนัก หรือ ได้รับบาดเจ็บและถึงแก่ชีวิต¹⁷⁴ และโดยทั่วไปแล้วนักโทษจะได้รับอนุญาตให้ไปเยี่ยมผู้ป่วยหนักเพียงครั้งเดียว¹⁷⁵

ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย เมื่อนักโทษมาขึ้นคำร้อง มีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการบันทึกข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่นักโทษให้ไว้¹⁷⁶ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาประเภทความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับผู้ตาย หรือผู้ป่วย และจะพิจารณาเสนอความเห็นหากผู้ตายหรือผู้ป่วยหนักเป็นญาติที่ใกล้ชิดซึ่งหมายถึงครอบครัวใกล้ชิด รวมถึง ทางสายเลือด/แม่ตามกฎหมาย พ่อ พี่สาว/น้องสาว พี่ชาย/น้องชาย ลูกชาย ลูกสาว ปู่ย่า ตายาย หรือสามีปัจจุบัน ภรรยาหรือคู่สมรสโดยพฤตินัยของนักโทษ ซึ่งไม่รวมถึงหลานชายหลานสาว ญาติ ลุง ป้า หลาน¹⁷⁷ หรือเจ้าหน้าที่พิจารณาว่ามีความสัมพันธ์ที่สามารถยกเว้นให้ได้ เช่น เป็นที่ดูแลตั้งแต่เด็ก¹⁷⁸ ซึ่งคณะกรรมการผู้ช่วย (Assistant Commissioner Custodial Operations) หรือ ตำแหน่งที่สูงกว่า (or a higher approving authority) จะเป็นผู้อนุมัติ¹⁷⁹ โดยอาจจะกำหนดแผนในการส่งนักโทษไปอยู่อีก

¹⁷⁴ Policy Directive 9 ข้อ 8.2.1 A person is considered dangerously ill where medical advice indicates that their illness or injury is life threatening and that death is imminent.

¹⁷⁵ Policy Directive 9 ข้อ 8.2.5 Generally, only a single visit will be approved to visit a dangerously ill person.

¹⁷⁶ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.3 The Designated Superintendent of the prison at which the prisoner makes an application to attend a funeral or visit a dangerously ill person, shall have responsibility for ensuring that an officer records and verifies information given by the prisoner.

¹⁷⁷ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.4. Immediate family includes Biological /legal mother, father, sister, brother, son, daughter, grandparent or current husband, wife or de -facto partner of the prisoner. It does not include nephew / niece, cousin, uncle / aunt, grandchild, great grandparent, in -law or other extended family.

¹⁷⁸ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.4 While completing the relevant checklist, officers shall consider the type of the relationship between the prisoner and the deceased / dangerously ill person. Officers should only recommend attendance if the deceased or dangerously ill person is an immediate family member or if the Officer considers the relationship to be exceptional (ie primary care giver).

¹⁷⁹ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.4 Exceptional relationship is generally limited to a primary care giver relationship only. Only the Assistant Commissioner Custodial Services or a higher approving authority can approve an absence permit for this type of relationship after recommendation by Sentence Management.

เรือนจำที่ใกล้กับสถานที่ที่นักโทษจะไปเป็นการชั่วคราว ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การโอนย้ายนักโทษ¹⁸⁰

นอกจากการความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและผู้เสียชีวิตหรือผู้ป่วยที่จะเป็นหลักการพิจารณาที่สำคัญในการพิจารณาอนุมัติหรือไม่แล้ว การรักษาความปลอดภัย และการขนส่งเดินทาง และอุปกรณ์หรือเหยื่อจะถูกนำมาพิจารณาด้วย โดย เจ้าหน้าที่ที่จะต้องบันทึกและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ โดยมีเนื้อหา คือ¹⁸¹ การตรวจความถูกต้องหรือความสำคัญของความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้เสียหายที่เกี่ยวข้องกับคดีและที่อาจจะรู้จักกับนักโทษ ซึ่งจะต้องคว่าผู้เสียหายจะไปในสถานที่ดังกล่าวหรือไม่ รวมถึงการพิจารณามาตรการความปลอดภัยอื่นๆ

ในการให้ความเห็นหรือการตัดสินใจคำร้องขออนุญาตออกจากเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลและผู้มีอำนาจอนุมัติจะต้องพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และที่อยู่ในใบคำร้องของนักโทษ คือ¹⁸² ความเสี่ยงและความปลอดภัยของสาธารณะชน ความสำเร็จในการออกจากเรือนจำ (โอกาสในการ

¹⁸⁰ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.6 Where a prisoner intends on applying for a permit to attend a funeral or visit a dangerously ill person and the prisoner has an immediate family relationship or exceptional relationship, the Authorised Assistant Superintendent shall make arrangements for the prisoner's temporary transfer to the prison closest to the planned activity. This does not include prison-to-prison transfers in the metropolitan area.

¹⁸¹ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.5 In assessing the application and formulating a recommendation, the Designated Superintendent shall ensure an officer has obtained and documented all details available from external parties as required, including:

establishing the validity or importance of the stated relationship

any victim issues including whether the victim was known to the prisoner and if so, whether they are likely to be attending

any security considerations

¹⁸² Policy Directive 9 ข้อ 6.3 In making a recommendation or decision regarding an application for an Absence Permit, officers, Superintendents and approving authorities shall consider and address in their recommendations/decisions, issues dealing with:

Risk to the safety of the public

Likelihood of successfully completing the absence

Behaviour whilst in custody

A prisoner's listing as a Special Profile Offender.

กลับสู่เรือนจำ) พฤติกรรมของนักโทษในระหว่างที่อยู่ในความดูแล และบัญชีรายชื่อของนักโทษ เป็นนักโทษที่เป็นผู้กระทำความผิดพิเศษ (ร้ายแรง)

โดยการพิจารณาความเสี่ยงและความปลอดภัยของสาธารณะชน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลและผู้มีอำนาจอนุมัติจะต้องพิจารณาตามปัจจัยด้วยว่าสามารถส่งผลกระทบต่อเงื่อนไข หรือสถานที่ ต้องห้ามในการออกนอกเรือนจำ โดยปัจจัยต่างๆ นั้น ได้แก่ ประวัติการหลบหนี ประวัติการกระทำผิดของนักโทษร่วมไปถึงระดับความรุนแรง พฤติกรรมก่อเหตุ ประวัติของผลรับในการยื่นขอ อนุญาตออกจากเรือนจำที่ได้ถูกอนุมัติหรือถูกเพิกถอน ประวัติการกระทำผิดในเรือนจำของ นักโทษ และการรายงานความประพฤติในขณะที่จำคุก และจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องความสนใจ ผลประโยชน์ของโจทก์ และคำสั่งอื่นๆนอกเหนือคำสั่งของศาล¹⁸³

การพิจารณาอนุมัตินั้น หากเป็นนักโทษที่มีการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นสูง (High Security Escort) ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ (Superintendent Administration) จะเป็นผู้พิจารณา การอนุญาต/รับรอง ภายใต้ความเห็นผู้อำนวยการฝ่ายรักษาความปลอดภัย (Director, Security Service)¹⁸⁴ และการหารือกับผู้จัดการที่มีหน้าที่ดำเนินงานปกครองผู้ใหญ่ (Adult Custodial Operations Duty Manage) แต่สำหรับนักโทษอื่นๆ ฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา ผู้ช่วย ผู้อำนวยการเรือนจำ และรองผู้อำนวยการเรือนจำจะเป็นผู้อนุมัติ¹⁸⁵ โดยจะได้รับคำแนะนำจากฝ่าย บริหารจัดการการตัดสิน (The Sentence Management Directorate)

¹⁸³ Policy Directive 9 ข้อ 6.4 In determining the risk to the safety of the public, officers, Superintendents and approving authorities shall consider the following factors that may affect conditions or restrictions placed on the absence:

The prisoner's escape history

The prisoner's offence history including the nature and seriousness of offences and pattern of offending behaviour

The outcome (including cancellation) of any previous absence permits granted to the prisoner

The prisoner's prison charge history and any prison management reports

The interests of the victim and the existence and effect of any restraining order/other court orders.

¹⁸⁴ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.10 All applications from High Security Escort prisoners recommended by Sentence Management are to be referred to the Superintendent Administration for approval in consultation with the Director, Security and Response Services.

¹⁸⁵ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.12 For all other prisoners, the Assistant Commissioner Re-Entry and Services, and the Deputy Commissioner Adult Custodial may approve absence permits for the prisoners to attend funerals or a visit to a dangerously ill person.

เมื่อมีการอนุมัติให้ผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำแล้ว ผู้อำนวยการฝ่ายรักษาความปลอดภัย และตอบสนองการบริการ (Director Security and Response Services) จะเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน นักโทษ และเจ้าหน้าที่ สำหรับกรณีที่มีการไปเยี่ยมผู้ป่วยหนักหรือเข้าร่วมกิจกรรมงานศพจัดขึ้นในที่อยู่อาศัย¹⁸⁶

นักโทษจะได้รับการแจ้งผลการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ หากคำร้องขอไม่ได้รับการอนุมัติ นักโทษมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ผลการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้แจ้งถึงขั้นตอนการยื่นอุทธรณ์

ผู้ต้องขังมีสิทธิอุทธรณ์ได้หนึ่งครั้งต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมงานศพหรือการเยี่ยมผู้ป่วยที่เป็นอันตรายเท่านั้น¹⁸⁷ แต่จะไม่มีสิทธิอุทธรณ์การตัดสินใจที่ทำโดยคณะกรรมการ (Commissioner)¹⁸⁸ โดยผู้ที่พิจารณาคำขออุทธรณ์คือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ในระดับที่สูงกว่าถัดจากผู้ทำการตัดสินใจในคำขอครั้งแรก¹⁸⁹

ในกรณีที่คำร้องขอหรือคำอุทธรณ์ของผู้ต้องขังไม่ได้รับการอนุมัติ เจ้าหน้าที่อาจจะพิจารณาทางเลือกในการเข้าร่วมอื่นๆ กรณีดังต่อไปนี้ แก่ผู้ต้องขัง¹⁹⁰

1. ย้ายนักโทษไปยังเรือนจำที่ใกล้ที่สุดเพื่อเข้าเยี่ยมสมาชิกครอบครัวและชุมชน
2. ให้ดำเนินการไว้อาลัยภายในเรือนจำ
3. การผ่อนปรนในการจัดการเข้าเยี่ยมของครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าว
4. การให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในการเขียนบางอย่างเพื่ออ่าน งานศพ
5. การเชื่อมต่อวิดีโอกับสมาชิกครอบครัวก่อน, ระหว่าง และ/หรือ ภายหลังจากงานศพ

¹⁸⁶ Policy Directive 9 ข้อ 8.3.9 Where a prisoner has applied to visit a dangerously ill person or attend a funeral like activity in a residential property, Sentence Management shall request the Director Security and Response Services to provide a recommendation in relation to the application with regard to the personal safety of the community, prisoner and/ or staff .

¹⁸⁷ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.1 A prisoner has the right to one (1) appeal only against a decision relating to attendance at a funeral or visit to a dangerously ill person.

¹⁸⁸ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.2 Prisoners are ineligible to appeal decisions made by the Commissioner.

¹⁸⁹ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.6 Appeals will be considered by the next higher level of delegated authority from the decision maker in relation to the initial application .

¹⁹⁰ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.9 Where a prisoner has not been approved to attend a funeral / visit a dangerously ill person the alternatives to attendance include the following : ...

6. การให้ความสะดวกในการโทรศัพท์ถึงสมาชิกครอบครัวหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือคนสำคัญอื่นๆ

7. การฉายภาพบันทึกงานศพ และ/หรือ

8. กิจกรรมตามสมควรทางประเพณีอื่นใดที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบอำนาจถือว่าเป็นการเหมาะสม

โดยผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) พิจารณาเสนอทางเลือกอย่างน้อย 1 ทางเลือก ตามที่กล่าวมาโดยไม่ต้องพิจารณาถึงเหตุผลที่ไม่มีการอนุมัติ¹⁹¹

2. การเข้าเยี่ยมมารดาของบุตรทันทีหลังคลอด (Prisoner visit to mother of their child immediately post birth)¹⁹²

ผู้ต้องขังที่มีความปลอดภัยขั้นต่ำเท่านั้นที่สามารถยื่นคำร้องเพื่อการไปเยี่ยมมารดาของบุตรได้ที่สถานพยาบาลทันทีหลังคลอดบุตรของผู้ต้องขัง¹⁹³ โดยเรือนจำจะต้องทำรายการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังกับแม่ และสถานพยาบาลที่เกี่ยวข้องต้องให้คำแนะนำในการยืนยันการคลอดบุตร ผู้ต้องขังจะไม่ได้รับการอนุญาตจนกว่าจะมีการคลอดบุตร¹⁹⁴

เรือนจำจะส่งเอกสารไปยังฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Sentence Management) เพื่อดำเนินการต่อไปสำหรับการพิจารณาอนุญาตโดยผู้มีอำนาจตามที่มีการมอบหมาย (relevant delegated authority) โดยเวลาหลังจากชั่วโมงทำงานเอกสารจะถูกส่งต่อไปยังคณะทำงานของกรมราชทัณฑ์ (The Department of Corrective Services (DCS) เพื่อให้ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ (Superintendent Administration) ดำเนินการตัดสินใจ¹⁹⁵ โดยทั่วไป นักโทษที่อยู่ระหว่างการจำกัดการเข้าเยี่ยม การห้ามไปเยี่ยมบุตรจะไม่ได้รับการพิจารณาความเหมาะสม เว้นแต่ จะมั่นใจว่าการไปเยี่ยมบุตรนั้นได้รับการรับรองตามกฎหมายตาม Adult Custodial Rule 7 - Communication - Visits¹⁹⁶

¹⁹¹ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.10 The Authorised Assistant Superintendent should consider offering at least one (1) of the options under section 8.4.9 should a prisoner's application not be approved. These options should be considered regardless of the reason for not approving an application.

¹⁹² Policy Directive 9 ข้อ 7.1 Prisoner visit to mother of their child immediately post birth

¹⁹³ Policy Directive 9 ข้อ 7.1.1.

¹⁹⁴ Policy Directive 9 ข้อ 7.1.2.

¹⁹⁵ Policy Directive 9 ข้อ 7.1.3

¹⁹⁶ Policy Directive 9 ข้อ 7.1.4

3. การลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (Re-Integration Leave (RIL))

โครงการเตรียมความพร้อมก่อนออกนอกเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังที่มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ มีจุดประสงค์เพื่อลดผลกระทบจากการถูกจำคุกและเพื่อช่วยเหลือในการปรับตัวเข้าสู่สังคมอีกครั้ง เมื่ออยู่นอกคุกผู้ต้องขังจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้สนับสนุนที่ได้รับการอนุมัติตามระยะเวลาการลาที่กำหนด ซึ่งหมายความว่าผู้กระทำความผิดที่ถูกจำคุกเป็นระยะเวลานานจะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถปรับตัวได้เมื่อพ้นโทษออกมา

คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่มีสิทธิสมัครเข้ารับการอนุญาตให้ลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง¹⁹⁷

1. ผู้ต้องขังต้องได้รับการจำคุกมาไม่น้อยกว่า 12 เดือน อย่างต่อเนื่อง
2. ผู้มีอำนาจอนุมัติอนุญาตให้ลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (RIL) ในช่วง 12 เดือนก่อนวันที่มีสิทธิได้รับการปล่อยตัว กล่าวคือ ระยะเวลา 12 เดือน ก่อนวันที่นักโทษมีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการเข้าร่วมโครงการปล่อยตัวก่อนกำหนด (EED) (ในกรณีที่มีระยะเวลาพักการลงโทษ) ก่อนวันที่ปล่อยตัว (EDR) (ถ้ามีระยะเวลาที่แน่นอน หรือการพักการลงโทษถูกปฏิเสธ) วันที่ตรวจสอบการพักการลงโทษ (ในกรณีที่การพักการลงโทษได้รับการผลักดัน) หรือวันปล่อยตัวตามคำสั่งประกันตัว หรือวันใดๆ ที่ถูกพิจารณาให้เป็นวันปล่อยตัวที่เร็วที่สุด
3. ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการประเมินการให้คะแนนสำหรับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ
4. ผู้ต้องขังที่เข้าตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอาญา (ผู้บกพร่องทางสติปัญญา) พ.ศ. 1996 หรือ ผู้ที่ไม่ได้ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ หรือ สถานที่อื่นที่กำหนดใน SS 3 หรือ 23 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำ 1981 ไม่มีสิทธิเข้าร่วม
5. ผู้ต้องขังที่ต้องจำคุกตลอดชีวิต จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (RIL) ได้ถ้าการลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคมนั้น เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่ได้รับการอนุมัติเพื่อการขัดเกลากฎทางสังคมอีกครั้ง
6. ผู้ต้องขังที่อาจจะต้องรับโทษ หรือ มีคำสั่งที่ได้รับการยืนยันการเนรเทศ หรือ ขับไล่ออกจากออสเตรเลียจะไม่ได้รับการพิจารณาให้ลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (RIL)
7. ผู้ต้องขังที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าร่วมกิจกรรมการลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (RIL)

¹⁹⁷ Policy Directive 66 ข้อ 2. Eligibility to Apply

8. ผู้ต้องขังจากเรือนจำ Casuaina เรือนจำ Albany Regional เรือนจำ Hakea เรือนจำ Bandyup Woman's หรือ เรือนจำ Acacia จะไม่ได้รับการอนุญาตเว้นแต่จะถูกกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น โดยผู้อำนวยการเรือนจำ (Superintendent) และผู้อำนวยการฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management)

9. ผู้ต้องขังจะต้องสามารถที่จะระบุหรือเสนอรายชื่อของผู้สนับสนุนที่จะมีสิทธิเป็นผู้สนับสนุนตามกิจกรรมการลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม RIL

โดยผู้ต้องขังจะต้องได้รับการประเมินความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของประชาชน ความปลอดภัยของตัวนักโทษเอง โอกาสในการประสบความสำเร็จเมื่อจบโครงการ และพฤติกรรมของผู้ต้องขังขณะอยู่ในความดูแล ดังนี้¹⁹⁸

ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของประชาชน ได้แก่ การรับรู้ของประชาชน ธรรมชาติของความคิดในปัจจุบันและก่อนหน้า ปัญหาของเหยื่อและคำสั่งสำคัญที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จของโครงการเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ประวัติทางจิตเวชและปัญหาสุขภาพจิต

ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้ต้องขังเอง ได้แก่ กฎหมายจารีตประเพณีและการพิจารณาการลงโทษทางวัฒนธรรม บทบัญญัติสำหรับนักโทษ ความต้องการทางการแพทย์ หรือ สุขภาพ

โอกาสในการประสบความสำเร็จเมื่อจบโครงการ ได้แก่ ผลการดำเนินงานก่อนหน้า การกำกับดูแลของชุมชนตามใบอนุญาต หรือ กรณีที่ไม่มีการประกันตัว หลักฐานจากครอบครัว และการสนับสนุนจากชุมชน ความเหมาะสมของผู้สนับสนุนและที่พัก

พฤติกรรมของนักโทษในขณะที่อยู่ในความดูแล ได้แก่ การปฏิบัติตัวของนักโทษ ในความดูแลรวมถึงเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น และค่าใช้จ่ายใดๆ การแจ้งเตือน ค่าใช้จ่ายในชั้นศาล ประวัติที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด และความรุนแรง ประวัติการพยายามและการหลบหนีที่เกิดขึ้นจริง

การประเมินผู้สนับสนุนมีลักษณะดังนี้

1. โดยทั่วไปแล้วผู้สนับสนุนจะไม่สามารถเป็นผู้สนับสนุนผู้ต้องขังมากกว่า 1 คน แต่อาจได้รับการอนุมัติภายใต้การบริหารความเสี่ยงที่สามารถรับผิดชอบได้¹⁹⁹

¹⁹⁸ Policy Directive 66 ข้อ 4. Assessing the Application

¹⁹⁹ Policy Directive 66 ข้อ 4.12 Generally, a sponsor shall not sponsor more than one prisoner at any given time, however, this may be approved subject to responsible risk management.

2. โดยทั่วไปแล้วผู้ต้องขังจะมีผู้สนับสนุนไม่เกิน 1 ราย (หรือ 2 ราย ในกรณีที่อยู่ใกล้เคียงกัน) ยกเว้นในกรณีที่เกิดความยากลำบากกับชั่วโมงการทำงาน การขนส่ง ระยะเวลา หรือปัญหาส่วนตัว²⁰⁰

3. ผู้ให้การสนับสนุนควรเป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้²⁰¹

3.1 โดยทั่วไปผู้สนับสนุนจะเป็นผู้มีรายได้ อายุไม่น้อยกว่า 25 ปี หรือมากกว่า

3.2 โดยทั่วไปผู้ให้การสนับสนุนไม่ควรมีประวัติอาชญากรรม อย่างไรก็ตามผู้สนับสนุนที่มีประวัติอาชญากรรมอาจยังคงได้รับการพิจารณาโดยคำนึงถึง สถานะทางการเงิน ระดับอายุ และวุฒิภาวะ ของผู้สนับสนุนที่ได้รับการเสนอ เวลาที่กระทำความผิด และลักษณะของการกระทำความผิด

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและผู้สนับสนุนควรมีมายาวนานตั้งแต่ก่อนที่จะถูกจำคุก และผู้สนับสนุนควรมีการเข้าเยี่ยม หรือติดต่อตามปกติตลอดเวลาที่ถูกจำคุก

3.4 ในกรณีที่นอกเหนือจากมาตรา 3.3 อาจมีการพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับผู้สนับสนุนที่อาจพิสูจน์ว่าเหมาะสมโดยอาศัยวิถีชีวิตและชุมชนทั่วไป ในกรณีนี้ความตั้งใจที่มีต่อ

²⁰⁰ Policy Directive 66 ข้อ 4.13 Generally, a prisoner shall have no more than one sponsor (or two sponsors at the same address) except where difficulties exist with working hours, transport, distance or personal issues.

²⁰¹ Policy Directive 66 ข้อ 4.14 Sponsors should meet the following criteria:

4.14.1 Generally, sponsors shall have reached the age of 25 years or more.

4.14.2 Generally, sponsors should not have a criminal record. However, a proposed sponsor with a criminal record may still be considered, taking into account the age and maturity level of the proposed sponsor, the time since the offence was committed and the nature of the offence.

4.14.3 The relationship between a prisoner and his/her sponsor should be long standing and should preferably have commenced prior to the prisoner's imprisonment with, where possible, the sponsor maintaining frequent contact, including regular visits throughout the prisoner's imprisonment.

4.14.4 Where section 4.14.3 does not apply, special consideration may be given to sponsors who may prove suitable through their general community standing and lifestyle. In this case, a commitment to the prisoner by the sponsor must have been demonstrated to the satisfaction of the Director Sentence Management.

4.14.5 The intended sponsor's home environment and attitude should complement the purpose of the program.

4.14.6 The sponsor shall be able to demonstrate a positive role model for the prisoner.

4.14.7 The sponsor must be able to stay in the company of the prisoner or comply with an approved supervision schedule at all times.

นักโทษของผู้สนับสนุนจะต้องได้รับการนำเสนอเพื่อความพึงพอใจของผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร
จัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management)

3.5 สภาพแวดล้อมที่อาศัยของผู้สนับสนุน ทักษะและวัตถุประสงค์ต่อโครงการ

3.6 ผู้สนับสนุนสามารถแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ต้องขัง

3.7 ผู้สนับสนุนจะต้องสามารถดูแลผู้ต้องขังทั้งในสถานประกอบการหรือตลอด
ช่วงเวลาที่ได้รับการอนุมัติ

เงื่อนไขของกิจกรรมการลาเพื่อการกลับคือผู้สังคัม (RIL)²⁰²

1. ผู้ต้องขังที่ได้รับการอนุมัติสำหรับกิจกรรม RIL ต้องทำตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ต้องขังต้องอยู่ในสถานประกอบการของผู้สนับสนุนของพวกเขาตามที่ได้รับ
การอนุมัติเว้นแต่ในตามตารางเวลาการดูแลได้รับการอนุมัติ

1.2 ผู้ต้องขังจะต้องไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ สารควบคุม ในขณะที่เข้าร่วม
กิจกรรมการลาเพื่อการกลับคือผู้สังคัม (RIL) ยกเว้นยาที่ได้รับการรับรองโดยแพทย์

1.3 ผู้ต้องขังจะต้องไม่เข้าไปในสถานที่ที่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
รวมทั้ง ในที่คลับ โรงแรม ร้านเหล้า ผับบาร์ หรือร้านอาหารที่ได้รับใบอนุญาตให้จำหน่าย เว้นแต่
เพื่อวัตถุประสงค์พิเศษและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้กำกับที่ได้รับมอบหมาย

1.4 ผู้ต้องขังจะไม่ต้องไม่เข้าร่วมสถานที่ใด ๆ หรือการสื่อสารกับบุคคลที่มีความ
ความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมทางเพศ หรือสถานบันเทิงสำหรับผู้ใหญ่

1.5 ผู้ต้องขังจะไม่ได้รับอนุญาตไปเล่นการพนัน หรือไปในสถานประกอบการ
เช่น คาสิโน แทร็คการแข่งขัน หรือการเล่นการพนันใด ๆ โดยวิธีอื่น

1.6 ผู้ต้องขังจะได้รับการตรวจหาสารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ เมื่อกลับเข้ามาใน
เรือนจำ

1.7 ผู้ต้องขังจะต้องแสดงใบอนุญาตของเขาหรือสำเนาใบอนุญาตติดตัวตลอดเวลา
ของการร่วมกิจกรรม

1.8 ช่วงเวลาว่างควรเกิดขึ้นในที่อยู่อาศัยของผู้สนับสนุน

2. การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นจะทำให้ กิจกรรมการลาเพื่อการกลับคือผู้
สังคัม (RIL) ละงับไปโดยคำสั่งของผู้ควบคุม (Superintendent)

3. ผู้ต้องขังจะต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการลา รวมถึงการ
เดินทางไปกลับ อย่างไรก็ตามผู้อำนวยการเรือนจำ (Superintendent) อาจมีดุลพินิจที่จะให้ความ

²⁰² Policy Directive 66 ข้อ 6. Conditions of RIL

ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย รวมถึงการอำนวยความสะดวกมากที่สุด วิธีการปฏิบัติและค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพของการขนส่ง

การลาเพื่อกลับสู่สังคมอีกครั้ง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจำนวนชั่วโมงการลาต่อเดือน คือ

สำหรับผู้ต้องขังที่เหลือวันจำคุก 6 - 12 เดือนอาจได้รับการพิจารณาให้ลาได้ถึง 24 ชั่วโมงต่อเดือน

สำหรับผู้ต้องขังที่เหลือวันจำคุก 1 - 6 เดือนอาจได้รับการพิจารณาให้ลาได้ถึง 48 ชั่วโมงต่อเดือน

สำหรับผู้ต้องขังที่เหลือวันจำคุก 1 เดือนอาจได้รับการพิจารณาให้ลาได้ถึง 144 ชั่วโมงต่อเดือน

4. การลาอีกอื่นๆ ตามความเห็นใจ

ผู้ต้องขังอาจจะได้รับการพิจารณาให้ลาอีกในกรณีอื่นๆ ที่เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความกดดันอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดอย่างมากต่อผู้ต้องขังหรือต่อบุคคลใดที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผู้ต้องขัง²⁰³ ซึ่งรวมถึงการลาประเภทอื่นที่ไม่สามารถแยกประเภทว่าเป็นงานศพหรือเยี่ยมผู้ป่วยหนัก²⁰⁴ หรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ โดยจะไม่รวมถึงวันเกิด, การรวมรุ่น, พิธีมอบรางวัล และงานแต่งงาน/การต้อนรับ ซึ่งผู้ต้องขังจะไม่มีสิทธิที่จะร้องขอให้พิจารณา²⁰⁵

การพิจารณาให้อนุญาตหรือไม่นั้นจะเป็นหน้าที่ของอธิบดี (Commissioner) ที่เป็นผู้พิจารณาเท่านั้น โดยผู้ต้องขังไม่มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำตัดสินของอธิบดี (Commissioner)²⁰⁶

3.2.2.4 การเข้ารับการรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

ข้อมูลจากรายงานผลการประชุมผู้บริหารงานราชทัณฑ์ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 29 (The 29th Asian and Pacific Conference of Correctional Administrators) ระหว่างวันที่ 15-20

²⁰³ Policy Directive 9 ข้อ 9.3 Applications will be considered where an event or situation is causing grave difficulty or extreme stress to the prisoner or to a person with a significant relationship to the prisoner.

²⁰⁴ Policy Directive 9 ข้อ 9.1 Other compassionate leave, which cannot be classified as a funeral or visit to a dangerously ill person, can be considered under this section.

²⁰⁵ Policy Directive 9 ข้อ 9.5 Other compassionate leave shall not include birthdays, reunions, award ceremonies and weddings/receptions. Prisoners are ineligible to apply for these events

²⁰⁶ Policy Directive 9 ข้อ 9.4 Sentence Management may not approve the application or choose to recommend the application to the Commissioner for consideration. Approval of other compassionate leave can only be determined by the Commissioner. There is no right of appeal to the Commissioner's decision.

พฤศจิกายน 2552 ณ เมืองเพิร์ธ สหพันธรัฐออสเตรเลีย ระบุว่า สหพันธรัฐออสเตรเลียมีการจัดบริการทางการแพทย์ให้แก่ผู้ต้องขังสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการวางรูปแบบบริการทางการแพทย์แก่ผู้ต้องขัง คือ กรมสุขภาพออสเตรเลีย (Health Department)²⁰⁷

การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ในรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย ได้ถูกกำหนดให้เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำตามมาตรา 83 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 โดยนักโทษอาจได้รับอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำเพื่อเข้ารับการรักษาสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็นหรือการเสริมสุขภาพอื่นๆ เพื่อการประเมินหรือการรักษา โดยนักโทษไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้อง²⁰⁸ ซึ่งนักโทษจะสามารถเข้ารับการพบแพทย์ได้เฉพาะการบริการต่าง ๆ ของกรมบริการสาธารณสุข²⁰⁹ โดยบริการต่างๆ ด้านสุขภาพของกรมบริการสาธารณสุขนั้นจะได้รับการเตรียมการโดยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) ซึ่งจะพิจารณาจากความสัมพันธ์ต่างๆ ของรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง

ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) จะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาให้อนุญาต โดยจะต้องอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร และจะกำหนดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการรักษาความปลอดภัยของนักโทษในช่วงของการได้รับอนุญาต

นักโทษทุกคนที่ถูกพาตัวออกไปนอกเรือนจำจะถูกควบคุมตัวเว้นแต่จะได้รับคำสั่งเป็นพิเศษจากผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย²¹⁰ (Designated Superintendent) ให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมตัวก็ได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เรือนจำจะดำเนินการควบคุมนักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) จะสั่งการให้เจ้าหน้าที่ทำการประเมินความเสี่ยง โดยให้ระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยและการเตรียมการ คู่กัน ตาม Policy Directive 82 – Prisoner Movements²¹¹ เช่น ผู้ต้องขังจะไม่ได้รับการ

²⁰⁷ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศออสเตรเลีย หน่วยที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2555), น. 10-74

²⁰⁸ Policy Directive 9 ข้อ 11.1 Facilitation of medical or health services

²⁰⁹ Policy Directive 9 ข้อ 11.2 Facilitation of medical or health services

²¹⁰ Policy Directive 28 Prisoner Escorts ข้อ 3.2 General Provisions

²¹¹ Policy Directive 9 ข้อ 11.5 Facilitation of medical or health services

เข้าเยี่ยมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการเรือนจำ (Superintendent) หรือเจ้าหน้าที่ในความดูแลของเรือนจำ (Officer in Charge of the prison) ผู้ต้องขังไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้หรือรับโทรศัพท์ที่ไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้าจากผู้อำนวยการเรือนจำ (Superintendent) หรือเจ้าหน้าที่ในความดูแลของเรือนจำ (Officer in Charge of the prison) การห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การห้ามครอบครองเงินสด การห้ามรูปถ่ายของผู้ต้องขัง เป็นต้น²¹²

สำหรับนักโทษกลุ่มการควบคุมพิเศษ (Special Handling Unit (SHU)) หรือนักโทษการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นสูง (High Security Escort (HSE)) ไม่ควรออกจากเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาลเว้นแต่การรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำเป็นตัวเลือกเดียวในการรักษา โดยจะต้องติดต่อกับผู้อำนวยการด้านบริการสาธารณสุข (The Director Health Services) และผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Superintendent Operations) ก่อนที่จะมีการควบคุมนักโทษออกจากเรือนจำ²¹³ โดยสำหรับนักโทษกลุ่มการควบคุมพิเศษ (Special Handling Unit (SHU)) หรือนักโทษการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นสูง (High Security Escort (HSE)) ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำทำการควบคุมผู้ต้องขังอย่างน้อย 2 ราย ต่อผู้ต้องขัง 1 คน

ในกรณีที่ผู้นักโทษต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเนื่องจากอาการเจ็บป่วยที่เป็นอันตรายถึงชีวิต หรือ ได้รับบาดเจ็บ ผู้ควบคุมจะต้องแจ้งผู้บังคับบัญชาทราบทันที และทำการแจ้งต่อญาติที่ใกล้ชิดของนักโทษ ตาม Policy Directive 82 – Prisoner Movements²¹⁴

²¹² Policy Directive 28 Prisoner Escorts – Appendix 4. Admission of Prisoner to Hospital

²¹³ Policy Directive 28 Prisoner Escorts ข้อ 3.3 General Provisions

²¹⁴ Policy Directive 9 ข้อ 11.6 Facilitation of medical or health services

ตารางที่ 3.1 แสดงแผนผังแสดง เหตุผล ประเภทผู้ต้องขังที่จะได้รับการพิจารณา และอำนาจในการให้อนุญาตของรัฐเวสต์เทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย²¹⁵

ACCO – ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายปฏิบัติการคุมขัง (Assistant Commissioner Custodial Operations)

ACRS – ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ (Assistant Commissioner Re-entry and Services)

DCAJS – รองอธิบดีฝ่ายบริการงานยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ (Deputy Commissioner Adult Justice Services)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภทผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาต ตามคำขออนุญาตให้ไม่อยู่ใน เรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(a)	มาตรา 95 กิจกรรม ภายนอกที่ได้รับ อนุญาต	เฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการ รักษาความปลอดภัย ขั้นต่ำ โดยเป็นไปตาม ข้อกำหนดในเรื่องความ เหมาะสมและคุณสมบัติ ตามที่กำหนดไว้ใน Policy Directive 53 – External Activities	ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) อาจปฏิเสธการดำเนินการ ยื่นคำขอต่อไปหรือแนะนำให้ คำขอนั้นยื่นต่อผู้ให้อนุญาต ต่อไป	ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) อาจ อนุญาตให้นักโทษคนอื่น ๆ ที่ต้อง รับผิดตามคำสั่งของพระราชบัญญัติ ผู้กระทำความผิดทางเพศที่เป็นภัย ค.ศ. 2006 ต้องรับผิดหรือได้รับการยืนยัน ให้ออกจากประเทศออสเตรเลีย หรือ มีความผิดในปัจจุบันในประเภท "สูงสุด" ในระดับความรุนแรงของ การกระทำความผิด	ACRS (หรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมาย) อาจอนุญาตให้นักโทษคนอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดตามคำสั่งของ พระราชบัญญัติผู้กระทำความผิดทาง เพศที่เป็นภัย ค.ศ. 2006 ต้อง รับผิดหรือได้รับการยืนยันให้ออก จากประเทศออสเตรเลีย หรือมี ความผิดในปัจจุบันในประเภท "สูงสุด" ในระดับความรุนแรง ของการกระทำความผิดหรือใน กรณีที่ ACRS ไม่อยู่ ให้ DCAJS เป็นผู้ให้อนุญาต

²¹⁵ Policy Directive 9 Permits for Absence – Procedures, 4. Approving authority

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาต ตามคำขออนุญาตให้ไม่อยู่ใน เรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(a)	ผู้ต้องขังขอเข้า เยี่ยมมารดาของ บุตรภายหลังจาก คลอดทันที	เฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการ รักษาความปลอดภัย ขั้นต่ำ (อ้างอิง Policy Directive 9 – Permits for Absence)	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำการ ที่ได้รับอนุญาต (Authorised Assistant Superintendent), เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจจาก ผู้อำนวยการที่ได้รับมอบหมาย (officer authorised by the Designated) หรือ สำนักงาน ผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC) อาจแนะนำ หรือไม่แนะนำคำขอ ให้เสนอต่อผู้ให้อนุญาต	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้จัดการฝ่ายการวางแผนปล่อยตัว (Manager Release Planning) ; ผู้จัดการฝ่ายบริหารจัดการ คำพิพากษา (Manager Sentence Management) ; ผู้แทนของกรม – คณะกรรมการพิจารณาผู้ต้องขัง (Departmental Representatives – Prisoners Review Board) อาจปฏิเสธ คำร้องขอ หรือแนะนำคำขอให้เสนอ ต่อผู้ให้อนุญาต ภายหลังชั่วโมงทำการ คณะทำงาน DCS (DCS Operations Team) อาจแนะนำหรือไม่แนะนำ คำขอให้เสนอต่อผู้ให้อนุญาต	ACRS (หรือ ผู้อำนวยการฝ่าย บริหารจัดการคำพิพากษาคตามที่ ได้มอบหมาย (Director Sentence Management as delegate) หรือ ในกรณีที่ ACRS ไม่อยู่ให้ DCAJS เป็นผู้ให้อนุญาต ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ (Superintendent Administration)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภทผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาต ตาม คำขออนุญาตให้ไม่อยู่ในเรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้ คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(a)	แผนการจ้างงาน ผู้ต้องขัง	เฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการรักษา ความปลอดภัยขั้นต่ำ เป็นไปตามข้อกำหนดในเรื่องความเหมาะสมและ คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน Policy Directive 68 – Prisoner Employment Program	กรณีมีการประชุมหรือผู้อำนวยการ เรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) อาจปฏิเสธคำขอหรือให้แนะนำ คำขอนั้นต่อผู้ให้อนุญาต	ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร จัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management) อาจจะ ปฏิเสธคำขอหรือให้ แนะนำคำขอนั้นต่อ ผู้ให้อนุญาต	ACRS หรือ ในกรณีที่ ACRS ไม่อยู่ให้ DCAJS เป็นผู้ให้ อนุญาต
83(1)(a)	การลาเพื่อการ กลับเข้าสู่สังคม	เฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการรักษา ความปลอดภัยขั้นต่ำ โดย เป็นไปตามข้อกำหนดในเรื่องความเหมาะสมและ คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน Policy Directive 66 - ReIntegration Leave	กรณีมีการประชุมหรือผู้อำนวยการ เรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) อาจปฏิเสธคำขอหรือให้แนะนำ คำขอนั้นต่อผู้ให้อนุญาต	ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร จัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management) อาจจะ ปฏิเสธคำขอหรือให้ แนะนำคำขอนั้นต่อ ผู้ให้อนุญาต	ACRS หรือ ในกรณีที่ ACRS ไม่อยู่ให้ DCAJS เป็นผู้ให้ อนุญาต

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาต ตาม คำขออนุญาตให้ไม่อยู่ในเรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(b)	การเข้าร่วมงานศพ การประกอบพิธี ทางศาสนา การ เยี่ยมหลุมฝังศพ การเชิญญาติที่ป่วย หนัก (อ้างถึงคำสั่ง นโยบาย 9 – การ อนุญาตให้ไม่อยู่ใน เรือนจำ)	เฉพาะผู้ต้องขังผู้มีการ รักษาความปลอดภัย ขั้นต่ำ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent), เจ้าหน้าที่ที่ได้รับ มอบอำนาจจากผู้อำนวยการที่ได้รับ รับมอบหมาย (officer authorised by the Designated Superintendent) หรือ สำนักงานผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) (ภายหลังชั่วโมง ทำการ)	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารจัดการ คำพิพากษา (Director Sentence Management); ผู้จัดการฝ่ายการ วางแผนปล่อยตัว (Manager Release Planning) ; ผู้จัดการฝ่ายบริหาร จัดการคำพิพากษา (Manager Sentence Management) ; ผู้แทน ของกรม- คณะกรรมการพิจารณา ผู้ต้องขัง (Departmental Representatives – Prisoners Review Board) อาจปฏิเสธคำร้อง หรือ แนะนำคำขอร้องให้เสนอต่อผู้ให้ อนุญาตภายหลังชั่วโมงทำการ คณะทำงาน DCS (DCS Operations Team) อาจแนะนำหรือไม่แนะนำ คำขอให้เสนอต่อผู้ให้อนุญาต	ACRS (หมายเหตุ ACRS หรือ ACCO หรือตำแหน่งสูงกว่า ยังคงมีอำนาจให้อนุญาตแก่ ผู้ต้องขังที่มี “ความสัมพันธ์ พิเศษ” กับผู้ตาย – อ้างถึง มาตรา 8.3) ภายหลังชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ (Superintendent Administration) (หมายเหตุ ACRS หรือ ACCO หรือตำแหน่งสูงกว่า ยังคงมี อำนาจให้อนุญาตแก่ผู้ต้องขังที่มี “ความสัมพันธ์พิเศษ” กับผู้ตาย – อ้างถึงมาตรา 8.3)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาตตาม คำขออนุญาตให้ไม่อยู่ในเรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
		ผู้ต้องขังในหน่วยคุ้มกัน การรักษาความปลอดภัยระดับสูง (HSE) อ้างถึง Policy Directive 82 – Appendix 1B	ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) เจ้าหน้าที่ที่ได้รับ มอบอำนาจจากผู้อำนวยการที่ ได้รับมอบหมาย (officer authorised by the Designated Superintendent) หรือ สำนักงาน ผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) (ภายหลังชั่วโมงทำการ)	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management); ผู้จัดการ ฝ่ายการวางแผนปล่อยตัว (Manager Release Planning); ผู้จัดการฝ่ายบริหารจัดการคำ พิพากษา (Manager Sentence Management) ; ผู้แทนของกรม- คณะกรรมการพิจารณา ผู้ต้องขัง (Departmental Representatives – Prisoners Review Board) อาจปฏิเสธ คำร้องขอ หรือแนะนำคำขอร้องให้เสนอต่อ ผู้ให้อนุญาต ภายหลังชั่วโมงทำการ คณะทำงาน DCS (DCS Operations Team) อาจแนะนำหรือไม่แนะนำคำขอให้เสนอต่อ ผู้ให้อนุญาต	DCAJS (หรือ ACCO ที่ได้รับ มอบหมาย) ในการหารือ ร่วมกับผู้อำนวยการฝ่ายรักษา ความปลอดภัยและตอบสนอง การบริการ (Director Security and Response Services) DCAJS (หรือ ACCO ตามที่ มอบหมาย) ในการหารือ ร่วมกับผู้อำนวยการฝ่ายรักษา ความปลอดภัยและตอบสนอง การบริการ (Director Security and Response Services)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาต ตามคำขออนุญาตให้ไม่อยู่ใน เรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(b)	การลาอื่นๆ ตาม ความเห็นใจ (อ้างถึง คำสั่งนโยบาย 9 – การอนุญาตให้ลา	ผู้ต้องขังทุกคน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent), เจ้าหน้าที่ที่ ได้รับมอบอำนาจจากผู้อำนวยการ ที่ได้รับมอบหมาย (officer authorised by the Designated Superintendent) หรือ สำนักงาน ผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) (ภายหลังชั่วโมงทำการ)	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Director Sentence Management); ผู้จัดการฝ่ายการวางแผนปล่อยตัว (Manager Release Planning); ผู้จัดการ ฝ่ายบริหารจัดการคำพิพากษา (Manager Sentence Management); ผู้แทนของ กรม-คณะกรรมการพิจารณาผู้ต้องขัง (Departmental Representatives – Prisoners Review Board) อาจปฏิเสธคำร้องขอ หรือแนะนำคำขอร้องให้เสนอต่อผู้ให้ อนุญาต	DCAJS อาจปฏิเสธคำขอ หรือแนะนำคำขอนั้นต่อ อธิบดีในฐานะผู้ให้อนุญาต

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาตตาม คำขออนุญาตให้ไม่อยู่ในเรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
83(1)(c)	การให้ความสะดวก แก่ผู้กระทำความผิด ในบทบัญญัติการ ให้บริการทาง การแพทย์หรือทาง สุขภาพแก่ผู้ต้องขัง	ผู้ต้องขังทุกคน นอกเหนือจาก ผู้ต้องขัง HSE	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) หรือ สำนักงาน ผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) (ภายหลังชั่วโมงทำการ)	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) หรือ สำนักงานผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) ภายหลังชั่วโมงทำการ สำนักงานผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC))	
		ผู้ต้องขัง HSE	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับ มอบหมาย (Authorised Assistant Superintendent) หรือ สำนักงาน ผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) (ภายหลังชั่วโมงทำการ)	ระหว่างชั่วโมงทำการ ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย (Designated Superintendent) หรือ สำนักงานผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) เพิ่มเติมการแจ้งเตือนตาม Policy Directive82	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติ เรือนจำ ค.ศ. 1981	เหตุผล	การจัดประเภท ผู้ต้องขัง	ผู้ให้คำแนะนำ (อาจไม่อนุญาตตาม คำขออนุญาตให้ไม่อยู่ ในเรือนจำ)	ผู้ให้อนุญาต/ผู้ให้คำแนะนำ	ผู้ให้อนุญาต
				- Prisoner Movements และ การแจ้ง เตือนไปยัง ESG ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ อันดับแรก ภายหลังชั่วโมงทำการ สำนักงานผู้ตรวจการการคุมขัง (Office of the Inspector of Custodial Services (OIC)) เพิ่มเติม การแจ้งเตือนตาม Policy Directive82 - Prisoner Movements และ การแจ้งเตือนไปยัง ESG ซึ่ง เป็นเรื่องสำคัญอันดับแรก	
83(1)(D)	การสนับสนุนสิทธิ ประโยชน์ทางด้าน ยุติธรรม	ผู้ต้องขังทุกคน	คณะทำงาน DCS (DCS Operations Team) อาจแนะนำหรือไม่แนะนำ คำขอให้เสนอต่อผู้ให้อนุญาต	ACCO หรือ DCAJS	

3.3 ประเทศญี่ปุ่น

ประวัติการพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งและมีการนำแนวคิดในเรื่องการบังคับโทษจำคุกมาจากกฎหมายและระบบงานราชทัณฑ์ของยุโรปและอเมริกา เนื้อหาสาระต่างๆ มีความใกล้เคียงกันจนแทบจะไม่พบความแตกต่างกัน การราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นจะดำเนินการอยู่บนหลักการพื้นฐานของกฎหมายราชทัณฑ์ ซึ่งเกิดขึ้นและนำมาใช้พร้อมๆ กับกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนี²¹⁶ ตลอดถึงประกาศและกฎข้อบังคับต่างๆ ที่ออกเพิ่มเติมภายหลังจากกระทรวงยุติธรรม²¹⁷ กฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการในการปรับปรุงแก้ไขมากกว่า 100 ปี โดยมีบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในทางทฤษฎีของการลงโทษและมีการเรียนการสอนเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอด ทำให้การสร้างองค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลในด้านนี้ได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้กฎหมายทัณฑ์ของญี่ปุ่นมีความทันสมัย

3.3.1 การบังคับโทษจำคุก

งานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นอยู่ในความรับผิดชอบกรมราชทัณฑ์ (Correction Bureau) ซึ่งเป็นกรมหนึ่งในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม โดยบริหารงานเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดภายในทัณฑสถาน อันได้แก่ สถานคุมขัง เรือนจำ และเรือนจำเยาวชน ทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชน ส่วนการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดภายนอกทัณฑสถานเป็นหน้าที่ของกรมแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau)

ระบบกรมราชทัณฑ์สมัยใหม่ของญี่ปุ่นเริ่มในปี ค.ศ. 1872 เมื่อมีการประกาศใช้กฎด้วยเรือนจำ (Prison Rule) โดยแบ่งเรือนจำออกเป็น 2 ประเภทคือ เรือนจำในสังกัดรัฐบาลกลางและเรือนจำในสังกัดท้องถิ่น และกระทรวงยุติธรรมกำกับดูแลเรือนจำทั้ง 2 ประเภทนั้น ต่อมาได้โอนการกำกับดูแลเรือนจำให้กับกระทรวงมหาดไทย และได้โอนกลับมาให้กับกระทรวงยุติธรรมอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1903 ต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักงานที่รับผิดชอบงานทัณฑสถานสำหรับผู้ใหญ่ จนปี ค.ศ. 1949 ได้ตั้งสำนักงานดังกล่าวในเป็นกรมราชทัณฑ์และแก้ไขฟื้นฟู ให้มีอำนาจกำกับดูแล

²¹⁶ ชานี วรภัทร์, รายงานผลการวิจัย การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นบังคับโทษจำคุก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), น. 97.

²¹⁷ Gunther Kaiser. Prison Systems & Correctional Laws : Europe, (The United States, and Japan. A Comparative Analysis, 1998), p.136,137 (อ้างถึงใน ชานี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูชน, 2555), น. 162.

โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนและบ้านจำแนกเยาวชนด้วย และในปี ค.ศ. 1952 ได้แยกกรมดังกล่าว ออกเป็นกรมราชทัณฑ์และกรมแก้ไขฟื้นฟูจนถึงปัจจุบัน²¹⁸

Akira Masaki ผู้เริ่มการทัณฑ์วิทยาในประเทศญี่ปุ่น และให้ความสำคัญกฎหมายบังคับ โทษอาญาราชทัณฑ์ จนกระทั่งมีการประกาศใช้เป็นกฎหมาย และมีการปรับปรุง ต่อเนื่องมา จนกระทั่งปัจจุบันเพื่อให้ทันสมัย มีกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอาญา การช่วยเหลือ ในการเข้าและออกจากคุก มีสถาบันที่จัดไว้โดยเฉพาะสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิง²¹⁹ กฎหมายเรือนจำ (Prison Law of 1908) อยู่ภายใต้การบริหารจัดการ ของกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ ในการ ปฏิบัติต่อนักโทษมีความเจริญก้าวหน้ามากใน ค.ศ. 1933 ต่อมามีการจำแนกนักโทษอย่างเป็นระบบ ในปี ค.ศ. 1972

ในปี ค.ศ. 1948 ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (The Juvenile Law of 1948) และมีโรงเรียนฝึกหัดสำหรับเด็กและเยาวชน (The Juvenile Training school Law of 1948) อันเป็นการจำแนกเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ จัดระบบการเรียนการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับ เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ ในปี ค.ศ. 1958 ได้มีการออกกฎหมายสำหรับผู้ต้องขังเพศหญิง อันเป็น การจำแนกผู้ต้องขังหญิงออกจากผู้ต้องขังชาย จัดระบบการควบคุมผู้ต้องขังและการให้คำแนะนำ การใช้ชีวิตตลอดทั้งการแก้ไขพฤติกรรมให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะ

ภารกิจและเป้าหมายของงานราชทัณฑ์²²⁰ ในกว่า 10 ปีที่ผ่านมาประเทศญี่ปุ่นให้ ความสำคัญกับเรื่องของการป้องกันยับยั้งการกระทำผิดในทางอาญา ส่วนการแก้แค้นทดแทนตาม วัตถุประสงค์ของการลงโทษยังคงมีอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด และนับตั้งแต่ มีการจัดระบบ ราชทัณฑ์ในปี 1933 เป้าหมายและทิศทางของงานราชทัณฑ์มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และให้ความสำคัญ กับการคืนสู่สังคมของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก โดยมีส่วนที่เป็นสาระสำคัญสองส่วนอยู่ร่วมกัน คือ วัตถุประสงค์ของการลงโทษ และเป้าหมายของการบังคับโทษทางอาญา

สภาพการณ์เรือนจำในญี่ปุ่น เรือนจำในญี่ปุ่นได้จัดให้มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวน ผู้ต้องขัง ในปี ค.ศ. 1998 อัตราเฉลี่ยของนักโทษเด็ดขาดทั้งหมดประมาณ 42,611 คน เป็น 89.1 เปอร์เซ็นต์ ของความจุที่เรือนจำที่สามารถรองรับนักโทษได้ ในขณะที่มีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา

²¹⁸ ศิระ บุญภินันท์, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย, ประมวลสารชุดวิชาการ บริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่ 7 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555), น. 60.

²¹⁹ Gunther Kaiser. Ibid. (อ้างถึงใน ศิระ บุญภินันท์, 2555)

²²⁰ Ibid. p. 137. (อ้างถึงใน ศิระ บุญภินันท์, 2555)

อัตราเฉลี่ย 9,060 คน คิดเป็น 57.2 เปอร์เซ็นต์ ของความจุเรือนจำที่สามารถรองรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาได้²²¹

ปรัชญาของญี่ปุ่นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การบังคับโทษจำคุกจะทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมส่วนใหญ่อันเป็นการชดเชยและตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการการปรับปรุงฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ มีจิตสำนึกที่จะไม่ไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยความร่วมมือกันของภาครัฐและภาคสังคมอย่างจริงจัง²²² ในการจัดแบ่งประเภทเรือนจำจะแยกเพศชายและเพศหญิง²²³ ซึ่งตามกฎหมายแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ²²⁴

- 1) เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาให้มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน
- 2) เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน
- 3) สถานที่กักขัง สำหรับผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกักขัง
- 4) สถานที่กักกัน สำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ได้รับอนุญาตให้กักกันหรือกักตัวไว้ตามอำนาจการจับกุม และผู้ที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต

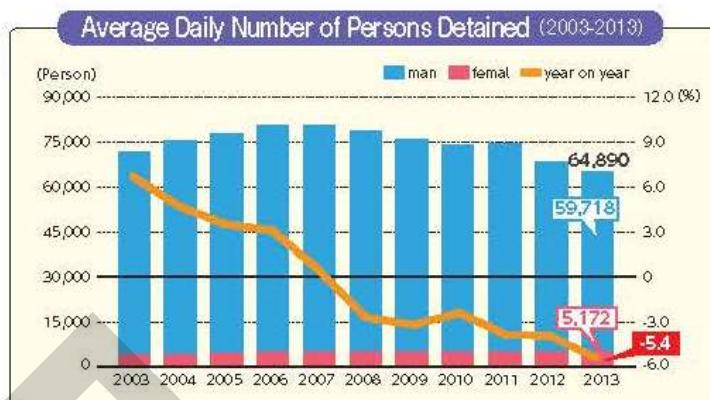
ถึงแม้ว่าจำนวนประชากรของนักโทษในทัณฑสถานทั้งหมดนั้นมีจำนวนไม่เกินอัตราที่กำหนด อย่างไรก็ตามจำนวนผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงยังคงอยู่ในสถานการณ์ที่มีความแออัดสูง นอกจากนี้ยังมีผู้ต้องขังจำนวนมากที่ต้องใช้ระยะเวลาและความพยายามในการแก้ไขฟื้นฟูเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับผู้ต้องขังทั่วไป เช่น ผู้ต้องขังผู้สูงอายุ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวแล้วทำให้ภาระของเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานนั้นมีเพิ่มมากขึ้น

²²¹ Annual Report of Statistics on Correction for 1998. (อ้างถึงใน ศิระ บุญภินันท์, 2555)

²²² เพิ่งอ้าง, น. 165.

²²³ Article 3 The Prison Law (อ้างถึงใน ศิระ บุญภินันท์, 2555, น. 165)

²²⁴ Article 1 The Prison Law (อ้างถึงใน ศิระ บุญภินันท์, 2555, น. 165)

ภาพที่ 3.1 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยของผู้ถูกคุมขังในแต่ละปีของประเทศไทยระหว่างปีค.ศ. 2003 -2013

กระทรวงยุติธรรม ได้มีการกำหนดให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังตาม “พระราชบัญญัติว่าด้วยสถานที่กักขังและการรักษาผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees)” ปี ค.ศ. 2005 ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติเรือนจำ (Prison Law 1908) โดยทั้งหมด²²⁵ นอกจากนี้เพื่อสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมกระทรวงยุติธรรมพยายามที่จะปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรบุคคลรวมทั้งอำนวยความสะดวกในการใช้เครื่องมือและเครื่องจักรกลอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากประสบการณ์ของประเทศต่างๆ กระทรวงยุติธรรมได้มีการบริหารจัดการทัณฑสถานบางแห่งผ่านการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนโดยใช้การริเริ่มให้เอกชนรวมทุน PFI (Private Finance Initiative) ซึ่งใช้เงินทุนส่วนตัว ความคิดและองค์ความรู้ กับทัณฑสถาน โดยกระทรวงยุติธรรมพยายามที่จะเสริมสร้างและพัฒนาระบบราชทัณฑ์ด้วยการประยุกต์ใช้การร่วมดำเนินการ เช่น โครงการฝึกสุนัขนำทางสำหรับคนตาบอด ซึ่งไม่เคยมีการดำเนินการในเรือนจำมาก่อน โดยร่วมกับสมาคมสุนัขนำทางแห่งประเทศไทย²²⁶

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เกี่ยวกับการรักษาฟื้นฟูของผู้ถูกพิพากษาให้จำคุก ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในทัณฑสถาน และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) ระบุว่า การรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพจะต้องดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจของผู้ต้องขังในการ

²²⁵ ศิระ บุญภินันท์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 218*, น. 66.

²²⁶ อ่านเพิ่มเติมใน http://www.moj.go.jp/ENGLISH/m_hisho06_00047.html

ปรับปรุงและฟื้นฟูและพัฒนาการปรับตัวเข้ากับชีวิตในสังคมโดยการทำงานตามบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมของผู้ต้องขัง

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนคือ งานคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงคน คำแนะนำในหลักสูตรของโรงเรียน โดยจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินจำคุก และเพื่อประสิทธิภาพการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ทัณฑ์สถานจะต้องดำเนินการประเมินการแก้ไขโดยจำแนกตัวนักโทษให้เป็นกลุ่ม และกำหนดแนวทางการแก้ไขฟื้นฟูสำหรับผู้ต้องขังแต่ละคน นอกจากนี้ยังมีมาตรการต่างๆ เช่น การผ่อนปรนข้อกำหนด สิทธิพิเศษการเดินทางไปทำงานนอกสถานที่ และการลาพักค้างคืน และการพัก²²⁷

3.3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

การเดินทางไปทำงานนอกสถานที่ การลาพัก เป็นมาตรการที่ได้รับอนุญาตเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้แก้ไขฟื้นฟูและเข้าสู่สังคมได้อย่างง่ายขึ้น

บนพื้นฐานของระบบเหล่านี้ ถ้าหากเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อการเข้าสู่สังคมได้อย่างง่ายขึ้น โดยไม่ได้รับการคุมกั้นโดยเจ้าหน้าที่ของทัณฑ์สถาน นักโทษที่ถูกคุมขังที่อยู่ในทัณฑ์สถานแบบเปิด (Open-type institution) นักโทษที่ได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษโดยมีเงื่อนไข และนักโทษที่เหมาะสมอื่นๆ ผู้ต้องขังอาจเดินทางไปยังสถานประกอบธุรกิจนอกเรือนจำ และประกอบกิจการของสถานประกอบกิจการภายนอก หรือได้รับการฝึกอบรมทางวิชาชีพ หรืออาจได้รับอนุญาตให้ลาพัก²²⁸

3.3.2.1 การเดินทางออกไปทำงานนอกเรือนจำ

การทำงานของนักโทษ ถูกจัดให้มีขึ้นเพื่อส่งเสริมการกลับเข้าสู่สังคม โดยไม่เพียงแต่จะให้ความรู้และทักษะแก่ผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างสุขภาพจิตและสุขภาพกาย และความตั้งใจในการทำงานและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของตนในชีวิตของชุมชนมากขึ้น เรือนจำจะดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อสำหรับขอรับใบอนุญาตและเพื่อให้มีคุณสมบัติหรือมีความรู้ทางวิชาชีพ อันเป็นหนึ่งในรูปแบบของการทำงานในเรือนจำ

ถึงแม้ว่าผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาจะทำงานในบริเวณของเรือนจำ แต่เพื่อที่จะปลูกฝังความเป็นเอกลักษณ์ของบุคคล เรือนจำมักอนุญาตให้ผู้ต้องขังทำงานนอกกำแพงของทัณฑ์สถานหรือเดินทางไปยังสถานประกอบการธุรกิจนอกเรือนจำ โดยไม่ต้องได้รับการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ ถึงแม้ว่ารัฐจะมีค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เป็นค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม

²²⁷ Correction Bureau, Ministry of Justice. (2011). Penal institutions in japan .Tokyo.Japan. p 25

²²⁸ Correction Bureau, Ministry of Justice. (2011). Penal institutions in japan .Tokyo.Japan. p 31

และที่พัก สำหรับผู้ต้องขังอยู่แล้ว ผู้ต้องขังที่ทำงานจะได้รับค่าตอบแทนเพื่อจูงใจสำหรับการสนับสนุนการทำงาน และจัดหาเงินทุนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ โดยค่าตอบแทนสำหรับการจูงใจรายเดือนนั้นเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 4,723 เยน ในงบประมาณปี ค.ศ. 2011²²⁹

ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานที่กักขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) (Act No. 50 of 2005) ได้กำหนดคุณสมบัติของนักโทษที่จะได้รับการพิจารณาให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำไว้ว่า ในกรณีที่นักโทษที่ถูกกำหนดว่ามีเงื่อนไขให้ต้องทำงานหรือนักโทษที่ถูกกำหนดว่าไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน ได้จำคุกครบระยะเวลาตามคุณสมบัติสำหรับการพักการลงโทษ ตามคุณสมบัติ ข้อ 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนดหรือ 10 ปีในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต)²³⁰ และในกรณีที่กฎหมายกระทรวงยุติธรรมกำหนดเช่นอยู่ในทัณฑสถานแบบเปิดตามข้อบัญญัติตามวรรค (2) ของข้อ 88 ถ้าผู้อำนวยการเรือนจำพิจารณาว่ามีความจำเป็นสำหรับการเข้าสู่สังคมอย่างราบรื่นอาจให้อนุญาตให้ผู้ต้องขังเดินทางไปยังสถานประกอบการธุรกิจภายนอกทัณฑสถาน (ต่อไปนี้จะเรียกว่า "สถานประกอบการภายนอก" ในข้อนี้) โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถาน²³¹ ซึ่งรูปแบบของ "การเดินทางออกไปทำงานภายนอก" จะกระทำโดยการมีส่วนร่วมในการทำงานของสถานประกอบการธุรกิจภายนอก หรือโดยการฝึกอบรมวิชาชีพที่สถานประกอบการธุรกิจภายนอก²³²

และเมื่อมอบหมาย การเดินทางออกไปทำงานภายนอกแก่ผู้ต้องขังแล้ว ผู้อำนวยการเรือนจำจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม คือจะต้องจัดทำข้อตกลงกับผู้ประกอบการของสถานประกอบการธุรกิจภายนอกในที่นี้จะเรียกว่า "ผู้ประกอบการธุรกิจภายนอก" เกี่ยวกับประเภทของงาน ชั่วโมงทำงาน มาตรการที่จำเป็นสำหรับการตรวจสอบความปลอดภัย และสุขภาพของผู้ต้องขังและเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานภายนอกเรือนจำ²³³ ทำเป็นหนังสือข้อตกลง²³⁴ โดยผู้อำนวยการเรือนจำจะต้องกำหนดข้อกำหนดสำหรับการมอบหมายการเดินทางออกไปทำงานภายนอก แก่นักโทษที่ได้รับพิจารณา โดยระบุหรือกำหนดหลักเกณฑ์ที่นักโทษต้องปฏิบัติตาม

²²⁹ Correction Bureau, *Ministry of Justice Penal institutions in japan*, (Tokyo : Japan, 2011), p. 27.

²³⁰ Article 28. PENAL CODE (Act No.45 of 1907)

²³¹ Article 96(1). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³² Article 96(2). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³³ Article 96(3). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³⁴ Article 58(2). Ordinance for Penal Institutions and Treatment of Inmates

เกี่ยวกับการเดินทางออกไปทำงานภายนอก ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "กฎการปฏิบัติตามข้อบังคับพิเศษ" (special compliance rules) ให้นักโทษทราบ²³⁵ โดยกฎการปฏิบัติตามข้อบังคับพิเศษ จะระบุเงื่อนไขภายใต้รายการดังต่อไปนี้:²³⁶

- (1) ผู้ถูกคุมขังต้องเดินทางด้วยเส้นทางและการขนส่งตามที่วิธีการที่ระบุไว้
- (2) ผู้ถูกคุมขังจะต้องกลับไปยังทัณฑสถานภายในเวลาที่กำหนด
- (3) ห้ามผู้ต้องขังเข้าไปในสถานที่อื่นนอกเหนือจากสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับให้ผู้ต้องขังเดินทางไปทำงานภายนอก
- (4) ผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำในการทำงานจากผู้ประกอบการ
- (5) ห้ามไม่ให้ผู้ต้องขังติดต่อกับบุคคลที่มีพฤติกรรมก่ออาชญากรรมหรือผู้ที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขฟื้นฟู

รายได้จากการทำงานของนักโทษจะถูกจัดสรรให้แก่รัฐ²³⁷ แต่ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องจัดสรรเงินให้กับผู้ต้องขังที่ทำงานเพื่อเป็นค่าตอบแทนเพื่อสำหรับจูงใจ²³⁸ เป็นรายเดือน

ในกรณีที่ผู้ต้องขังที่ออกไปทำงานภายนอกเรือนจำไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือตามข้อกำหนดพิเศษ หรืออื่นใดที่เป็นเหตุที่ทำให้เชื่อได้ว่าผู้ต้องขังนั้นไม่เหมาะสมกับการออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ เจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานอาจจะทำการระงับการทำงานภายนอกเรือนจำไว้ชั่วคราว²³⁹

ทั้งนี้ ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม เรื่อง คำสั่งสำหรับทัณฑสถานและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 57-2²⁴⁰ กำหนดว่า ผู้อำนวยการเรือนจำ เมื่อผู้ต้องขังถูกมอบหมายให้เดินทางไปทำงานนอกเรือนจำ และหากปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งหมดที่กำหนดไว้ในข้อต่อไปนี้อาจอนุญาตให้ทำงานนอกสถานที่ได้โดยไม่ต้องเดินทางไปทำงานด้วย เงื่อนไขที่ผู้ถูกคุมขัง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เดินทางไปทำงานนอกเรือนจำ พกพาหรือสวมอุปกรณ์รับรู้ตำแหน่ง (เช่น อุปกรณ์ขนาดเล็ก และนำหนักเบาที่สามารถระบุตำแหน่งของผู้พกพา หรือ ผู้สวมใส่ได้ โดยต้องแน่ใจว่าอุปกรณ์ที่ติดตั้งต้องสามารถระบุตำแหน่งได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังอยู่ในระหว่างการเดินทาง

²³⁵ Article 96(4). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³⁶ Article 96(5). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³⁷ Article 97 Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³⁸ Article 98(1). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²³⁹ Article 96(6). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²⁴⁰ Article 58(2). Ordinance for Penal Institutions and Treatment of Inmates

ออกไปทำงานนอกเรือนจำ และการพกพาหรือสวมอุปกรณ์การรับรู้ตำแหน่งไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางออกไปทำงานนอกเรือนจำ

3.3.2.2 วันลาหยุด และการลาพัก

ตามมาตรา 106 ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในทัณฑสถาน และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) ได้กำหนดว่า ในกรณีที่นักโทษที่ถูกกำหนดว่ามีเงื่อนไขให้ต้องทำงานหรือนักโทษที่ถูกกำหนดว่าไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน ได้จำคุกครบระยะเวลาตามคุณสมบัติสำหรับการพักการลงโทษ ตามคุณสมบัติข้อ 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนดหรือ 10 ปี ในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต)²⁴¹ และในกรณีที่กฎหมายกระทรวงยุติธรรมกำหนดเช่นอยู่ในทัณฑสถานแบบเปิด หากเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานเห็นว่ามี ความจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ โดยการออกไปนอกเรือนจำเพื่อจัดการเรื่องสำคัญส่วนตัว เช่น ที่พักอาศัย และการจ้างงานหลังการปล่อยตัว รวมถึงการเยี่ยมเยียนบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังกลับสู่สภาพเดิมในสังคมได้ หรือได้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อื่นๆ สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมของผู้ต้องขังหลังจากได้รับการปล่อยตัว นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของราชทัณฑ์อาจจะอนุญาตให้ลาพักเป็นระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของราชทัณฑ์ อย่างไรก็ตามการลาพักนั้นจะ จำกัด เฉพาะกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับโทษจำคุกไปแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน²⁴²

โดยค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับวันลาหยุดและการลาพัก ถ้านักโทษไม่สามารถรับผิดชอบได้ หรือถ้าเจ้าหน้าที่เรือนจำพิจารณาความเหมาะสมแล้ว ค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือทั้งหมดบางส่วนของผู้ต้องขัง การคลังของประเทศจะเป็นผู้รับผิดชอบ

ทั้งนี้ ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม เรื่อง คำสั่งสำหรับทัณฑสถานและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 65-2²⁴³ กำหนดว่าผู้อำนวยการเรือนจำ เมื่อผู้ต้องหาได้รับอนุญาตให้ออกหรือลาตามบทบัญญัติของวรรค 1 ข้อ 106 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานที่กักขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง หากปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งหมดที่ระบุไว้ในรายการต่อไปนี้ อาจอนุญาตให้ลาหรือลาพัก โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ถูกคุมขังผู้ซึ่งกำลังเดินทางออกหรือลาออกในวันดังกล่าว ต้องพกพาหรือสวมอุปกรณ์ระบุตำแหน่ง โดยต้องแน่ใจว่าอุปกรณ์ที่ติดตั้งต้องสามารถระบุตำแหน่งได้อย่าง

²⁴¹ Article 28. PENAL CODE (Act No.45 of 1907)

²⁴² Article 106. Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²⁴³ Article 65-2. Ordinance for Penal Institutions and Treatment of Inmates

ต่อเนื่องตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังอยู่ในระหว่างลาพัก และการพบปะหรือสวมอุปกรณ์การรับรู้ตำแหน่ง ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการลาพัก

3.3.2.3 การเข้ารับการรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

ประเทศญี่ปุ่นมีการให้ทุนศึกษาทางการแพทย์เพื่อกิจการราชทัณฑ์ เพื่อสร้างบุคลากรทางการแพทย์ให้เพียงพอ โดยมีเงื่อนไขเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องทำงานในเรือนจำ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ แพทย์และผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ประจำอยู่ในทุกๆ เรือนจำ โดยงานของบุคคลเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการอนามัยและสุขภาพ การดูแลผู้ต้องขัง นอกจากนี้ยังศูนย์การแพทย์พิเศษ 4 ศูนย์ ซึ่งจะรองรับผู้ต้องขังที่ต้องได้รับการดูแลทางการแพทย์เป็นพิเศษสำหรับให้ดูแลทางการแพทย์ด้วย ซึ่งบางศูนย์การแพทย์นั้นได้รับการรับรองว่าเป็นโรงพยาบาลที่มีคุณภาพตามข้อกำหนดของกฎหมายบริการทางการแพทย์

การรักษาชีวิตและสุขภาพถือเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญของรัฐ ดังนั้น แพทย์ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของเรือนจำจะต้องดำเนินการรักษานักโทษที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำ ในกรณีที่ต้องขังต้องตกอยู่ภายใต้กรณีใดๆ ที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ ผู้คุมเรือนจำต้องให้จัดให้มีการรักษาพยาบาล (รวมถึงขั้นตอนการจัดหาโภชนาการ) โดยแพทย์ (เช่น แพทย์หรือทันตแพทย์) ของที่เป็นเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ และมาตรการทางการแพทย์อื่นๆ ที่จำเป็น อย่างไรก็ตามในกรณีที่อยู่ภายใต้ข้อ (1) ถ้าไม่มีความเสี่ยงใดๆ ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้ต้องขัง หรือการติดต่อเชื้อโรคของผู้ต้องขังกับผู้อื่นแล้ว การดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้น จะจำกัดเฉพาะกรณีที่การรักษาพยาบาลนั้นไม่ขัดต่อความสมัครใจของผู้ต้องขัง²⁴⁴

(1) กรณีที่ผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บหรือทุกข์ทรมานจากโรคไข้เจ็บ หรือสงสัยว่าจะได้รับการบาดเจ็บหรือมีโรคไข้เจ็บ

(2) กรณีที่ผู้ต้องขังไม่กินอาหารและเครื่องดื่มและอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตผู้ต้องขังเอง อย่างไรก็ตาม นักโทษอาจได้รับการพิจารณาให้ออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ถ้าผู้อำนวยการเรือนจำพิจารณาจากระดับความเจ็บป่วยหรืออาการบาดเจ็บแล้วเห็นได้ชัดว่าจำเป็นต้องให้แพทย์ภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของเรือนจำให้การรักษาพยาบาล²⁴⁵ โดยนักโทษอาจไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำตามที่จำเป็น หรืออาจมอบหมายให้นักโทษไปโรงพยาบาลหรือคลินิกนอกเรือนจำในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้²⁴⁶ และหาก

²⁴⁴ Article 62(1). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²⁴⁵ Article 62(2). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

²⁴⁶ Article 62(3). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

จำเป็นต่อนำนักโทษเข้ารับการรักษานในสถานะผู้ป่วยนอกหรือผู้ป่วยในของสถานพยาบาลนอกเรือนจำ รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย²⁴⁷

ทั้งนี้ ยังมีมาตรการพิเศษสำหรับการรักษาทางการแพทย์ภายใต้ความรับผิดชอบของเรือนจำ โดยนักโทษสามารถได้รับการรักษาทางการแพทย์จากแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากนักโทษภายในเรือนจำโดยนักโทษจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของการดูแลทางการแพทย์ของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ผู้ต้องขังเคยได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์ก่อนหน้านี้²⁴⁸

3.4 สรุปหลักการและรูปแบบการออกนอกเรือนจำของนักโทษในกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงหลักการและรูปแบบการออกนอกเรือนจำของนักโทษในกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธรัฐออสเตรีย และประเทศญี่ปุ่น เห็นว่าการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำนั้น ถูกกำหนดไว้เพื่อจุดประสงค์หลัก 2 ประการคือ 1. เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ สำหรับการกลับคืนสู่สังคม จากการออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ และการลาพัก 2. เพื่อเป็นการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมีมนุษยธรรม จากการออกไปร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมผู้ป่วยที่เป็นญาติ และการออกไปเพื่อการรักษาพยาบาล

ตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำนั้น ได้ถูกกำหนดให้เป็นมาตรการหนึ่งของแผนการบังคับโทษ ตามมาตรการการผ่อนปรนการบังคับโทษ ซึ่งกำหนดรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำไว้หลายประการ เช่น การทำงาน การออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวัน และการลาพัก เป็นต้น โดยรูปแบบและวิธีการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำนั้น ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG]) ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือการดำเนินมาตรการผ่อนปรนการบังคับโทษนั้นต้องเกิดจากด้วยความยินยอมของผู้ต้องขัง เมื่อไม่เป็นที่เกรงว่าผู้ต้องขังจะหลบหนี หรือจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษนั้นไปกระทำความผิดอาญา²⁴⁹ ซึ่งเป็นกรอบการพิจารณาอย่างกว้าง เนื่องจากกฎหมายบังคับโทษแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นมีความต้องการให้นักโทษทุกประเภทสามารถเข้าถึงมาตรการผ่อนปรนการบังคับโทษด้วยวิธีที่เท่าเทียมกัน โดยศาลสูงเชลเลอ²⁵⁰ และศาลสูงเบราชไววิก²⁵¹

²⁴⁷ Correction Bureau, Ministry of Justice Penal institutions in japan, (Tokyo : Japan, 2011), p. 15.

²⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

²⁴⁹ StVollzG § มาตรา 11

²⁵⁰ ZfStrVo SH 1979, 12

²⁵¹ ZfStrVo SH 1978, 1

แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เคยมีคำพิพากษาถึงในประเด็นดังกล่าวว่า “การกำหนดให้การรับโทษจำคุกกระยะยาวเพียงเหตุผลเดียว หรือการกระทำความผิดร้ายแรงเพียงเหตุผลเดียวนั้น ไม่เพียงพอที่จะงดเว้นการอนุเคราะห์ผ่อนปรนการบังคับโทษ²⁵² ในทางตรงข้ามการขาดการเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นๆ อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนการหลบหนี หรือการใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษ ไปในทางที่ผิดได้” และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้เคยมีคำตัดสินว่า “การปฏิเสธการดำเนินการต่อผู้ต้องขังที่รับโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งได้รับโทษมานานกว่า 10 ปีแล้ว เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากขัดต่อหลักการในการสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมและหลักการของการบังคับโทษที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง” ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า นอกเหนือจากการบทยุติตามกฎหมายบังคับโทษที่สนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษตามมาตรการมาตรการผ่อนปรนการบังคับโทษแล้ว ศาลสูงแห่งรัฐและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยังมีคำตัดสินในทางที่ให้การสนับสนุนให้นักโทษทุกประเภทสามารถเข้าถึงมาตรการผ่อนปรนการบังคับโทษด้วยวิธีที่เท่าเทียมกันอีกด้วย ทั้งนี้ หากพิจารณาในส่วนของรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำตามที่ปรากฏตามกฎหมายบังคับโทษแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น พบว่า มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการไว้อย่างชัดเจนและหลากหลาย เช่น การออกนอกเรือนจำโดยมีการควบคุมและไม่ควบคุม การออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวันโดยมีการควบคุมและไม่มีการควบคุม และการลาพัก ทั้ง 4 รูปแบบ รวมถึงการออกนอกเรือนจำเพื่อการรักษาพยาบาลด้วย ซึ่งเป็นรูปแบบและวิธีการนั้นได้ถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน และมีคำพิพากษาของศาลในการตีความถึงรูปแบบและวิธีการในหลายประเด็น และถือเป็นต้นแบบให้กับกฎหมายการบังคับโทษจำคุกของประเทศต่างๆ

ในรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้มีการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 (Prisons Act 1981) คือ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพของนักโทษ และเพื่อความสำเร็จของการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษกลับเข้ามาในชุมชน เพื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและครอบครัวของผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาหรือมีมนุษยธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการแพทย์หรือสุขภาพแก่นักโทษ และเพื่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของความยุติธรรม โดยได้มีการออกระเบียบคำสั่งต่างๆ (Policy Directive) เพื่ออธิบายรูปแบบและวิธีการของการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำ เช่น โครงการการจ้างงานของผู้ต้องขังกับเอกชน การออกนอกเรือนจำในช่วงเวลากลางวันเพื่อดำเนินกิจกรรมที่สร้างสรรค์ การลาพักในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการออกไปนอกเรือนจำเพื่อการรักษาพยาบาล เป็นต้น โดยรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำของรัฐ

²⁵² OLG Koblenz ZfStrVo 1980, 186

เวสเทิร์นออสเตรเลีย แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก และมีรูปแบบที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ เช่น การอนุญาตให้นักโทษเข้าเยี่ยมมารดาของบุตรทันทีหลังคลอด และการลาอีกอื่นๆ ตามความเห็นใจ จากกรณีที่เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความกดดันอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดต่อนักโทษ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขังและครอบครัวของผู้ต้องขังอย่างมีเมตตาหรือมีมนุษยธรรมเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นจุดเด่นของการบังคับโทษของสหพันธรัฐออสเตรเลีย ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดวิธีการ และอำนาจการพิจารณารวมถึงอำนาจและหน้าที่ในการให้ความเห็นไว้ในระเบียบอย่างชัดเจน²⁵³ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

ในประเทศญี่ปุ่น การเดินทางไปทำงานนอกสถานที่ การลาพัก เป็นมาตรการที่ได้รับอนุญาตเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้แก้ไขและฟื้นฟูและเข้าสู่สังคมได้โดยง่ายขึ้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยสถานที่กักขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) ที่ระบุว่าการรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพจะต้องดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการปฏิรูปและการฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในสังคมโดยการทำงาน ตามความรู้สึกรักของจิตสำนึกของผู้ต้องขัง ด้วยความร่วมมือ ตามบุคลิกภาพและสถานการณ์ของผู้ต้องขัง ซึ่งการบังคับโทษจำคุกของประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาความสามารถผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก โดยได้มีการกำหนดให้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งได้มีการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานภายนอกเรือนจำกับสถานประกอบการธุรกิจภายนอก เพื่อรับค่าตอบแทนการจ้างงานจากเรือนจำ โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ สำหรับการลาพักนั้นจัดให้มีขึ้นเพื่อจะช่วยให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ จากการออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำธุระส่วนตัว การเข้าเยี่ยมบุคคลภายนอกเรือนจำ และเพื่อการได้รับประสบการณ์อื่นๆ ที่มีประโยชน์สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมหลังจากได้รับการปล่อยตัว โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ การเข้ารับการรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำจะเกิดขึ้นเมื่อจำเป็นต้องให้แพทย์ภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของเรือนจำทำการรักษาพยาบาล โดยมีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ แต่ในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจจะมีการมอบหมายให้นักโทษเดินทางไปสถานพยาบาลภายนอกเรือนจำด้วยตนเอง โดยจุดเด่นของประเทศญี่ปุ่นนั้น คือ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบุตำแหน่งผู้ต้องขัง ขณะออกนอกเรือนจำ แทนควบคุมจากเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของบุคคลากรไม่เพียงพอได้

²⁵³ Policy Directive 9 Permits for Absence - Procedures, 4. Approving authority

ตารางที่ 3.2 แสดงการเปรียบเทียบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

การออกนอกเรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
เพื่อทำงาน	<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> งานสาธารณะ งานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ของเรือนจำที่อยู่ภายนอกเรือนจำ สถานประกอบการภายนอกเรือนจำ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นกลาง มีความประพฤติดีไม่ก่อคดีวินัย หรือความผิดอาญาอื่นขณะถูกคุมขัง ไม่มีความพดิวว่าจะหลบหนี (จำคุกครั้งแรกสำหรับการฝึกวิชาชีพ) กำหนดโทษไม่เกิน 1 ปี รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 หรือ 4 สำหรับการฝึกวิชาชีพ กำหนดโทษเกิน 1 ปี รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 หรือ 3 สำหรับการฝึกวิชาชีพ 	<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> กรณีที่มีการควบคุมของเจ้าหน้าที่จัดทำงานในรูปแบบการทำงานเกษตรกรรม การทำงานในที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยอาศัยความสมัครใจของนักโทษเป็นสำคัญ กรณีที่ไม่มีการควบคุมของเจ้าหน้าที่ <ul style="list-style-type: none"> เป็นรูปแบบของการจ้างงานอิสระภายนอกเรือนจำ ในความสัมพันธ์ปกติแบบนายจ้างกับลูกจ้าง รวมถึงการทำงานของตนเองในสถานประกอบการของตนเอง <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ของเรือนจำที่อยู่ภายนอกเรือนจำ (แบบมีการควบคุม) สถานประกอบการที่เหมาะสม โดยสภาพแวดล้อมต้องแตกต่างจากเรือนจำ (แบบไม่มีการควบคุม) 	<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> โปรแกรมการจ้างงานกับเอกชน โดยนักโทษอาจเสนอหรือระบุตัวนายจ้างด้วยตนเอง <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> สถานประกอบการของนายจ้าง <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> สำหรับนักโทษที่อยู่ในระดับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ โดยดำเนินการในระยะเวลา 12 เดือนก่อนวันที่มีสิทธิ์ได้รับการปล่อยตัว สำหรับนักโทษที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตจะสามารถเข้าร่วมได้ถ้าหากมาตรการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมฟื้นฟูทางสังคม ไม่อนุญาตให้นักโทษที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาบกพร่อง นักโทษที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี นักโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ นักโทษที่มีคำสั่ง 	<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ทำงานในสถานประกอบการธุรกิจภายนอก และการฝึกอบรมวิชาชีพที่สถานประกอบการธุรกิจภายนอก <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> สถานประกอบการธุรกิจภายนอก <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> นักโทษที่อยู่ในทัณฑสถานแบบเปิด สำหรับนักโทษที่จำคุกครบระยะเวลาตามคุณสมบัติสำหรับการพักการลงโทษ สำหรับนักโทษที่จำคุกมาแล้ว 1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนด สำหรับนักโทษที่จำคุกมาแล้ว 10 ปี ในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณา โดยพิจารณาถึงประโยชน์ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
เพื่อทำงาน (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี 6 เดือน (ไม่เกิน 5 ปีสำหรับการฝึกวิชาชีพ) - ยกเว้นนักโทษที่อยู่ในข่ายลักษณะความผิดที่กำหนด <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน เสนอผู้อำนวยการเรือนจำ - หากเป็นนักโทษหญิง หรือเป็นนักโทษ หรือจะต้องจำคุกต่อไปกว่า 10 ปี หรือ 5 ปี สำหรับการฝึกวิชาชีพ ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - กลับไม่เกิน 17.00 น. (6.00-18.00 สำหรับฝึกวิชาชีพ) - หากเป็นงานที่ไม่สามารถกลับเข้าเรือนจำปกติได้ให้เสนออธิบดีอนุมัติ <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - นักโทษ 5 หรือ 20 สำหรับฝึกวิชาชีพ คนต่อเจ้าหน้าที่ 1 คน 	<p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติที่ปราศจากข้อตำหนิ - มีความพยายามในการปรับตัวเข้ากับสภาพชีวิตในเรือนจำ - มีการติดต่อสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับญาติใกล้ชิด - มีมุมมองถึงอนาคตที่ดี - มีการพิจารณาคำขออนุญาตรวมถึงนักโทษที่ได้กระทำความผิดร้ายแรงหรือถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตและจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนการอนุญาตได้ เมื่อไม่เป็นที่เกรงว่านักโทษจะหลบหนีหรือใช้การพ่อนปรนการบังคับโทษไปกระทำความผิดทางอาญา <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เฉพาะในเวลากลางวัน หากเป็นในช่วงกลางคืนต้องเป็นรูปแบบของการลาพัก 	<p>ให้เนรเทศออกนอกประเทศนักโทษตามสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน</p> <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ หากไม่อยู่ให้รองอธิบดีฝ่ายบริการงานยุติธรรม สำหรับผู้ใหญ่ เป็นผู้อนุญาตแทน <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - วันละไม่เกิน 12 ชั่วโมง - แบบเข้าไปเย็นกลับเข้าเรือนจำ <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - โปรแกรมการจ้างงานจะไม่มีการควบคุม 	<p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำได้ทำข้อตกลงกับผู้ประกอบการธุรกิจภายนอก <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ มีการถือหรือสวมใส่อุปกรณ์ระบุตำแหน่ง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
การออกไปใน ช่วงเวลา กลางวัน		<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การปล่อยภายใต้การควบคุม 2. การปล่อยแบบอิสระ โดยไม่มีการควบคุม <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อดำเนินการจัดการธุระส่วนตัว เช่น การติดต่อส่วนราชการ การแนะนำตัวต่อนายจ้าง, - เพื่อการรับการเยี่ยมภายนอกเรือนจำ - เพื่อใช้เวลาว่างพักผ่อน เช่น การไปดูภาพยนตร์ หรือการชมการแข่งขันกีฬา <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ในพื้นที่อื่นนอกเรือนจำตามที่ได้อนุญาต <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติที่ปราศจากข้อตำหนิ - มีความพยายามในการปรับตัวเข้ากับสภาพชีวิตในเรือนจำ - มีการติดต่อสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับญาติ <p><u>ใกล้ชิด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีมุมมองถึงอนาคตที่ดี 	<p><u>ลักษณะการดำเนินงาน</u></p> <p>จัดอยู่ในส่วนของกิจกรรมภายนอกเพื่อให้นักโทษมีโอกาสมากขึ้นสำหรับการฟื้นฟู และการเชื่อมสัมพันธ์กับสังคมอีกครั้ง เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาและกิจกรรมการจ้างงานที่ไม่รวมอยู่ในโปรแกรมการจ้างงาน - การทำงานกับชุมชน - งานการกุศล - การบำรุงทรัพย์สิน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน - การทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำหรืองานราชทัณฑ์ทั่วไป - การสันทนการและกิจกรรมสันทนการ - การปฏิบัติทางศาสนา - รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการซื้อเสื้อผ้า เสรีภาพในการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารก่อนการปล่อยตัว - ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจนักโทษ และความยินยอมในการทำงาน 	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
การออกไปใน ช่วงเวลากลางวัน (ต่อ)		<ul style="list-style-type: none"> - มีการพิจารณาคำขออนุญาตรวมถึงนักโทษที่ได้กระทำผิดร้ายแรงหรือถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตและจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจในการออกคำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนการอนุญาตได้ - เมื่อไม่เป็นที่เกรงว่านักโทษจะหลบหนีหรือใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษไปกระทำ ความผิดทางอาญา <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เฉพาะในเวลากลางวัน หากเป็นในช่วง กลางคืนต้องเป็นรูปแบบของการลาพัก 	<p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ในพื้นที่อื่นนอกเรือนจำ ตามที่ได้อนุญาต คุณสมบัติของนักโทษ - สำหรับนักโทษที่อยู่ในระดับการรักษา ความปลอดภัยขั้นต่ำ <p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ หากไม่อยู่ให้ รองอธิบดีฝ่ายบริการ งานยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็น ผู้อนุญาตแทน <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - วันละไม่เกิน 12 ชั่วโมง - การอนุญาตที่ต่อเนื่องอาจก่อให้เกิดการ พักค้างคืนด้วยก็ได้ 	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
การลาพัก/ลากิจ	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับ เหตุระสำคัญ หรือกิจการ ในครอบครัว (ม.52(4)) - ที่ผ่านมานในทางปฏิบัติมีการอนุญาตให้ นักโทษลาพัก ไปประกอบพิธีฌาปนกิจศพ บิดา มารดา และบุตรเพียงเท่านั้น <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานที่ทำการฌาปนกิจศพ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - นักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไป - เป็นผู้มีความประพฤติดีมีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานบัง เกิดผล หรือความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ - นักโทษชั้นเยี่ยมหรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 3 - นักโทษชั้นดีมากหรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 4 - นักโทษชั้นดีหรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 5 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การลาพักปกติ 2. การลาพักพิเศษสำหรับการเตรียมความพร้อม ในการปล่อย 3. การลาพักพิเศษ 4. การลาพักเนื่องในโอกาสสำคัญ <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานที่อื่นๆ นอกเรือนจำตามที่ได้รับอนุญาต <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - โดยปกติจะต้องจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน (ยกเว้นการลาพักพิเศษ) - ให้สิทธิแก่ผู้ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่ ได้รับการจำคุกมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี หรือน้อย กว่า 10 ปี หากนักโทษถูกนำไปปรับโทษใน ทัณฑสถานแบบเปิด โดยจะพิจารณาจาก ความผิดที่เอกรกระทำด้วย <p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจในการออก คำสั่งอนุญาตหรือเพิกถอนการอนุญาตได้ 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูใจ 2. การเข้าเยี่ยมมารดาของบุตรทันที หลังคลอด 3. การลาเพื่อเตรียมการปล่อย (24-144 ชั่วโมงต่อเดือน) 4. การลาพักอื่นๆ ตามความเห็นใจ (เหตุการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิด ความยากลำบากอย่างรุนแรงหรือ ความตึงเครียด) <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานที่อื่นๆ นอกเรือนจำตามที่ได้รับ อนุญาต <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่แล้วจะพิจารณาอนุญาตเฉพาะ ผู้ต้องขังที่มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ - ยกเว้น การร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูใจ และการลาพักอื่นๆ ที่จะพิจารณาอนุญาต สำหรับผู้ต้องขังทุกคน 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อจัดการเรื่องสำคัญส่วนตัว เช่น ที่พ่อกาพย์ และการจ้างงานหลังการ ปล่อยตัว 2. เพื่อเยี่ยมเยียนบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะ ช่วยเหลือฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังกลับ สู่สภาพเดิมของสังคม <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานที่อื่นๆ นอกเรือนจำตามที่ได้ รับอนุญาต <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - นักโทษที่ถูกคุมขังที่อยู่ในทัณฑสถาน แบบเปิด - สำหรับนักโทษที่จำคุกมาแล้ว 1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนด - สำหรับนักโทษที่จำคุกมาแล้ว 10 ปี ในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต - จำกัด เฉพาะกรณีที่ต้องขังได้รับ โทษจำคุกไปแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
การลาพัก/ลากิจ (ต่อ)	<p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผู้บัญชาการเรือนจำทำความเข้าใจ เสนออธิบดี - ต่างจังหวัด มอบหมายผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่เกิน 7 วัน โดยไม่คิดรวมวันเดินทาง - ในกรณีร่วมงานฉาบปทิจสพ ใช้เวลาเท่าที่จำเป็นและรีบนำตัวกลับเมื่อเสร็จพิธี <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - กฎกระทรวงกำหนดหากนักโทษเหลือโทษจำคุกน้อยกว่า 6 เดือน ไม่จำเป็น ต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุม - ในทางปฏิบัติต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปด้วยทุกครั้ง 	<p><u>ระยะเวลา</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การลาพักปกติ สูงสุด 21 วัน/ปี ส่วนใหญ่จะอนุญาตพัก สูงสุด 1 สัปดาห์ 2. การลาพักพิเศษสำหรับการเตรียมความพร้อมในการปล่อยตัว สูงสุด 1 สัปดาห์ ภายใน 3 เดือน ก่อนการปล่อยตัว 3. การลาพักพิเศษ สูงสุด 6 วัน/เดือน สำหรับนักโทษที่ได้รับการอนุญาตให้ทำงานภายนอกเรือนจำแบบไม่มีการควบคุม ภายใน 9 เดือน ก่อนการปล่อยตัว 4. การลาพักเนื่องในโอกาสสำคัญกรณีญาติที่ใกล้ชิดป่วยหนักหรือเสียชีวิต (ลาได้ไม่เกิน 7 วัน/ปี) การไปศาล โดยจะไม่ถูกหักจากวันลาพักปกติ <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีเจ้าหน้าที่ควบคุม - ยกเว้นการลาพักเนื่องจากโอกาสพิเศษที่พิจารณาว่ามีความเสี่ยงในการหลบหนีหรือจะกระทำผิดกฎหมาย จะใช้รูปแบบ การอนุญาตออกนอกเรือนจำโดยควบคุมแทน 	<p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูใจผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ เป็นผู้อนุญาต แต่สำหรับผู้ต้องขังระดับการรักษาความขั้นสูง รองอธิบดีฝ่ายบริการงานยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นผู้พิจารณา 2. การเข้าเยี่ยมมารดาของบุตรทันทีหลังคลอด และการลาเพื่อเตรียมการปล่อย ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายการกลับคืนสู่สังคมและการบริการ เป็นผู้อนุญาต 3. การลาอีกอื่นๆ อธิบดีเป็นผู้อนุญาต <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูใจ เพียงครั้งเดียว ตามระยะเวลาที่ได้รับพิจารณา 2. การเข้าเยี่ยมมารดาของบุตร ในทันทีหลังคลอด 3. การลาเพื่อเตรียมการปล่อย ตั้งแต่ 24-144 ชั่วโมง ต่อเดือน ตามคุณสมบัติ 4. การลาอีกอื่นๆ ตามที่ได้รับพิจารณา <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับการร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูใจ และการลาอีกอื่นๆ ต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุม 	<p><u>อำนาจในการอนุญาต</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณา <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ต่อเนื่องไม่เกิน 7 วัน <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ - กำหนดมีการถือหรือสวมใส่อุปกรณ์ระบุตำแหน่ง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

การออกนอก เรือนจำ	ประเทศไทย	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหพันธรัฐออสเตรเลีย	ประเทศญี่ปุ่น
การรักษา พยาบาลนอก เรือนจำ	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ออกไปรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ ในกรณีที่แพทย์ผู้ทำการควบคุมอนามัยให้ความเห็นว่าผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บนั้น ถ้าคงให้รักษาตัวอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับผู้ต้องขังทุกคน <p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำ <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ชั่วคราวหรือตามความเหมาะสม <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่ควบคุม - หากอยู่หลายวันให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมผลัดเปลี่ยนกันอย่างน้อย 2 คน 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ออกไปรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ เพื่อความเหมาะสมกับการรักษาอาการป่วยได้ดีขึ้น หรือ ไม่สามารถระบุสาเหตุหรือไม่สามารถรักษาอาการป่วยของโรคนี้อันได้หรือ ไม่ย้ายการรักษาจากโรงพยาบาลของเรือนจำที่ถูก <p><u>กักขังไปยังโรงพยาบาลของเรือนจำอื่นได้</u></p> <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับผู้ต้องขังทุกคน <p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้บัญชาการเรือนจำ <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ชั่วคราวหรือตามความเหมาะสม <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่ควบคุม 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ออกไปรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ เข้ารับการตรวจสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็นหรือการเสริมสุขภาพอื่นๆ เพื่อการประเมินหรือการรักษา <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับผู้ต้องขังทุกคน - สำหรับนักโทษการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นสูง เฉพาะเป็นตัวเลือกเดียวในการรักษา <p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมายหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำที่ได้รับมอบหมาย <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ชั่วคราวหรือตามความเหมาะสม <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - อาจจะมีการควบคุม หรือ ไม่มีการควบคุม 	<p><u>ลักษณะการดำเนินการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ออกไปรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ โดยพิจารณาจากระดับความเจ็บป่วยหรืออาการบาดเจ็บแล้วเห็นได้ชัดว่า จำเป็นต้องให้แพทย์ภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของเรือนจำ <p><u>สถานที่</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานพยาบาลอื่นนอกเรือนจำ <p><u>คุณสมบัติของนักโทษ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับผู้ต้องขังทุกคน <p><u>อำนาจในการอนุมัติ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการเรือนจำเป็นผู้อนุมัติ <p><u>ระยะเวลา</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ชั่วคราวหรือตามความเหมาะสม <p><u>การควบคุม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่ควบคุม - ในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อาจมอบหมายให้ผู้ต้องขังเดินทางไปเอง

บทที่ 4

วิเคราะห์และเปรียบเทียบการอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำ ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

การอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกไปนอกเรือนจำและทัณฑสถาน เป็นการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์ด้านอิสระภาพแก่นักโทษ ซึ่งเป็นรูปแบบของการผ่อนปรนการบังคับโทษรูปแบบหนึ่ง อันเป็นการส่งเสริมการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนิสัย การปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนคืนสู่สังคม รวมถึงเพื่อส่งเสริมการฝึกอาชีพ ความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม และอำนวยความสะดวกการเข้าถึงด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติต่อนักโทษตามพื้นฐานของหลักสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญให้การรับรอง และตามหลักสากลของการปฏิบัติต่อนักโทษ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก ซึ่งจากการที่ได้ศึกษานั้นผู้เขียนสามารถวิเคราะห์และนำเสนอ ดังนี้

4.1 รัฐธรรมนูญและกฎหมายพื้นฐานในการรับรองสิทธิของนักโทษ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐาน ทุกประเทศในโลกไม่ว่าจะมีระบอบการปกครองแบบใด สิทธิของประชาชนที่รัฐจะต้องให้การรับรองและคุ้มครองมักจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐจะทำการละเมิดต่อสิทธิเหล่านั้นมิได้ รัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและแนวทางปฏิบัติการต่างๆ ที่รัฐจะกระทำอันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นรัฐ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ อันเป็นกระบวนการที่เรียกว่า Due Process แต่อย่างไรก็ตามการให้สิทธิแก่ประชาชนโดยไม่มีกรอบหรือขอบเขตเพื่อควบคุมการใช้สิทธิของประชาชนนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลเสียแก่รัฐและปัญหาต่างๆ ตามมาได้ และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้รัฐจะต้องเข้ามาแทรกแซงเกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพ

¹ ธาณี วรภัทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น. 70.

ของประชาชนที่เป็นผลมาจากมาตรการในการปราบปรามอาชญากรรมของรัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (crime control)²

ทั้งนี้ ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของคนในรัฐ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนที่เป็นพลเมืองในรัฐ หมายความว่าคุ้มครองพลเมืองทุกคนในประเทศนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นคนดี คนไม่ดี หรือที่เป็นอาชญากรมืออาชีพ³

การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 ที่รับรองว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และวรรคสองกำหนดว่า “ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน” กล่าวคือ บทบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นบททั่วไปที่ได้ให้การรับรองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้ง สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลภายในรัฐ ไม่ว่าจะมิใช่แหล่งกำเนิด เพศ หรือศาสนาใดก็ตาม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ฉบับนี้ได้ให้การรับรองไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”

หากมีการลงโทษหรือมีการบังคับโทษอาญาแก่บุคคล จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รัฐต้องดำเนินการตรากฎหมายให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว จะปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ ดังที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัด ต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล เกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุนเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพไว้ด้วย” วรรคสองกำหนดว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

² เพิ่งอ้าง, น. 71.

³ กัทร คงคาทิพย์, “มาตรการทางกฎหมายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย,”

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), น. 73.

ซึ่งความตามมาตรา 26 แสดงให้เห็นแนวทางของรัฐธรรมนูญ ที่มีหลักการตามกฎหมาย มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และกฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง มาตรา 26 มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้มีการตรากฎหมายแบบ ไม่มีเหตุมีผลหรือเพื่อพวกพ้อง หรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนเกินสมควร รัฐธรรมนูญนี้จึงได้วางหลักในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้⁴

- 1) เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้
- 2) ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ กฎหมาย นั้นต้อง
 - ก) ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม
 - ข) ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล เกินสมควรแก่เหตุ
 - ค) ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล
 - ง) ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และ
 - จ) มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

ดังนั้น รูปแบบการดำเนินการของรัฐเพื่อการปราบปราม และควบคุมอาชญากร ด้วยการจำกัดเสรีภาพโดยการบังคับโทษจำคุก จึงต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพส่วนอื่นๆ ในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สิทธิในการได้รับการฝึกอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมตามความเหมาะสมจากภาครัฐ ดังที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 เป็นต้น

ดังนั้น รัฐในฐานะเป็นผู้ดำเนินการบังคับโทษแก่นักโทษ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิของนักโทษในฐานะที่เป็นคนในรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในส่วนอื่น ให้แก่นักโทษเพื่อทำให้การบังคับโทษจำคุกนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ อันเป็นการแก้ไขฟื้นฟู และเตรียมความพร้อมให้แก่นักโทษในการ

⁴ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ , คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ, 2559, น. 6.

กลับคืนสู่สังคม ซึ่งจากการพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติของประเทศ ไทยแล้ว พบว่า นักโทษยังไม่ได้รับการรับรองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนและ เพียงพอ

4.2 การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำตามกฎหมายราชทัณฑ์ของไทยกับการรับรองสิทธิตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และข้อกำหนดสากลมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

กฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับโทษจำคุกของประเทศไทยนั้น อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ ซึ่งการศึกษานั้นพบว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้น มิได้มีการกล่าวถึง การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำไว้โดยตรง แต่จะถูกกล่าวถึงในลักษณะของส่วนประกอบ ในมาตราอื่นๆ เช่น การทำงานของนักโทษ การลา การรักษาพยาบาล เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาพบ ประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

4.2.1 การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำ

การทำงานถูกใช้เป็นมาตรการในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเมื่อถูกบังคับโทษจำคุก โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมนักโทษก่อนปล่อยตัว ตามวัตถุประสงค์ของการ บังคับโทษ โดยมีความคาดหวังว่าเมื่อพ้นโทษแล้ว นักโทษจะสามารถนำทักษะการทำงานในขณะ ที่อยู่ในเรือนจำมาประกอบอาชีพได้ โดยนักโทษจะได้รับประโยชน์ตอบแทนในขณะที่ยังรับโทษ คือ การลดวันต้องโทษ และเบี้ยตอบแทน

การทำงานของนักโทษถูกกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตามกำหนด ไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 48-มาตรา 49 โดยมาตรา 48 ได้กำหนดว่า เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้ (1) ทำงานสาธารณะ (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ (3) ทำงานบำรุงรักษา เรือนจำ (4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ และมาตรา 49 ได้กำหนดว่า เจ้าพนักงาน เรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทาง ราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ แต่ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดระเบียบเพื่อบังคับในเฉพาะเรื่องดังกล่าว จึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบ กรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมที่ออกตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม)⁵ ซึ่งที่ผ่านมารกรมราชทัณฑ์ ได้ออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ข้อ 8 (1) - (3) เพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณานักโทษเด็ดขาดที่

⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76

ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกย้ายออกทำงานนอกเรือนจำ ซึ่งได้แก่นักโทษเด็ดขาดที่ต้องโทษในลักษณะความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 107-มาตรา 135, ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1 – มาตรา 135/4, ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคสาม มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 280 มาตรา 282 และมาตรา 283, ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 มาตรา 292 และมาตรา 298, ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343, ความผิดตามกฎหมายอาญาว่าด้วยการกั๊ยืมที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น

ทั้งนี้ นอกเหนือจากงานภายนอกเรือนจำที่ต้องทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่แล้ว นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุทิศตน ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานให้เกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับการพิจารณาออกไปภายนอกเรือนจำฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษอาบรม นอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพหรือรับการศึกษอาบรมนอกเรือนจำ จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอาบรมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาด และความปลอดภัย ของสังคมประกอบกัน โดยการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ และต้องนำพฤติการณ์การกระทำความคิด ลักษณะความผิด และความรุนแรงของคดี รวมตลอดทั้งการกระทำความคิดที่ได้กระทำมาก่อนแล้ว ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 มาประกอบการพิจารณาด้วย⁶ โดยปัจจุบัน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข นั้นยังคงให้บังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการย้ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ.2559 ไปก่อน⁷

ข้อสังเกตจากการศึกษาประเด็นดังกล่าวพบว่า การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษ นั้นมิได้เกิดจากความสมัครใจเข้าร่วมทำงานของนักโทษเอง แต่เกิดจากคำสั่งการของเจ้าหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ให้อำนาจไว้ เช่นเดียวกับที่เคยกำหนดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะอาศัยความสมัครใจของนักโทษเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกนักโทษก็ตาม แต่การที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 วรรคท้าย

⁷ ตามบทเฉพาะกาล พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรา 76

ชัดแจ้งเช่นนั้น เจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจสั่งการได้โดยนักโทษอาจไม่สมัครใจทำงานนั้นก็เป็นที่
 ทั้งนี้ หากเป็นกรณีการทำงานสาธารณะภายนอกเรือนจำ หรือในสถานที่ที่เป็นแหล่งชุมชน
 การทำงานเพื่อประโยชน์แก่สังคมก็อาจจะสร้างความอับอายแก่ตัวนักโทษเองได้ อันถือเป็นการ
 ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ จากคำสั่งหรือการใช้อำนาจ
 ของเจ้าหน้าที่รัฐเกินสมควร และขัดต่อข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วยการ
 ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา ที่ได้กำหนดหลักการการทำงานของผู้ต้องขังไว้ว่า การทำงาน
 ของผู้ต้องขังนั้นต้องไม่มีลักษณะทำให้เจ็บปวด หรือเศร้าหมอง⁸

การพิจารณาให้นักโทษออกทำงานนอกเรือนจำ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมนั้น
 มีการกำหนดให้นักโทษในความผิดบางคดี เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและ
 ร่างกาย ความผิดฐานฉ้อโกง การฉ้อโกงประชาชน ไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ออกไปทำงาน
 นอกเรือนจำ⁹ ถึงแม้ว่านักโทษผู้นั้นจะมีความประพฤติที่ดี หรือมีความอดสาหะปรากฏเพียงใด ซึ่ง
 ข้อพิจารณาในประเด็นดังกล่าว เห็นว่าการพิจารณาไม่ให้นักโทษในบางความผิดออกไปทำงาน
 นอกเรือนจำ น่าจะขัดต่อเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ใน
 ส่วนของความคุ้มครอง ด้านความเสมอภาคของบุคคล เพราะถ้าหากมีการพิจารณาคัดเลือกนักโทษ
 ที่เห็นว่าเป็นนักโทษที่มีความประพฤติดี มีประวัติดี อุปนิสัยที่ดี และเหลือโทษจำคุกเป็นไปตาม
 หลักเกณฑ์การพิจารณาแล้ว ประเด็นในส่วนของความผิดที่นักโทษได้เคยกระทำและได้ถูกพิพากษา
 ไปแล้วก็ไม่ควรที่จะนำมาพิจารณาอีกหากนักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี และมีความตั้งใจที่จะเข้า
 ร่วมมาตรการการฟื้นฟู ดังนั้น การจำกัดเสรีภาพการทำงานของนักโทษที่มีฐานความผิดดังกล่าวจึง
 เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จะมีการ
 กำหนดถึงการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับ
 การศึกษาอบรมนอกเรือนจำ โดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) แต่ทั้งนี้
 ไม่ปรากฏว่ามีการอนุญาตให้มีการจ้างงานแบบรับค่าจ้าง หรือการจ้างกับเอกชน มีลักษณะใกล้เคียง
 กับกฎหมายแรงงานที่ใช้บังคับแก่ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปโดยสิ้นเชิง เนื่องจาก
 ที่ผ่านมามีกรมราชทัณฑ์ได้เคยออกระเบียบในลักษณะเดียวกันตามมาตรา 52(8) คือ ระเบียบ
 กรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ
 พ.ศ.2559 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 ซึ่งให้ถือใช้บังคับอยู่ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76 แห่งพระราช

⁸ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 97(1)

⁹ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ พ.ศ. 2555

บัญญัติราชทัณฑ์ 2560 โดยโครงการดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ “การฝึกวิชาชีพ” มิใช่เพื่อการรับจ้างงาน โดยทางสถานประกอบการจะจ่าย “ค่าตอบแทน” เพื่อเป็นเงินค่าใช้จ่ายในการนำผู้ต้องขังออกไปฝึกวิชาชีพ และเป็นเงินรางวัลปันผลแก่ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการทำงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง¹⁰ โดยผู้ต้องขังนั้น ไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างโดยตรงจากผู้ประกอบการ แต่จะได้รับเงินรางวัลปันผลจากค่าตอบแทนที่ผู้ประกอบการจะจ่ายให้กับเรือนจำอีกทีหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พบว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติการรับรองสิทธิเสรีภาพในการทำงานของบุคคลไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ”¹¹ ดังนั้น แม้นักโทษในเรือนจำจะถูกจำกัด สิทธิเสรีภาพโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของนักโทษด้วยการบังคับโทษจำคุก สมควรจำกัดเพียงเฉพาะการกระทำบางอย่างของนักโทษ ในส่วนของการแสดงออกทางร่างกาย และไม่อาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพในส่วนอื่นๆ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลได้ ดังนั้น การทำงานของนักโทษนั้น นักโทษควรต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ทั้งในรูปแบบ ลักษณะ และวิธีการ ซึ่งหากพิจารณาตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ; ข้อกำหนดแมนเดลา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับการทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษไว้โดยตรง แต่ก็ได้มีการวางหลักการทำงานของนักโทษในเรือนจำ ไว้ว่า “ระบบและวิธีการทำงานในเรือนจำต้องเหมือนอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้กับงานซึ่งอยู่ภายนอกเรือนจำ เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้อยู่ในสภาพชีวิตการทำงานปกติ¹² และต้องมีระบบค่าตอบแทนที่เที่ยงธรรมสำหรับงานของผู้ต้องขัง”¹³ ดังนั้น การทำงานของนักโทษภายนอกเรือนจำซึ่งมีลักษณะเป็นการให้อิสระแก่นักโทษมากกว่าการทำงานภายในเรือนจำ ควรจะต้องมีระบบและวิธีการทำงานที่เหมือนและใกล้เคียงกับงานภายนอกเรือนจำของบุคคลทั่วไปยิ่งกว่างานที่จัดให้มีขึ้นภายในเรือนจำ เพราะฉะนั้น สำหรับนักโทษที่ได้รับสิทธิประโยชน์ให้ออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) กรมราชทัณฑ์ควรมีการส่งเสริมให้มีการทำงานที่คล้ายกับสังคมภายนอกมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการจ้างงาน การจ่ายค่าจ้าง สวัสดิการ ค่าชดเชยค่าตอบแทน จำนวนชั่วโมงการ

¹⁰ ความตาม หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ขธ 0704.5/32951 ลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน 2559 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางดำเนินการตามโครงการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ (โครงการประชาร่วมรัฐพัฒนาผู้ต้องขังสู่ภาคอุตสาหกรรม)

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40

¹² ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 99(1)

¹³ ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 103

ทำงาน วันหยุด ฯลฯ ซึ่งควรจะกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ เพื่อให้เกิดการจ้างงานที่แท้จริงระหว่างนักโทษกับผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรับรองการจ้างงานในอนาคตของนักโทษหลังพ้นโทษ

4.2.2 การอนุญาตให้นักโทษลา

การอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อออกไปนอกเรือนจำของประเทศไทย ถูกยกใช้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดทน ความก้าวหน้าในการศึกษาและทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ตามมาตรา 52 (4) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งที่ผ่านมานั้น กรมราชทัณฑ์ได้มีการพิจารณาให้นักโทษลาจึงได้เฉพาะกรณีการลาไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพเพียงเท่านั้น โดยไม่รวมถึงเยี่ยมไข้ญาติญาติสนิทของตน ทั้งนี้ ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 70 ได้ระบุไว้ว่า “การบริหารงานเรือนจำต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบอาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการเสียชีวิตของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญทันทีเมื่อสถานการณ์อนุญาต ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตทั้งภายใต้การติดตามหรือตามลำพัง ให้ไปข้างเดียวของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญที่ป่วยขั้นวิกฤต หรือไปร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ” ดังนั้น การอนุญาตให้นักโทษได้ไปร่วมพิธีศพ และเยี่ยมไข้ญาติญาติสนิทของตนหรือบุคคลสำคัญตามที่กำหนดในข้อกำหนดแมนเดลา จึงถูกรับรองให้เป็นสิทธิของนักโทษทุกคนที่จะได้รับการพิจารณา ซึ่งตามกฎหมายราชทัณฑ์ของไทยในเรื่องดังกล่าว มิได้กำหนดให้สิทธิแก่นักโทษไว้

จากการศึกษาพบข้อสังเกตว่า การพิจารณาให้นักโทษลาจกของไทยนั้นกฎหมายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดถึงเหตุแห่งการลาไว้อย่างกว้างว่า “เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว”¹⁴ แต่ในทางปฏิบัติแล้วที่ผ่านมามีการกำหนดแนวทางการพิจารณาอนุมัติให้นักโทษลาจกเฉพาะการให้นักโทษลาจก เพื่อไปประกอบพิธีฌาปนกิจศพเพียงเท่านั้น¹⁵ อีกประเด็นคือการพิจารณาให้นักโทษลาของไทยนั้นกฎหมายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้เป็นประโยชน์ตอบแทนแก่นักโทษ เช่นเดียวกับที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ซึ่งหมายถึงเป็นการให้สิทธิเฉพาะกลุ่ม มิได้หมายถึงการให้สิทธิแก่นักโทษทุกคนอย่างเท่าเทียม จากประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสังเกตว่าหากเป็นผู้ต้องขังใหม่แรกเข้าและรับโทษจำคุกได้ไม่นาน หรือยังไม่มีโอกาสที่จะได้รับการประเมินให้เลื่อนชั้น เมื่อมีความจำเป็นต้องออกไปนอกเรือนจำด้วยเหตุดังกล่าวนี้

¹⁴ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4)

¹⁵ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0706/2051 ลงวันที่ 30 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการมอบอำนาจการอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาจก

จะได้รับการพิจารณาหรือไม่ ทั้งนี้ หากพิจารณาตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะพบว่ารัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่ต้องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลทุกคน¹⁶ ดังนั้น บทบัญญัติของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาให้นักโทษลาจกที่ยกให้เป็นประโยชน์ตอบแทนนักโทษเฉพาะกลุ่มนั้น น่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อย่างชัดเจน

4.2.3 การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

สิทธิในการรักษาพยาบาลถือเป็นสิทธิพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตที่บุคคลทุกคนควรจะต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ผู้ต้องขังถึงแม้ว่าจะถูกคุมขัง หรือควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำเพื่อเป็นการลงโทษตามความผิดที่ตนได้กระทำการไป โดยถูกจำกัดอิสรภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย การติดต่อสื่อสาร การถูกจำกัดสิทธิเหล่านั้นเป็นเพียงวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ส่วนเรื่องการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยนั้น ผู้ต้องขังไม่ควรจะได้รับการรักษาที่แตกต่างจากบุคคลภายนอกเรือนจำ เพราะสิทธิในการรักษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชน แม้รัฐธรรมนูญเองก็ได้บัญญัติรับรองสิทธินี้ไว้ด้วย¹⁷

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสิทธิในการรักษาพยาบาล ไว้ในหมวดสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ มาตรา 47 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ” วรรคสองกำหนดว่า “บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ” วรรคสามกำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย”

การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ถูกบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 55 วรรค 2 ความว่า “หากผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำ จะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้น โดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต นอกเรือนจำต่อไป ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ” แต่ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวงเพื่อบังคับในเฉพาะเรื่องดังกล่าว จึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมที่ออกตาม

¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4

¹⁷ ปาณิตา กัณสุทธิ์, “สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), น. 120.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม)¹⁸ คือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2559 โดยระเบียบดังกล่าวนี้ มีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการอนุญาตโดยให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณาอนุญาตแทน จากเดิมที่ต้องขออนุญาตจากอธิบดี การที่กฎหมายราชทัณฑ์ได้กำหนดบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึง ความต้องการในการสนับสนุนสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการของผู้ต้องขังจากรัฐ โดยการยกระดับการให้บริการสาธารณสุขอย่างเหมาะสมเพิ่มเติมจากการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาพยาบาลตามระดับของความเจ็บป่วยของผู้ต้องขังตามความจำเป็นและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในเรื่องสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

หากพิจารณาตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 27(2) ที่ได้บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังทุกคนต้องทำให้มั่นใจว่าสามารถเข้าถึงการรักษาทางการแพทย์ได้ทันทีในกรณีฉุกเฉิน ผู้ต้องขังที่จำต้องได้รับการรักษาหรือผ่าตัดต้องส่งตัวไปยังสถาบันเฉพาะทางหรือโรงพยาบาลของพลเรือน กรณีที่บริการของเรือนจำมีโรงพยาบาลของตนเอง ต้องมีคณะทำงานและอุปกรณ์อย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้ต้องขังที่ถูกส่งตัวมาได้รับการรักษาและการดูแลอย่างเหมาะสม” ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ระเบียบการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลาอย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ คงต้องพิจารณาตามกฎกระทรวงที่จะออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต อีกคราหนึ่งว่าจะสามารถสนับสนุนสุขอนามัยของผู้ต้องขังในกรณีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำได้ดีเพียงใด

4.3 เปรียบเทียบการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

จากที่ทำการศึกษานั้น พบว่ากฎหมายของต่างประเทศนั้นมีการรูปแบบการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำที่หลากหลาย โดยตามรูปแบบต่างๆ ที่ได้ยกตัวอย่างนั้น ล้วนแล้วแต่เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษและครอบครัวหรือสังคมภายนอกเรือนจำ โดยมุ่งหมายให้นักโทษนั้นเป็นประธานของการบังคับโทษอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอนำมาตรการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำตามที่มีอยู่ใน

¹⁸ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76

กฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย มาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ในเรื่องดังกล่าว เพื่อเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในบทต่อไป

4.3.1 การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำ

การออกนอกเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อทำงานตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย มีหลักการและเหตุผล เกิดจากการที่รัฐต้องการเพิ่มกิจกรรมการฝึกอบรมและใช้แรงงานนักโทษ เต็มขีด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กิจการสาธารณะและเกิดประโยชน์แก่นักโทษเต็มขีด และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักโทษเต็มขีดประพฤติดีอยู่ในระเบียบวินัย มีความอุสาหะตั้งใจรับการศึกษา อบรมและทำงานแข็งขันขึ้น โดยจากการศึกษานั้นสามารถแบ่งรูปแบบการทำงานนอกเรือนจำของนักโทษตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้เป็น 3 รูปแบบคือ 1. งานสาธารณะ 2. งานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ 3. การทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ

จากการศึกษาพบว่าการทำงานของนักโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 48-49 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ถูกกำหนดให้นักโทษต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ โดยมาตรา 49 ได้กำหนดลักษณะของงานที่เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเต็มขีดออกไปนอกเรือนจำได้ คือ 1. งานสาธารณะ 2. งานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ แต่ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดระเบียบเพื่อบังคับในเฉพาะเรื่องดังกล่าว ดังนั้น การทำงานของนักโทษนอกเรือนจำจึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ซึ่งนักโทษจะได้รับประโยชน์การลดวันต้องโทษจำคุกไม่เกินจำนวนวันที่ออกไปทำงานสาธารณะ และเงินปันผลจากงานภายนอกเรือนจำที่มีรายได้

นอกเหนือจากงานภายนอกเรือนจำที่ต้องทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 49 แล้ว นักโทษเต็มขีดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ และได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน อาจได้รับการพิจารณาออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรม นอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) โดยให้พิจารณาถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของนักโทษเต็มขีด และความปลอดภัย ของสังคมประกอบกัน ซึ่งลักษณะการทำงานดังกล่าวนี้เป็นการทำงานข้อตกลงร่วมกันระหว่างเรือนจำและสถานประกอบการนอกเรือนจำ

ซึ่งไม่ใช่การรับจ้างทำงานระหว่างผู้ต้องขังและสถานประกอบการโดยตรง ซึ่งนักโทษจะได้รับเงินปันผลตอบแทนจากการทำงานหรือฝึกวิชาชีพนั้น

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำของประเทศไทย คือ 1. นักโทษจะได้รับประโยชน์การลดวันต้องโทษจำคุกไม่เกินจำนวนวันที่ออกไปทำงานสาธารณะ โดยมีการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนให้นักโทษจากการทำงานนอกเรือนจำที่มีรายได้ 2. มีการอนุญาตให้นักโทษสามารถออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำได้ ซึ่งถือเป็นการสร้างการยอมรับจากสังคม และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ออกไปฝึกวิชาชีพเพิ่มทักษะในสถานประกอบการนอกเรือนจำ เพื่อให้สามารถปรับตัวสร้างความคุ้นเคย และเตรียมความพร้อมก่อนการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ

ข้อเสีย 1. การทำงานของนักโทษมิได้เกิดจากความสมัครใจเข้าร่วมทำงานของนักโทษเอง แต่เกิดจากคำสั่งการของเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในมาตรา 48-49 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เช่นเดียวกับที่เลขกำหนดในมาตรา 22-22ทวิ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ซึ่งในกรณีที่เป็นการทำงานสาธารณะนอกเรือนจำอาจจะสร้างความอับอาย และลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษ ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติจะอาศัยความสมัครใจของนักโทษเป็นหลักก็ตาม แต่การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ จะก่อให้เกิดผลเสียกับตัวนักโทษมากกว่าประโยชน์ที่นักโทษจะได้รับ 2. มีการตัดสิทธิการพิจารณาให้นักโทษออกทำงานนอกเรือนจำมีการกำหนดให้นักโทษในความผิดบางคดี เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดฐานฉ้อโกง การฉ้อโกงประชาชน อันเป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมและความไม่เสมอภาค 3. รูปแบบของการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานในสถานประกอบการนอกเรือนจำไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายแรงงาน และไม่เกิดการจ้างงานที่แท้จริงในสถานะนายจ้างและลูกจ้าง โดยนักโทษไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างจากการทำงาน ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการทำงานของบุคคลจนเกินควร

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การอนุญาตให้นักโทษออกจากเรือนจำเพื่อทำงาน ถูกกำหนดให้เป็นรูปแบบหนึ่งของมาตรการการควบคุมแบบผ่อนปรน ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Strafvollzugsgesetz [StVollzG]) มาตรา 11 (1) โดยได้กำหนดรูปแบบต่างๆ คือ

1. การทำงานอย่างสม่ำเสมอภายใต้การควบคุมนอกเรือนจำ ในพื้นที่ของเรือนจำภายนอกกำแพงเรือนจำ เช่น การทำเกษตรกรรม การทำงานในที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยนักโทษจะต้องกลับเข้ามาพักที่เรือนจำทุกวัน ซึ่งมีหลักสำคัญคือต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุญาตจากนักโทษ ด้วยเหตุผลทางด้านชื่อเสียงและการสร้างความอับอายต่อนักโทษ เพราะการ

ทำงานในลักษณะนี้นักโทษจะออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ โดยมีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำคอยควบคุมอยู่ตลอด

2. การทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุม ซึ่งมีหลักสำคัญคือมีรูปแบบของการจ้างงานอิสระภายนอกเรือนจำ โดยเน้นให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับผู้ว่าจ้างในแบบลูกจ้างและนายจ้าง ซึ่งจะได้รับเงินค่าจ้างหรือเงินตอบแทนจากการทำงานปกติ รวมถึงรูปแบบการทำงานด้วยตนเองในสถานประกอบการของตนเอง โดยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังได้วางหลักถึงรูปแบบการทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำว่า หากสถานที่ทำงานมีลักษณะการจัดการสภาพแวดล้อมคล้ายกับภายในเรือนจำนั้น การดำเนินการดังกล่าวไม่ใช่รูปแบบการทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุมอย่างแท้จริง¹⁹

การออกไปทำงานนอกเรือนจำในทุกูปแบบนี้จะพิจารณาจากความประพฤตินักโทษ ความพยายามในการปรับตัวเข้ากับสภาพชีวิตในเรือนจำ ความสัมพันธ์กับญาติใกล้ชิด และการมีมุมมองถึงอนาคตที่ดี และที่สำคัญคือนักโทษที่ได้กระทำความผิดร้ายแรงหรือถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต ซึ่งได้จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จะได้สิทธิในการได้รับการพิจารณาด้วย

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ 1. การทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษถูกกำหนดให้เกิดขึ้นตามความสมัครใจของนักโทษเองซึ่งเป็นการรักษาชื่อเสียงและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษ 2. นักโทษในทุกฐานความผิด รวมถึงนักโทษที่รับโทษจำคุกระยะยาว หรือนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำโดยจะพิจารณาจากความเสี่ยงในการหลบหนีและใช้การได้รับอนุญาตไปในทางที่ผิด เป็นหลักการพิจารณา 3. มีการสนับสนุนการจ้างงานที่แท้จริงในสถานะนายจ้างและลูกจ้างในสถานประกอบการของเอกชน โดยนักโทษจะได้รับเงินค่าจ้างหรือเงินตอบแทนจากการฝึกงาน และยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัวได้จริง²⁰

ข้อเสีย คือ กฎหมายการบังคับโทษและวิธีการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจอนุญาตอย่างอิสระ โดยไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของนักโทษที่มีสิทธิได้รับอนุญาตไว้อย่างชัดเจน จึงอาจจะทำให้เกิดปัญหาในหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังที่เกิดเป็นประเด็นในการให้ความเห็นต่างๆ ของศาลสูงแห่งรัฐ หรือศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

¹⁹ BVerfGE 98, 169, 210 f.

²⁰ StVollzG § มาตรา 39

รัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้มีการกำหนดรูปแบบของการทำงานภายนอกเรือนจำไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การออกไปทำงานตามโครงการการจ้างงานนักโทษ (Prisoner Employment Program (PEP))²¹ มีจุดประสงค์เพื่อลดผลกระทบจากการถูกจำคุกและเพื่อช่วยเหลือในการกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง ซึ่งโครงการการจ้างงานนักโทษ จะระยะเวลาต่อเนื่องมากกว่า 4 สัปดาห์ (รวมถึงการฝึกวิชาชีพ) โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งผู้ต้องขังมีสิทธิที่ได้รับการจ้างงาน ในช่วง 12 เดือนก่อนการปล่อยตัว และมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างจากการทำงานในช่วง 6 เดือนก่อนการปล่อยตัว โดยนักโทษอาจจะเสนอหรือระบุตัวนายจ้างด้วยตนเองได้

2. การออกไปทำงานสาธารณะ และงานการกุศล ตามกิจกรรมภายนอกเรือนจำ²² มีจุดประสงค์ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักโทษให้มีความรู้และทักษะที่จะช่วยให้พวกเขามีชีวิตอยู่โดยไม่กระทำผิดกฎหมาย ให้โอกาสสำหรับการปรับปรุงตัวเองผ่านการศึกษาและการฝึกอบรม และให้นักโทษตอบแทนสังคมจากอาชญากรรมที่พวกเขาได้กระทำขึ้น ในรูปแบบของการทำงานต่างๆ เช่น การศึกษาและกิจกรรมการจ้างงานที่ไม่รวมอยู่ในโครงการการจ้างงานนักโทษ (มีระยะเวลาดำเนินการน้อยกว่า 4 สัปดาห์) การทำงานในชุมชน (เช่น การทำสวน การบำรุงรักษาทำความสะอาด การบูรณะ) งานการกุศล การบำรุงรักษาทรัพย์สินและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจำคุกหรืองานราชทัณฑ์ทั่วไป โดยมีกำหนดระยะเวลา ไม่เกิน 12 ชั่วโมงต่อวัน ทั้งนี้ การออกไปทำงานนอกเรือนจำของนักโทษนั้น จะต้องเกิดจากความตั้งใจมีส่วนร่วมของนักโทษเอง ซึ่งจะพิจารณาอนุญาตเฉพาะนักโทษที่อยู่ในระดับการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ และสำหรับนักโทษที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตจะสามารถเข้าร่วมการทำงานนอกเรือนจำได้ ถ้าหากการทำงานตามมาตรการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคม

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำของรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย คือ 1. การทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษในทุกรูปแบบกำหนดให้เกิดขึ้นตามความสมัครใจของนักโทษเอง 2. มีการสนับสนุนการจ้างงานที่แท้จริงในสถานะนายจ้างและลูกจ้าง โดยนักโทษสามารถที่จะเสนอหรือระบุตัวนายจ้างด้วยตนเอง และมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างจากการทำงาน 3. มีการออกระเบียบคำสั่งต่างๆ (Policy Directive) เพื่ออธิบายรูปแบบและวิธีการของการอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำงานไว้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถลดปัญหาด้านการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ได้

²¹ Policy Directive 68 Prisoner Employment Program

²² Policy Directive 53 – External Activities

ในประเทศญี่ปุ่น ได้มีการกล่าวถึงการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงาน หรือฝึกวิชาชีพ ไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในทัณฑสถานและการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) มาตรา 96 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อปลูกฝังหรือรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลแก่นักโทษ เพื่อ ประโยชน์แก่การกลับคืนสู่สังคม โดยลักษณะของการทำงานนอกเรือนจำนั้นเป็นการทำงานและ การฝึกอาชีพกับผู้ประกอบธุรกิจภายนอกในสถานประกอบธุรกิจภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะพิจารณา อนุญาตสำหรับนักโทษที่รับโทษจำคุกครบระยะเวลาตามคุณสมบัติสำหรับการพักการลงโทษ คือ 1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงนักโทษที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิต ที่รับโทษจำคุกมาแล้ว ครบ 10 ปี หรือนักโทษที่อยู่ในทัณฑสถานแบบเปิด ซึ่งการออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานนั้นจะไม่มี การควบคุมจากเจ้าหน้าที่ โดยอาจมีเงื่อนไขเพิ่มเติมคือนักโทษจะต้องติดตั้งเครื่องมือระบุตำแหน่ง ตลอดการทำงานนอกเรือนจำ ทั้งนี้ รายได้จากการทำงานของนักโทษจะถูกจัดสรรให้แก่กระทรวง การคลังแห่งชาติ โดยเรือนจำจะจัดสรรเงินให้กับนักโทษที่ทำงานเพื่อเป็นค่าตอบแทน และเพื่อการ จูงใจให้ทำงาน เป็นรายเดือน

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำของประเทศญี่ปุ่น คือ 1. การทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษถูกกำหนดให้เกิดขึ้นตามความสมัครใจของนักโทษเอง เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติตามกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ไว้ 2. มีการสนับสนุนการจ้างงาน รวมถึงการฝึกวิชาชีพกับเอกชน ถึงแม้จะไม่ใช่งานที่แท้จริงในรูปแบบนายจ้างและลูกจ้าง ก็ตาม 3. มีการกำหนดเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์ระบุตำแหน่งเพื่อติดตั้งให้นักโทษตลอดระยะเวลา การทำงานภายนอกเรือนจำเพื่อสนับสนุนการควบคุม โดยไม่ใช่เจ้าหน้าที่

ข้อเสีย คือ การทำงานกับสถานประกอบธุรกิจภายนอกเรือนจำนั้น นักโทษไม่มีสิทธิ จะได้รับเงินค่าจ้างโดยตรงจากผู้ว่าจ้าง แต่นักโทษจะได้เงินรับค่าตอบแทนสำหรับการทำงานจาก การจัดสรรของผู้บัญชาการเรือนจำแทน ซึ่งถือว่าไม่ใช่การจ้างงานอย่างแท้จริง

จากที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานตาม กฎหมายบังคับโทษและกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่า การออกไปทำงานนอกเรือนจำของนักโทษนั้น จะเกิดขึ้นจากความสมัครใจของนักโทษเป็นสำคัญ โดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่กำหนดให้นักโทษต้องทำงานนอกเรือนจำตามคำสั่งของ เจ้าหน้าที่ตั้งเช่นปรากฏตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย

การพิจารณาคัดเลือกนักโทษเพื่อทำงานนอกเรือนจำ ตามกฎหมายบังคับโทษของ ต่างประเทศนั้น จะให้สิทธิกับนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตด้วย เท่ากับว่ากฎหมายราชทัณฑ์ ของต่างประเทศนั้นมุ่งที่จะใช้มาตรการดังกล่าวเป็นเครื่องมือแก้ไขฟื้นฟูกับนักโทษในทุกระดับ

ถึงแม้ว่านักโทษผู้นั้นจะเคยได้กระทำความผิดร้ายแรงจนต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิตก็ตาม ซึ่งตามกฎหมายราชทัณฑ์ประเทศไทยนั้น จะไม่มีการพิจารณาให้นักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตออกนอกเรือนจำเพื่อทำงาน อีกทั้ง ยังกำหนดความผิดบางประเภทที่จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ออกทำงานภายนอกเรือนจำเพิ่มเติม อีกด้วย

ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งที่สำคัญ ของรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำระหว่างกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย กับกฎหมายของต่างประเทศ คือ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย มีการอนุญาตให้นักโทษรับจ้างทำงานภายนอกเรือนจำในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งนักโทษมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างจากการทำงาน ตามรูปแบบการจ้างงานของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ ถือเป็น การจัดระบบและวิธีการทำงานของนักโทษที่เหมือนและใกล้เคียงกับการทำงานของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำของประเทศไทย ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(8) ที่มีกำหนดให้เป็นเพียงการ ฝึกวิชาชีพของนักโทษเพียงเท่านั้น ทำให้นักโทษนั้นไม่สามารถรับเงินค่าจ้างจากการทำงานกับผู้ประกอบการภายนอกได้โดยตรง นักโทษจึงไม่ได้รับประโยชน์จากการทำงานหรือฝึกวิชาชีพตามมาตรการดังกล่าวได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมให้นักโทษอยู่ในสภาพชีวิตการทำงานปกตินอกเรือนจำ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่การกลับคืนสู่สังคมภายนอกเรือนจำเมื่อพ้นโทษ จึงเห็นควรต้องมีการพิจารณารูปแบบของการทำงานภายนอกเรือนจำ แก่นักโทษเพิ่มเติม ทั้งนี้ การพิจารณาประเภทของงานหรือรูปแบบการทำงานที่จะจัดให้นักโทษนั้น ศาสตราจารย์ไชยเจริญ สันติศิริ ได้ให้ความเห็นว่า งานที่จะจัดให้นักโทษไม่ควรเป็นงานที่หนักจนเกินไปนัก นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงข้อเหล่านี้ด้วย

(1) ประโยชน์ของนักโทษเอง เช่น ไม่เคยทำงานชนิดนั้นมาก่อน ก็จะได้หัดให้เป็นอาชีพคิดตัวไป เพราะ โดยมากในเรือนจำบางอย่างมีนักโทษเคยเป็นผู้ชำนาญมาก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ หรือเรือนจำจะเป็นผู้ว่าจ้างผู้ชำนาญจากภายนอกเข้ามาเป็นผู้ฝึกสอนให้นักโทษ

(2) ประโยชน์ของชุมชน คือ งานที่นักโทษทำควรจะต้องได้ผลในทางด้านสังคมบ้าง คือ เป็นการตัดสันดานและฝึกฝนให้มีนิสัยรักงาน คิดหางานทำ ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่สังคม

(3) ประโยชน์ของรัฐ งานที่ให้ทำจะต้องให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนบ้างพอสมควร หรืออย่างน้อยก็สามารถนำมาแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในเรือนจำบ้าง โดยไม่ต้องเป็นภาระของเงินงบประมาณแผ่นดิน

(4) ประโยชน์ของคนงานอิสระภายนอกเรือนจำ กล่าวคือ อย่าให้เป็นคนแข่งอาชีพของคนงานอิสระภายนอกเรือนจำ²³

4.3.2 การอนุญาตให้นักโทษลา

การอนุญาตให้นักโทษลานั้น สามารถแยกพิจารณาประเด็นเพื่อเปรียบเทียบมาตรการและรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษลา ระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศได้ 2 รูปแบบ คือ 1. การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ดูใจ 2. การลาพักและลากิจอื่นๆ

4.3.2.1 การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ดูใจ

การลาเพื่อการออกไปนอกเรือนจำของนักโทษ ถูกยกใช้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนนักโทษในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษา และการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (4) ได้กำหนดเหตุแห่งการลาไว้ว่า “ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานั้น มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ...” เช่นเดียวกับที่เคยกำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) แต่ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวง หรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เพื่อบังคับในเฉพาะเรื่องดังกล่าว จึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฉบับเดิม²⁴

โดยที่ผ่านมารกรมราชทัณฑ์ได้มีการกำหนดแนวทางการพิจารณาอนุมัติการลาคิจเฉพาะการไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพ ผู้ที่เป็นบิดา มารดา และบุตรเพียงเท่านั้น²⁵ โดยจะไม่รวมถึงลักษณะความสัมพันธ์อื่นๆ และไม่รวมถึงการเยี่ยมดูใจผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ หรือกรณีอื่นใด ซึ่งนักโทษที่จะได้รับการพิจารณานั้น ต้องมีคุณสมบัติคือเป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก หรือชั้นดี และต้องมีกำหนดโทษจำคุกคงเหลือ อยู่ในข่ายที่จะได้รับการพักการลงโทษตามชั้นของนักโทษ คือ 1. นักโทษชั้นเยี่ยม กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด 2. นักโทษชั้นดีมาก กำหนดโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 4 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด 3. นักโทษชั้นดี กำหนดโทษ

²³ ไชยเจริญ สันติศิริ, อาชญาวិทยาและทัณฑวิทยาพิสดาร : แนวคำบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิตรไทย, 2497), น. 85.

²⁴ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76

²⁵ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0706/2051 ลงวันที่ 30 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการมอบอำนาจการอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาจิจ

เหลือจำต่อไปไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษฉบับหลังสุด ส่วนนักโทษเด็ดขาดประเภทอื่น นอกเหนือจากที่กล่าวมาจะไม่ได้รับสิทธิการพิจารณา

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพของไทย คือ มีการอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อเข้าร่วมพิธีศพของบิดา มารดา และบุตร ถือเป็น การปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมีมนุษยธรรม

ข้อเสีย คือ 1. การอนุญาตลาจก เพื่อเข้าร่วมพิธีศพของนักโทษนั้น ถูกกำหนดให้เป็นประโยชน์ตอบแทนแก่นักโทษเด็ดขาดในบางลำดับชั้น ตามเกณฑ์จำนวนโทษที่คงเหลือ ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิที่นักโทษทุกคนจะได้รับการพิจารณา ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ 2. การอนุญาตลาจกนั้น ถูกกำหนดไว้เฉพาะกรณีการร่วมพิธีศพเพียงเท่านั้น ไม่รวมถึงการเยี่ยมผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (4) ได้กำหนดเหตุแห่งการลาไว้อย่างกว้างๆ ว่า “เมื่อเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว” จึงถือเป็นการปฏิบัติที่มีข้อจำกัดกว่าที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้

จากการศึกษากฎหมายการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกจากเรือนจำ เพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ ถูกกำหนดให้เป็นเหตุความจำเป็นที่สำคัญอย่างหนึ่งของการลาพักเนื่องจากโอกาสพิเศษ (Urlaub aus wichtigem Anlass) ตาม StVollzG § มาตรา 35 ซึ่งนักโทษเด็ดขาดอาจจะได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ลาได้ไม่เกิน 7 วัน ต่อปี โดยมีการควบคุมหรือไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ที่ได้ตามเหตุอันสมควร โดยการพิจารณาอนุญาตนั้นจะพิจารณาจากความเสี่ยงในการหลบหนี หรือนำการอนุญาตลาพักไปใช้ในทางที่ผิด เป็นสำคัญ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดใน StVollzG § มาตรา 11(2) ทั้งนี้ หากพิจารณาแล้วพบว่ามีความเสี่ยงสูงที่นักโทษจะหลบหนี หรือนำการอนุญาตลาพักไปใช้ในทางที่ผิด อาจจะมีการพิจารณาให้ใช้รูปแบบของการบังคับโทษแบบผ่อนปรนอื่น เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำโดยมีการควบคุมแทน (Ausführung)

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ 1. การอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยนั้น กำหนดให้นักโทษทุกคน ทุกระดับชั้น มีสิทธิได้รับการพิจารณา เช่นเดียวกับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ 2. การอนุญาตนั้นรวมถึงการร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยของผู้เป็นญาติใกล้ชิดด้วย 3. การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยนั้นนักโทษไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์คอยควบคุม เว้นแต่ หากพิจารณาแล้วมีความเสี่ยงในการหลบหนีหรือการใช้การลาไปในทางที่ผิดอาจจะกำหนดให้เป็นการออกนอกเรือนจำโดยมีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่

ข้อเสีย คือ การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้คู่มือใจของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจอนุญาตอย่างอิสระตามหลักเกณฑ์ของ StVOlZG § มาตรา 11(2) เช่นเดียวกับการอนุญาตทำงานนอกเรือนจำ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในหลักเกณฑ์การพิจารณา

สำหรับรัฐเวสเทิร์น สหพันธ์รัฐออสเตรีย มีการอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกจากเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้คู่มือใจ โดยได้ให้คำจำกัดความของพิธีศพ หมายถึง กิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต เช่น พิธีฝังศพ พิธีระลึกถึงผู้ตาย การไปสุสาน การไปเยี่ยมหลุมฝังศพ²⁶ สำหรับการเยี่ยมผู้ป่วยหนักนั้น จะอนุญาตเฉพาะกรณีที่เป็นบุคคลที่แพทย์ให้การรับรองว่ามีอาการป่วยหนัก หรือ ได้รับบาดเจ็บและถึงแก่ชีวิต และโดยทั่วไปนักโทษจะได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมเพียงครั้งเดียว การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับผู้ตาย หรือผู้ป่วย สำหรับการอนุมัตินั้น หากผู้ตายหรือผู้ป่วยหนัก เป็นญาติที่ใกล้ชิด หรือคู่สมรสโดยพฤตินัยของนักโทษ หรือเจ้าหน้าที่พิจารณาว่ามีความสัมพันธ์ที่สามารถยกเว้นให้ได้ เช่น เป็นผู้ที่ดูแลนักโทษนั้นตั้งแต่วัยเยาว์ จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ โดยนักโทษทุกประเภท จะได้รับสิทธิการพิจารณาเมื่อได้ทำการร้องขอการอนุญาตตามเหตุดังกล่าว ซึ่งเจ้าหน้าที่จะพิจารณาความเสี่ยงต่อประชาชน ต่อสังคม พฤติกรรม และความร้ายแรงในการกระทำความผิด เป็นสำคัญในการพิจารณาอนุญาต โดยนักโทษทุกคนมีสิทธิได้รับการพิจารณา โดยมีการแบ่งอำนาจในการพิจารณาและการให้ข้อเสนอแนะต่อนักโทษแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน²⁷ ซึ่งหากการขออนุญาตของนักโทษไม่ได้รับการอนุมัติเจ้าหน้าที่อาจจะพิจารณาทางเลือกในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แก่นักโทษ เช่น ย้ายนักโทษ ไปยังเรือนจำที่ใกล้ที่สุดเพื่อเข้าเยี่ยมสมาชิกครอบครัวและชุมชน ให้ดำเนินการไว้อาลัยภายในเรือนจำ การผ่อนปรนในการจัดการเข้าเยี่ยมของครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าว การเชื่อมต่อวิดีโอกับสมาชิกครอบครัวก่อน หรือระหว่าง หรือ ภายหลังพิธีศพ เป็นต้น²⁸

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมผู้ป่วยหนัก ของรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธ์รัฐออสเตรีย คือ 1. การอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้คู่มือใจนั้นกำหนดให้นักโทษทุกคน ทุกระดับชั้น ให้มีสิทธิได้รับการพิจารณา 2. การอนุญาตนั้นรวมถึงการร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้คู่มือใจของผู้เป็นญาติใกล้ชิดด้วย 3. มีการกำหนดถึงระดับความสัมพันธ์ของญาติที่ใกล้ชิดไว้อย่างชัดเจนและมีการพิจารณาอนุญาตสำหรับความสัมพันธ์ที่สามารถยกเว้นได้

²⁶ Policy Directive 9 ข้อ 8.1.1

²⁷ Policy Directive 9 Permits for Absence – Procedures, 4. Approving authority

²⁸ Policy Directive 9 ข้อ 8.4.9

4. มีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำพิจารณาทางเลือกอื่นๆ แก่นักโทษ ในกรณีที่การขออนุญาต ถูกปฏิเสธ

ความแตกต่างระหว่างรูปแบบการอนุญาตให้ออกจากเรือนจำเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยม ไข้ดูใจผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติของประเทศไทยกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสหพันธรัฐ ออสเตรเลียนั้นมีประเด็นสำคัญอยู่หลายประการ ได้แก่ ในประเทศไทยการอนุญาตให้นักโทษลา เพื่อร่วมพิธีศพ นั้นจะถูกกำหนดให้เป็นประโยชน์ตอบแทนนักโทษจากการทำความดีความชอบ ตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4) โดยมีการพิจารณาเฉพาะ นักโทษที่อยู่ในลำดับชั้นและจำนวนโทษคงเหลือตามหลักเกณฑ์เท่านั้น แต่สำหรับสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลียนั้น การลาเพื่อร่วมพิธีศพรวมถึง การเข้าเยี่ยมไข้ดูใจผู้ป่วยหนักถูกกำหนดให้เป็นสิทธิของนักโทษทุกประเภททุกลำดับชั้น มีสิทธิ ที่จะได้รับการพิจารณา โดยพิจารณาจากความเสี่ยงในการหลบหนี การอนุญาตลาพักไปใช้ในทาง ที่ผิด หรือ ความเสี่ยงต่อประชาชนต่อสังคม พฤติกรรม และความร้ายแรงในการกระทำความผิดเป็น ลำคัญ

ความแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ กฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยที่ผ่านมา มี แนวทางปฏิบัติการพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อร่วมพิธีการศพและฝังศพ เพียงเท่านั้น โดยไม่รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ หรือการเข้าเยี่ยมไข้ดูใจผู้ป่วยหนัก แต่สำหรับสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีและ รัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลียนั้น ได้มีการพิจารณาอนุญาตให้ นักโทษออกจากเรือนจำเพื่อร่วมพิธีศพและรวมถึงเข้าเยี่ยมไข้ดูใจผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติอีกด้วย

การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายหรือผู้ป่วยหนักกับนักโทษเด็ดขาด เพื่อ พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้น ที่ผ่านมากฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยมีการกำหนด ความสัมพันธ์ไว้เฉพาะผู้ตายที่เป็น บิดา มารดา หรือบุตรของนักโทษเท่านั้น อันเป็นการจำกัด ความสัมพันธ์ที่แคบกว่า การพิจารณาความสัมพันธ์ตามกฎหมายของรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐ ออสเตรเลียน ที่ได้กำหนดลักษณะความสัมพันธ์ไว้ 2 ลักษณะคือ 1. ญาติที่ใกล้ชิด ซึ่งรวมถึง บิดา มารดา บุตร พี่ น้อง ปู่ย่า ตายาย สามิปัจจุบัน ภรรยาหรือคู่สมรสโดยพฤตินัยของนักโทษ 2. ความสัมพันธ์ที่สามารถยกเว้นให้ได้ เช่น ผู้ดูแลเลี้ยงดูตั้งแต่ในวัยเด็ก

หากพิจารณาเปรียบเทียบรูปแบบการออกจากเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อร่วม พิธีศพหรือเยี่ยมไข้ดูใจของต่างประเทศ ที่กล่าวมา กับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 70 ที่กำหนดว่า “การบริหารงานเรือน จำต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบอาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการเสียชีวิตของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ ทันทีเมื่อสถานการณ์อนุญาต ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตทั้งภายใต้การติดตาม หรือตามคำฟัง

ให้ไปข้างเตียงของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญที่ป่วยชั้นวิกฤต หรือไปร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ” พบว่ารูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกจากเรือนจำเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ดูใจผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธ์รัฐออสเตรเลีย มีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษในเรื่องดังกล่าวได้ดีกว่าแนวทางการปฏิบัติที่ผ่านมาของประเทศไทย

4.3.2.2 การลาพักและลาอีกอื่นๆ

การให้สิทธิประโยชน์การลาพักแก่นักโทษเด็ดขาดของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (4) ได้ถูกกำหนดให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนนักโทษในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ซึ่งมาตรา 52 (4) ได้กำหนดเหตุแห่งการลาไว้ว่า เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 32(4) แต่ที่ผ่านมามีการพิจารณานำไปบังคับใช้เพียงการอนุญาตให้ลาเฉพาะกรณีการลาพักไปประกอบพิธีการเกี่ยวกับงานศพ ตามที่กล่าวมาเพียงเท่านั้น²⁹ ซึ่งหากพิจารณาข้อความตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 (4) ที่ระบุถึง “ความจำเป็นเห็นประจักษ์ เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว” อันเป็นความหมายอย่างกว้างกว่าที่กรมราชทัณฑ์ประเทศไทยกำหนดใช้ปฏิบัติแก่นักโทษเด็ดขาดที่ผ่านมา

กฎหมายบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้การลาพักจากการถูกคุมขังเป็นมาตรการพิเศษของการผ่อนปรนการบังคับโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักโทษสามารถที่จะรักษาการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด และสามารถที่จะค้นพบแนวทางในการใช้ชีวิตของตนอย่างปกติทั่วไป เนื่องจากนักโทษจะมีอิสระอย่างเต็มที่ในระหว่างการลาพัก โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ จึงถือว่าเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปรับปรุงนักโทษ โดยเป็นการทดสอบการคุมประพฤติ ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดรูปแบบการลาพัก เป็น 4 ประเภท ได้แก่

(1) การลาพักปกติ³⁰ สูงสุด 21 วัน ต่อปี เป็นการสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ติดต่อกับญาติหรือบุคคลใกล้ชิด โดยค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในระหว่างการลาพัก นักโทษจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง โดยรัฐอาจมีการอนุญาตให้การ

²⁹ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ขธ 0706/2051 ลงวันที่ 30 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการมอบอำนาจการอนุญาตให้ผู้ต้องขังลาพัก

³⁰ StVollzG § มาตรา 13

สนับสนุนเงินที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ สำหรับนักโทษที่รับโทษจำคุกตลอดชีวิตสามารถขอรับการพิจารณาอนุญาตลาพักได้ เมื่อรับโทษไปแล้วอย่างน้อย 10 ปี (หรือก่อนครบ 10 ปี ในกรณีที่นักโทษได้ถูกนำไปรับโทษในการบังคับโทษแบบเปิด) กรณีที่เป็นนักโทษที่ถูกจำคุกจากการกระทำความผิดร้ายแรง ศาลสูงในแต่ละเขตมีอำนาจคัดค้านการอนุญาตลาพักได้

(2) การลาพักพิเศษสำหรับการเตรียมพร้อมในการปล่อยตัว³¹ จะพิจารณาอนุญาตให้ลาพักระหว่างระยะเวลา 3 เดือนก่อนการปล่อยตัว เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งสัปดาห์

(3) การลาพักพิเศษสำหรับการทำงานภายนอกโดยไม่ควบคุม³² จะพิจารณาอนุญาตสำหรับนักโทษที่ได้รับการพิจารณาให้สามารถออกจากเรือนจำเพื่อทำงานได้โดยไม่ต้องควบคุมในช่วงระยะเวลา 9 เดือนก่อนการปล่อยตัว อาจได้รับอนุญาตให้ลาเป็นพิเศษได้ไม่เกิน 6 วันใน 1 เดือน เพื่อเตรียมการปล่อยตัว

(4) การลาพักเนื่องในโอกาสสำคัญ³³ จะพิจารณาอนุญาตภายในวันที่มีเหตุการณ์สำคัญ เช่น ในกรณีที่ญาติใกล้ชิดป่วยหนักหรือเสียชีวิต หรือการไปขึ้นศาลตามนัด โดยการลาพักเนื่องในโอกาสพิเศษจะไม่ถูกคิดรวมกับการลาพักปกติ

การอนุญาตลาพักในทุกรูปแบบนั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาอนุญาตของบทบัญญัติตาม StVollzG § มาตรา 11 (2) เช่นเดียวกับการผ่อนปรนการบังคับโทษอื่นๆ คือ ต้องเกิดจากความยินยอมของนักโทษ และเมื่อไม่เป็นที่เคร่งว่านักโทษจะหลบหนี หรือจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษนั้นไปกระทำความผิดอาญา

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาพัก และลากิจ ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ 1. มีการกำหนดรูปแบบ ระยะเวลา และคุณสมบัติของนักโทษที่มีสิทธิได้รับการพิจารณาในกฎหมายบังคับโทษ (StVollzG §) ไว้อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติ และผู้ต้องขังได้รับรู้ถึงสิทธิการได้รับการพิจารณาของตนได้โดยง่าย 2. มีรูปแบบการลาที่หลากหลายตามจุดประสงค์และความเหมาะสมตามคุณสมบัติของนักโทษ 3. มีการอนุญาตให้นักโทษที่ต้องคำพิพากษาจำคุกตลอดชีวิตมีสิทธิขอรับการพิจารณาลาพักได้ เมื่อจำคุกครบ 10 ปี หรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด

ข้อเสีย คือ การลาพัก ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการกำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจอนุญาตอย่างอิสระตามหลักเกณฑ์ของ StVollzG § มาตรา 11(2) เช่นเดียวกับการผ่อนปรนการบังคับโทษอื่นๆ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในหลักเกณฑ์การพิจารณา

³¹ StVollzG § มาตรา 15 วรรค 3

³² StVollzG § มาตรา 15 วรรค 4

³³ StVollzG § มาตรา 35

ซึ่งปรากฏตามคดีที่เคยเกิดขึ้นในศาลสูงแห่งรัฐ และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดให้นักโทษสามารถขออนุญาตลาจากการจำคุกได้ โดยสามารถจำแนกรูปแบบได้ คือ

1. การเข้าร่วมงานศพหรือการเยี่ยมผู้ป่วยหนักของญาติที่ใกล้ชิด³⁴ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

2. การลาเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (Re-Integration Leave (RIL))³⁵ ในลักษณะการพักอาศัยและทำงานในสถานที่ของผู้สนับสนุน เพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวออกนอกเรือนจำ และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ให้นักโทษมีความรู้และทักษะที่จะช่วยให้พวกเขาใช้ชีวิตอยู่โดยไม่ทำผิดกฎหมาย โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 24-144 ชั่วโมงต่อเดือน ตามคุณสมบัติของนักโทษ

3. การลาจอื่น ๆ ตามความเห็นใจ³⁶ เป็นการลาจที่อยู่นอกเหนือของรูปแบบการลาเพื่อเข้าร่วมงานศพหรือเยี่ยมผู้ป่วยหนัก โดยจะพิจารณาในกรณีเหตุการณ์พิเศษสำหรับคำขอที่เป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความยากลำบากอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดอย่างมากต่อนักโทษหรือต่อบุคคลใดที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับนักโทษ

4. การเข้าเยี่ยมมารดาของบุตรภายหลังจากคลอดทันที³⁷ ซึ่งมีลักษณะเป็นการขออนุญาตออกนอกเรือนจำเพื่อการเข้าเยี่ยมนอกสถานที่ เพื่อเข้าเยี่ยมภรรยาหลังจากการให้กำเนิดบุตร

ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วการลาเพื่อออกนอกเรือนจำ ของรัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย จะพิจารณาอนุญาตเฉพาะนักโทษที่มีการรักษาความปลอดภัยขั้นต่ำ โดยนักโทษที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตจะสามารถเข้าร่วมการลาออกนอกเรือนจำได้ ถ้าหากการลาตามรูปแบบดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคม ยกเว้น การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือการเยี่ยมไข้ดูแล และการลาจอื่น ๆ ตามความเห็นใจ ที่จะพิจารณาอนุญาตสำหรับผู้ต้องขังทุกคน

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาพัก และลาจ ของรัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย คือ 1. มีรูปแบบการอนุญาตลาที่หลากหลาย โดยมีการกำหนดให้อนุญาตการลาจอื่น ๆ ตามความเห็นใจ ที่เปิดโอกาสให้นักโทษขออนุญาตลาด้วยเหตุการณ์ยากลำบากอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดอย่างมาก อันเป็นการลดข้อจำกัดของการลาและเป็นการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมี

³⁴ Policy Directive 9. Permits for Absence – Procedures . 8 Compassionate leave

³⁵ Policy Directive 66 Re-Integration Leave (RIL)

³⁶ Policy Directive 9. Permits for Absence – Procedures . 9 Other compassionate leave

³⁷ Policy Directive 9 ข้อ 7.1 Prisoner visit to mother of their child immediately post birth

มนุษยธรรม 2. มีการพิจารณาอนุญาตสำหรับผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตได้มีโอกาสลาพักได้ หากการลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฟื้นฟูทางสังคม 3. มีการออกระเบียบคำสั่งต่างๆ (Policy Directive) เพื่ออธิบายรูปแบบและวิธีการของการอนุญาตให้นักโทษลาไว้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถลดปัญหาด้านการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ได้

ประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดให้การลาพัก และการลากิจของนักโทษ จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถานเห็นว่ามีความจำเป็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักโทษ โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ โดยการออกไปนอกเรือนจำเพื่อจัดการเรื่องสำคัญส่วนตัว เช่น ที่พักอาศัย และการจ้างงานหลังการปล่อยตัว 2. เพื่อการเยี่ยมเยียนบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับสู่สภาพเดิมในสังคมได้ 3. เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อื่นๆ สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมของผู้ต้องขังหลังจากได้รับการปล่อยตัว โดยการลาพักนั้นจะพิจารณาอนุญาตเฉพาะผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกครบตามระยะเวลาของคุณสมบัติสำหรับการพักการลงโทษ (1 ใน 3 ของระยะเวลาที่กำหนดหรือ 10 ปีในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต) และในกรณีอื่นๆ ที่กฎหมายกระทรวงยุติธรรมกำหนดเช่นอยู่ในทัณฑสถานแบบเปิด โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขหลักที่สำคัญ คือ ผู้ต้องขังได้รับโทษจำคุกไปแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน ซึ่งจะได้รับอนุญาตให้ลาพักได้ไม่เกิน 7 วัน โดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของราชทัณฑ์³⁸ ทั้งนี้ การอนุญาตให้การลาพัก และการลากิจ อาจมีเงื่อนไขว่านักโทษผู้ซึ่งกำลังเดินทางออกไปนอกเรือนจำในวันดังกล่าว ต้องติดตั้งอุปกรณ์ระบุตำแหน่ง โดยต้องแน่ใจว่าอุปกรณ์ที่ติดตั้งต้องสามารถระบุตำแหน่งได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังอยู่ในระหว่างลาพัก และติดตั้งอุปกรณ์การระบุตำแหน่งนั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการลาพัก³⁹

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษลาพัก และลากิจ ของประเทศญี่ปุ่น คือ 1. มีการกำหนดความจำเป็นที่อาจจะทำให้เกิดการลาพัก เพื่อเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบของการลาพัก ทำให้เกิดรูปแบบของการลาพักที่หลากหลายภายใต้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ 2. มีการพิจารณาอนุญาตสำหรับนักโทษที่ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตได้มีโอกาสลาพักได้ เมื่อรับโทษจำคุกครบกำหนดตามหลักเกณฑ์ 3. มีการกำหนดเงื่อนไขให้นักโทษติดตั้งอุปกรณ์ระบุตำแหน่งตลอดช่วงระยะเวลาการลาพัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการควบคุมโดยไม่ใช้เจ้าหน้าที่

ข้อเสีย คือ เนื่องจากไม่มีการกำหนดรูปแบบของการลาพักไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้เป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในกรณีเมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักโทษ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการใช้ดุลยพินิจหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

³⁸ Article 106. Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

³⁹ Article 65-2. Ordinance for Penal Institutions and Treatment of Inmates

หากเปรียบเทียบกับรูปแบบและวิธีการอนุญาตให้นักโทษลาพัก หรือลาจิจ ของประเทศไทยกับกฎหมายบังคับโทษของต่างประเทศ พบว่า อนุญาตให้นักโทษลาจิจของประเทศไทยถูกยกใช้ เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อหวังผล ให้เกิดประโยชน์แก่การควบคุมและการบังคับโทษจำคุกเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้เกิดจากความตั้งใจจริง ในการใช้รูปแบบของการอนุญาตลาเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษและลดผลกระทบในด้านลบจาก การถูกจำคุก หรือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักโทษและครอบครัว แตกต่างจากกฎหมายบังคับ โทษในต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่ได้กำหนดรูปแบบการลาไว้อย่างชัดเจน 4 รูปแบบ ตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษแบบผ่อนปรน (Lockerungen des Vollzugs) ของนักโทษแต่ละราย โดยมุ่งเน้นที่การสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์กับญาติหรือ บุคคลใกล้ชิด และการสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษ สำหรับกฎหมายราชทัณฑ์ของ รัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธ์รัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดรูปแบบการลาที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองการ แก้ไขฟื้นฟูและเพื่อการทดลองการใช้ชีวิตนอกเรือนจำและสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมจากการลา เพื่อทดลองการกลับคืนสู่สังคม ทั้งนี้ ยังกำหนดให้มีรูปแบบการลาจิจอื่นๆ ตามความเห็นใจโดย พิจารณาจากคำขอที่เป็นเหตุที่ทำให้เกิดความยากลำบากอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดอย่างมาก ต่อนักโทษหรือต่อบุคคลใดที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับนักโทษ เพื่อเป็นการลดผลกระทบ จากการถูกจำคุก ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมีมนุษยธรรม และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของนักโทษเป็นอย่างยิ่ง กฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นถึงแม้ไม่ได้กำหนดรูปแบบการลาไว้ อย่างชัดเจน แต่ก็ได้กำหนดจุดประสงค์ของการอนุญาตให้ลาไว้อย่างครอบคลุม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้การลาให้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้นักโทษกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติในสังคม หลังจากได้รับการปล่อยตัว โดยสิ่งที่เหมือนกันของประเทศต่างๆ คือ การให้สิทธิการพิจารณาการ ลาพัก และลาจิจ กับนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตด้วย เพื่อการลดผลกระทบต่อผู้ต้องขังจาก การถูกจำคุกระยะยาว ตามคุณสมบัติที่กำหนดตามความเหมาะสมในแต่ละประเทศ ซึ่งตามกฎหมาย ราชทัณฑ์ของประเทศไทยไม่ได้กล่าวถึงในส่วนนี้

การรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมของนักโทษถูกกำหนดไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 106-107 โดยมีสาระสำคัญว่า ผู้ต้องขังต้องได้รับการดูแลพิเศษในการรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ต้องขังและครอบครัวของผู้ต้องขังนั้นตามที่ต้องการเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของทั้งสองฝ่าย โดยตั้งแต่ เริ่มเข้ารับโทษของผู้ต้องขัง ต้องมีการพิจารณาถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังได้รับการปล่อยตัว และ

ผู้ต้องขังต้องได้รับการส่งเสริมและได้รับความช่วยเหลือให้รักษาหรือสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานนอกเรือนจำตามที่อาจช่วยส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ต้องขังและเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของครอบครัวผู้ต้องขัง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับแนวทางปฏิบัติของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่ากฎหมายไทยยังมีแนวทางปฏิบัติเพียงการอนุญาตให้ลาเฉพาะกรณีการลาออกไปประกอบพิธีการเกี่ยวกับงานศพ เท่านั้น ทั้งนี้ กฎหมายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้เปิดช่องให้นักโทษเด็ดขาดสามารถลาจากการถูกจำคุกโดยให้คำจำกัดความไว้อย่างกว้าง แต่ที่ผ่านมากรมราชทัณฑ์ยังคงพิจารณาเพียงกรณีดังกล่าว แตกต่างกับกฎหมายบังคับโทษของประเทศไทยต่างๆ ที่ได้ยกตัวอย่างมา พบว่าสามารถปฏิบัติได้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเด็นดังกล่าว ได้อย่างดี

4.3.3 การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศไทย เดิมนั้นถูกบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) มาตรา 30 โดย “ผู้ต้องขังที่จะได้รับอนุญาตให้ออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ จะกระทำได้ ก็ต่อเมื่อแพทย์ผู้ทำการควบคุมอนามัยของผู้ต้องขังให้ความเห็นว่าผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บนั้น ถ้าคงให้รักษาตัวอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น โดยอธิบดีกรมราชทัณฑ์จะอนุญาตให้ผู้ต้องขังนั้น ไปรักษาตัวในสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้...” ซึ่งต่อมาได้มีการกำหนดระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2559 โดยระเบียบดังกล่าวนี้มีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการอนุญาต โดยมอบหมายให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณาอนุญาตแทน จากเดิมที่ต้องขออนุญาตจากอธิบดี เพื่อความรวดเร็วในการให้ความเห็นและการพิจารณาอนุญาต

แต่ทั้งนี้ ณ ปัจจุบัน การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศไทย ถูกบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 55 วรรค 2 ซึ่งกำหนดว่า “หากผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำ จะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้น โดยเฉพาะโรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต นอกเรือนจำต่อไป ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ” แต่เนื่องจากปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวงเพื่อบังคับใช้ในเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะ จึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมที่ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม)⁴⁰ คือ ระเบียบ

⁴⁰ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 76

กรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2559 โดยแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ จะต้องจัดทำรายงานไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศไทย คือ ตามแนวทางปฏิบัติที่ผ่านมามีการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักมนุษยชน และเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการความเสมอภาคของบุคคลในการรับบริการทางสาธารณสุข ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้การคุ้มครอง และสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 27(2) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น แต่ทั้งนี้ คงต้องพิจารณาตามกฎกระทรวงที่จะออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต อีกคราวหนึ่งว่าจะสามารถสนับสนุนสุขอนามัยของผู้ต้องขังในกรณีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำได้ดีเพียงใด

ข้อเสีย คือ การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศไทย กำหนดไว้เฉพาะการป่วยเจ็บของนักโทษที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ คือ ถ้ายังคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น จากความเห็นของแพทย์ผู้ควบคุมการอนามัยของผู้ต้องขัง เป็นสำคัญ โดยผู้ต้องขังเองไม่สามารถที่จะขอรับบริการทางการแพทย์ในลักษณะทั่วไป เช่น การตรวจสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็น หรือการส่งเสริมสุขภาพอื่นๆ กับ โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลอื่นภายนอกเรือนจำได้

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักจรรยาบรรณของแพทย์ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยอย่างเท่าเทียม โดยตาม StVollzG § มาตรา 65 (2) ได้กำหนดว่า “หากอาการป่วยของผู้ต้องขังไม่สามารถระบุได้ว่าป่วยด้วยสาเหตุอะไร หรือไม่สามารถรักษาอาการป่วยของโรคนี้อาจได้หรือไม่สามารถเปลี่ยนสถานที่รักษาจากโรงพยาบาลของเรือนจำที่ถูกกักขังไปยังโรงพยาบาลของเรือนจำอื่นได้ จึงจำเป็นต้องย้ายไปรักษาที่โรงพยาบาลปกติ” โดยผู้ต้องขังสามารถถือสิทธิตามกฎหมายของรัฐในการยื่นขออนุมัติเปลี่ยนสถานที่ได้ แต่ต้องได้รับการยืนยันจากแพทย์ ซึ่งการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำนั้นผู้อำนวยการเรือนจำจะเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ และเมื่อมีการอนุมัติให้ทำการรักษาในโรงพยาบาลภายนอกเรือนจำแล้ว เรือนจำจะต้องทำเรื่องแจ้งไปยังอัยการเพื่อให้มี

การพักการต้องโทษชั่วคราว โดยค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังต้องเป็นคนรับผิดชอบเอง หรือ ประกันของผู้ต้องขังต้องรับผิดชอบ

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ของ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ มีขั้นตอนการพิจารณาอนุญาตที่รวดเร็ว โดยการทำความเห็นของ แพทย์ และการพิจารณาอนุญาตของผู้อำนวยการเรือนจำเพียงเท่านั้น

ข้อเสีย คือ ผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะขอรับบริการทางการแพทย์ในลักษณะทั่วไป เช่น การตรวจสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็น หรือการเสริมสุขภาพอื่นๆ กับโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลอื่นภายนอกเรือนจำได้ เว้นแต่อาการเจ็บป่วยที่ได้รับการยืนยันจากแพทย์

ในรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดให้การอนุญาตให้นักโทษ ออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการอนุญาตให้นักโทษออกไป นอกเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1981 มาตรา 83 โดยนักโทษอาจได้รับอนุญาต ให้ออกนอกเรือนจำเพื่อเข้ารับการตรวจสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็นหรือการเสริม สุขภาพอื่นๆ เพื่อการประเมินหรือการรักษา โดยนักโทษไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้อง⁴¹ ซึ่งนักโทษ จะสามารถเข้าพบแพทย์ได้เฉพาะการบริการต่างๆ ของกรมบริการสาธารณสุข ซึ่งผู้อำนวยการเรือนจำ จะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาให้อนุญาต โดยนักโทษทุกคนที่ถูกพาตัวออกไปนอกเรือนจำจะถูก ควบคุมตัวเว้นแต่จะได้รับการคำสั่งเป็นพิเศษจากผู้อำนวยการเรือนจำ ให้นักโทษสามารถออกไป รักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำโดยไม่มี การควบคุมตัวก็ได้⁴² สำหรับนักโทษกลุ่มการควบคุมพิเศษ (Special Handling Unit (SHU)) หรือนักโทษการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นสูง (High Security Escort (HSE)) ไม่ควรออกจากเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาลเว้นแต่การรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ เป็นตัวเลือกเดียวในการรักษาพยาบาล โดยจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของเรือนจำทำการควบคุม ผู้ต้องขังอย่างน้อย 2 รายต่อผู้ต้องขัง 1 คน ในกรณีที่นักโทษต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล เนื่องจากอาการเจ็บป่วยที่เป็นอันตรายถึงชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บ ผู้ควบคุมจะต้องแจ้งผู้บังคับบัญชา ทราบทันที และทำการแจ้งต่อญาติที่ใกล้ชิดของนักโทษ

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของ รัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย คือ 1. มีการสนับสนุนให้นักโทษสามารถรับการรักษาพยาบาล ประเภทอื่น เช่น การตรวจสุขภาพ การทันตกรรม การได้ยิน การมองเห็น หรือการเสริมสุขภาพอื่นๆ (สำหรับนักโทษที่มีการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นต่ำ) กับโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลอื่นภายนอก เรือนจำ นอกเหนือจากการรักษาพยาบาลตามเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งมีความ

⁴¹ Policy Directive 9 ข้อ 11.1 Facilitation of medical or health services

⁴² Policy Directive 28 Prisoner Escorts ข้อ 3.2 General Provisions

ใกล้เคียงกับการบริการด้านสาธารณสุขของบุคคลทั่วไป นอกเรือนจำ 2. การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ อาจจะทำในรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมก็ได้ (สำหรับนักโทษที่มีการคุ้มกันความปลอดภัยขั้นต่ำ)

ในประเทศญี่ปุ่น การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ถูกบัญญัติไว้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในทัณฑสถานและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ถูกคุมขัง (Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) มาตรา 62(2) โดยนักโทษอาจจะได้รับการพิจารณาให้ออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ ถ้าผู้อำนวยการเรือนจำพิจารณาจากระดับความเจ็บป่วยหรืออาการบาดเจ็บแล้วเห็นได้ชัดว่า จำเป็นต้องให้แพทย์ภายนอกที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของเรือนจำให้การรักษาพยาบาล โดยนักโทษอาจไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำตามที่จำเป็น หรืออาจมอบหมายให้นักโทษไปโรงพยาบาลหรือคลินิกนอกเรือนจำในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้⁴³ และหากจำเป็นต้องนำนักโทษเข้ารับการรักษานี้ในฐานะผู้ป่วยนอกหรือผู้ป่วยในของสถานพยาบาลนอกเรือนจำ รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย⁴⁴

ข้อดี ของกฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ของประเทศญี่ปุ่น คือ 1. มีขั้นตอนการพิจารณาอนุญาตที่รวดเร็ว โดยการทำความเห็นของแพทย์ และการพิจารณาอนุญาตของผู้บริหารเรือนจำ 2. การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำอาจจะทำในรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมก็ได้ (กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้) 3. มีการระบุโดยชัดแจ้งว่า รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ในกรณีที่นักโทษเข้ารับการรักษานี้ในฐานะผู้ป่วยนอกหรือผู้ป่วยในของสถานพยาบาลนอกเรือนจำ

การเปรียบเทียบการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ในประเทศไทยนั้น แต่เดิมมีความล่าช้าในกระบวนการพิจารณา เริ่มจากการให้ความเห็นของแพทย์ การให้ความเห็นจากผู้บัญชาการเรือนจำ และการพิจารณาอนุญาตจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ซึ่งทำให้การนำตัวนักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำนั้นอาจไม่ทันท่วงที ซึ่งภายหลังมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณาอนุญาตมากขึ้น โดยมีการมอบหมายอำนาจการพิจารณาอนุญาตให้กับผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณาแทนอธิบดี ซึ่งการลดขั้นตอนการพิจารณาดังกล่าวนั้น มีความ

⁴³ Article 62(3). Act on Penal Detention Facilities and the Treatment of Inmates and Detainees

⁴⁴ Penal institutions in japan .Correction bureau ministry of justice p. 15.

สอดคล้องกันกับกฎหมายของการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐเวสเทิร์นแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดให้อำนาจในการพิจารณาอนุมัตินั้น อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำ (ผู้อำนวยการเรือนจำ) เช่นกัน ทั้งนี้ จากการพิจารณารูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำของต่างประเทศนั้น พบว่า ในรัฐเวสเทิร์นแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น มีการอนุญาตให้นักโทษสามารถเดินทางออกไปนอกเรือนจำเพื่อการรักษาพยาบาลได้โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มีความจำเป็นหรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งถือเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกแก่นักโทษ และปัญหาการเจ็บป่วยฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ให้สามารถดำเนินการได้ทันทั่วทั้งที่ซึ่งระบบราชทัณฑ์ประเทศไทยควรนำไปพิจารณาและปรับใช้

4.4 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกกับการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกมีการพัฒนาจากแนวคิดในอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยมีการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษมากขึ้น ซึ่งเน้นหนักในด้านการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขพฤติกรรมของนักโทษ ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ โดยสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ นั้นคือ

1. เพื่อให้ผู้ต้องขังมีการดำรงชีวิตในอนาคต โดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม
3. ปรับปรุงแก้ไข บำบัด พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย

โดยเรือนจำจะดำเนินการพิจารณานักโทษเข้าสู่มาตรการการแก้ไขในรูปแบบต่างๆ ตามแผนการบังคับโทษเพื่อบำบัดรักษาให้เป็นปกติดีแล้วจึงปล่อยให้บุคคลนั้นเข้าสู่สังคมตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษซึ่งถือเป็นการคุ้มครองสังคมอย่างแท้จริง

มาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำถูกนำมาใช้กับนักโทษเพื่อส่งเสริมมาตรการอื่นๆ ที่บังคับใช้กับนักโทษ เช่น การทำงาน การรักษาพยาบาล รวมถึงการอนุญาตให้นักโทษลาตามความจำเป็นต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ การรักษาและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษและครอบครัว หรือชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพและสุขอนามัยของนักโทษ โดยหากเปรียบเทียบตามมาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำที่ใช้ในประเทศไทย รวมถึงในประเทศต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษามา ณ ปัจจุบัน พบว่า มาตรการต่างๆ

นั้น ได้มีหลักการหรือสาระสำคัญที่สอดคล้องกันกับสาระสำคัญวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษในหลายประเด็น เช่น

1. การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำ มาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำของประเทศไทย มีหลักการสำคัญคืออาศัยทรัพยากรในชุมชนแบบต่างๆ เข้าช่วยในการแก้ไขผู้กระทำผิด โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิดที่ได้รับการลงโทษมาแล้วในระยะหนึ่งได้ทดลองใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนก่อนที่จะพ้นโทษ โดยให้ประโยชน์แก่นักโทษในด้านของการปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตภายหลังพ้นโทษให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะสามารถลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากการที่นักโทษไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมได้ และถือเป็นการเสริมสร้างให้นักโทษมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมจากการทำงานสาธารณะประโยชน์ ทำให้นักโทษตระหนักว่าเขายังมีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก คือ “เพื่อให้นักโทษสามารถดำรงชีวิตในสังคมโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม” อีกทั้ง มาตรการส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำยังถือเป็นการปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขพฤติกรรมของนักโทษได้ด้วยการทำงาน งานที่จัดให้นักโทษทำเป็นลักษณะงานที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ เป็นงานที่มีกำหนดระยะเวลาจะต้องให้แล้วเสร็จตามกำหนด จึงเป็นการฝึกนิสัยให้มีความรับผิดชอบและรักการทำงาน ขยันอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก เพื่อการออกไปประกอบอาชีพสุจริตเมื่อได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสังคมปกติ ซึ่งถือเป็น “การคุ้มครองสังคม” ตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกอย่างแท้จริง

โดย การอนุญาตนักโทษเด็ดขาดออกทำงานภายนอกเรือนจำ สามารถสนับสนุนหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษจำคุก เพื่อให้นักโทษสามารถดำรงชีวิตในสังคมโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในหลายประการ โดยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ก. หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ กล่าวคือ รัฐต้องพยายามบริหารจัดการต่างๆ ให้การใช้ชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีความใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ นอกคุกในคุกต้องใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นจะทำให้ผู้ได้รับโทษจำคุกเสียบุคลิกภาพหรือวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของการอยู่ร่วมกันทางสังคมภายนอกไป ทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ เป็นการทำลายวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติของมนุษย์⁴⁵

โดยปกตินั้น ชีวิตภายนอกเรือนจำของบุคคลทั่วไปนั้นจะต้องมีการทำงานประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ซึ่งการส่งนักโทษออกทำงานนอกเรือนจำนั้นถือเป็นการสนับสนุนให้นักโทษมีการใช้ชีวิตที่ใกล้เคียงกับบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำ โดยนักโทษ

⁴⁵ ธานี วรภัทร์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น. 40.

อาจได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน ทำให้นักโทษไม่เสียบุคลิกภาพหรือวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของตนในการอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอกไป

ข. พยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้ประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนๆ นั้นมาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการลงโทษและบังคับโทษต้องหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ อันเป็นการทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ เช่น การไม่ให้เกิดวัฒนธรรมคุกโดยไม่จำเป็นที่จะเป็นผลมาลายุติกรรมของผู้ต้องขัง⁴⁶

การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี และเหลือโทษจำคุกน้อย ออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ถือเป็นภาระงานแก่นักโทษที่มีใช้อาชญากรอาชีพ หรือผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษจำคุกเป็นครั้งแรก หรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ ออกจากผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพซึ่งมีอิทธิพลสามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย ทำให้กลุ่มนักโทษที่ไม่ใช้อาชญากรอาชีพสามารถสร้างสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนทำงานได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ยังเป็นการลดความแออัดของเรือนจำได้ช่วงหนึ่ง ทำให้ง่ายต่อการใช้รูปแบบการบังคับโทษจำคุกอื่นกับนักโทษคนอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ค. หลักการคืนคนดีสู่สังคม การบังคับโทษมุ่งผลสำเร็จในการสร้างจิตสำนึก ความรู้ ผิดชอบชั่วดี ให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ต้องโทษให้ได้⁴⁷

มาตรการส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำนั้นเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้กระทำความผิดให้ปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยและพฤติกรรมที่ดีขึ้น เพื่อให้ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ โดยนักโทษจะได้รับประโยชน์ในการลดวันต้องโทษจำคุกจากการออกไปทำงาน ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์รองหรือผลพลอยได้จากมาตรการดังกล่าว แต่จุดประสงค์หลักนั้นคือการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยของนักโทษจากการทำงานส่งเสริมความสามารถให้นักโทษเห็นคุณค่าของตนเองไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ และสามารถหาเลี้ยงชีพได้เมื่อพ้นโทษแล้ว

ทั้งนี้ หากพิจารณามาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกทำงานนอกเรือนจำของประเทศต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษามา จะพบว่าการออกไปทำงานนอกเรือนจำของนักโทษของต่างประเทศนั้นมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่ามาตรการของประเทศไทยที่ใช้อยู่ เช่น การทำงานภายนอกโดยไม่มี การควบคุมที่เกิดการจ้างงานอิสระภายนอกเรือนจำในแบบลูกจ้างและนายจ้าง การทำงานด้วยตนเองในสถานประกอบการของตนเอง และการทำงานอย่างสม่ำเสมอภายใต้การควบคุมนอกเรือนจำ โดยยึดตามความสมัครใจและความต้องการของนักโทษเอง อันเป็นความตั้งใจเพื่อจะเข้าสู่มาตรการแก้ไขฟื้นฟูปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยของนักโทษโดยตรง ประกอบกับความหลากหลายของรูปแบบการ

⁴⁶ ชานี วรภัทร์, *อ่วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น. 40.

⁴⁷ ชานี วรภัทร์, *อ่วงแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น. 41.

ออกไปทำงานนอกเรือนจำ ทำให้การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษโดยการทำงานในต่างประเทศนั้นมีประสิทธิภาพสูงมาก และสามารถสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษสำหรับการบังคับโทษจำคุก เพื่อให้ นักโทษสามารถดำรงชีวิตในสังคมโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ได้สอดคล้องกว่าที่มาตรการกำหนดให้อยู่ในประเทศไทย

2. การอนุญาตให้นักโทษลา การอนุญาตให้ลาเพื่อออกนอกเรือนจำตามกฎหมายไทย ถูกใช้เป็นเครื่องจูงใจให้นักโทษประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย มีความอดสาหะ เพื่อให้ได้รับการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกรมราชทัณฑ์ โดยก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักโทษคือช่วยให้นักโทษลดความตึงเครียดและความกดดันที่เกิดจากการบังคับโทษจำคุกเป็นเวลานาน อีกทั้ง ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักโทษเมื่อได้รับสิ่งตอบแทนจากการประพฤติตนดีอันก่อให้เกิดผลดีต่อการปกครองและการบริหารงานของเรือนจำหรือทัณฑสถาน⁴⁸

โดยวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกันกับหลักการของวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกในส่วนของ “หลักการหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ” เนื่องจากการพิจารณาให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำนั้นจะพิจารณาจากเหตุความจำเป็นที่เกิดขึ้นเป็นหลัก ซึ่งตามแนวทางการปฏิบัติของไทยนั้นเหตุความจำเป็นที่ได้รับการพิจารณาจะเป็นเหตุของการเสียชีวิตของบิดามารดา ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบต่อจิตใจ และสร้างความตึงเครียดแก่นักโทษเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เห็นว่า หากไม่มีการพิจารณาอนุญาตอาจเป็นการบั่นทอนบุคลิกลักษณะความเป็นมนุษย์ของนักโทษได้ เนื่องจากการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับครอบครัวอย่างรุนแรง ซึ่งทำให้นักโทษรู้สึกว่าคุณเองถูกตัดขาดจากครอบครัวและสังคมอย่างสิ้นเชิง และรู้สึกด้อยกว่าหรือตกต่ำกว่าบุคคลอื่นๆ และไม่สามารถอยู่ในสังคมปกติได้ ส่งผลทำให้การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษนั้นยากขึ้น การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำตามความเหมาะสมนั้น ถือว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และถือเป็นวิธีการที่จะสามารถหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษได้อีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้ หากพิจารณามาตรการอนุญาตเพื่อให้นักโทษออกนอกเรือนจำของต่างประเทศที่มีรูปแบบการให้อินทรีย์ที่หลากหลายกว่าประเทศไทยนั้น จะพบว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกได้หลายประการ ยกตัวอย่างเช่น การปล่อยโดยไม่มี การควบคุม ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่มีจุดประสงค์หลายลักษณะ ไม่เพียงแต่เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและนักโทษแต่ยังรวมถึงเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายจากการถูกบังคับโทษจำคุกโดยตรง เช่น การไปดูภาพยนตร์ หรือการชมการแข่งขันกีฬา อีกทั้งยังรวมถึงการปล่อยเพื่อให้นักโทษทำกิจกรรมส่วนตัว เช่น การติดต่อหน่วยงานราชการ หรือ ติดต่อมายจ้างเพื่อขอเข้ารับการทำงานขณะรับโทษ

⁴⁸ คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ, 2554, น. 26.

จำคุกหรือเมื่อพ้นโทษแล้ว หรือในรัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย ที่มีการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำเพื่อไปใช้ชีวิตอยู่กับผู้สนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพ้นโทษ หรือการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำกิจกรรม เช่น การศึกษา การสันทนาการ และร่วมพิธีทางศาสนา รวมถึงการอนุญาตให้ลาพัก และการลาจิจ ที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ รวมถึง การลาจากการจำคุกตามกฎหมาย บังคับโทษของประเทศญี่ปุ่น ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักโทษสามารถจัดการเรื่องสำคัญส่วนตัว เช่น ที่พักอาศัย และการจ้างงานหลังการปล่อยตัว รวมถึงเพื่อการเยี่ยมเยียนบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังกลับสู่สภาพเดิมในสังคมได้ และเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อื่นๆ สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมของผู้ต้องขังหลังจากได้รับการปล่อยตัว ซึ่งรูปแบบการลาต่างๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อให้นักโทษสามารถดำรงชีวิตในสังคมโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการคุ้มครองสังคม

ทั้งนี้ การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำ นอกเหนือจากที่จะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำนั้น ยังสนับสนุนการสร้าง ความผูกพันต่อสังคม ซึ่งมีผลต่อการก่ออาชญากรรม ตามทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bonding Theory) ของทราวิส เฮอร์ซี่⁴⁹ ที่มีสมมติฐานว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลมาจาก พันธะของบุคคลที่มีต่อสถาบันทางสังคมได้อ่อนแอหรือถูกทำลาย อันได้แก่ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) และความเชื่อ (Belief) โดยบุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม

จากการศึกษาพบว่า มาตรการพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงาน หรือเพื่อการลา รวมถึงรูปแบบการออกนอกเรือนจำอื่นๆ ที่บังคับใช้ในประเทศไทย หรือในกฎหมายต่างประเทศนั้น สามารถตอบสนอง การสนับสนุนการสร้างองค์ประกอบพันธะทางสังคมได้ กล่าวคือ

1. ความผูกพัน การพิจารณาให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำเพื่อการลา สามารถรักษาความผูกพันของนักโทษกับบุคคลที่มีความผูกพันอยู่เดิม เช่น ครอบครัวหรือคนรัก แม้ว่าจะเป็นการออกไปนอกเรือนจำเพียงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นนั้นคือทำให้นักโทษไม่สูญเสียค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมจากการถูกจำคุกเกินกว่าที่ควรจะเป็น ส่งผลให้เมื่อพ้นโทษแล้ว นักโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ง่ายและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

⁴⁹ อ้างถึงในบทที่ 2 หัวข้อ 2.6.2 ทฤษฎีพันธะทางสังคม

2. ข้อผูกมัด การออกนอกเรือนจำเพื่อทำงาน หรือการศึกษา เพื่อที่จะประกอบอาชีพ โดยสุจริต เป็นการเริ่มต้นการสร้างความสำเร็จให้แก่นักโทษตั้งแต่อยู่ในเรือนจำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เกิดต้นทุนของความสำเร็จในระดับต้นตั้งแต่อยู่ในเรือนจำ และส่งผลให้นักโทษไม่อยากจะกระทำผิดกฎหมาย เนื่องจากจะเป็นการเสี่ยงต่อการสูญเสียความสำเร็จในชีวิต

3. การเข้าร่วม การส่งนักโทษเด็ดขาดออกทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ จะทำให้นักโทษถูกจำกัดเวลาที่จะไปรวมกลุ่มคบหาสมาคมและแลกเปลี่ยนทัศนคติการประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้ การทำงานสาธารณะนอกเรือนจำยังสามารถสร้างทัศนคติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ให้แก่นักโทษทำให้เกิดการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมตั้งแต่อยู่ในเรือนจำ ทำให้การกลับไปก่ออาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นได้ยากขึ้นเนื่องจากบุคคลนั้นถูกผูกมัดทางสังคมแล้ว

4. ความเชื่อ การออกนอกเรือนจำสามารถสร้างความเชื่อถือค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมต่อนักโทษว่าหากเมื่อพ้นโทษแล้วโดยค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมภายนอกเรือนจำจะต้องรับและยังให้ออกาสกับตนเองอยู่ นักโทษจะมีแรงจูงใจในการปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยให้ดีขึ้น ทำให้เกิดแนวโน้มที่จะไม่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคมในอนาคต แต่ทั้งนี้ องค์กรประกอบพันธะด้านความเชื่อนั้นจะมีผลกระทบในด้านความผูกพันต่อสังคมกับนักโทษเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับการทำงานเข้าใจต่อสังคมด้วยว่าจะสร้างทัศนคติของสังคมต่อนักโทษได้ดีเพียงใด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่ามาตรการการพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำเป็นมาตรการเพื่อตอบสนองการบังคับโทษจำคุกในแบบขั้นสูง มากกว่าการทำงาน การฝึกวิชาชีพ หรือการเข้าเยี่ยมนักโทษ แต่ภายในเรือนจำ ซึ่งมาตรการนี้ทำให้นักโทษได้สัมผัสกับการทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมปกติภายนอกเรือนจำ รวมถึงการออกไปนอกเรือนจำเพื่อทดลองใช้ชีวิตร่วมกับสังคม ทำให้นักโทษได้ปรับตัวและได้มีเวลาวางแผนการใช้ชีวิตหลังจากได้รับอิสระภาพ ทั้งนี้ มาตรการพิจารณานุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำของไทยนั้นอาจยังไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

4.5 ผลจากการถูกจำคุกโดยไม่มีทำให้พิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

การใช้วิธีการบังคับโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดนั้นนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้าน การบังคับโทษตามความต้องการของสังคมหรือผู้เสียหายแล้ว การบังคับโทษจำคุกยังสามารถสร้างผลกระทบในทางลบต่อนักโทษที่เกิดขึ้นในระหว่างถูกจองจำ อันเกิดจากการถูกจำกัดทั้งในด้านเสรีภาพ ด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการ ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ ด้านอิสระภาพ ด้านความปลอดภัย อันทำให้เกิดความกดดันทางร่างกายและจิตใจที่นักโทษได้รับจากการถูกจำกัด

ดังกล่าวตามที่ได้กล่าวมาในตอนแรกแล้วนั้น ทั้งนี้ ท่านนัทธิต จิตสว่าง ได้กล่าวถึง ผลกระทบในด้านลบของการจำคุกที่เป็นอุปสรรคต่อการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษ โดยผลกระทบในทางลบของโทษจำคุกนั้นอาจพิจารณาได้ดังนี้⁵⁰

ประการที่หนึ่ง โทษจำคุกจะก่อให้เกิดรอยมลทิน (Stigma) ในตัวผู้ถูกจองจำ กล่าวคือผู้ที่เคยถูกจำคุกมาแล้วนั้น จะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนจู้จุก ชี้อะไร ไม่มีใครอยากจะคบหาสมาคมด้วย การกลับเข้าทำงานหรือศึกษาต่อจะกระทำได้อย่างขึ้น สังคมทั่วไปจะตั้งข้อรังเกียจ ฉะนั้น เมื่อสังคมส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่ดี ต่อผู้ต้องโทษจำคุกหรือไม่ยอมรับผู้พ้นโทษก็จะทำให้ผู้พ้นโทษไปคบหาสมาคมกับผู้พ้นโทษด้วยกันเองและนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำอีก

ประการที่สอง สภาพและความเป็นอยู่ภายในเรือนจำจะส่งผลกระทบในทางลบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ถูกจองจำ โดยเฉพาะผู้ที่ถูกจองจำในเรือนจำเป็นครั้งแรกจะได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก อาจทำให้ทัศนคติ นิสัยและมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้ นอกจากนี้แล้วแม้ว่าภายในเรือนจำจะมีสิ่งจำเป็นต่อความเป็นอยู่เบื้องต้นของมนุษย์ แต่สภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำโดยทั่วไปในเกือบทุกประเทศ เมื่อเทียบกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมภายนอกไม่ดีเท่าใดนัก และเมื่อประกอบกับภาวะของความกดดันต่างๆ แล้ว จะมีผลกระทบกระเทือนจิตใจ และร่างกายตลอดจนวิถีชีวิตของผู้ถูกจองจำให้เสื่อมทรามลงและหากจะต้องถูกจองจำอยู่เป็นระยะเวลานานๆ ก็จะทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของเรือนจำ (Prisonization) ทำให้เกิดความเคยชินต่อกฎต่อตาราง และไม่เกรงกลัวอีกต่อไป

ประการที่สาม คุกหรือเรือนจำเป็นที่รวมของผู้กระทำผิดในประเภทต่างๆ หลายประเภท และโดยสภาพของเรือนจำแล้วผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องอยู่ร่วมกัน และคบหาสมาคมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดเทคนิคในการประกอบอาชญากรรมตลอดจนทัศนคติต่อการกระทำผิดในระหว่างนักโทษก็อาจจะมีขึ้นได้ จึงทำให้นักโทษที่ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายก็อาจจะได้รับการถ่ายทอดทัศนคติค่านิยม ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตต่างๆ จากนักโทษที่มีความชัดเจนแล้วได้ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขผู้กระทำผิดประเภทที่ได้กระทำผิดโดยพลาดพลั้งหรือไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายได้

ผลกระทบของระบบเรือนจำที่มีต่อนักโทษเด็ดขาดดังกล่าวนี้ เป็นผลกระทบในทางลบ และเป็นผลกระทบที่จะทำให้ผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่สังคมยากขึ้น โดยหากมีการจำคุกนักโทษยาวนาน และต่อเนื่องก็จะสร้างผลกระทบในด้านลบได้มากขึ้นตาม ดังนั้น การบังคับโทษจำคุกจึงจำเป็นต้องมีมาตรการใดๆ เพื่อลดผลกระทบในด้านลบอันจะเกิดต่อนักโทษ และสนับสนุนการกลับคืน

⁵⁰ นทิต จิตสว่าง, “ข้อสนับสนุนของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2558, จาก www.gotoknow.org/posts/459564

ผู้สังคมเมื่อนักโทษพ้นโทษแล้ว ทั้งนี้ หากนำมามาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำมาพิจารณาแล้วพบว่ามาตรการดังกล่าวสามารถช่วยลดผลกระทบด้านลบของโทษจำคุกได้ เช่น การลดผลกระทบในด้านของรอยมลทิน (Stigma) ที่เกิดจากการถูกจำคุก เพราะโดยหลักแล้วการพิจารณาให้นักโทษเด็ดขาดออกนอกเรือนจำจะพิจารณาจากนักโทษที่มีความประพฤติดีอยู่ในระเบียบวินัย หรือมีความดีความชอบ ดังนั้น เมื่อนักโทษได้ถูกพิจารณาให้ออกนอกเรือนจำไม่ว่ารูปแบบใด สังคมหรือบุคคลทั่วไปจะเห็นว่านักโทษผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้ออกนอกเรือนจำนั้นเป็นนักโทษชั้นดีเยี่ยมที่มีความพร้อมกลับคืนสู่สังคม ทำให้ทัศนคติที่มีต่อนักโทษนั้นเปลี่ยนไปจากอาชญากรเป็นผู้ที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งหากนักโทษได้รับโอกาสให้ออกนอกเรือนจำและกลับคืนสู่ชุมชนที่นักโทษจะต้องกลับไปอยู่เมื่อพ้นโทษนั้น ก็จะเกิดผลดีอย่างยิ่งต่อการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ทั้งนี้ ยังมีผลในด้านของการลดผลกระทบในทางลบต่อร่างกายและจิตใจของนักโทษจากสภาพความเป็นอยู่ภายในเรือนจำ ซึ่งหากสามารถนำตัวนักโทษที่เพิ่งถูกจำคุกเป็นครั้งแรกหรือนักโทษที่ไม่ได้มีนิสัยเป็นอาชญากรออกจากเรือนจำได้เพียงชั่วคราวหรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก็น่าจะสามารถคลายความกดดันต่างๆ อันเกิดจากสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ และทำให้โอกาสในการคบหาสมาคมและถ่ายทอดเทคนิคในการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนทัศนคติต่อการกระทำผิดในระหว่างนักโทษเกิดขึ้นได้ยากขึ้นกว่าการปล่อยให้นักโทษที่ไม่มีสันดานเป็นอาชญากรอยู่ร่วมกับนักโทษที่มีสันดานเป็นอาชญากร

4.6 การสนับสนุนสิทธิและสิทธิประโยชน์การพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำ

สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ซึ่งหมายความว่าประโยชน์ที่กฎหมาย รับรองว่า มีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมาย คุ้มครอง คือคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย สิทธิในครอบครัว สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในการเลือกอาชีพ ถิ่นที่อยู่ การเดินทาง สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้มักจะถูกกำหนดและมีการคุ้มครองโดยกฎหมายสูงสุดของประเทศ อย่างเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สำหรับสิทธิของนักโทษในเรือนจำนั้น ได้มีการกำหนดหลักของสิทธิของผู้ต้องขังไว้เป็นหลักสากลตามที่ปรากฏใน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา โดยสิทธิของผู้ต้องขังที่กำหนดไว้นั้น จะมีการกำหนดให้คล้ายคลึงกับ สิทธิของบุคคลทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น สิทธิการได้รับบริการอนามัยส่วนบุคคล สิทธิการได้รับอาหารและน้ำ สิทธิการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมในเรือนจำ สิทธิในการได้รับบริการดูแลสุขภาพที่จำเป็น สิทธิในการร้องเรียน สิทธิในการติดต่อกับโลกภายนอก สิทธิได้รับการบอกกล่าว เป็นต้น

กฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของนักโทษไว้หลายประการ เช่น สิทธิที่จะได้รับอาหารถูกหลักโภชนาการเพียงพอต่อความต้องการ สิทธิที่จะได้รับเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ สิทธิที่จะได้อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สิทธิที่จะได้รับการติดต่อจากญาติและทนายความ สิทธิที่จะประกอบพิธีทางศาสนา สิทธิที่จะได้รับและส่งจดหมายติดต่อกับบุคคลภายนอก และสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่เรือนจำจะต้องจัดการให้มีแก่นักโทษทุกคนทุกลำดับชั้นอย่างเท่าเทียมกัน เพราะเป็นสิ่งทีกฎหมายได้ให้การรับรองและคุ้มครองแก่นักโทษทุกคน

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ที่ได้ตามสิทธิ คือสิ่งที่เป็นผลดีที่บุคคลใดๆ พึงจะได้รับตามที่ระบุไว้ในกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น เช่น ระบุไว้ในสัญญา สนธิสัญญา กฎระเบียบต่างๆ⁵¹ สำหรับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังนั้น ถือเป็นประโยชน์อย่างหนึ่งที่เรือนจำนั้นมอบให้กับผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของผู้ต้องขังในขณะที่ถูกบังคับโทษจำคุก และเพื่อประโยชน์ของการควบคุมผู้ต้องขังเอง ทั้งนี้ ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 95 ได้กล่าวถึงสิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษไว้ว่า “ระบบสิทธิพิเศษที่เหมาะสมกับกลุ่มของผู้ต้องขังที่แตกต่างกันและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันต้องจัดให้มีในเรือนจำทุกแห่งเพื่อส่งเสริมความประพฤติดี พัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ และประกันถึงสิทธิประโยชน์และการให้ความร่วมมือของผู้ต้องขังในการปฏิบัตินั้น”

จากที่กล่าวมาในบทก่อนนั้น ทำให้ทราบว่าสิทธิประโยชน์ของนักโทษที่จะได้รับตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้น ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52 โดยได้กำหนดลักษณะของสิทธิประโยชน์ เพื่อตอบแทนนักโทษเด็ดขาดคนใดที่แสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดทน ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ คือ 1. ได้รับความสะดวกในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ 2. เลื่อนชั้น 3. ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ 4. ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง 5. ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวัน 6. ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำ 7. พักการลงโทษ 8. ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำ เป็นต้น

ทั้งนี้ นอกเหนือจากการกำหนดสิทธิประโยชน์ของนักโทษไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 52 แล้ว จากการศึกษาพบว่า การได้รับการพิจารณาให้ออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานสาธารณะ หรืองานอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ ก็ถูกจัดให้อยู่ในสิทธิประโยชน์ที่นักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป

⁵¹ ที่มา: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ที่มีความประพฤติดี มีความอดสาหะในการทำงานจนเกิดผลดี ไม่เคยกระทำผิดวินัย หรือความผิดทางอาญาอื่นๆ ในระหว่างถูกคุมขัง⁵² และเหลือโทษที่ต้องรับตามเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด จะได้รับการพิจารณา ซึ่งเหตุผลในการพิจารณาเฉพาะนักโทษในบางระดับชั้น และเฉพาะนักโทษที่ได้จำคุกครบตามเกณฑ์การพิจารณาให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการออกไปนอกเรือนจำเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นก็เพื่อประโยชน์ของการควบคุมนักโทษ ให้บรรลุการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายนอกเรือนจำให้เป็นไปได้ด้วยดี และเพื่อลดปัจจัยที่จะเป็นความเสี่ยงที่จะทำให้นักโทษหลบหนีเมื่ออยู่ภายนอกเรือนจำ โดยพิจารณาจากตัวแปรที่สำคัญ คือ อุปนิสัยของนักโทษ ซึ่งต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีเป็นหลัก ระยะเวลาโทษจำคุกที่เหลือน้อย เพื่อลดความคุ้มค่าต่อความเสี่ยงที่จะหลบหนีนั้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่สมควรแล้วในการนำเกณฑ์ดังกล่าวมาดำเนินการพิจารณา แต่ทั้งนี้ เกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวอาจจะเหมาะสมกับการพิจารณาให้นักโทษออกนอกเรือนจำ ในการดำเนินกิจกรรมบางประเภท เช่น การออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำงานเพียงเท่านั้น เพราะการออกไปนอกเรือนจำเพื่อทำงานหรือทำงานสาธารณะนั้น หรือทำงานอื่นเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำนั้น ต้องใช้นักโทษจำนวนมาก การให้ความร่วมมือของนักโทษจึงเป็นสิ่งสำคัญ

แต่สำหรับการออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อการลาดตามฐระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว⁵³ ซึ่งที่ผ่านมามาตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดไว้เฉพาะการร่วมพิธีศพบิดา มารดาและบุตรนั้น ได้ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์ที่จะมอบให้แก่ักโทษที่มีความประพฤติดี และในบางระดับชั้นนักโทษเพียงเท่านั้นที่จะได้รับการพิจารณา โดยหากพิจารณาตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 70 ได้ระบุไว้ว่า “การบริหารงานเรือนจำต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบอาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการเสียชีวิตของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญทันทีเมื่อสถานการณ์อนุญาต ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตทั้งภายใต้การติดตามหรือตามลำพัง ให้ไปข้างเตียงของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญที่ป่วยชั้นวิกฤต หรือไปร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ” จากข้อกำหนดในข้างต้นเห็นว่า ข้อกำหนดแมนเดลา ได้กำหนดให้การเข้าเยี่ยมและการเข้าร่วมพิธีศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญเป็นสิทธิของนักโทษตามควรแก่พฤติการณ์ ซึ่งความหมายของคำว่า “ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาต” นั้นสามารถให้ความหมายโดย

⁵² ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ข้อ 6 (2)

⁵³ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4)

รวมถึงนักโทษทุกคน ไม่ได้ระบุถึงนักโทษในระดับชั้นใด และต้องเหลือโทษจำคุกเพียงใด ต้องประพฤติตนดีหรือทำความดีความชอบเพียงใด เพื่อจะได้รับสิทธินั้นมา

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากมาตรการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อเข้าร่วมพิธีศพ และการเยี่ยมไข้ผู้ป่วยที่เป็นญาติ ของกฎหมายต่างประเทศ หรือลักษณะอื่นใดที่ใกล้เคียงกันกับการพิจารณาให้นักโทษออกไปนอกเรือนจำเพื่อการเข้าร่วมพิธีศพของไทยแล้ว พบว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁵⁴ และรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย⁵⁵ ได้กำหนดให้นักโทษในทุกระดับชั้นและทุกประเภท มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยการประเมินจากความเสี่ยงในการหลบหนี ความเสี่ยงในการกระทำความผิดอีกครั้งนอกเรือนจำ ความปลอดภัยของสังคม และความปลอดภัยของนักโทษเองเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยนักโทษทุกคนทุกลำดับชั้นจะได้รับการประเมินทันทีที่มีการร้องขอ

ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง หากกำหนด ให้การพิจารณาอนุญาตเพื่อร่วมพิธีศพของบิดา มารดา บุตร และภรรยา เป็นสิทธิประโยชน์หนึ่งเพื่อตอบแทนความประพฤติที่ดีของนักโทษเฉพาะกลุ่ม ตามที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของประเทศไทย เพราะนอกจากจะขัดต่อข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแล้ว การที่เรือนจำไม่แม้แต่จะเปิดโอกาสให้มีการพิจารณานักโทษอื่นที่ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์เพื่อรับสิทธิประโยชน์ดังกล่าว ถือเป็น การปฏิบัติต่อนักโทษอย่างไม่มีมนุษยธรรม และส่งผลต่อสภาพจิตใจ และสร้างความกดดันให้กับนักโทษเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ยังเป็นการยากลำบากต่อการบังคับโทษจำคุกแก่นักโทษมากขึ้น เพราะการทราบข่าวร้ายจากทางบ้านนั้นจะทำให้ นักโทษเกิดความวิตกกังวลต่อนักโทษ ในการอยากพบเจอ อยากที่จะเข้าร่วมหรืออยู่ในเหตุการณ์นั้น อันเป็นการสร้างแรงกดดัน และเป็นเหตุจูงใจที่รุนแรงอย่างยิ่งต่อการหลบหนีในอันดับต้นๆ⁵⁶

⁵⁴ StVollzG § มาตรา 35

⁵⁵ Policy Directive 9 Permits for Absence – Procedures ข้อ 8.1 Funerals, ข้อ 8.2 Visiting dangerously ill persons

⁵⁶ นัทธี จิตสว่าง, หลักทัณฑ์วิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์กรรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป.), น. 53.

จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่เคยหลบหนี เจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ และเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏว่ามีมูลเหตุจูงใจในการหลบหนีอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. ข่าวร้ายจากทางบ้าน
2. การถูกหลอกลวงเกี่ยวกับคดี
3. การปกครองที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่
4. การคิดหนีพนัน

ดังนั้น การพิจารณาให้นักโทษลาจกโดยเฉพาะในสาเหตุของการไปเข้าร่วมพิธีศพของ บิดา มารดา และบุตร ของไทยแต่ที่เดิมนั้นถูกกำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์แก่นักโทษเฉพาะกลุ่ม ควรจะถูกปรับเปลี่ยนและกำหนดให้เป็นสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองและรับรองสำหรับนักโทษทุกคน ทุกระดับชั้น และในทุกฐานความผิด มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ เป็นสำคัญ ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยลดผลกระทบจากการถูกจำคุก และเป็นผลดีต่อการ แก้ไขฟื้นฟูนักโทษรายนั้นต่อไป

-
5. การทะเลาะวิวาทกันระหว่างผู้ต้องขัง
 6. การทำผิดกฎระเบียบเรือนจำ
 7. มูลเหตุอื่นๆ เช่นคิดถึงบ้าน ต้องการอิสระภาพ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การบังคับโทษจำคุกเป็นรูปแบบหนึ่งของการบังคับโทษที่ถูกนำมาบังคับใช้ เป็นบทลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในด้าน เหนือสถาน การเลือกที่อยู่อาศัยการเดินทาง และการทำงานของนักโทษ โดยกำหนดให้นักโทษต้องอาศัยและใช้ ชีวิตอยู่ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งในระหว่างที่นักโทษถูกจำคุกนั้นรัฐจะต้องดำเนิน มาตรการต่างๆ เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเพื่อให้ไม่กลับไปกระทำความผิดอีกและมีความ รับผิดชอบต่อสังคม และเพื่อการคุ้มครองสังคม ตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก ด้วยมาตรการต่างๆ เช่น การทำงานและการฝึกอาชีพ การเข้าเยี่ยม รวมถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและ การรักษาพยาบาลของนักโทษ ที่ต้องปฏิบัติต่อนักโทษอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ของนักโทษ ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการต่างๆ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และทำให้ การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษนั้นประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น มาตรการการอนุญาตให้นักโทษออกนอก เรือนจำเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้น จึงถูกนำมาใช้บังคับ

จากการศึกษากฎหมายราชทัณฑ์ของไทย พบว่า มีการอนุญาตให้นักโทษออกนอก เรือนจำเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำ การอนุญาต ให้นักโทษลา และการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ซึ่งมาตรการดังกล่าวมานั้น เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (ฉบับใหม่) ใน หมวดที่ 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่นๆ เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง รวมถึงกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรี ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ในส่วนที่ยังคงบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันตามบทเฉพาะกาล ตาม มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บางมาตรการ ยังคงมี ข้อจำกัดบางประการในการดำเนินการ และไม่มีความสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา โดยส่วนหนึ่งผู้เขียนเห็นว่าเกิดจากการกำหนดจุดประสงค์ของมาตรการต่างๆ ที่ไม่ชัดเจน รวมถึงความกังวลว่านักโทษจะหลบหนีเมื่อได้รับอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำ เพราะ

การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำนั้นเป็นการเพิ่มโอกาสในการหลบหนีแก่นักโทษ จึงทำให้การอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำนั้นมีการจำกัดสิทธิของนักโทษที่เกินควร ทำให้นักโทษได้รับประโยชน์ไม่ตรงกับจุดประสงค์ที่แท้จริงของมาตรการต่างๆ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายราชทัณฑ์ของไทย และของต่างประเทศ เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบ สามารถอธิบายเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.1.1 การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานนอกเรือนจำ

การทำงานของนักโทษถูกกำหนดให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 48-49 ว่านักโทษนั้นต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานภายในเรือนจำหรือภายนอกเรือนจำ เช่นเดียวกับที่กำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) ซึ่งงานภายนอกเรือนจำที่นักโทษจะต้องทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่กำหนดไว้ 2 รูปแบบ คือ งานสาธารณะ และทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 โดยจากการศึกษาประเด็นดังกล่าวพบว่า การออกไปทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษนั้น มิได้เกิดจากความสมัครใจเข้าร่วมทำงานของนักโทษเอง แต่เกิดจากคำสั่งการของเจ้าหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 49 ได้ให้อำนาจไว้ ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะอาศัยความสมัครใจของนักโทษเป็นสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกนักโทษก็ตาม แต่การที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนเช่นนั้น เจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจสั่งการได้โดยนักโทษอาจไม่สมัครใจทำงานนั้นก็ไม่ได้ ซึ่งหากเป็นกรณีการทำงานสาธารณะภายนอกเรือนจำ จะทำให้เกิดความอับอายแก่ตัวนักโทษได้ อันจะเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ จากคำสั่งหรือการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

นอกเหนือจากงานภายนอกเรือนจำที่ต้องทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่แล้ว พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดรูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกไปภายนอกเรือนจำเพื่อฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำ โดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) อันเป็นประโยชน์อย่างหนึ่งเพื่อตอบแทนนักโทษจากการประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ โดยที่ผ่านมารวมราชทัณฑ์ได้เคยออกระเบียบในลักษณะเดียวกันตามมาตรา 52(8) คือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ซึ่งรูปแบบ และวิธีการ ยังให้ถือใช้บังคับอยู่ตามบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรา 76 ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการปรับปรุงรูปแบบให้นักโทษได้มีโอกาสทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ ตามมาตรา 52(8) นั้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏว่ามีการอนุญาตให้มีการจ้างงานแบบรับค่าจ้าง หรือการจ้างงานกับเอกชน มีลักษณะ

ใกล้เคียงกับกฎหมายแรงงานที่ใช้บังคับแก่ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำโดยสิ้นเชิง เนื่องจากที่ผ่านมาโครงการดังกล่าวนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ “การฝึกวิชาชีพ” มิใช่เพื่อการรับจ้างงาน ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พบว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติการรับรองสิทธิเสรีภาพในการทำงานของบุคคลไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ” ดังนั้น สำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับสิทธิประโยชน์ให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 52(8) กรมราชทัณฑ์ควรมีการส่งเสริมให้มีการทำงานที่คล้ายกับสังคมภายนอกมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการจ้างงาน การจ่ายค่าจ้าง สวัสดิการ ค่าชดเชยค่าตอบแทน จำนวนชั่วโมงการทำงาน วันหยุด ฯลฯ ซึ่งควรจะกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงจะถือเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการรับรองสิทธิเสรีภาพในการทำงานของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ และสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 99 ที่ได้วางหลักเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง ไว้ว่า “การจัดการอย่างเป็นระบบและวิธีการทำงานในเรือนจำต้องเหมือนอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้กับงานเหมือนกันซึ่งอยู่ภายนอกเรือนจำเพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้อยู่ในสภาพชีวิตการทำงานปกติ” ดังนั้นการจัดให้มีการทำงานภายนอกเรือนจำที่มีการให้อิสระแก่นักโทษมากกว่าการทำงานภายในเรือนจำ ก็ควรจัดให้มีระบบและวิธีการทำงานที่เหมือนอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้กับการทำงานปกติเช่นกัน

ทั้งนี้ การพิจารณาให้นักโทษออกทำงานนอกเรือนจำ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ พ.ศ. 2555 รวมถึงการคัดเลือกนักโทษตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กำหนดให้นักโทษในความผิดบางคดี เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดฐานฉ้อโกง การฉ้อโกงประชาชน ไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ ซึ่งน่าจะขัดต่อเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 ในส่วนของความคุ้มครอง ด้านความเสมอภาคของบุคคล เพราะถ้าหากมีการพิจารณาคัดเลือกนักโทษที่เหมาะสมแล้ว ประเด็นในส่วนของความผิดที่นักโทษได้เคยกระทำและได้ถูกพิพากษาความผิดไปแล้วนั้น ก็ไม่ควรที่จะนำมาพิจารณาอีกหากนักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี และมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมมาตรการแก้ไขฟื้นฟู

จากที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงานของกฎหมายต่างประเทศ คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธ์รัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น พบว่าการออกไปทำงานนอกเรือนจำของนักโทษนั้น จะเกิดขึ้นจากความสมัครใจของนักโทษเป็นสำคัญ โดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่กำหนดให้นักโทษต้องทำงานนอก

เรือนจำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ดังเช่นปรากฏตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทย สำหรับการพิจารณาคัดค้านนักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อทำงาน ในกฎหมายต่างประเทศนั้น จะให้สิทธิกับนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้มาตรการดังกล่าวกับนักโทษในทุกระดับ ถึงแม้ว่านักโทษผู้นั้นจะเคยได้กระทำความผิดร้ายแรงจนต้องรับโทษจำคุกตลอดชีวิตก็ตาม สิ่งที่เหมือนกันอีกประการ คือ แต่ละประเทศมีการอนุญาตให้นักโทษทำงานในสถานประกอบการของเอกชนนอกเรือนจำได้โดยไม่มี การควบคุมจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ เพื่อเป็นการสร้างลักษณะการทำงานที่ใกล้เคียงกับการจ้างงานทั่วไปนอกเรือนจำ โดยเฉพาะในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐเวสเทิร์น แห่สหพันธรัฐออสเตรเลีย มีการอนุญาตให้นักโทษมีการรับจ้างทำงานที่แท้จริงกับเอกชนเพื่อรับค่าจ้าง โดยนักโทษสามารถต่อยอดให้เกิดการจ้างงานที่แท้จริงหลังพ้นโทษได้ สำหรับในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ระบุตำแหน่งกับนักโทษตลอดการทำงานนอกเรือนจำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมนักโทษภายนอกเรือนจำโดยไม่ใช้เจ้าหน้าที่

5.1.2 การอนุญาตให้นักโทษลา

1. การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ

การอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพของประเทศไทย กำหนดให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาเหความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรางานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(4) โดยกำหนดให้ลาได้ไม่เกิน 7 วัน ในคราวหนึ่ง เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว ซึ่งที่ผ่านมามีราชทัณฑ์กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้เฉพาะการพิจารณานุมัติลากิจเพื่อไปร่วมพิธีฌาปนกิจศพ ผู้ที่เป็นบิดา มารดา และบุตรเพียงเท่านั้น ซึ่งนักโทษที่จะได้รับการพิจารณานั้นต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก หรือชั้นดี และต้องมีกำหนดโทษจำคุกเหลืออยู่ในข่ายที่จะได้รับการพักการลงโทษตามชั้นของนักโทษ ซึ่งถือเป็นการให้สิทธิเฉพาะกลุ่มนี้ได้หมายถึงการให้สิทธิแก่นักโทษทุกคนอย่างเท่าเทียม หากพิจารณาบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะพบว่ารัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียม ดังนั้น บทบัญญัติของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาให้นักโทษลาเพื่อร่วมพิธีศพที่ยกให้เป็นประโยชน์ตอบแทนนักโทษเฉพาะกลุ่มนี้น่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 70 ได้ระบุไว้ว่า “การบริหารงานเรือนจำต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบ

อาการเจ็บป่วยร้ายแรงหรือการเสียชีวิตของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญทันทีเมื่อสถานการณ์อนุญาต ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตทั้งภายใต้การติดตามหรือตามลำพัง ให้ไปข้างเตียงของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญที่ป่วยขั้นวิกฤต หรือไปร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ” ดังนั้น ตามข้อกำหนดแมนเดลา การอนุญาตให้นักโทษได้ไปเยี่ยมไข้ญาติสนิทของตน และร่วมงานศพของญาติสนิทหรือบุคคลสำคัญ จึงถูกรับรองให้เป็นสิทธิของนักโทษทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาอนุญาต ซึ่งตามกฎหมายราชทัณฑ์ของไทยได้กำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์ที่จัดให้แก่นักโทษเฉพาะกลุ่มนั้น จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว

จากการศึกษากฎหมายบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและรัฐเวสเทิร์นแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย พบว่า การลาเพื่อร่วมพิธีศพรวมถึงการเข้าเยี่ยมไข้ผู้ป่วยหนัก ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิของนักโทษทุกประเภททุกลำดับชั้น ให้มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา โดยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะพิจารณาจากความเสี่ยงในการหลบหนี การอนุญาตลาพักไปใช้ในทางที่ผิด และในรัฐเวสเทิร์นแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย จะพิจารณาจากความถี่ต่อประชนต่อสังคม พฤติกรรม และความร้ายแรงในการกระทำความผิด เป็นสำคัญ โดยได้มีการพิจารณาอนุญาตให้ออกจากเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อร่วมพิธีศพ หรือกิจกรรมอื่นๆ รวมถึงพิจารณาอนุญาตให้นักโทษเข้าเยี่ยมไข้ญาติผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ ซึ่งสอดคล้องตามหลักการของข้อกำหนดแมนเดลาอีกด้วย ทั้งนี้ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายหรือผู้ป่วยหนักกับนักโทษ รัฐเวสเทิร์นแห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ที่ได้กำหนดความสัมพันธ์ไว้ 2 ลักษณะคือ 1. ญาติที่ใกล้ชิด ซึ่งรวมถึง พ่อ แม่ ลูก พี่ น้อง ปู่ย่า ตายาย สามเฒ่าปัจจุบัน ภรรยาหรือคู่สมรสโดยพฤตินัยของนักโทษ 2. ความสัมพันธ์ที่สามารถยกเว้นให้ได้ เช่น ผู้ดูแลเลี้ยงดูตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ครอบคลุมความสัมพันธ์อื่นๆ มากกว่าที่กำหนดตามแนวทางปฏิบัติของประเทศไทย

2. การลาพัก และการลาอีกจี่อื่นๆ

การให้สิทธิประโยชน์การอนุญาตให้นักโทษลาของประเทศไทยถูกยกใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เพื่อตอบแทนในกรณีที่นักโทษผู้นั้นมีความประพฤติดี มีความอดสาหะความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ตามความในมาตรา 52(4) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยจากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่า จุดประสงค์หลักนั้นคือเพื่อหวังผลให้เกิดประโยชน์แก่การควบคุมและการบังคับโทษจำคุกเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้เกิดจากความตั้งใจจริงในการใช้รูปแบบการอนุญาตลาเพื่อเป็นมาตรการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษและลดกระทบในด้านลบจากการจำคุก หรือสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักโทษกับสังคมและครอบครัวอย่างแท้จริง เนื่องจากที่ผ่านมากรมราชทัณฑ์ได้มีการพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อเข้าร่วมพิธีศพเพียงเท่านั้น แตกต่างจากกฎหมายบังคับโทษในต่างประเทศ เช่น

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดรูปแบบการลาไว้อย่างชัดเจน 4 รูปแบบ คือ การลาพักปกติ สูงสุด 21 วัน ต่อปี การลาพักพิเศษสำหรับการเตรียมพร้อมในการปล่อยตัว การลาพักพิเศษสำหรับการทำงานภายนอกโดยไม่มีการควบคุม และการลาพักเนื่องในโอกาสสำคัญ โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับญาติหรือบุคคลใกล้ชิด และการสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมของนักโทษเป็นสำคัญ ในรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดรูปแบบการลาที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อการทดลองการใช้ชีวิตนอกเรือนจำ และสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมจากการลา เพื่อทดลองการกลับคืนสู่สังคม และยังมีรูปแบบการลาอีกอื่นๆ ตามความเห็นใจโดยพิจารณาจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความตึงเครียดอย่างมากต่อนักโทษ เพื่อเป็นการลดผลกระทบจากการถูกจำคุกแก่นักโทษ สำหรับในประเทศญี่ปุ่นถึงแม้ไม่ได้กำหนดรูปแบบการลาไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ได้กำหนดจุดประสงค์ของการอนุญาตให้ลาไว้อย่างครอบคลุม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักโทษกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติในสังคมของนักโทษหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยสิ่งที่เหมือนกันของกฎหมายต่างประเทศ คือ การให้สิทธิการพิจารณาการลากับนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตด้วย เพื่อการลดผลกระทบต่อนักโทษจากการถูกจำคุกระยะยาว ตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติที่กำหนดตามความเหมาะสมในแต่ละประเทศ ซึ่งตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศไทยไม่ได้กล่าวถึงในส่วนนี้

5.1.3 การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ

การอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ถูกบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 55 วรรค 2 ความว่า “หากผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำ จะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต นอกเรือนจำต่อไป ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันยังคงไม่มีการกำหนดกฎกระทรวงเพื่อบังคับใช้เฉพาะในเรื่องดังกล่าว จึงต้องบังคับใช้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ฉบับเดิมที่ออกตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2479 (ฉบับเดิม) คือ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. 2559 โดยระเบียบดังกล่าวนี้มีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการอนุญาตโดยให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณาอนุญาตแทน จากเดิมที่ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี การที่กฎหมายราชทัณฑ์ได้กำหนดระเบียบในลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการสนับสนุนสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

แก่นักโทษ โดยการยกระดับการให้บริการสาธารณสุขอย่างเหมาะสมเพิ่มเติมจากการรักษาพยาบาล ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาพยาบาลตามระดับของความเจ็บป่วยของผู้ต้องขังตามความจำเป็นและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในเรื่องสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ และสอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา หลักการที่ 27(2) ที่ได้บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังทุกคนต้องทำให้มั่นใจว่าสามารถเข้าถึงการรักษาทางการแพทย์ได้ทันทีในกรณีฉุกเฉิน ผู้ต้องขังที่จำต้องได้รับการรักษาหรือผ่าตัดต้องส่งตัวไปยังสถาบันเฉพาะทางหรือโรงพยาบาลของพลเรือน” อย่างไรก็ตาม คงต้องพิจารณาตามกฎกระทรวงที่จะออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการส่งตัวผู้ต้องขัง ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ระยะเวลาการรักษาตัว รวมทั้งผู้มีอำนาจอนุญาต อีกราวหนึ่งว่าจะสามารถสนับสนุนสุขอนามัยของผู้ต้องขังในกรณีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำได้ดีเพียงใด

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในกรณีการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น นั้นพบว่า มีการกำหนดอำนาจการพิจารณาอนุมัติ ให้อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำ (ผู้อำนวยการเรือนจำ) เช่นกันกับระเบียบการพิจารณาอนุญาตของประเทศไทย โดยพบว่า ในรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น มีการอนุญาตให้นักโทษสามารถเดินทางออกไปนอกเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาลได้โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มีความจำเป็นหรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งถือเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกแก่นักโทษ และปัญหาการเจ็บป่วยฉุกเฉินที่เกิดขึ้นให้สามารถดำเนินการรักษาพยาบาลได้ทันทั่วถึง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลที่ได้ทำการศึกษามานั้น ผู้เขียนขอเสนอรูปแบบและแนวทางการอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำของประเทศไทยเพื่อสนับสนุนสิทธิและสิทธิประโยชน์ของนักโทษให้ใกล้เคียงกับสิทธิของบุคคลทั่ว ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพื่อให้ใกล้เคียงกับหลักการสากลและนานาชาติที่จะเป็นไปได้ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะในเรื่องการอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ

1. ผู้เขียนเห็นว่า การอนุญาตให้นักโทษออกไปทำงานภายนอกเรือนจำของประเทศไทย ที่บังคับใช้อยู่ขณะนี้ มีการกำหนดให้นักโทษต้องทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งจะทำได้

เกิดความอับอายแก่นักโทษและกระทบต่อศักดิ์ศรีและเสรีภาพของนักโทษเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดให้การทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษตามกฎหมายราชทัณฑ์นั้น ต้องเกิดจากความสมัครใจของนักโทษเป็นสำคัญ โดยเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจออกคำสั่งให้นักโทษทำงานภายนอกเรือนจำไม่ว่าจะเป็นงานในลักษณะใด ดังนั้น ควรยกเลิกบทบัญญัติที่มีลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การทำงานภายในเรือนจำของนักโทษเพื่อประโยชน์แห่งการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษนั้น ควรกำหนดให้นักโทษต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ เช่นเดิม

2. ควรยกเลิกเกณฑ์ลักษณะความผิดที่เคยกระทำ ในการพิจารณานักโทษเด็ดขาดที่ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ ตามที่ปรากฏในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดจ่ายออกทำงานนอกเรือนจำ โดยให้ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกจากลำดับชั้นของนักโทษ พฤติกรรมนิสัยของนักโทษเด็ดขาดในระหว่างรับโทษจำคุก ความปลอดภัยของสังคม และจำนวนโทษคงเหลือ เป็นหลักในการพิจารณา เพื่อเปิดโอกาสให้นักโทษที่เคยกระทำผิดร้ายแรง ที่แสดงให้เห็นถึงความประพฤติที่ดี และพร้อมเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟู ได้มีโอกาสทำงานภายนอกเรือนจำ

3. เนื่องจากประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานภาคอุตสาหกรรม¹ ดังนั้น รัฐควรส่งเสริมรูปแบบการทำงานภายนอกเรือนจำของนักโทษให้มีลักษณะการทำงาน หรือ การจ้างงานที่ใกล้เคียงกับการจ้างงานตามกฎหมายแรงงานมากที่สุด โดยรัฐควรเปิดโอกาสให้นักโทษได้ทำสัญญาการจ้างงานกับสถานประกอบการภายนอกโดยตรง เพื่อให้ให้นักโทษมีสิทธิได้รับเงินค่าจ้างจากการทำงานจากสถานประกอบการภายนอกโดยตรง และมีการกำหนดจำนวนเวลาการทำงานและสวัสดิการอื่นๆ เช่นเดียวกับการจ้างงานตามกฎหมายแรงงาน ตราบเท่าที่ไม่กระทบต่อการบังคับโทษจำคุก เพื่อเป็นการสร้างต้นทุนให้แก่ักโทษในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ภายหลังพ้นโทษ และเพื่อให้เกิดการจ้างงานจริงภายหลังพ้นโทษ ทั้งนี้ เพื่อความสงบเรียบร้อยของการทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจจะกำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม เช่น การทำงานนั้นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ หรือติดตั้งอุปกรณ์ระบุตำแหน่งแก่นักโทษ ตลอดเวลาที่มีการอนุญาตให้ทำงานภายนอกเรือนจำ เป็นต้น

¹ งานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2556 พบว่า ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานรุนแรงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.2 ของการขาดแคลนแรงงานทั้งหมด (เสาวณี และกรวิทย์, 2556 (อ้างถึงใน วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 34 ฉบับที่ 2 สิงหาคม 2559 .น. 66)

5.2.2 ข้อเสนอแนะในเรื่องการอนุญาตให้นักโทษลาเพื่อออกนอกเรือนจำ

5.2.2.1 การลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้

1. การลาเพื่อร่วมพิธีศพของผู้ที่เป็นบิดา มารดา หรือบุตร ตามกฎหมายราชทัณฑ์ของไทยที่กำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์อย่างหนึ่งเพื่อตอบแทนนักโทษ จากความประพฤติดี มีความอดสาหัสความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ นั้น ควรแก้ไขและถูกสนับสนุนให้เป็นสิทธิที่นักโทษทุกคนและทุกลำดับชั้นควรจะได้รับ การพิจารณาตามควรแก่พฤติการณ์ เนื่องจากการได้รับทราบข่าวร้ายจากบุคคลในครอบครัวเป็นสิ่งที่สร้างความกระทบกระเทือนต่อจิตใจและสร้างแรงกดดันต่อนักโทษเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การแก้ไขฟื้นฟูนักโทษผู้นั้นให้เป็นไปได้ยากขึ้นด้วย โดยการพิจารณานั้นให้ยกเลิกเกณฑ์การ พิจารณาจากลำดับชั้นและจำนวนโทษที่คงเหลือ โดยให้พิจารณาจากความเสี่ยงในการหลบหนี ความ ปลอดภัยของสังคม และพฤติกรรมของนักโทษ เป็นสำคัญ

2. ควรกำหนดให้นักโทษทุกคนและทุกลำดับชั้นควรได้รับการพิจารณาตามควรแก่ พฤติการณ์ ให้สามารถลาเพื่อเยี่ยมไข้ผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ ตามรูปแบบและวิธีการเดียวกันกับ การลาเพื่อร่วมพิธีศพที่ผู้เขียน ได้นำเสนอ เพื่อเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ แห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา ทั้งนี้ การอนุญาตลาเพื่อเยี่ยมไข้ ไข้ของบุคคลผู้เป็นญาติ ควรกำหนดให้นักโทษสามารถเข้าเยี่ยมได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยอาจจะ กำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม เช่น ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ หรือต้องติดตั้งอุปกรณ์ระบุ ตำแหน่งแก่นักโทษ ตลอดเวลาที่มีการอนุญาตให้ลา เป็นต้น

5.2.2.2 การลาพัก และลากิจอื่นๆ

การอนุญาตให้นักโทษลาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของประเทศไทย นั้นไม่ได้กำหนด รูปแบบไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่กำหนดเหตุจำเป็นไว้ ตามมาตรา 52(4) ว่า “เมื่อนักโทษผู้นั้นมีความ จำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว” ซึ่งหากมีการพิจารณาให้สิทธิ ประโยชน์กับนักโทษตามเหตุจำเป็นที่กำหนดไว้นั้น จะทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจเป็นอย่างมากใน การพิจารณา ดังนั้น จึงควรกำหนดรูปแบบอนุญาตให้นักโทษลาไว้อย่างชัดเจน และควรเพิ่มเติม รูปแบบของการลาอื่นๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษ เพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ของนักโทษกับครอบครัวและ สังคม และเพื่อเตรียมความพร้อมแก่นักโทษก่อนการปล่อยตัว ตามจุดประสงค์ของการลาพัก และลากิจ ในรูปแบบต่างๆ ที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอรูปแบบการลาพัก และลากิจ อื่นๆ ที่ควรกำหนดใช้ดังนี้

1. การลาภิจเพื่อจัดการธุระสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตภายหลังการปล่อยตัว (ตามรูปแบบที่ปรากฏตามกฎหมายบังคับโทษของประเทศญี่ปุ่น) เช่น การติดต่อการทำงาน การจัดหาที่อยู่อาศัย การติดต่อสถานศึกษา และจัดการธุระทางการเงิน เป็นต้น โดยมีกำหนดระยะเวลาเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ตามเหตุอันสมควร และไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่

2. ลาภิจในกรณีอื่นๆ ที่เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความกดดันอย่างรุนแรงหรือความตึงเครียดอย่างมากต่อนักโทษ นอกเหนือจากการลาเพื่อร่วมพิธีศพหรือเยี่ยมไข้ผู้ป่วยหนักที่เป็นญาติ (ตามที่ปรากฏในกฎหมายบังคับโทษรัฐเวสเทิร์น แห่งสหพันธรัฐออสเตรเลีย) โดยมีกำหนดระยะเวลาเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ตามเหตุอันสมควร

3. การลาพักเพื่อเตรียมการปล่อยตัว (ตามรูปแบบที่ปรากฏในกฎหมายบังคับโทษสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และรัฐเวสเทิร์น สหพันธรัฐออสเตรเลีย) เพื่อให้ให้นักโทษได้ทดลองใช้ชีวิตในสังคม ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้สนับสนุนภายนอกเรือนจำ โดยมีการพิจารณาอนุญาตให้ลาพักในระหว่างระยะเวลา 3 เดือน ก่อนการปล่อยตัว เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งสัปดาห์ โดยไม่รวมระยะเวลาการเดินทาง และไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้ หากมีเหตุจำเป็นการอนุญาตให้ลาพักนั้น อาจพิจารณาให้ติดตั้งอุปกรณ์ระบุตำแหน่งแก่นักโทษ ตลอดเวลาที่มีการอนุญาตให้ลาพักก็เป็นได้

5.2.3 ข้อเสนอแนะในเรื่องการอนุญาตให้นักโทษออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาอนุญาตให้นักโทษออกนอกเรือนจำเพื่อไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำตามกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ในเรื่องสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ และตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง; ข้อกำหนดแมนเดลา ในเรื่องของการแพทย์ แล้วนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจึงขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติบางประการ เพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิด้านการรักษาพยาบาลของนักโทษเพิ่มเติม คือ ควรกำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอาจมีการให้อนุญาตนักโทษออกไปรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำโดยไม่มีการควบคุมจากเจ้าหน้าที่ (ตามรูปแบบที่ปรากฏตามกฎหมายบังคับโทษของประเทศญี่ปุ่น) เพื่อแก้ไขปัญหาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกแก่นักโทษ และปัญหาการเจ็บป่วยฉุกเฉินที่เกิดขึ้นให้สามารถดำเนินการรักษาพยาบาลได้ทันทั่วถึง

โครงการ
พัฒนาระบบ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2549.
- คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2554.
- คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป.
- ชาย เสวิกุล. อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2517.
- ไชยเจริญ สันติศิริ. อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาพิสดาร : แนวคำบรรยาย. กรุงเทพมหานคร :
มิตรไทย, 2497.
- ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- ธานี วรภัทร์. “กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552.
- ธานี วรภัทร์. กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2553.
- ธานี วรภัทร์. วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2554.
- ธานี วรภัทร์. การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นบังคับโทษจำคุก
รายงานผลการวิจัย กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2555.
- ธานี วรภัทร์. กฎหมายราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.
- นัทธี จิตสว่าง. หลักทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์กรม
ราชทัณฑ์, ม.ป.ป.
- นัทธี จิตสว่าง. “ผลกระทบของการถูกจองจำต่อผู้ต้องขัง.” จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/420370>, 5 กันยายน 2558,
- นัทธี จิตสว่าง. “ข้อสนับสนุนของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ.” จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/459564>, 5 กันยายน 2558,

- ปกรณั มณีปกรณั. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ เอ็น จี การพิมพ์ จำกัด, 2549.
- ประเสริฐ เมฆมณี. คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เรียงมาตรา กับ กฎกระทรวง และมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์, 2526.
- ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์, 2527.
- ปานิตา กัณสุทธิ. “สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.
- ภัทร์สุดา กราบไกรแก้ว. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขังในเรือนจำ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558.
- ภัทร คงลาทิพย์. “มาตรการทางกฎหมายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.
- ภัทรียา โชติภัทรสมล . วารสารราชทัณฑ์ ข่าวราชทัณฑ์ 360 องศา. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2553.
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศออสเตรเลีย. ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง.หน่วยที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, 2555.
- วิสัย พุกกะวัน. คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หจก. ทิพย์อักษร, 2534.
- ศิริระ บุญภินันท์. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น. ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชिरาช, 2555.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญวิทยา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์. โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ผู้ต้องขังกับปัญหาความแตกแยกในครอบครัวภายหลังถูกจองจำ (รายงานฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, 2551.
- สง่า สีนะสมิต. อาชญวิทยา และทัณฑวิทยาพิสดาร (ตอน 1) อาชญวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. หลักกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

สำนักกิจการในพระตำหนักเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. กระทรวงยุติธรรม. (ม.ป.ป.).

คำแปล ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง :

ข้อกำหนดแมนเดลา สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (2551).

สุภาพร ชื่อดตรง. “มาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบการกำกับดูแลการบังคับโทษจำคุกใน
เรือนจำ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนา. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.

หน่วยที่ 6. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชิราช, 2555.

อุททิส แสนโกศิก. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525.

อภิชาติ ดำรงสันติสุข. “แผนการบังคับโทษจำคุกรายบุคคล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

ภาษาต่างประเทศ

Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees 2005.n.p

A Comparative Analysis. U.S.A.:Transnationnal Publishers.

Correction Bureau, Ministry of Justice. (2011). Penal institutions in japan.n.p

Government of Western Australia Department of Corrective Services . Leave for prisoners.

Institutions and Kaiser, Günther. Strafvollzug. 5 Auflage. Heidelberg.Germany, 2003.

Kaiser, Günther. Prison Systems & Correctional Laws : Europe. The United States, and Japan,
1998.

Prisons Act 1981. Western Australia

Retrieved December 1, 2014, form www.correctiveservices.wa.gov.au Ordinance for Penal

Regina Agostini. Gefängnismedizin : Medizinische Versorgung unter Haftbedingungen

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (2009).

Treatment of Inmates 2006.np.

The Ministry of Justice. Retrieved December 1, 2016, form

United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners; the Mandela Rules

www.moj.go.jp/ENGLISH/index.html

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล
ประวัติการศึกษา

พิพัฒน์ อนันตสานต์
พ.ศ. 2552 นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

SPU